

FCK
(2)

FCK

X 80942

22101258802

DE OPIUM

IN

NEDERLANDSCH- en in BRITSCH-INDIË.

PAPAVER SOMNIFERUM

DE OPIUM

IN

NEDERLANDSCH- EN IN BRITSCH-INDIË,

OECONOMISCH, CRITISCH, HISTORISCH,

DOOR

J. A. B. WISELIUS.

MET PLATEN EN KAART.

'S GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.
1886.

OPINDIA : India , 19 cent
East India 19 cent

2310
OPINDIA : India , 19 cent

2314
OPINDIA - India 19 cent

FCK

323409

V O O R W O O R D.

Zeker worden er al zeer weinig personen aangetroffen, die niet over »Opium» hebben hooren spreken, of daarover nu en dan iets lazen, en zodoende zich over het meer of min afkeurenswaardige om opium te debiteeren en te gebruiken een oordeel vormden.

Het aantal echter die opium gezien of een opiumbal in de hand gehad hebben, is niet groot, en nog geringer is het aantal, die weten, hoe de Indische opium, die de gebruikers voor de smakelijkste soort houden, verkregen en bereid wordt.

In het algemeen is men door de verschillende mededeelingen daaromtrent te weten gekomen, dat de Britseh-Indische regeering de opium van de papaver-verbouwers, zoowel in de gouvernementslanden als in de onafhankelijke staten, opkoopt, en die met winst weder van de hand zet, hetzij voor export of ten behoeve van den binnenlandsehen consument; en hebben voorts de meesten, al naar gelang de zaak werd omsehreven en voorgesteld, daaruit den indruk behouden, dat er aan het woord »Opium» een van die *wan-klanken* verbonden is, waaraan het oor zich zoo spoedig gewent, zonder verder te onderzoeken of die veroordeeling *a priori* wel geheel gerechtvaardigd kan worden, en dat dus ook de handel in dit consumptie artikel, hetzij door het Britseh-Indisehe, hetzij door het Nederlandseh-Indisehe gouvernement, afkeuring verdient.

Doch op welke wijze de opium eigenlijk verkregen, bereid, verkocht en gedebiteerd wordt, en om welke reden ons de opium veelal met afschuw en wantrouwen wordt afgeschilderd, zijn altegader omstandigheden, die minder algemeen bekend en toch voor de juiste beoordeeling van het artikel noodig zijn.

Ongetwijfeld zijn er bouwstoffen voldoende voorhanden om een belangstellende te bevredigen, wanneer hij meer *en détail* de uitgebreidheid van den opiumhandel wil nagaan, en de winsten wenschte te weten, die de gouvernementen en de particulieren, die zich met dien handel bezighouden, behalen kunnen.

Ook ontbreekt het niet aan geschriften die, met welke bedoeling dan ook, bewijzen dat geen der stimuleerende middelen, die de mensch tot onderhoud of tot veraangenaming des levens noodig

heeft, schadelijker en demoraliseerder werken, dan juist het gebruik van opium; en zelfs is het in zekeren zin onmisbaar om de »opium» als vergiftenleer voorop te doen gaan, ten einde den handel, dien de verschillende gouvernementen in dat artikel drijven— bij den een onder den vorm »monopolie» en bij den ander onder dien van »regie» — bijzonder ongunstig te doen afsteken bij alle andere monopolïën of regiën, zooals: zout, tabak, koffie, enz.

Wie echter wenscht te weten, waarom, vooral in de laatste eeuw, de vraag naar opium zoo belangrijk is toegenomen, welken invloed dit consumptie-artikel op de bevolking en op de staatsbegrotingen is gaan uitoefenen, hoe in Britsch-Indië het opiumcultuurstelsel ontstaan is, hoe het werkt, en hoe de produceerende bevolking in de gouvernementlanden en de onafhankelijke staten daaronder verkeert, en welke schaduwzijden daaraan verbonden zijn, — een dusdanige vindt zijne materialen niet aanstonds voor het grijpen. En naar mijne meening is het nuttiger met dergelijke omstandigheden bekend te zijn, dan met de debatten over de quaestie of opium voor dengeen, die er te veel van gebruikt, ook tot een vroegtijdigen dood aanleiding kan geven, — vroegtijdiger zelfs dan van iemand, die zich aan andere excessen overgeeft; en of het om die reden dan ook niet de plicht van eenig gouvernement is, het gebruik van opium te weren, en allen handel in dit artikel, hoe voordeelig deze ook zijn moge, op te offeren.

Engelsche schrijvers over de »opium-quaestie» hebben dit gemeen met alle andere schrijvers over dit onderwerp in andere landen, dat zij er de voorkeur aan geven, om de opium als vergiftenleer breed uit te meten, en er dienvolgens elk gouvernement, dat het gebruik van en den handel in opium niet verbiedt of prijsgeeft, een verwijt van te maken, mede te werken om een gedeelte van het menschedom te vergiften.

Maar de kern der zaak, de inrichting en de geschiedenis van het opiumcultuurstelsel, de drijfveeren van de opium-politiek en de opiumhandel blijven onaangeroerd, en voor zoover Britsch-Indië betreft, glijdt zelfs een bekend econoom en statisticus als het lid in den »Supreme Council of India» W. Hunter, die overigens elke voorkomende gelegenheid aangrijpt om de goede zorg van het Engelsche gouvernement voor zijne onderdanen te prijzen, in zijne verschillende werken vluchtig over de zaak heen.

Om de bijzonderheden van het Britsch-Indische opium-cultuur- en handelsstelsel te leeren kennen, moet men dan ook niet bij Engelsche schrijvers in de leer gaan; evenmin geven die van andere landen, welke dit onderwerp behandelen, ons een goeden leidraad aan de hand. De bronnen om te weten te komen, wat er toe vereischt wordt, om een kist opium aan de markt te brengen, zijn niet rijk vloeiend, en het beste is nog om de zaak in de Behar, Benares en Malwa-districten zelf te onderzoeken. Hiertoe ben ik dan ook in den winter van 1883/84 overgegaan, als zijnde de eenige manier om betreffende dit onderwerp iets positiefs te weten te komen. Aangevuld met een paar officieele (en niet in den handel verkrijgbare) handleidingen, en een paar officieele opiumrapporten, leveren een en ander voldoende materialen op, om de inrichting dezer stelsels te leeren kennen en te ontleden.

Behalve de onontbeerlijke *Acts*, door mij in het VIIe Hoofdstuk behandeld, en van de bronnen in Hoofdstuk VIII en IX medege- deeld, heb ik met vrucht gebruik gemaakt voor de papavercultuur in Bengalen zelve van »Manual of opium Husbandry''¹, en voor de inrichting van het Bengaalsche cultuurstelsel van »Rules for the Guidance of Officers in the Opium-Department''².

Ten dienste van hen, die met de geschiedenis van de opium in Nederlandsch-Indië minder bekend zijn, heb ik onder den titel »De opiumpolitiek in Nederlandsch-Indië'' een overzicht doen voorafgaan van den stand, waarop zich tegenwoordig de opium- quaestie in den Archipel bevindt. Een onlangs uitgegeven boekje, verschillende opium-ordonnanciën bevattende, kan hierbij geraad- pleegd worden³. En wellicht valt er nog uit de Britsch-Indische ordonnanciën, die den verkoop van opium *en détail* voor binnen- landsche consumptie en het tegengaan van bezit en verkoop van clandestiene opium regelen, het een en ander voor Nederlandsch- Indië over te nemen.

---

¹ Manual of opium Husbandry, for the use of officers in the government agencies of Behar and Benares by John Scott; Published by Authority of the Board of Revenue. Calcutta, printed at the Bengal Secretariat Press, 1877.

² Published by Authority of the Board of Revenue, Calcutta, Printed at the Bengal Secretariat Press, 1875.

³ De opium-reglementen voor Nederlandsch-Indië, verzameld door G. A. de Koning. Zalt Bommel, Joh. Noman en Zoon, 1885.

Zonder als apologeet voor opiumgebruik op te treden, moeten wij met den tijdgeest, die uitbreiding van dit consumptie-artikel in al de vijf werelddeelen voorstaat, vrede sluiten. In deze tegen den stroom op te roeien, zou niet alleen niet tot het gewenschte resultaat leiden, doch wel financieele verliezen ten gevolge hebben. Evenals dit met het artikel »tabak'' het geval is, woekert opium-gebruik meer en meer voort, en noch verbodsbepalingen, noch buitensporig hooge belasting van het artikel, kunnen den smaak, dien het menschdom nu eenmaal in dezen stimulans gekregen heeft, weder verdrijven. Ontstemd moge de aanhanger van de Anti-Opium-Society het betoog, dat opium gebruik steeds toenemende is, en de voorspelling dat het onder de verbruiks-artikelen een belangrijke rol zal gaan spelen, — in het vuur werpen, doch wat vermag een dergelijke autodafé tegen de door de statistiek gewaarmerkte cijfers. Practischer is het, wanneer de Staat uit een dergelijke toenemende liefhebberij zooveel mogelijk voordeel tracht te trekken.

Een kwart eeuw of daaromtrent geleden, zeide een Nederlandsch Staatsman van de Indische koffie, dat deze de kurk is, waarop Nederland drijft. Die toestand is sedert veranderd, maar hetzelfde zou thans een Engelsch Staatsman met nog meer recht kunnen aanvoeren voor de opium in Britsch-Indië.

In Nederlandsch-Indië zal de opium wel nimmer een rol in de Staatsbegrooting gaan spelen als in Britsch-Indië, doch intusschen blijve er de aandacht op gevestigd, dat de inkomsten, uit dit middel getrokken, zonder uitbreiding van het verbruik het dubbele van thans kunnen opbrengen, wanneer men er in slaagt, door aanwending van welk stelsel dan ook, den smokkelhandel in dit artikel te fnuiken.

Hierin ligt voor *Nederlandsch-Indië* het zwaartepunt van de »Opiumquaestie.»

Augustus
1885.

INHOUD.

	Blz.
Voorwoord.	
HOOFDSTUK I.	
<i>De Opium-politiek in Nederlandsch-Indië.</i>	1
§ 1. Het opium-verbruik in den Indischen Archipel in vroeger jaren en tegenwoordig. Leidt opium-gebruik tot verderf en verarming? Het vermoedelijk aantal opium-gebruikers.	2
§ 2. Overzicht van de geschiedenis van de opium in den Archipel. Bepalingen van later tijd.	6
§ 3. De opium-kitten of opium-verkoopplaatsen. Uitbreiding en inkrimping van het aantal kitten. Nadeel van een te gering aantal kitten. Het verbod om opium te gebruiken buiten de kit.	8
§ 4. De verboden kringen. Het verbod tot invoer en verbruik van opium binnen een verboden kring. . . .	10
§ 5. Het stelsel van maximum-opiumverstrekking aan de pachters. Nadeelige gevolgen hiervan. Vervalsching van de wettige en onwettige opium, Strafbepaling op vervalsching van opium. Geschiedenis van de ongelimiteerde en maximum-verstrekingen.	13
§ 6. De smokkelhandel. Het aanlokkelijke hiervan. Pogingen om den smokkelhandel tegen te gaan. Voordeelen daarvan verbonden voor den fiscus en de bevolking. . .	19

HOOFDSTUK II.

<i>De papaver-cultuur, de sap-winning, en de opium-bereiding in de Opium-districten Behar en Benares.</i>	26
---	----

§ 1.	Inleiding tot dit Hoofdstuk.	26
§ 2.	De Aziatische, de Bengaalsche, de Malwa en de wilde papaver. Het vaderland van de papaver. Soorten van verbasterde papaver. Malwa-soorten.	27
§ 3.	Grondsoorten voor de papaverteelt. Verschil in hoedanigheid van product en in hoeveelheid van opbrengst van verschillende gronden. Bewerking van den grond en bemesting.	29
§ 4.	Irrigatie. Weinige zekerheid die de papaver-planter heeft omtrent kracht en duur van de regens. Vierderlei soort irrigatie. Het meerdere nut, dat men aan putten reservoirwater toeschrijft boven kanaalwater. Verstrekke voorschotten op het graven van putten . . .	32
§ 5.	Invloed van het weder op de plant. Tijd van het opiumseizoen. Invloed van regen en wind op het product .	38
§ 6.	Andere nadeelige invloeden die op de papaverplant kunnen werken. Zwamachtige parasieten en insecten, die zich naar gelang van grondsoort, hitte, vocht en koude voordoen	42
§ 7.	Gezondheidstoestand van de papaver-planterende bevolking. Vertraging in de cultuur door ziekte	44
§ 8.	Gereedmaking en eerste bewerking van den grond. Ploegen, eggen en onspitten van den grond. Het zaad en de uitzaaiing	45
§ 9.	De groei van de plant, uitdunnen en wieden. . . .	47
§ 10.	De plant in bloei. Vorming van het zaadhuisje. De sapwinning. De papaver-bloembladeren en het afval. De insnijding. De latex of het melksap. De oogst van de bloembladeren en van de stengels. Bereiding van het sap. Afscheiding van de <i>pussewah</i> , <i>kurchun</i> , <i>lewah</i> , <i>dhoë</i> en <i>kuffa</i> . Levering van het sap aan de fabriek .	48
§ 11.	Scheikundig onderzoek. De <i>pussewah</i> en de vervalschingen van het sap. De analyse van het sap en van de <i>pussewah</i> . De laboratoriums. De opium voor de Chinamarkt. Verschillende middelen om opium te vervalschen, en de opiumwassching.	55

HOOFDSTUK III.

	<i>De inrichting van het opium-cultuurstelsel in Bengalen.</i>	66
§ 1.	Het corps ambtenaren bij de papaver-cultuur en opium-bereiding in dienst.	66
§ 2.	De opium-agentschappen en onder-agentschappen. De werkzaamheden der verschillende opium-ambtenaren .	69
§ 3.	De bureau-werkzaamheden van den Sub-Deputy-Agent.	72
§ 4.	Toezicht van den Sub-Deputy-Opium-Agent op het uitgeven van licentiën, contracten en voorschotten. Verordeningen en boeten op papaver-aanplant zonder licentie. Werkzaamheden, bezoldiging en emolumenten van <i>lumberdars</i> en <i>khattadars</i> als tusschenpersonen. Toezicht van den <i>gomashta</i> op de uitgifte der licentiën en het daarop verstrekte 1 ^e voorschot. Wijze van voorschotbetaling en tijdperken van verstrekking. Nadeelen aan dit voorschotstelsel verbonden. In hoever er vrije wil bestaat bij het aangaan van een contract. Straffen op het niet naleven van een aangegaan contract. . . .	73
§ 5.	De tournée van den Sub-Deputy-Agent door zijn onder-district Zijn 14-daagsche tournée rapport. Nameting der contractsvelden. De weeg- en taxeer-ambtenaren .	87
§ 6.	Het wegen, onderzoeken en classificeeren van de opium en van de bloembladeren door of op last van den Sub-Deputy-Agent. Voorschriften hieromtrent. De weging en het weegboek. Hetgeen er met de opium na de weging geschiedt. Opzending van de opium, de bloembladeren en het afval naar de hoofdfactorij.	90
§ 7.	Bemoeienis van den Sub-Deputy-Agent met de vereffening der collectieve voorschotten. De totale afrekening en het eindverslag	99
§ 8.	De inlandsche ambtenaren bij het opium-cultuurstelsel in dienst. De <i>Gomashta</i> of het <i>Koti</i> - (onder-opium-district) hoofd. De <i>Mohurir</i> , <i>Mutsuddi</i> , <i>Amin</i> en de <i>Zillahdar</i> .	101
§ 9.	De taïdad of oogsttaxatie. Het commissieloon der inlandsche tusschenhoofden.	105
§ 10.	De ondergeschikte inlandsche pakhuis-ambtenaren .	110

HOOFDSTUK IV.

De opium factorijen, en de fabriekmatige behandeling van de opium, totdat deze gereed is naar Calcutta te worden verzonden 112

- § 1. De opzending van de chellan of factuur-opium van de onder-districten naar de hoofdfactorij. Onderzoek en classificatie 112
- § 2. De vastheid van de opium. Damdatta of Standaard-opium van 70°. Onderverdeeling der klassen en dienovereenkomstige betaling. Bemoeienis hiermede door den Magistraat van het betrokken district als Deputy-Agent. Scheikundige onderzoekingen 114
- § 3. De ballenkneding. Lewah- en Dhoe-bereiding. Wijze van kneding. Werkloonen. Standaard-gewicht van de papaver-bloembladeren als omhulsel van den bal . . . 118
- § 4. De droogmagazijnen 126
- § 5. De verpakking van de opiumballen 128
- § 6. De fabricatie van pakkisten. Het kistenmagazijn . . . 130

HOOFDSTUK V.

Bombay-, Nepâl-, Malwa- en Abkari-opium 132

- § 1. Onderscheid tusschen Bengaalsche en Bombay-opium, en tusschen provisie- en Abkari-opium. 132
- § 2. De Népâl-opium; wijze van inkoop 133
- § 3. De Malwa-opium voor binnenlandsche consumptie. Opkoop van Malwa-opium voor gouvernementsrekening te Indore, Scindia, Jeypore enz. 134
- § 4. Bereiding van Malwa-opium in de inlandsche Staten en in de gouvernementsfabriek. Verstrekking van Malwa-opium aan de Magistraten 138

HOOFDSTUK VI.

De opium-veiling te Calcutta 140

- § 1. Examinatie van de te veilen opium door de opiumkoopers 140
- § 2. De veilingsdag en de veilingsplaats 142

- § 3. Wat kost een pikol opium aan het gouvernement van Nederlandsch-Indië ? 144

HOOFDSTUK VII.

Het debiet van opium in het klein in Britsch-Indië; en de ordonnanciën die dien détailverkoop, zoomede den ongewettigden aanplant en het clandestien bezit en vervoer van opium beheerschen 146

- § 1. Accijnsbelasting in het algemeen, en opbrengst in de verschillende provinciën. Geneigdheid der bevolking om sterken drank of opium te gebruiken 146
- § 2. Vermoedelijk percentage der opium-gebruikers 149
- § 3. De nog van kracht zijnde wetten en ordonnanciën, die op opium in het algemeen betrekking hebben 152
- § 4. Wet regelende de cultuur van papaver en de bereiding van opium in het presidentschap Bengalen 153
- § 5. De »opiumact” of opium-ordonnancie 163
- § 6. Extract uit de Britsch-Indische accijnswet voor zoover die betrekking heeft op opium-verkoop 169
- § 7. Nadere bepalingen omtrent huiszoeking (act X van 1871) 177
- § 8. Nadere omschrijving der vier voorgaande wetten. Wijze van opiumdebiet en détail. De Collector & Magistrate. De verkoopprijs van opium in het klein 178
- § 9. Vervalsching van de opium door de gepatenteerde verkoopers 184
- § 10. Bij de criminal courts aanhangig gemaakte zaken wegens geheimen papaver-aanplant en verkoop van clandestiene opium. Zaken wegens het niet nakomen van het aangegaan contract tot papaver-aanplant. Aanhaling van vervalschte en clandestiene opium 186

HOOFDSTUK VIII.

De financieele uitkomsten van het Britsch-Indische cultuur- en handelsstelsel voor den fiscus; de gevaren daaraan verbonden voor 'slands financiën, en de bezwaren aangevoerd tegen de wijziging van de tot dusver gevolgde opium-politiek 189

- § 1. De Britsch-Indische begrooting van 1885/86 in het

	algemeen en van de opium-inkomsten in het bijzonder.	189
§ 2.	De financieele uitkomst van het opium-monopolie, vroeger en nu	195
§ 3.	De uitgestrektheid van den grond voor papaver-cultuur afgezonderd. De opbrengst van het product. Het weinige voordeel voor den planter. Prijsverhooging van het product. De uitvoer naar China. Prijzen van gouvernements-opium op de China-markt	196
§ 4.	Berekening van hetgeen opium-inkoop en bereiding den lande kost, en van hetgeen op verkoop en doorvoer verdiend wordt	202
§ 5.	Opium als onzekere bron van inkomst voor den Staat. Gevaren hieruit voortvloeiende.	203
§ 6.	Bezwaren tegen de opheffing of inkrimping van het opium-monopolie. Middelen aan de hand gedaan om een aequivalent voor de opium-inkomsten te vinden. Wederlegging van die argumenten door de regeering. Botsing tusschen de particuliere indigo-planters en de gouvernements papaver-verbouwers	208
§ 7.	Gevaar voor den afzet van Bengaalsche opium in China door de toeneming van inheemschen papaver-aanplant in China, en door aanvoer van Levantsche en Perzische opium	216
§ 8.	Verdiens het aanbeveling in Nederlandsch-Indië voor inheemsch gebruik papaver te planten en opium te bereiden voor rekening van het gouvernement? . . .	217

HOOFDSTUK IX.

Overzicht van de geschiedenis van het Britsch-Indische opium-cultuur- en handelsstelsel, en van den economischen toestand der bevolking in de Bengaalsche districten waar papaver geplant wordt . . . . .

§ 1.	De opium-inkomsten zijn onontbeerlijk voor den Staat geworden	221
§ 2.	Eerste invoer van opium in Hindostan. Het monopolie van den opiumhandel valt in 1765 der Engelsche Oost-Indische Compagnie toe. De Hollandsche factorij te Patna	222

§ 3. De geschiedenis van het opium cultuurstelsel in Bengalen. Oprichting van de fabriek te Ghazipore in 1789. Eerste uitvoer van Malwa-opium naar China. Reglementen en Bepalingen van 1793, 1795, 1816, '21, '24, '26, '28, '31, '36, '41, '43, '52 en '57	224
§ 4. De opium-exporthandel naar China en de Straits door de Engelsche O. I. Compagnie aangevangen, en door het Britsch-Indische gouvernement voortgezet. Verwikkelingen en oorlogen met het Chineesche gouvernement naar aanleiding van den opium-invoer. De Anti-opium society en hare verwijten aan de Engelsche en Britsch-Indische regeering	230
§ 5. Beweerde voordeelen door de papaverplanters uit het opium-cultuur-stelsel getrokken. Hun ongunstige economische toestand	236
§ 6. De Zamindar of Taluqdar (de landheer) in zijn verhouding tot het opium département. Het Zamindari- en Ryotwaristelsel. De jongste Financy- of Rentbill. Het belang dat de Zamindar bij papaverteelt heeft . . .	245
§ 7. Besluit	255
Lijst van uitheemsche woorden, maten en gewichten op de opiumcultuur betrekking hebbende	258

HOOFDSTUK I.

DE OPIUMPOLITIEK IN NEDERLANDSCH-INDIË.

Het middel »Opium» maakt in Nederlandsch-Indië een der belangrijkste bronnen van inkomst uit. Vóór 1885 wees de begrooting een totaal van f 141.879.307 voor ontvangsten aan, en hieronder was een bruto som van f 21.341.200 begrepen als bate, die den fiscus uit het opiumdebiet toevallen. Al bedraagt dit middel ook niet het $\frac{1}{7}$ e deel der staatsinkomsten zooals in Britsch-Indië, zoo neemt het toch in beide landen de tweede plaats in op de begrooting der inkomsten. Van daar dan ook dat men in beide landen een bijzondere aandacht aan dit onderwerp wijdt. Doch de wijze waarop »Opium» dienstig gemaakt wordt om 's lands inkomsten te vermeerderen, zijn in die beide rijken zeer verschillend. In Britsch-Indië vloeien zij bijna geheel voort uit den export van de in het land zelf geteelde en bereide opium, in Nederlandsch-Indië daarentegen uit den verkoop van het geïmporteerde product.

Hoe in Britsch-Indië de opium verkregen, bereid en uitgevoerd wordt, zullen wij in de volgende hoofdstukken leeren kennen. Gaan wij vooraf na wat er met de voor Nederlandsch-Indië bestemde opium geschiedt, nadat die op de Calcutta markt aangekocht en via Singapore of Penang naar Batavia vervoerd is. Een overzicht van de geschiedenis van de opium in den Indischen Archipel en van onze opiumpolitiek sluit zich daaraan.

Even als voor Britsch-Indië, wil ik mij ook voor Nederlandsch-

Indië tot de practische, de finantiëele zijde bepalen, en de opium als vergif zooveel mogelijk buiten bespreking laten. Over het voor- en nadeel van opium te gebruiken zijn reeds zoovele boeken geschreven, die het onderwerp volgens particuliere waarnemingen, of wel volgens politieke en financiële overwegingen, al naar den tijdgeest dit medebrengt, behandelen, dat volgens die geschriften ieder in staat is zich een eigen oordeel over de zaak te vormen.

§ 1. Dat in Nederlandsch-Indië, en op Java in het bijzonder, het opiumverbruik in vergelijking van een halve eeuw geleden grooter verhoudingen heeft aangenomen, en het opiumdebiet in alle residentien steeds stijgende is, bevat wat het laatste betreft waarheid, maar dient voor het eerste nader bewijs, zoolang de onvang van den smokkelhandel van 50 jaar geleden evenmin als die van heden nog in het duister ligt.

De gouvernements-opiumverstrekking aan de pachters is daarvoor geen maatstaf, en wanneer dus de anti-opiumgezinden beweren, dat door de toeneming van opium de bevolking schrikbarend verarmt, dan kunnen hunne plaatselijke waarnemingen, die bovendien over slechts weinige jaren loopen, voor een kleine streek juist zijn, maar tot het maken van algemeene conclusiën ontbreekt ons ten eenenmale alle statistiek. De opiumrapporten van 50 en 100 en meer jaren geleden bevatten dezelfde gevolgtrekkingen, en over een halve eeuw zal men hetzelfde schrijven [beter wellicht: *ná*-schrijven]. Welke grens — mag men vragen — stellen de rapporteurs uit die verschillende tijdvakken aan armoede, en leefde de bevolking vóór zij met de opium bekend werd in weelde? Indien 1 of 2 eeuwen lang door personen, die zich als deskundigen voordoen, getuigd wordt, dat door de opium een bevolking fysiek en financieel meer achteruitgaat, dan moet haar rijkdom vóór dien tijd wel onuitputtelijk geweest zijn. Daar echter *én* de geschiedenis *én* de statistiek ons leeren, dat juist het omgekeerde waar is, zoo moeten

ook de praemissen, die tot dergelijke conclusiën leiden, onjuist zijn.

En dit is dan ook voor Britsch-Indië even als voor Nederlandsch-Indië het geval.

De opium wordt gebruikt naar gelang het lichaam er behoefte aan heeft, en naar den aard der bevolking, die binnen een omschreven grens leeft of arbeidt. Van daar dat het gebruik zeer ongelijk verdeeld is, en zulks moet in aanmerking genomen worden bij de beoordeeling van de getuigenis, die in vroegere tijdvakken, en nog heden omtrent den invloed van het opiumgebruik op Java of elders zijn afgelegd. Alle beschrijvingen ons daarvan gegeven, alle ijsselijkheden, die omtrent het lot van de opiumgebruikers worden opgedischt, kunnen als op zich zelf staande gevallen, zoo waar mogelijk zijn, — doch die zelfde beschrijvingen worden onwaar, wanneer men ze met een bepaald politiek doel schrijft, met het oogmerk om den lezer daaruit conclusiën te doen trekken, welke voor het streven van den schrijver dienstig zijn.

Ongetwijfeld vermeedert het bekende debiet en waarschijnlijk het onbekende eveneens, doch ook de bevolking neemt in zielental toe en in nog grooter mate de immigratie van Chineezen, voor wie het opiumgebruik een levensbehoefte is.

Bovendien zet de particuliere industrie zich meer en meer uit, en met deze het middel, waardoor zich de minder goeden een versnapering kunnen aanschaffen. Indien nu de keuze van die versnapering op opium valt, dan mag de importeur van lijnwaden of kramerijen of provisiën het beklagenswaard vinden, dat de keus niet liever op een artikel van opschik of weelde valt, doch hij kan den persoon, die zijn eigen smaak volgt, in plaats van dien van den koopman, daarvan toch bezwaarlijk een verwijt maken.

Het ligt voor de hand, dat de meesten de gevolgen van het opiumgebruik afneten naar de gevolgen, die zij er van

zien, zoo dikwijls zij van een dergelijk geval hooren. Maar op de meerderheid der gevallen, waarin niet gemerkt wordt dat iemand opium gebruikt, wordt niet gelet; en gewoonlijk bemerkt men van dat gebruik niets, zoolang de schuiver of eter niet geheel aan de opium verslaafd is. Afschrikwekkende voorbeelden door zendelingen of geneesheeren aangehaald, worden door anti-opium-gezinden niettemin gretig als bewijs aangenomen, dat de opium tot 's menschen verderf dient.

Verreweg het grooter deel van het opium gebruikende publiek, gebruikt voor niet meer dan het betalen kan, en daar opium duur is, zijn ook zijne inkoopten gering. Zijn bediller beweert nu, dat wanneer het gouvernement hem niet in de gelegenheid stelde opium te koopen, hij het overtollige deel van zijn loon aan een artikel van weelde zou kunnen besteden of wel beleggen. Maar — bij ontstentenis van opium — zou hij dit toch niet doen; doch dit overtollige op een andere voor hem aangename wijze besteden.

In Nederlandsch-Indië heeft men plekken afgezonderd waar geen opium gebruikt mag worden; de overweging daartoe laten wij voorshands buiten beschouwing, doch wel kan er op gewezen worden, dat de welvaart der bevolking in die verboden kringen noch meer noch minder is, dan in andere en aangrenzende streken, waar *wel* opium gebruikt wordt. Waaruit wij leeren, dat het niet het opiumverbruik is, dat de welvaart weerhoudt *zulke* proportiën aan te nemen als men wel zou wenschen, doch dat daarvoor geheel andere economische redenen bestaan.

Aan opiumgebruik is een wanklank verbonden, in Nederlandsch- meer dan in Britsch-Indië, maar in China nog het meest. De politiek en de gemoedsgesteldheid van den dag zullen in dat afkeurend oordeel wel hoofdfactoren zijn, en zoo doet men het dan voorkomen of de Aziaat vóór zijne bekendheid met opium in een geluksstaat verkeerde. Doch welke vermaken hadden de volken toenmaals, vóór zij de opium leerden kennen? En in geval alle gouvernementen het ge-

bruik van opium verboden, tot welke geneugten zouden de respectieve volken dan overhellen; welken levensprikkel zouden zij dan noodig hebben, waaraan zou dan het overtollig loon besteed worden, welke misdrijven — zwaardere of lichtere — zouden er het gevolg van zijn? Kortom wat zou er geschieden, wanneer dit of dat *niet* het geval was?

Zoodra opium*misbruik* een volkskwaal geworden is, kan men de anti-opium-partij haar afkeurend oordeel nog toegeven, doch onnoodig, (en ook onmogelijk) is het, de natuurlijke begeerte naar persoonlijk genot te keeren, en zeer zeker niet, wanneer dit over het algemeen met mate geschiedt, een genot, dat zich zoowel bij het individu als bij een volk in verschillende richtingen ontwikkelt, vooral ontwikkelt naar de behoefte van het lichaam. Want waarom anders geeft de Aziaat, die zwaar werk verrichten of vele mijlen te paard afleggen moet, de voorkeur aan opium boven iets anders; waarom heeft in het heete hoogland van Hindostan de papaver zulk een gunstig onthaal gevonden; waarom gebruikt de Bengalees der moeraslanden opium, terwijl de bewoner van het meer gematigde en gezonde presidentschap Madras, of de inboorling van Hindostans noordelijk gebergte naar sterken drank vraagt? Waarom offeren de provinciën Assam en Burmah zoo enorm veel aan de opiumbelasting, terwijl alcoholische dranken niet aangeroerd worden. Indien in sommige dier streken al een godsdienstig beginsel bovendrijft, dan is het ook zeker dat de godsdienst zich naar de behoefte van het lichaam gevormd heeft. En onder die omstandigheden zegt het weinig, welk percentage eener bevolking opium gebruikt. Zondert men de Sikhs en Rajpoeters, die evenals de bewoners der Chineesche stranddistricten (volgens sommige schrijvers) bijna allen opium gebruiken, uit, dan neemt men voor noord-Hindostan en Burmah aan, dat het percentage van de opiumgebruikende mannen tusschen 10 en 20 ligt. Op Java en elders in den Archipel zal dit cijfer wel ongeveer hetzelfde zijn.

Het gouvernement verstrekt aan de pachters $\pm$ 1600 pikols ¹, en de invoer van clandestiene opium kan men minstens op bijna de dubbele hoeveelheid stellen, zoodat het aantal opium gebruikers in den Archipel op 16 pCt. van de 25 millioen, of 4 millioen stellende, te zamen 4000 pikols opium gebruiken. Daar 1 pikol 125,000 gram (= 1600 thail = 160,000 mata) bevat, wordt gemiddeld door iederen schuiver per jaar $1\frac{1}{2}$ thail en per dag $\frac{1}{2}$ mata opium gebruikt. Stellen wij den gemiddelden prijs van 1 mata, bij den pachter gekocht, op 8 cents ², dan zou daaruit volgen, dat gemiddeld ieder schuiver voor 4 à 5 cents per dag aan opium uitgeeft.

Van Burmah wordt gemeld, dat iedere schuiver gemiddeld 1 Eng. pd. of 12 thail per jaar en dus $3\frac{1}{2}$ mata per dag noodig heeft. Voor Bengalen is zulks moeielijk te bepalen; door de concurrentie, die de gepatenteerde opium-verkooopers elkander aandoen, is dáár de opium bijzonder goedkoop, en kan de bevolking wijders (ter sluik) uit den voorraad opium putten, die zij zelve fabriceert.

§ 2. De toeneming van de Chineesche bevolking in den Archipel heeft ook de vermeerdering van opiumverbruik medegebracht. Daar de papaver reeds vele eeuwen geleden in zuidelijk China bekend was, is het zeer goed mogelijk, dat de Chineezen op hunne strooptochten in den Archipel in de 14^e en 15^e eeuw voor het eerst opium aanvoerden. In Hindostan brachten de Mohammedanen van het Westen bij hunne veroveringstochten in die streken de eerste opium mede, en daar het uit de geschiedenis van den Ind. Archipel bekend is, dat reeds in

¹ De gouvernementsverstrekking van opium aan de pachters bedroeg:

	1881	1882	1883
Levantsche	762,41 p.	606,32 p.	561,51 p.
Bengaalsche	904,97 p.	906,54 p.	828,68 p.
Te samen	1667,38 p.	1512,86 p.	1390,19 p.

² De prijs hangt af van de hoeveelheid gesmokkelde opium, die in omloop is. Dikwerf kost de mata ook 10 cents, soms wel 15 ceuts. Thailsgewijze gekocht komt de mata ook goedkooper te staan.

de 14^e eeuw aldaar Mohammedaansche zendelingen aandaldden, kan het ook zeer goed zijn, dat deze zeevaarders opium bij zich hadden en er de bevolking van lieverlede mede bekend maakten. Hoe dit zij, zeer beduidend kan het opiumverbruik in de 17^e eeuw nog niet geweest zijn, anders zou de O. I. Compagnie, die van hare factory te Patna zooveel opium kon laten komen als zij wilde, zich niet met een invoer van pl. m. 200 kisten vergenoegd hebben. ¹

Sedert de Compagnie zich in 1676 het monopolie van invoer in de Mataramsche landen waarborgde, werd de exploitatie van de door haar ingevoerde opium op verschillende wijze beproefd, en immer beheerscht door de meer of mindere uitgebreidheid van den smokkelhandel, die al spoedig naast het monopolie ontlook.

Daendels voerde voor het eerst de verpachting in van het recht, om opium in het klein te debiteeren. Raffles bestendigde dit stelsel voor Java's drie hoofdplaatsen en voor de Vorstenlanden (terwijl hij den invoer van opium in de andere gewesten verbood), en toen de Nederlandsche vlag weder in den Archipel geschen werd, zette de regeering dit stelsel van verpachting voort. Het heeft, hoewel uitgebreid en meermalen gewijzigd, tot heden toe stand gehouden.

In 1874 (*Ind. Staatsblad* n°. 228) werd het Reglement voor de opiumpacht op Java en Madura gepubliceerd, en dit reglement met de wijzigingen, vervat in *Staatsblad* 1879, n°. 262, is thans nog van kracht.

Papaveraanplant en opiumbereiding op Java en in de gouvernements-landen van den Archipel en de invoer van opium op Java en Madura, anders dan ten behoeve en voor rekening van het gouvernement, zijn verboden. De verkoop in het klein geschiedt door pachters, die voor dit recht van

---

¹ De „Proeve van eene geschiedenis van den handel en het opiumgebruik in den Archipel” (opgenomen in de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, 2de jaargang) door J. C. Baud, levert omtrent dit onderwerp tal van bijzonderheden,

verkoop pachtschat betalen, en gedwongen zijn hun voorraad opium van het gouvernement te ontvangen.

§ 3. Het is in de dusgenaamde kitten, dat de pachter de opium *en détail* debiteert. Een kit is niet alleen een dépôt van wettige opium, maar ook de plaats waar rechtens alleen de opium verkocht mag worden. Het gouvernement bepaalt het aantal van die verkoopplaatsen in elk gewest; en de plaatsen, waar die gebouwen gevestigd moeten zijn, worden door het hoofd van gewestelijk bestuur aangewezen, niet volgens een bepaalden maatstaf, bijv. voor elke 1000 inwoners 1 kit, maar naar gelang er op de eene of andere plaats een meer of mindere samenstroming van bevolking is.

Toen, eenige tientallen jaren geleden, de zucht naar beperking van het opiumverbruik veld won, achtte men het ook noodig het aantal kitten of verkoopplaatsen in te krimpen. Doch gaandeweg bracht dit den pachter gevoelige verliezen toe, want terwijl de agenten van de smokkelaars het land afloopen met clandestiene opium, bindt men de pachters slechts aan bepaalde plaatsen, die nu eens vermeerderd en dan weder verminderd, maar toch meestentijds ingekrompen werden, hetgeen wel in het voordeel van den sluikhandel, maar niet in dat van pacht of pachter is.

Alleen door opiumdebiet ook buiten de kitten, kan de pachter de concurrentie met de smokkelaars staande houden, en zulks kost hem reeds inspanning genoeg, daar hij de opium (de pachtsom daaronder begrepen) 3 tot 4 maal duurder betaalt dan de smokkelaar, zoodat hij bij den minderen prijs, dien de smokkelaar voor zijn waar vraagt, wel zesmaal meer opium moet verkoopen dan deze, om met het debiet van clandestiene opium gelijken tred te houden.

Indien den pachter zooveel kitten toegestaan worden als hij voor den afzet van zijn product noodig acht, dan zal hij de opium goedkooper kunnen geven, en dus ook meer debiet hebben dan bij een beperkt aantal kitten, doch de clandestiene verkoop van onwettige opium zal dan ook in gelijke

mate verminderen. De statisticus zal zich daardoor betere gegevens kunnen verstrekken van de opium, die verkocht en verbruikt wordt, dan wanneer hij steeds in het onwetende blijft van den aanvoer clandestiene opium. Alle belemmering in des pachters wettig debiet strekt tot vermeerdering van afzet van onwettige opium. Door beperkende maatregelen toch, meenen velen het opiumverbruik te kunnen keeren, en zulks zou ook het geval zijn, wanneer de invoer van alle onwettige opium kon geweerd worden. Doch zulks zal nimmer kunnen geschieden, en in het werkelijke leven wordt de gelegenheid tot schuiven zoodanig in overvloed aangeboden en vormt de onwettige opium zulk een belangrijk handelsartikel, dat de dalende of stijgende marktwaarde een notering waard wordt gekeurd.

De katten liggen gewoonlijk op onderlingen afstand van 2 en 3 uur gaans van elkander. Doch, — tenzij de opiumgebruiker in de nabijheid van een kit woont, of toevallig daarlangs komt, of op marktdag zich ter plaatse bevindt, — zal hij niet opzettelijk naar zulk een verkoopplaats gaan, om zich een product te koopen, dat hem door den clandestinen verkooper (hetzij van wettige of onwettige opium) voor verminderden prijs wordt aan huis gebracht. Wel zal hij zorgen, indien hij aan inkoop van opium, die *niet* van den pachter afkomstig is, de voorkeur geeft, steeds een kleine hoeveelheid van 's pachters opium in voorraad te hebben, om die bij mogelijke huiszoeking te kunnen toonen.

Het Koloniaal Verslag geeft telken jare op hoeveel onwettige opium er aangehaald is; somwijlen wordt ook een clandestien opiumverkooper wel gesnapt, doch die geboekte feiten vormen natuurlijk slechts een deel van hetgeen er in werkelijkheid gebeurt. Aan de eene zijde valt op de dorpspolitie bij zulke overtredingen niet veel te rekenen, (tenzij er wraak in het spel komt), en aan den anderen kant kennen, zoowel smokkelaar als pachter, zoovele kunstgrepen om onwettige opium te slijten, dat ontdekking daarvan betrekkelijk

weinig voorkomt, en zoo al, de termen tot beboeting nog niet altijd kunnen gevonden en toegepast worden.

Er is slechts één middel op, te weten het BEZIT van opium, tot welk gering bedrag ook, te verbieden aan allen, die daarvoor niet door het bestuur zijn aangewezen, waardoor tevens het opiumgebruik in de kit verplichtend wordt gesteld. Doch niet alleen dat die bepaling tot zeer veel ongerief en tot groote ontevredenheid (misschien van Chineesche zijde nog het meest), en tot vele ziekten en sterfgevallen aanleiding zou geven, maar ook van de paeht en de gouvernements-opium-verstrekking zou niet veel meer overblijven; en zoowel in Nederlandsch-Indië als in Britseh-Indië is het finansiëel resultaat een factor, die in de eerste plaats in rekening moet gebracht worden.

Want welk soort personen bezoeken een kit met het doel, om de ingekochte opium ter plaatse te verorberen? Wellicht een reiziger, een vreemdeling, een koelie, die geen te huis heeft, een gedepaveerde, enz., maar een inlander of vreemde oosterling, die een eigen woning bezit, die op zijn gemak gesteld is, die in stilte wil genieten, die niet van de nabijheid van onbekend volk houdt, — een dusdanige zoekt zijn genot *niet* in de kit waar medeschuivers aanwezig zijn en waar hij niet een voor hem passende vrouw kan vinden om zijn genot te verhoogen. Hij neemt de ingekochte waar mede naar een bordeel, of indien hij op verren afstand van de kit woont mede naar huis, waardoor hij zich tijdverlies en noodelooze vermoeyenis bespaart.

§ 4. De wensch tot beperking van opiumgebruik doet zich ook kennen, door het stelsel van »*verboden kringen*» en door dat van »*maximum-verstrekking*» van opium aan de pachters. In Britseh-Indië bestaan deze beide stelsels niet; men sehijnt zieh daar te lande over een toenemend opiumgebruik door de bevolking minder ongerust te maken, en waarsehijnlijk hebben deze quaestiën aldaar dus niet zooveel pennen in beweging gehouden als in Nederland of Nederlandsch-Indië.

Door een verboden kring verstaat men een landstreek, binnen welker omschreven grenzen geen opium mag ingevoerd of gebruikt worden. Op Java bestaan nog een tiental van dergelijke uitsluitingen; in de Buitenbezittingen geene.

Dat een halve of een kwart eeuw geleden aan dit verbod waarde werd toegekend is aannemelijk, wanneer men nagaat hoe door beperkte transportmiddelen, kwalijke wegen, belemmerend verkeer, wering van Europeanen en vreemde oosterlingen uit de binnenlanden, een passenstelsel, lichamelijke kastijding en zooveel andere redenen meer, een bestuur met uitgebreide macht bekleed een cordon rondom een bepaalde landstreek kon trekken, en daardoor een staat van uitsluiting voor de daarbinnen wonende bewoners vermocht daar te stellen. Misschien is een patriarchaal bestuur te prijzen, dat om goede redenen een gansche bevolking van de buitenlandsche afzondert, en haar daardoor belet kennis te maken met andere ondeugden dan die in eigen boezem zijn opgewassen; doch sedert zijn de omstandigheden zoodanig veranderd, dat al die opgesomde middelen tot afsluiting óf afgeschaft óf verbeterd zijn.

In dien tijd kende het bestuur een ieder, die de landstreek in- of uitging, óf iederen vreemden oosterling, wien bij uitzondering verlof tot inwoning gegeven was, bij name, en wee hem, die een gegeven bevel overtrad. Doch met de opheffing van alle belemmerende bepalingen voor personenverkeer en goederentransport, rukten ook vreemde oosterlingen en geëmancipeerde inlanders, altegader banierdragers van opiumgebruik, met hun bagage en huisraad de verboden kringen binnen. Plaatsen werden hen aangewezen, waar zij zich vestigen konden, rechten toegekend, het handeldrijven hen gemakkelijk gemaakt, maar ook de opium (clandestiene natuurlijk), — voor deze indringers een levensbehoefte — kon niet meer geweerd worden. Het verbod blijft niettemin gehandhaafd, maar tal van aanhalingen — en tegenover elke overtreding, die geconstateerd wordt, staan een dozijn

anderen, die niet ontdekt worden — bewijzen, dat de tijden en ook de menschen veranderd zijn.

Aangenomen, dat enkele personen geheel uit philanthropische overwegingen, voor eenige verboden kringen ijverden, en het verbod van opiumverbruik een weldaad noemden, dan blijft toch de inconsequentie ter verduidelijking over, waarom aan de inwoners van district A die gunst *wel* bewezen werd en aan die van het aangrenzende district B *niet*?

Waarom, indien men het verbod zulk een weldaad achtte, dan geheel Java of Sumatra niet tot verboden kring geproclameerd, of, zooals Raffles deed, alleen opiumgebruik toe te staan in Java's drie hoofdsteden en de Vorstenlanden? Waarom werd er aanstonds gehoor gegeven aan de mededeeling van Regenten uit de Preanger-landen, wanneer deze beweerden, dat opium voor hun bevolking verderfelijk is, terwijl zulks aan andere regenten uit de Javasche of Soenda-landen zelfs niet gevraagd wordt? Waarom wordt het onstaatkundig en ongerijmd genoemd opium in te voeren in eenig district, wanneer de regent zulks niet wenschelijk acht, terwijl in andere districten, waar des regents oordeel niet gevraagd wordt, een zelfde invoering zeer natuurlijk wordt gevonden? Waarom, indien de Soendanees blijken geeft van tegenzin in opium en verslaafdheid aan dat product te hebben, waarom moet dan zijn land tot verboden kring geproclameerd worden? Hij zal toch geen versnapering gebruiken, waarvan hij een afkeer heeft.¹

Maar op die wijze kwestieën stellende zouden wij ten slotte nog tot deze komen waarom een geheele staat deel neemt

---

¹ Bijzonderheden hierover kan men lezen in de reeds aangehaalde „Proeve van een geschiedenis, enz. van J. C. Baud; de aantekeningen over Opium van E. de Waal; „De Opiunkwestie” van Baron W. K. van Dedem, en anderen. De regenten, die in dien tijd hun afkeer over opiumvoer zoo duidelijk te kennen gaven, waren wellicht bevreesd, dat naarmate er spaarpenningen aan opiuminkoop besteed werden, in gelijke mate het voordeel, dat zij van de bevolking trokken, verminderen zou. De geschiedenis toch dier landen leert ons niet, dat zij ook op andere wijze zooveel vaderlijke zorg voor de bevolking aan den dag legden.

aan de ineonsequentien van enkele zijner leden. Enkelen — is minder juist, want eigenlijk besehouwde een kwart eeuw geleden ieder, die over opium had nagedacht, de zaak uit hetzelfde oogpunt, en vond men het toen ter tijd billijk, dat onder de eene helft van een ettelijke millioenen talrijke bevolking (om een uitdrukking van de anti-opium-gezinden over te nemen) dood en verderf gestrooid, doeh de andere helft daarvan vrijgesteld werd.

Aldus verbood men — of werd het verbod herhaald — tusschen 1862 en '64 in 12 gewesten of afdeelingen het gebruik van opium aan opium-vliedende en niet-opium-vliedende menschen.¹ Maar beter ware het geweest het gebruik van opium overal en voor goed te hebben verboden, dan enkele landstreken van dat gebruik uit te sluiten. Want laat men het partiëel gebruik toe, dan voegt zich aan het beweerde kwaad, ook nog het gemis van contrôle over het gebruik of misbruik, en het daaruit voortvloeiende bederf.

Beperkingen, die niet nagekomen kunnen worden, brengen meer kwaad dan goed aan; evenvel smaken zij, die voor het behoud van verboden kringen en tegen de vermeerdering van opiumgebruik ijveren, de voldoening, dat in dergelijke voor opium afgesloten kringen, opiumgebruik ook minder algemeen is dan elders, en het schuiven ter sluik moet geschieden.

§ 5. Een andere poging, die aangewend wordt, om het opiumgebruik niet te doen toenemen, bestaat in de *maximum-opiumverstrekking* aan de paehters, en zulks in tegenstelling van ongelimiteerde opiumverstrekking op aanvraag des paehters, al naar gelang der behoefte, — een uitstekende maatregel, wanneer er geen smokkelhandel, geen smokkelaars

---

¹ Het verbod van opiumgebruik in de Preanger-Regentschappen werd door den G. G. van der Capellen uitgevaardigd. De bevolking was zoo arm, dat noch regenten noch Ch. paehters op het debiet van opium, in verband met de daarvoor noodzakelijke uitgaven, winst konden maken. Het verbod benadeelde dus 's lands finantiën maar zeer weinig.

en geen clandestiene verkoopers bestonden, doch welke bepaling, dewijl zich deze feiten wel voordoen en immer zullen nagevolgd worden, alleen ten gevolge heeft, dat de opium meer op prijs gehouden wordt, de sluikhandel, beiden van wege den smokkelaar en den pachter toeneemt en voorts, dat zoowel de wettige als onwettige opium nog meer vervalscht wordt dan anders, en misschien de wettige opium nog het meest.

Want een der vele redenen, waarom een schuiver zich liever van onwettige opium voorziet, dan van die van den pachter afkomstig, ligt hierin dat de meeste pachters (zoo niet allen) de ruwe opium zoodanig bewerken, dat zij de grootst mogelijke hoeveelheid bekomen om te kunnen debiteeren. Regel is, dat van 1 kati of 16 tail ruwe opium 8 tail bereide opium of tjandoe kan verkregen worden; de kwaliteit is dan nog redelijk. Goede opium echter is, wanneer men van een opiumbal, die $2\frac{1}{2}$ kati = 40 tail weegt, niet meer dan 16 tail tjandoe of bereide opium maakt. Zulks is echter voor den pachter te schadelijk en op de gebruikelijke wijze (met open batterijen) preparerende, maakt hij uit dien bal van 40 tail dus liever 20 tot 22 tails tamelijk goede opium. Maar winstbejag doet hem zijn product vermeerderen en met behulp van stoomwerktuigen weet hij uit een bal in plaats 20, 30 tail te kooken, natuurlijk door bijvoeging van surrogaten. Hierdoor wordt een zeer inferieur soort tjandoe in den handel gebracht, zoodat het niet behoeft te verwonderen, wanneer de schuiver, die eenmaal clandestiene opium (die gewoonlijk met 50 pCt. verlies uit de ruwe opium bereid is) gekocht heeft — en aan gelegenheid daartoe ontbreekt het in de dessa niet — niet meer naar den pachter terugkeert, maar liever de kans loopt gesnapt te worden.

Eigenlijk kan deze handeling van de pachters *vervalsching* genoemd worden, en doelt hierop art. 13 van het opiumreglement van 1874 (Stsbl. N°. 228), luidende: »Het is aan pachters, onderpachters, hunne zaakgelastigden of opiumslijters

»verboden, de opium, op welke wijze ook te vervalschen of
»met vreemde bestanddeelen te vermengen, op verbeurte
»eener boete van *een honderd tot een duizend* gulden, en
»verbeurdverklaring der opium, welke bevonden wordt ver-
»valscht te zijn." Ik herinner mij echter niet ooit te hebben
gelezen, dat die straf is toegepast geworden, en zulks mis-
schien om de eenvoudige reden, dat de pachter zal antwoor-
den, dat hij op andere wijze niet met de smokkelaars kan
concurreren, of ook omdat er in Nederlandsch-Indië, dat
zulke belangrijke inkomsten uit den opiumhandel trekt, geen
gelden beschikbaar zijn, om een speciaal in het opiumvak
opgeleid chemist ter keuring van ingevoerde en aangehaalde
opium te bezoldigen, en zulks onder gewoonte kosteloos aan
de traditioneele commissie van 3 Chineezen wordt overgelaten
van wie men veronderstelt, dat zij met opium bekend zijn,
doch op wier bewering men in rechtszaken geen geloof mag slaan.

In Britsch-Indië luidt de overeenkomstige strafbepaling:
»Ieder gepatenteerd opiumverkooper, die opium verkoopt of
»te koop aanbiedt, die met eenig ander bestanddeel ver-
»mengd en aldus geen zuivere opium is, voor welker ver-
»koop hij patent genomen heeft, of indien hij andere opium
»in zijn bezit heeft, dan die, welke hem uit de gouvernements-
»pakhuizen verstrekt is, — zal voor elke dusdanige over-
»tredding gestraft worden met een boete van hoogstens 500 Rs.,
»terwijl die opium met de daartoe behoorende verpakking
»zal verbeurd verklaard worden."

Maar door de daar te lande speciaal aangestelde en daarin
geëxamineerde vakmannen, is het bewijs van vervalsching,
en in welke mate vermenging heeft plaats gehad, dan ook
te leveren.

Een nadeel van maximum-verstrekking is derhalve de
opiumvervalsching; maar ongelimiteerde verstrekking is nog
minder aan te bevelen, indien beperking van opiumgebruik
voorop wordt gesteld. Want ware het der Regeering onver-
schillig, hoeveel opium er van Harentwege onder de bevol-

king komt, dan zou zij eenvoudig het uitsluitend recht van verkoop kunnen verpachten, het aan den pachter overlatende om voor de handhaving van zijn pacht en de aanwijzing der overtreeders zelf te waken.

De geschiedenis van beurtelings ongelimiteerde en maxima-verstrekingen is in het kort aldus: ¹ Tot 1832 was het den pachter vrijgelaten om zooveel opium te verkoopen als hij kon kwijtraken, terwijl hij zelf zijn opium mocht inslaan waar hem dit goed dacht; ieder had toenmaals de bevoegdheid om opium in te voeren en in het groot (d. i. pikolsgewijze) te verkoopen. Doch in dat jaar werd bepaald, dat de pachters alle opium, die zij zouden debiteeren, rechtstreeks van den Staat moesten koopen tegen een vooraf bepaalden prijs. Ten einde dit voorschrift in toepassing te brengen, werd het stelsel gevolgd om aan *dien* pachter het recht van debiet voor een bepaald gewest te gunnen, die het meeste pikols opium van het gouvernement voor een geheel jaar nam. De prijs werd toen op f 10 000 per kist bepaald. Waarschijnlijk zou deze maatregel goed gewerkt hebben, zoowel om smokkelhandel tegen te gaan als om het verbruik te beperken, indien men de pachtperceelen maar niet te groot genomen had. Want welke nadeelen er ook aan kleine pachtperceelen verbonden mogen zijn, ontegenzegglijk strekken zij, door onderlingen najver en contrôle van de pachters om smokkelhandel en clandestien debiet te verminderen ¹.

Reeds twee jaar later week men daar weder van af, en werd een maximum-hoeveelheid bepaald, die aan een pachter

¹ Bronnen als boven.

² Misschien is het ook op grond hiervan, dat in Britsch-Indië de perceelen, waarin opium in het klein mag verkocht worden, veel kleiner zijn dan in Ned.-Indië. Mits men daarbij slechts zorgt, dat niet eenige aangrenzende perceelen in één hand komen. In Britsch-Indië wordt zulks echter *wel* toegelaten, zooals wij in hoofdstuk VII zien zullen.

Stelt men den inkoop van een pikol opium op f 1250 en den verkoop aan den pachter op f 10 000, dan zou dit stelsel volgens eene opiumverstreking van $\pm$ 2000 pikols per jaar, f 17 millioen netto opbrengen. Doch door vermindering van smokkelhandel waarschijnlijk meer.

zou verstrekt worden. Maar zoowel het in 1834 als in 1836 gevolgde stelsel bleek tot uitkomst te hebben, dat de pachter zich van de goedkoopere gesloken opium voorzag, om in het toenemende debiet te kunnen voorzien. Men wist wel — aldus luiden de rapporten uit dien tijd — hoeveel opium de pachters van het gouvernement kregen, maar daarom kende men op verre na het werkelijk verbruik niet; en hetzelfde is ook nog tegenwoordig het geval.

In 1853 werd daarom het stelsel van maximum-verstrekking weder verlaten en dat van ongelimiteerde verstrekking ingevoerd, alleen hierdoor beperkt, dat de aanvraag van opium in overleg met het hoofd van gewestelijk bestuur moest geschieden¹. Dit hield tot 1861 stand; want daar men nu wel de overtuiging had bekomen, dat er belangrijk veel meer opium vereischt werd om in het debiet te voorzien dan bij maxima-verstrekingen (hetgeen zeer natuurlijk was, dewijl de smokkelhandel verminderde), zag men toch ook ongaarne dat de Staat, als 't ware, het opiumverbruik aanmoedigde.

Daar dus het *officiëel* bekend opiumverbruik te hoog voorkwam, voerde men in 1862 de maxima-verstrekingen weder in. Dit maximum, al dadelijk veel te laag aangenomen, werd nog telken jare verminderd. Maar dewijl de schuivers geen grein minder opium gebruiken, al bepaalt de Regeering ook verminderende maxima, en het in het belang van pachters en smokkelaars is, om aan den volkswensch te gemoet te komen, zoo had de bepaling van 1862 wel tot gevolg, dat de *officiële* cijfers van verbruik aanhoudend verminderden, doch dat de sluikhandel en daarmee het *onbekende* cijfer van verbruik onrustbarend vermeerderde.

Consumptie in het algemeen nam toe, maar in stede het gouvernement de winst op opium inkoop tot zich trok, staken nu de smokkelaars het op.

---

¹ Deze beperking wordt ook thans nog in Britsch-Indië in acht genomen, zie hoofdstuk VII § 8.

Deze vrijwillige aanmoediging van den smokkelhandel mocht, volgens het oordeel van die dagen, niet bestendig worden. Daarom wilde men in 1869 het nog eens met engelimiteerde verstrekking beproeven, doch nu zonder eenige beperking. Dewijl daardoor ook voor een poos de smokkelhandel aan banden werd gelegd, vermeerdeerde het *officiële* debiet in gelijke mate als het smokkelen afnam. Men leerde er uit kennen, hoeveel er wel gesmokkeld *kan* worden, wanneer men een debiet, dat niet te beperken is — zonder alle opiumbezit en verbruik te verbieden, en zonder Java door een cordon te omringen — toch wil trachten tegen te gaan. Men won er tevens *dit* bij, dat de inkomsten van den staat vermeerderden naarmate de smokkelaars teleurgesteld werden.

Maar de *bekende* en *officiële* cijfers verkregen door het stelsel van 1869 toch een al te indrukwekkend uiterlijk. Ook dit strookte niet met de beginselen, die toen ter tijd omtrent opiumverbruik heerschende waren, zoodat het dan nog maar beter bevonden werd, ook iets aan de smokkelaars te gunnen. Door de wederinvoering van het stelsel van maxima-verstrekkingen werd hieraan in 1873 gevolg gegeven, en daar dit stelsel tot heden gehandhaafd is geworden, hebben de smokkelaars alle reden der regeering dankbaar te zijn hen in het bezit van een jaarlijksche winst te laten, die minstens het dubbele is van hetgeen de fiscus uit het opium debiet trekt.

Zulks zou ook bezwaarlijk anders kunnen plaats hebben. De opiumverkoop regelt zich niet naar officiële vrijgevigheid of beperking, maar naar vraag en aanbod, en heeft de pachter geen gouvernementsopium genoeg voorhanden, dan vult hij het ontbrekende door elandestiene aan. En vraagt de pachter te veel geld voor zijn waar, dan ligt de smokkelaar reeds op de loer om hem te onderkruipen.

Natuurlijk vloeit de wankelende politiek, zich nitende in beurtelings uitbreiden en inkrimpen van verboden kringen, kitten en opinmverstrekking, voort uit de omstandigheid, dat niemand de verantwoording op zich wil nemen om *opium*

als een (wel is waar verfoeielijk maar toch als een) niet te verbieden consumptie-artikel te verklaren. Anders zouden wij in de geschiedenis van de opium in Ned.-Indië ook wel meer vastheid van beginselen kunnen opmerken. Omtrent de maxima-verstrekingen bijv. alleen (en verboden kringen- en kittenuitbreiding zijn steeds aan dezelfde eb en vloed onderhevig geweest) leert zij ons het volgende:

- 1815—1824. Verpachting der opiumkitten voor 1 jaar, met *onbeperkt debiet* en eigen aankoop van opium door den pachter.
- 1824—1832. Vergrooting der pachtperceelen met verpachting voor 3 jaar, opiuminkoop en debiet als boven.
- 1833—1834. Verpachting der perceelen met opiumverstreking van staatswege tot een *maximum*-hoeveelheid.
- 1834—1835. Verpachting der perceelen met *ongelimiteerde* opiumverstreking. (ƒ 10,000 per pikol.)
- 1835—1843. Verpachting met *maximum*-opiumverstreking.
- 1843—1844. Id. met *ongelimiteerde* verstreking.
- 1844—1853. Id. met *maximum*-verstreking.
- 1853—1861. Id. met *ongelimiteerde* verstreking, doch met eenige beperking.
- 1862—1869. Id. met *maximum*-verstreking.
- 1869—1873. Id. met *ongelimiteerde* verstreking boven een zekere verplichte hoeveelheid, doch zonder beperking.
- 1873— Id. met *maximum*-verstreking, (doch met steeds toenemenden smokkelhandel.)

§ 6. »Opium, like alcohol'' — zeide een Engelsch staatsman, — »is one of these few cases in which the imposition of a heavy duty enables us to serve God and Mammon at the same time.»

Dit is ook voor Nederlandsch-Indië geheel waar. Neemt de regeering zoodanige maatregelen, dat de smokkelhandel nagenoeg onmogelijk wordt, dan bewijst zij daardoor niet alleen den inlander een belangrijken dienst, maar ook de

inkomsten, uit het opiumdebiet getrokken, verdubbelen. Niet het gebruik van opium werkt demoraliseerend, maar wel het koopen en verkoopen van clandestiene opium; niet de opium zelve is verdervend, maar het is de smokkelhandel, die een kanker in den Staat is geworden. Deze heeft al het aanlokkelijke van een dobbelspel gekregen, waaraan door een groot deel der mannelijke bevolking wordt deelgenomen, en waarin tien kansen om te winnen tegenover één staan van te verliezen. Wie verliest wordt op een weinig gevoelige wijze gestraft, maar wien het geluk medeloopt en wint is binnen korten tijd een man van vermogen.

Om den smokkelhandel te beletten helpt geen debatteeren over de questie of opium vergif is, evenmin een stelsel van bepaalde- of van maximum-verstrekking of van minimum-verkoop prijs of van verboden kringen of verpachting van groote perceelen, of inkrimping van kisten of veranderingen in pachtvoorwaarden.

Verbod van opiumgebruik heeft eveneens geen waarde, wanneer niet tevens het verbod van opiumbezit, voor wien ook, wordt uitgevaardigd; door welke bepaling men echter in een uiterste zou vallen, die om politieke en financiëele redenen niet aan te raden zou zijn, en bovendien geheel onnoodig is. Trapsgewijze vermindering van het gebruik is ondenkbaar, en alleen het absoluut verbod zou iets kunnen uitwerken, of zooals de voormalige Directeur van Financiën — Ruterling — het uitdrukte: »Zoolang er nog één tail opium wettiglijk verbruikt kan worden, zal het ook met de beste politie en recherche niet mogelijk zijn den sluikhandel in het artikel te beletten.» Maar noch het wezenlijk verbruik is bekend, noch de hoegrootheid van dat verbruik in verhouding tot de bevolking, noch van de verdeeling der verbruikte hoeveelheid over het aantal gebruikers, noch het percentage der verslaafde schuivers, noch de omvang van den smokkelhandel of de invoer van clandestiene opium. Hoe zou men dan, — indien de hoeveelheid van het verbruik zelfs

niet geraamd kan worden, — dit kunnen verbieden of beperken?

Ramingen van de vermoedelijke hoeveelheid ingevoerde clandestiene opium bestaan niet; het gouvernement weet alleen hoeveel zijn eigen verstrekking bedraagt, en dat de omvang van den smokkelhandel belangrijk is. Vele jaren lang heeft men den smokkelhandel laten voortwoekeren en eerst zeer onlangs is door het aanstellen van een ambtenaar, speciaal belast met de leiding der maatregelen ter bestrijding van den opiumsmokkelhandel, een aanvang gemaakt, om in de gebrekkige organisatie van de leiding in den strijd tegen opiumsluikerij te voorzien en daardoor betere gegevens te bekomen.

Al ware het alleen om den fiscus een deel te doen toevallen van de voordeelen ¹ door de smokkelaars behaald, verdient het alle aanbeveling om met de middelen tot bestrijding niet te zuinig om te gaan. Elke ton gouds, daarvoor uitgegeven, doet het tienvoud in den fiscus terugvloeien. Bestaat er van wege de bevolking geen vraag naar opium, dan mag het haar ook niet opgedrongen worden. Doch verlangt zij zich die versnapering aan te schaffen, dan moet het

¹ Onder hoofdstuk VI zullen wij zien, dat van de te Calcutta verkochte *provisie* opium jaarlijks 12000 pikol voor de *Straits* en den Indischen Archipel bestemd zijn.

Van de ingevoerde kisten opium werden volgens de jaarverslagen van den Consul Generaal van Singapore uitgevoerd naar Ned. Indië:

In 1878	3865 pikol.	} waarvan naar Batavia ± 1/4e deel, naar Bali de helft, en naar andere havens ook 1/4e.
1879	3835 „	
1880	3829 „	
1881	3576 „	
1882	3751 „	
1883	3789 „	

Stel al dat het 1/4e deel van dezen aan den *Consul bekenden* opium-uitvoer, voor Batavia bestemd, opium voor het gouvernement is (en die dus niet via Penang ingevoerd wordt), dan blijft er nog een kleine 3000 pikols over, die op clandestiene wijze in den handel wordt gebracht. Waaruit volgt, dat volgens deze statistiek reeds door de sluikers bijna het dubbele verkocht wordt, dan de hoeveelheid door het gouvernement aan de pachters verstrekt.

Zie hierover ook een opstel in het Tijdschrift van Nederlandsch-Indië, 1884, Dl. I, blz. 29 v. v., getiteld: „De opiumsmokkelhandel ter zee.”

bestuur en niet de smokkelaar in de behoefte voorzien; en de winsten, op het debiet behaald, dienen den fiscus, maar niet verschillende duistere tussenpersonen toe te vallen.

Het is in dit kort overzicht van de opiumpolitiek in Nederlandsch-Indië de plaats niet om het voor- of nadeel te bespreken van een stelsel, dat de grootst mogelijke winst uit een klein debiet beoogt, boven een ander dat tot doel heeft om een even groote of zoo mogelijk nog belangrijker winst te behalen, onversehillig of die uit een groot of uit een klein debiet, dan wel uit hooge of lage debiet-prijzen wordt verkregen. Evenmin of het beter is, dat verpachting tot het recht van verkoop het debiet regelt, of dat de verkooper een licentie daartoe moet nemen (zooals in Britsch-Indië); of verpachting van het recht tot verkoop niet de vlag zou moeten strijken voor rechtstreekse exploitatie door den Staat, waardoor het bestuur het in de hand had den prijs van opium zoo hoog of zoo laag te stellen als het wilde; of vrije, ongelimiteerde invoer, tegen betaling van hooge inkomende rechten de voorkeur verdient boven een vastgestelde verstrekking van wege het gouvernement aan bepaalde personen; en zooveel andere stelsels meer als in den loop der tijden aan de hand zijn gedaan, om al naar den tijdgeest dit medebracht, het debiet uit te breiden of in te krimpen.

Wij houden slechts rekenschap met den bestaanden toestand, en daarbij staat beteugeling van den smokkelhandel op den voorgrond

Het goedkoopste middel is zeker om te traechten bij de verpachting altijd eoneurrentie aan te wakkeren en gedurende de pacht-termijn een partij te hebben, tegenover wie de paehter zijn belangen verdedigen moet en daarvoor geen uitgaven schuwt. Het bestuur wordt hierdoor het werk uit de hand genomen. Deze richting is lang, eigenlijk altijd gevolgd geworden, totdat voor weinige jaren geleden, door de aanstelling van eenige lands-geëmployeerden (Europeesche en inlandsche), tot tegeugaug van den sluikhandel, en zeer

onlangs van een hoofdambtenaar om den strijd tegen den sluikhandel te leiden, een beter toestand in het leven is geroepen. Hoe meer een afzonderlijk personeel, dat speciaal voor dezen tak van dienst aangewezen en niet tot andere betrekkingen geroepen wordt, doch bij dit corps de gelegenheid heeft bevordering te maken, — hoe meer een dusdanig personeel uitgebreid en in een systematische wijze van werken onderricht wordt, des te beter zal èn de fiscus èn de bevolking er bij varen. De fiscus, dewijl de winsten van de smokkelaars hem zullen ten deel vallen; de bevolking, omdat haar de gelegenheid ontnomen wordt wegens opinmdelicten in aanraking met de politie te komen.

Naarmate de smokkelhandel toeneemt vermeerdert ook het aantal personen, dat er zijn werk van maakt clandestiene opium op te sporen, aan te brengen en aan te halen. Het is dit spionnen-, dit aanbrenghstelsel, dat — hoe noodwendig het ook bij 't voortwoekeren van den morshandel wezen moge — een ware ramp is voor de bevolking, die weerloos aan hare vijanden is overgeleverd. De sluikhandel dreigt meer en meer een corruptie te worden, welke de geheele maatschappij aantast. De pachters, — wien het gouvernement het *uitsluitend* debiet van opium waarborgde, maar niettemin belangrijke verliezen lijden, nu zij van alle zijden onderkropen worden door personen, die *méer* of minstens evenveel gesmokkelde opium verkoopen als zij wettige en gesmokkelde te samen, — moeten zich staande weten te houden, want zij hebben een maandelijksche pachtschat te betalen, die de smokkelaar ontloopt. Zij moeten dus naar middelen zoeken om den smokkelaars het hoofd te bieden, — middelen van welke vele ten ecnemale in strijd zijn met de goede orde; doch zij kunnen niet anders, want ook hen wordt geen gratie geschonken, wanneer zij de pacht niet betalen.

Aan de eene zijde zien wij dus een pachter, die zich het uitsluitend debiet koopt, en die een kapitaal van eenige tonnen gouds in een onderneming waagt, welke slechts bij

een bijzonder nauwkeurig beheer en bij voldoende bescherming zijner rechten door het openbaar gezag, winsten kan afwerpen geëvenredigd aan de risico en den arbeid, welke de exploitatie medebrenkt, — en ter andere zijde een bende onderkruipers van allerlei nationaliteiten, aangetrokken door de kans van een gemakkelijk te verdienen winst, en tegen wie de pachter niet afdoende kan beschermd worden. Daar tusschen staan de slachtoffers, die *verdacht* worden en uit dien hoofde elk oogenblik blootstaan aan de vernedering eener huiszoeking of lijfsvisitatie. Een stelsel van spionage en verdachtmaking is ontstaan, die den huiselijken vrede, elk vriendschappelijk verkeer, den gezelligen omgang van naasten of medeingezetenen, den ontluikenden bloei eener nieuwere beschaving, — met ondergang dreigt. Waar men zonder de uitgebreidheid, die de smokkelhandel gekregen heeft, de menschen zich aan industrie of landbouw zou zien wijden, ziet men hen thans in de gevangenis zitten of langs den weg als dwangarbeider slenteren, en zulks alleen dewijl het smokkelen hen te gemakkelijk gemaakt wordt om aan die verleiding weerstand te bieden, en omdat de straf op smokkelen gesteld niet evenredig is aan den omvang van het voortwoekerende kwaad, en aan de door delinquent behaalde voordeelen, wanneer hij niet betrapt wordt.

Het verderf, dat opium met zich medebrenkt, ligt niet hierin, dat een grooter of kleiner aantal personen deze versnapering gebruiken of misbruiken, — hetzij uit welbehagen, of als opwekkend middel of als medicijn om ongunstige klimaat-toestanden te bestrijden, — doch in de onvoldoende wijze, waarop de smokkelhandel bestreden wordt, voortvloeiende uit het gebrek aan kennis, die men van den omvang van het gebruik en van de sluikerij heeft.

Beiden, Nederlandsch- en Britsch-Indië, hebben hunne bijzondere opiumpolitiek, beiden in gelijke mate belangrijk, beiden de bestudeering overwaard, dewijl zij zich op onontknoopbare wijze vastgehecht heeft aan de belangen van fiscus en bevolking.

Voor Nederlandsch-Indië lost die opiumpolitiek zich op in »bestrijding van den smokkelhandel,” in vergelijking waarvan alle andere opiumquestiën bijzaken zijn; in Britsch-Indië daarentegen in de zorg voor genoegzame papaveraanplant voor opiumexport en voor binnenlandsch gebruik.

Gaan wij daarom thans tot de beschouwing over, volgens welke bepalingen en op welke wijze de aanplant van papaver, de bereiding van opium, het binnenlandsch verbruik en de export — in Britsch-Indië plaats heeft.

HOOFDSTUK II.

DE PAPAVERCULTUUR, DE SAPWINNING EN DE OPIUMBEREIDING IN DE OPIUMDISTRICTEN BEHAR EN BENARES.

§ 1. Weinigen, die de papavercultuur en opiumbereiding niet tot in de bijzonderheden hebben nagegaan, kunnen vermoeden welk een onafgebroken geduld en oplettendheid het vordert, om van de papaveruitzaaiing af, tot aan de aflevering van den opiumbal te geraken, die in China gretig gekocht, en in Nederlandsch-Indië door het gouvernement aan den pachter voor den verkoop van opium in het klein geleverd wordt.

Volgens Engelsche schrijvers en ambtenaren gaat de teelt, waarvoor in het allergunstigst geval van *f* 50 tot *f* 60 per bouw betaald wordt, (doch welk geld daarom nog niet in handen van den verbouwer komt), geheel vrijwillig en zonder dwang.

Het hangt daarbij natuurlijk maar geheel van de vraag af, welke uitlegging aan het woord dwang gegeven wordt; doch alleen het feit, dat trots de officiëele geruststellende rapporten, de inlander, indien hij er kans toe ziet, zich aan de papavercultuur tracht te onttrekken, bewijst dat in het geval hij geheel vrij gelaten werd, er in *Behar* en *Benares*, in *Rajputana* en *Malwa* niet veel papaver zou geteeld worden, of zoo al, dat de verbouwer voor zijn product een dusdanigen prijs zou vragen, dat de opkoop voor het gouvernement geen genoegzame winst meer zou opleveren.

De inrichting van het opiumcultuurstelsel, als onderdeel van

het monopolie in opium, door de Britsch-Indische regeering gehandhaafd, wensch ik in de volgende hoofdstukken te bespreken, en mij thans in de eerste plaats bezig te houden met de cultuur van de papaver en de winning van het sap tot aan het tijdstip, dat de ruwe, d. i. de *door de bevolking* bereide opium naar de Gouvernementsfabrieken gebracht wordt, om daarin verder in geheel vrijen arbeid tot export of provisie opium te worden gekneed.

§ 2. *De Aziatische, — de Bengaalsche, — de Malwa, — en de wilde papaver.*

De papaver (papaver somniferum), oorspronkelijk uit Klein-Azië afkomstig, is reeds sedert zoovele eeuwen in Azië en Europa aangekweekt, dat men haar in verschillende landen als geheel genaturaliseerd kan beschouwen. De papaver is een jaarplant, met een enkelen en zachten stengel en met roode, rose, purpere of paarsche bloemen, de bladeren (patta) zijn ovaal en de zaadbol (dherri) langwerpig rond en groen, met een groot aantal zaadjes, die wit, grijs of purpur van kleur zijn.

In Indië slaagt de aanplant van papaver het best in de Ganges-vallei (Bengalen) in Behar, in Bundelkhund en in Malwa [onafhankelijke staten] en ook voor een gering deel in Assam en in de gematigde luchtstreek van het westelijk Himalaya-gebergte. Elders wordt zij voornamelijk verbouwd in Klein-Azië, Egypte, Perzië, in sommige streken van China en laatstelijk ook in Zanzibar.

De China-opium staat gelijk met de slechtste Malwasoorten. In Indië blijven de Benares- en Beharsoorten en vooral de Patna-opium haar reputatie handhaven; de Smyrna-opium en ook die van Malwa (al is deze ook goed bereid), wordt door den Chinees als inferieur aan de Bengaalsche beschouwd.

De papaver in Indië, hoewel reeds sedert vele eeuwen inheemsch, blijft een bijzondere geneigdheid behouden om te

verbasteren. De zorg voor goed ras, en voor een doelmatige keuze der gronden bij de uitzaaiing is dan ook een der voornaamste plichten van de ambtenaren van het opium-departement. Veronachtzaming van een goede keuze van grond kan eên belangrijk verlies aan sap voor dat jaar opleveren. Zelfs kan daardoor de plant geheel verwilderen.

Daar echter de verbastering niet altijd te voorkomen is, hebben er zich dan ook tal van variëteiten ontwikkeld. De voornaamste hiervan zijn — aanvangende met de meest verbasterde:

- Papaver Somniferum Nigrum,
 »   »   album,
 »   »   abnormale,
 »   »   abnormale, gekruisd met de Kutila,
 »   »   abnormale, gekruisd met de roodbloemige
                   van Malwa,
 »   »   abnormale, gekruisd met de Gungajule,
 »   Kalodanthi (papaver met zwarten stengel),
 »   Sabza Kalodanthi,
 »   Sufaïd dherri,
 »   Monaria,
 »   Darhi of Muedar danthi,
 »   Gunagun posta of Sufaïd-patta,
 »   Teyleah of Sabza dherri,
 »   Kutila of Kat-patta,
 »   Sabza Kutila,
 »   Dusra Kutila,
 »   Chaura of Tusri Kutila,
 »   Sabza Chaura-Kutila,
 »   Teyleah-Kutila,
 »   Monaria Teyleah,
 »   Monaria Kalodanthi.

Van de Malwasoorten zijn te noemen:

1. de Lukria,
2. de paarsche Malwa,

3. de Gungajule;

4. de Uggarya.

Deze vier Malwasoorten worden voor zeer goed gehouden, doch te vergeefs heeft men beproefd ze ook in Benares en Behar te aklimatiseeren. De weersgesteldheid en de geaardheid van den bodem schijnt hiervan oorzaak te zijn. Daar evenwel Bengalen zelf zeer goede soorten bezit, is dit ook minder noodig.

Het zou mij te ver voeren de genoemde soorten van papaver nader te beschrijven. Alleen op de Malwa-opiumsoorten in het algemeen kom ik straks terug. Voorshands zullen wij kennis maken met de voornaamste factoren voor de papaverteelt vereischt, te weten: den bodem en den invloed van het weder.

§. 3. *Grondsoorten voor papaverteelt.*

In het algemeen biedt een leemachtige met zand vermengde aarde de beste waarborgen aan, om de papavercultuur te doen slagen; kleilanden aan de oevers van rivieren gelegen, zonder last te hebben van overstroomd te worden. en alluviale gronden uit zand en klei bestaande, zijn ook gezocht.

Bij de vele soorten grond, die voor de uitgebreide papaverteelt in Noord Hindostan in gebruik moet worden genomen, is een belangrijk verschil in opbrengst op te merken, zoodat de ambtenaren dan ook maar niet elk terrein, dat voor papaverteelt aangeboden wordt, mogen aannemen. Bij voorkeur zoeken zij naar humusgronden van een leemachtigen, mergelachtigen of kalkachtigen aard; gronden, die ook voor indigocultuur dienstig zijn.

De opium van zandachtige gronden afkomstig, is gewoonlijk bruiner dan de andere soorten.

Zooveel mogelijk worden de gronden in de nabijheid der dorpen gezocht; niet alleen om het meerdere gemak voor bewaking en irrigatie door den verbouwer, maar ook om de

meerdere kansen van goed bemeste gronden aan te treffen. Het aanleggen van vuren in de nabijheid van papavervelden is verboden, dewijl de plant de rook niet goed verdragen kan.

Gronden met zoutachtige of salpeterachtige bestanddeelen, of die al te zandachtig en kalkachtig zijn, moeten vermeden worden.

De Hindu landbouwer bewerkt zijn grond al evenzoo als de meeste landbouwers van tropische gewesten. Hij spit of ploegt de boven liggende teelaarde om, tracht per jaar twee, soms wel drie gewassen van zijn grond te bekomen, doet zeer weinig aan verwisseling van gronden en ziet van bemesting het nut niet in. Bemerkt hij, dat door het onophoudelijk planten van hetzelfde gewas op dezelfde gronden het product vermindert, dan zaait hij er vershillende gewassen door elkander op uit, en let dan op, welk gewas het best slaagt. Ook rooibouw is algemeen in gebruik.

Voor de papaver is een gedurige afwisseling van gronden niet volstrekt noodig, mits maar voor bemesting met doelmatige mestsoorten en voor de vereisehte irrigatie gezorgd wordt. Ook beweert men, dat, om de vruchtbaarheid van de papaver te bevorderen, het tusschen de papaver uitzaaien van maïs niet kwaad is.

Voor de eigenlijke bemesting wordt aangeraden gedurende eenige dagen kudden schapen over de voor papaver bewerkte gronden te doen loopen¹; de daardoor verkregen bemesting moet zeer goed werken, doch dit middel heeft men niet altijd bij de hand. In het algemeen kan men voor de papaver de organische en niet-organisehe bemesting aanwenden. Voor de eerste worden bij kleiachtige gronden meestal verrotte boombladeren gebruikt. De zoogenaamde groene bemesting, beweert men, zou ook goed zijn, doch de Hindu's passen deze methode nooit toe. Als zeer vruchtbaar makend voor de papaver wordt ook het *soni-water* genoemd, dat is dat water, waarin

---

¹ Dat is dus omstreeks de maand November.

de Jute is gelegd geworden om te doen weeken; maar ook deze stof is niet overal te vinden. De stengels van de papaver zouden insgelijks een uitstekende bemesting nitmaken, doch de landbouwer moet deze met de bladeren (zooals wij straks zien zullen) naar de opiumfabriek brengen.

Er blijft dus voor plantaardige bemesting weinig anders over dan oliekoeken en de asch van verbrande stroo, rijst- en tarwebolsters enz., en deze worden dan ook naar de gesteldheid van den grond toegepast. Voor tuilmest geldt hetzelfde, doch aanwending van dierlijke stoffen en van beenderen is schier onmogelijk daar de kaste-vooroordeelen en de volksgewoonten zich daartegen verzetten.

Doch tegen een bemesting door schapen, hetzij wanneer men deze op het land laat loopen om de overgebleven papaverstoppels te doen verorberen of bij wijze van wandeling na de bewerking van gronden, schijnt geen bezwaar te bestaan, en als zoodanig wordt dan ook aan schapenmest ver de voorkeur boven koemest gegeven.

Zijn er voor de belangrijke uitgestrektheid grond voor papavercultuur bestemd niet voldoende van bovengenoemde organische meststoffen voorhanden, dan neemt men de toevlucht tot niet-organische stoffen, onder welke de kalk-, de potasch-, de soda-, de magnesia-, de ijzer- en de ammonia-verbindingen de meest gebruikelijke zijn. Ten slotte past men op het *papaverzaad* nog de kunstmatige bemesting toe, door het in een of andere oplossing te doen weeken.

Talrijke proeven, alle in nauwkeurig opgemaakte staten verzameld, zijn genomen om de vruchtbaarste wijze van papaverzaadweeking te vinden. Zij kunnen voor landbouw- en scheikundigen van nut zijn, doch hier ter plaatse behoeven wij er ons niet langer mede op te houden. Slechts zij medegedeeld, dat een weeking in ammoniawater aanbevolen, en die in kamferwater als bijzonder actief vermeld wordt. Dikwerf wordt ook de bloembol met deze of gene oplossing kunstmatig bevrucht, vooral met het doel om de topbladeren goed te doen ontwikkelen.

§ 4. *Irrigatie.*

De uitgestrekte opiumdistricten Behar en Benares, mogen wat grondsoort betreft voor de papaverteelt als aangewezen zijn, doch de droogte en hitte kan er even langdurig en onhoudbaar zijn als in het overig gedeelte van Noord-Hindostan. Dikwerf toch vallen de regen-perioden niet alleen zeer onregelmatig in, doch geven ook wat kracht en langdurigheid betreft, den landbouwer weinig zekerheid. Dat zulk een ongewisheid voor alle aanplantingen nadeelig is, laat zich begrijpen, maar inzonderheid lijdt daaronder de teelt van de zeer gevoelige papaver.

Vallen de regens (in November) te laat in, dan kan de landbouwer ook met papaveruitzaaiing niet beginnen, en daar hij zijn grond aan het gouvernement voor papavercultuur verhuurd heeft, mag hij daarop ook niets anders planten. Omstreeks einde December regent het gewoonlijk eenige dagen; blijft deze uit, terwijl de papaver te dien tijde al vrij hoog staat, dan heeft de aanplant veel kans op verdorren, waardoor de verbouwer zijn product verliest¹. Is gedurende den tijd van den sapoogst (in Maart) het weder te droog, d. i., dat er in plaats van een natten Oostenwind een al te drogen Westenwind waait, dan vormt er zich in het sap te weinig *pussewah*, waardoor de kwaliteit van het sap aanzienlijk vermindert. Doch komt daarentegen regen en wind op zijn tijd, dan heeft de landbouwer zich, ten minste in dit opzicht, niet te beklagen en kan hij een product afleveren, dat bij de eindtaxatie gunstig blijkt.

Om in de ongestadigheid van de natuurlijke besproeiing te gemoet te komen, stelt het gouvernement den papaververbouwer in de gelegenheid om kunstmatige irrigatie aan

---

¹ Het eerste voorschot op zijn gewas (waarover straks) wordt in dat geval afgeschreven.

te wenden, doch hierbij moet zorg gedragen worden, dat het water niet meer dan 1 duim diep in den grond dringt. Deze irrigatie heeft op vierderlei wijzen plaats; uit kanalen, rivieren, poelen en putten. Die uit kanalen en rivieren kan vooral in *die* opium-onder-districten plaats hebben, die aan beide zijden van de Ganges, maar vooral aan de zuidzijde van die rivier liggen. Het opiumdistrict Behar is in dat opzicht veel beter verdeeld dan Benares, zoo zelfs dat het gemiddelde product op de velden bezuiden de Ganges op 4 seers $8\frac{1}{2}$ chittak en op de noordelijk daaraan gelegen velden 3 seers en 6 chittaks per bigha geschat wordt ¹. De papaver heeft veel vocht noodig en de bodem is daaraan niet rijk genoeg. De landbouwer moet dus steeds op irrigatie, op wat wijze ook, bedacht zijn. Aan irrigatie uit putten wordt ver de voorkeur gegeven boven de andere middelen, dewijl de onderzinking geleerd heeft, dat de chemische bestanddeelen van het putwater voor de papaver verkieselijker zijn, en putwater ook een hooger temperatuur heeft. Maar het putten-systeem kan niet altijd toegepast worden.

Wie van tijd tot tijd de agrarische mededeelingen over Britsch-Indië inziet, kan ook steeds over de oppositie lezen, die landbouwkundigen daar te lande (Europeanen of inlanders) voeren tegenover een te uitgebreid irrigatiestelsel door kanalen, dat door het gouvernement en de ingenieurs wordt voorgestaan. Dergelijke kanaliseeringen ten behoeve van den landbouw zijn dikwerf noodig, doch in vele gevallen zou men het met een eenvoudiger puttenstelsel afkunnen, welk laatste bovendien het voordeel heeft de sympathie van den gebruiker van het water, d. i. den landbouwer, weg te dragen. Doch dit is een kwestie die in B. I. aan het Public-works-departement wel eens te weinig in overweging genomen wordt. Hoe dit zij, in de opiumdistricten volgt men het puttenstelsel, dáár waar men met kanaliseering niet goed

¹ Dat is in onze maat uitgedrukt $4\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ kati en $3\frac{1}{3} \times 1\frac{1}{2}$ kati per $\frac{3}{7}$ bouw; 1 seer = 16 chittak.

overweg kan. Indien irrigatie uit de bevoeiingskanalen noodig is, dan mogen, met verlof van het Irrigation-Departement, maar op kosten van het Opium-Departement, afleidingen in die kanalen gemaakt worden.

Het kanaalwater noemt de landbouwer *methapanni* of zacht water en het putwater *kara* of hard.

Het laatste gebruikt hij bij voorkeur tot irrigatie van papaver, tabak, rijst, aardappelen, uien en andere knolsoorten, en het zachte water tot huishoudelijke doeleinden.

Gedistilleerd water is een der hoogste vormen van zacht water, en rivier- en kanaalwater houdt te weinig alkalische zouten in, om het met veel voordeel voor papaverbesproeiing aan te wenden, terwijl putwater volgens het oordeel van den Bengaalschen landbouwer tevens een soort bemesting aanbrengt. Waar hij het water uit de veelvuldig voorkomende *tanks* of poelen kan benutten, gebruikt hij dit nog liever dan putwater. Dit water namelijk bevat vele rottende organische bestanddeelen, en heeft nog hooger temperatuur dan putwater. Inzonderheid wanneer na langdurige droogte die poelen schier uitgedroogd zijn, wendt hij het overschietende water en het bezinksel in den poel met goed gevolg aan om zijn papaverland vruchtbaarder te maken.

Men kan echter niet overal putten graven, en zoo is de landbouwer wel verplicht in vele gevallen zich van zacht water te bedienen. Men beweert echter, dat de onkosten voor het graven van een gewonen inlandschen put meer dan driemaal gedekt worden door de vermeerderde opbrengst van papaversap en bladeren, en waarschijnlijk zullen de opiumambtenaren — steeds bedacht op een verhoogd product — in die bewering wel geen ongelijk hebben. Eigenbelang prikkelt de opmerkzaamheid.

Van daar ook, dat de uitgaven door het Opium-Departement gemaakt om putten te graven, nauwkeurig gecontroleerd worden. De Zillahdar ¹ heeft toe te zien, dat die voorschotten

¹ Een inlandsch opiumambtenaar; over zijn werkkring later.

alleen aan te goeder naam bekende landbouwers gegeven, en dat de putten behoorlijk gegraven worden; bovendien moet de Sub-Deputy-Agent of de Assistant-Sub-Deputy-Agent op zijne tournées alle putten inspecteeren en daarover verslag uitbrengen.

Want die voorschotten op putten zijn niet onbelangrijk. Zij beloopt van f 30 000 tot f 50.000 's jaars. Elke put komt op $\pm$ f 9 te staan. Men krijgt daardoor, met vorige jaren medegerekend, een uitgebreid puttenstelsel ter bewatering van de papaveraanplant. In het algemeen de uitgestrektheid grond, in Behar en Benares voor papavercultuur afgezonderd, op 733.000 bigahs (= $\pm$ 320.000 bouws) 's jaars stellende, vinden wij opgegeven, dat ongeveer de helft van die uitgestrektheid door putwater, een vierde door kanaalwater, en een vierde in het geheel niet geïrrigeerd wordt. Bezuiden de Ganges worden 220.000 bigahs papaverland door putwater geïrrigeerd en benoorden de Ganges 73.000 bigahs.

Het Opium-Departement heeft bij goede irrigatie een dadelijk belang. Houden de regens te vroeg op en bereikt daardoor het water in de poelen niet het gewone peil, dan moet de landbouwer bij gebrek aan kanaal- en putwater zijn cultuur opgeven (en zulks schijnt in het Benares-district nog al eens voor te komen) tot groote schade van hem zelf en van het gouvernement; en zeker niet strekkende om de papaverteelt gewild te maken. Telken jare wordt er dan ook voor putten-graving meer uitgegeven. In het Benares-district was dit bijv. in 1878 nog slechts f 6000, en gedurig opklimmende, in 1882 reeds f 17000. Tot voor een paar jaar geleden werd den verbouwer dit voorschot in rekening gebracht, wanneer hij zijn product bij de fabriek had ingeleverd; doch van deze heffing is de regeering toch teruggekomen, en thans wordt den contractant de put geschonken, wanneer hij aanneemt vijf achtereenvolgende jaren papaver te planten, en onder voorwaarde dat hij, wanneer hij nog andere gronden met dit putwater besproeit dan die voor papaverteelt bestemd, hij

voor die nevenbesproeiing het benoodigde water moet betalen, volgens de bestaande tarieven op waterverbruik.

Voor waterkeeringen ten behoeve van de papaverteelt geldt hetzelfde.

Bij de opening van een irrigatie-kanaal in Punjab in 1880 door den (vorigen) onderkoning Lord Ripon, zeide deze o. a.: »I am a warm friend of irrigation, but I must express my belief, that it is possible to have too much of a good thing.» Inderdaad, de tijd ligt nog zoover niet achter ons, dat er in Britsch-Indië een buitengewone opwekking bestond om in het belang van den inlander irrigatie-kanalen te graven. Het gevoel van de betrokken landbouwers werd daaromtrent niet gevraagd, maar kanalen moesten zij hebben en natuurlijk tegen betaling van watergebruik. Een bekend inlander zeide daaromtrent in een zijner geschriften: »De Engelschen hebben gedurende een lange reeks jaren de middelen tot verbetering van landbouw en transport bevorderd, doch wat zij in dit opzicht met de eene hand gegeven hebben, namen zij door allerlei belastingen en verhoogingen met de andere hand rijkelijk terug.»

Tegenwoordig is die lust tot kanalen graven een weinig getemperd, waarschijnlijk ten gevolge van het rapport, dat de hongersnood-commissie in 1880 publiceerde en tal van belangrijke opmerkingen over het gevolgde en een te volgen irrigatie-stelsel bevat.¹

Die commissie vestigt er de aandacht op, dat een irrigatie-stelsel door putten en reservoirs, vooral in de laag gelegen en alluviale landen niet genoeg kan aangemoedigd worden, om reden dat het veel goedkooper dan kanaliseering is, dat de inlander er de voorkeur aan geeft, dewijl het water vruchtbaarmakender is, dat uitdroging bij groote hitte minder plaats heeft dan bij een kanalenstelsel, en de inlander — in wiens belang de irrigatie geschiedt — er beter mede weet

---

¹ Report of the Indian famine commission. London 1880.

om te gaan.¹ De groote hongersnood van 1877 had bewezen dat door de groote hitte een belangrijk gedeelte der irrigatiekanalen uitgedroogd waren, terwijl daar, waar op geregelde afstanden putten bestonden, men nog over genoegzaam water kon beschikken.

In sommige streken van Hindostan wordt dit putten- en reservoir-stelsel dan ook aangemoedigd door aan de aanleggers of onderhouders voor meerdere jaren vrijstelling of vermindering van landrente te geven. Doeh in provinciën als Bengalen en de N.-W. Provincieën, waar de grondhuurders geheel van den Zamindar afhankelijk zijn, is zulks niet mogelijk. Want niet alleen behooren alle aangelegde of aan te leggen waterwerken den Zamindar toe, kraehtens zijn recht als landheer, doch ook wanneer een grondstuk goed geïrrigeerd kan worden, stijgen dadelijk de pachtpenningen, hetgeen bij de wankelende positie van de landbouwers geen aanmoediging is om zich op irrigatie toe te leggen.

Voor de papavereultuur betaalt daarom het Opiumdepartement de putten; maar uit den gemiddelden prijs van *f* 9 per put blijkt wel, dat het daarbij minder te doen is om den landbouwer iets blijvends te schenken, dan wel de zekerheid, dat zonder die hulp ook de papaver van water zou verstoken blijven. Zulk een put is dan ook nooit dieper dan 10 voet, en gewoonlijk zakken zij ineen, wanneer de zware regens doorkomen. Gemetselde putten worden tot op 40 voet diepte gemaakt en kosten dan van *f* 100 tot *f* 500 naar gelang der diepte. Dergelijke putten houden altijd water in, doch om die te bezitten gaat de krachten van een gewoon landbouwer te boven.

In het algemeen bedraagt de oppervlakte van den bebouwd

¹ Nog in dit jaar verzocht een deputatie van Orissa-landbouwers den Gouverneur om hen van het kanaalwater ter irrigatie te verlossen, om reden van te hooge prijzen, die zij voor waterverbruik te betalen hadden, de afzetterijen door de kanaalopzichters in praktijk gebracht, en dewijl het water schadelijk bevonden was voor hun gewassen.

grond van de Hindostansche gouvernementlanden 197 millioen acres. Hiervan worden 12 millioen door putwater, 8 millioen door kanaalwater en 9 millioen op andere wijze geïrrigeerd. Irrigatie door putwater is dus nog zoo gering niet, doch de Britsch-Indische ingenieurs geven de voorkeur aan kanalisering met de daarbij behoorende betaling voor waterverbruik. Daar dit stelsel echter ten lange leste te duur uitkomt zal voortaan een gematigde voortvarendheid ook wel hier het wachtwoord zijn.

Om een voorbeeld te noemen van hetgeen hieraan, alleen in Bengalen, reeds is uitgegeven, zij aangeteekend, dat tot nu toe aan kanalisering $f 6\frac{1}{2}$ millioen besteed is. Aan betaling voor watergebruik brengt die som 2 pCt. 'sjaars op, terwijl de verhoogde vruchtbaarheid van den grond den Zamindar ten goede komt. The Report on the Irrigation works in Bengal for the year 1883/4 — waaruit deze mededeelingen zijn overgenomen, — zegt dan ook: »Irrigation »works are by no means profitable in Bengal, and the state »should be very careful about spending more money in carrying »water to cultivators, who show in so nmmistakeable a manner »that they do not need it in ordinary years.»

Putwater echter is altijd welkom, en $f 9$ voor een put kan niet duur genoemd worden.

§ 5. *Invloed van het weder op de plant.*

De papaver is zulk een gevoelige plant, en is aan zooveel nadeelige invloeden onderhevig, zooals die van warmte, droogte, vocht, wind, ziekten in de plant, verbastering, woekerplanten, insecten enz., dat het de verwondering wekken moet, dat papaverteelt op zulk een uitgebreide schaal als in B. I. gedreven wordt, gaande gehouden kan worden. Eigenlijk is die cultuur dan ook meer tuin- dan veldbouw.

Met een buitengewoon geduld moet de verzorging van grond, plant en bloembol plaats hebben, en wanneer ondanks

dat, een der vele, nader te omschrijven invloeden toch den oogst bederven, is het den inlander niet ten kwade te duiden, dat hij de papaverteelt gaarne wil opofferen voor een cultuur, die hem *minstens* evenveel opbrengt, en veel minder inspanning, zorg en wisselvalligheid geeft.

Het is waar, dat het Opiumdepartement rekening houdt met de z. g. rampen van hooger hand, en bij totale mislukking van den oogst den landbouwer zijn eerste, soms ook zijn tweede voorschot kwijtscheldt, doch hierbij is hij dan toch ook geheel van den taxateur afhankelijk, en is hij in ieder geval de vrucht van vele maanden arbeid kwijt. Wellicht tellen ook rampen, door geringe nadeelige invloeden te weeg gebracht, niet eens mede, zoodat hij zich dikwerf met 2 of 3 seers per bigha in plaats van 5 of 6 moet tevreden stellen ¹. De 2 of 3 voorschotten, die hij genoten heeft, blijven niettemin bestaan, en acht de betrokken ambtenaar afschrijving van voorschot niet noodig, [hetgeen het Opiumdepartement ongaarne ziet en daartoe dan ook niet dan hoog noodig overgaat], dan is hij genoodzaakt dat deel van het voorschot, dat hij door zijn product niet aanzuiveren kan, terug te betalen; of anders wacht hem, volgens de straks te behandelen opiumwet van 1857, inbeslagneming zijner goederen en executie of gevangenisstraf. Geen landman kijkt dan wellicht ook angstvalliger naar weer en wind uit dan de papaververbouwer.

Het zoogenaamde opiumseizoen neemt den *geheelen* koelen jaartijd en het begin van de warme maanden in, en loopt dus van half October tot einde Maart. Gedurende die periode heeft de weersgesteldheid een overwegenden invloed op de hoeveelheid en de hoedanigheid van het te oogsten sap.

De temperatuur van de lucht, de graad van vocht, de windrichting en windkracht, de soort en hoeveelheid wolken, regen en dauw, het wegblijven van mist en hagel, het zijn

---

¹ In onze maat uitgedrukt is 1 seer = 2 Eng. ponden = 1½ katti. 4½ seer per bigha (= $\frac{3}{7}$ Bouw) wordt al voor een rijke opbrengst gehouden.

allegader omstandigheden, die in juiste verhouding moeten medewerken om een goed product op te leveren.

De ondervinding leert hoe betrekkelijk weinig al die invloeden in Noord-Hindostan in een jaar gunstig te samen treffen. Bovendien luisteren verschillende variëteiten van de papaver ook op andere wijze naar de afwisseling van droogte en vocht. Niet alleen droogt door een ongunstigen invloed het sap geheel of gedeeltelijk op, doch het kan ook de bestanddeelen en de aroma verliezen, die voor opiumbereiding onmisbaar zijn. Indien Augustus en September niet voldoende regen aanbrengt, is ook de bodem niet vochthoudend genoeg voor de uitzaaiing in October. Laat de regen zich te lang wachten, dan wordt het ook voor uitzaaiing te laat. Houden de regens te vroeg op, dan is irrigatie op uitgebreide schaal noodig. De landbouwer, die alsdan geen irrigatiemiddelen bij de hand heeft, doordat bijv. het water in kanalen, tanks en putten niet hoog genoeg staat of te ver aflaggen, moet de verdere cultuur staken, zijn voorschot teruggeven en zoo mogelijk een ander product ter verbouwing onderhanden nemen. Soms komt de dauw hem nog ter hulpe, doch dit is onzeker.

De regen, die men tegen einde December verwacht (en onder de ambtenaren bekend is als de »Christmas rains») mag ook niet wegblijven. Regen daarentegen in Januari wordt niet gewenscht, en is in Februari tijdens de sapvorming zeer nadeelig. Maart, gedurende de sapwinning, mag volstrekt geen regen aanbrengen, daar het sap alsdan bederft. Men is bijzonder tevreden wanneer het van Februari tot Mei niet regent en er een zachte Westenwind waait. Hoe droger en warmer het gedurende den tijd van de sapwinning is, des te meer kans bestaat er op een fraai product. Een zachte Westenwind gedurende den tijd van sapvorming en sapwinning is voordeelig. Blaast die wind te sterk dan droogt het sap te veel op, en hoewel de hoedanigheid van het product daardoor niet veel vermindert, heeft hij op de hoeveelheid sap *wel* invloed. Is de wind al te hard of blaast

hij uit het Oosten, dan wordt de papaverstengel tegen den grond gedrukt, en belooft voor sapwinning niet veel goeds. *Oostenwind* gedurende de sapwinning veroorzaakt een klein hoewel geen slecht product. Door de vochtigheid, dien wind in Bengalen eigen, wordt alleen het sap te donker van kleur; en houdt de Oostenwind te lang aan, dan wordt door den aanhoudenden toevoer van vocht het sap van slechte kwaliteit. De oorzaak van het geringer product bij dien wind is, dat het sap niet genoegzaam uit de insnijdingen te voorschijn komt. Een zachte Westenwind doet het sap goed uitvloeien; van een Oostenwind, zegt de landbouwer, dat hij de opium opeet.

Een en ander heeft vooral betrekking op de Opiumdistricten Behar en Benares, beiden in de uitgestrekte Ganges-vallei gelegen. De Malwa-papaver (waarover straks meer) verbouwd op het Malwa-plateau, (Indore, Scindia, Jeypore enz.) luistert, wat regen en wind betreft, weer naar andere afwisselingen dan die in de vlakte. Daar is de bodem bijzonder vruchtbaar en het klimaat vochtig. De droge Westenwind waait daar zelden en de Oostenwind is er zeer gezocht. De papaver groeit daar dan ook uitstekend, doch zij verbasterde bij het overbrengen naar de Behar-vlakte.

Aan die spoedige verbastering schijnt weinig te doen te zijn. Een vroeger gevolgd stelsel, om de voor papaver geschikte gronden slechts om de 2 of 3 jaar voor die cultuur te bestemmen, heeft geen afdoend resultaat opgeleverd, en werd dus voor sommige streken weder verlaten. Zelfs ziet voor enkele onderdistricten de opium-hoofd-agent gaarne, dat een zelfde verbouwer jaren lang achter elkander zijn grond voor papaverteelt afzondert. Een droog jaar, heeft men opgemerkt, leidt minder tot verbastering dan een nat. In het eerste geval is het sap overvloediger, doch daarentegen de *pussewah*¹ minder. De morfine- en alkaloïdebe-

---

¹ De *pussewah* is het onzuivere bezinksel van het papaversap (zie hoofdst. II, § 11).

standeelen van het sap zijn dan ook grooter. Bij een nat jaar heeft het tegendeel plaats.

Een belangrijk nadeel wordt de tedere papaver toegebracht door hagel in het algemeen, maar bijzonder door hagelstormen, die in de uitgebreide Ganges-vlakte, met Lucknow ongeveer tot middenpunt, nog al eens in het koele seizoen voorkomen, dat is juist in den tijd, dat de knop tot rijpheid komt. De bladeren van bloem en knop worden dan zoodanig beleedigd, dat de verbouwer op niet meer dan de helft van zijn getaxeerden oogst behoeft te rekenen.

Er zijn vele proeven genomen om te onderzoeken of maanlicht ook invloed heeft op sapvorming en sapzetting. De verbouwers (*assami's*) hechten hieraan geen geloof en ook de genomen proeven bleven zonder resultaat.

§ 6. *Andere nadeelige invloeden die, op de papaverplant kunnen werken.*

Is de rekening, welke de papaververbouwer met de weersgesteldheid te houden heeft, niet onbelangrijk, — met evenveel zorg slaat hij de tallooze bijkomende nadeelige invloeden gade, die zijn oogst kunnen bederven. Ik zal mij slechts beperken tot een opsomming van een deel dier gevaren, zonder over hun aard en gevolgen uit te weiden.

1. Ziekte van de plant, te weeg gebracht door schier onzichtbare zwam-parasieten. Hoe klein ook kunnen zij belangrijke verwoestingen aanrichten.
2. Wortelbederf of wortelkanker.
3. Verbranding van de knop door te aanhoudende en te sterke zonnehitte.
4. Scleriasis of verharding en uitdroging van het plantweefsel, waardoor de bladeren afvallen en zich de knop niet ontwikkelen kan.
5. Petechiä of het verflensen en loslaten der bladeren door vliegensteken.
6. Gangrene of het wegvreten van het weefsel door te groote koude of te veel atmosferisch vocht.
7. De Orobanche (*Phelipea*) *indica*, een hooger soort parasiet, die in de gansche Ganges-

vallei verspreid is, groote verwoestingen aanricht, doch door den verbouwer, die er het geduld toe heeft, kan vernietigd worden. 8. De peronospora arborescens, een andere parasietische vijand, maar niet zoo gevaarlijk. 9. De sporocybe, de Helminthosporium, de Macrosporium, de Cladosporium, de Aspergillus, de Dactylium, de Sporotrichum, de Trichoderma, de Mucor enz., altesgader zwamachtige parasieten, die zich naar gelang van grondsoort, hitte, vocht en koude voordoen en medewerken om de plant te verbasteren en de sapvorming te verminderen. 10. Verscheidene soorten schimmelplanten. 11. De Bhur Bhar, een stekelige plant, die zich als een zeer vruchtbaar onkruid tusschen de papaver planten inwerkt, en daarvoor zeer nadeelig is, daar dit onkruid juist ook die bestanddeelen uit den grond opneemt, die voor de papaver noodzakelijk zijn.

De insectebenden zijn niet minder te duchten vijanden voor de papaver. De twee vernielendste zijn de door den verbouwer genaamde *Murka* en *Khurka*. Het zijn een soort infusorische wormen, die reeds dadelijk na het eerste uitbotten van de plant aan haar teedere wortelen knagen; de blaadjes worden daardoor geel, de plant in haar groei gestuit, en indien zij later al sap voortbrengt, is dit zeer gering. Verder treft men onder de azers op papaver nog aan de Noctua of verschillende soorten kleine rupsen, de *Acheta* of krekels; de *Gryllotalpa*, een kleiner soort krekkel; de Thrips, een soort van klein vliegend blad insect, in Indië een vijand van allen plantengroei in droog en heet weder; de *Acarus*, een soort mijt, nauw verwant aan de kaasmijten; de *Tipula*, een insect, welks popje vooral het papaverzaad aantast; de *Bruchus*, een insect dat dezelfde geaardheid heeft als de *tipula*; de *Phaleria*, de *Haltica*, de *Calandra* en de *Tetranychus*, alle met dezelfde geneigdheid voor papaverzaad.

De opium zelf wordt door geen insect aangetast. Men heeft dit somtijds van witte mieren beweerd, doch zulks is nog twijfelachtig.

Een en ander kan den lezer een denkbeeld geven, hoevele vijanden de papaver onder het planten- en dierenrijk heeft, en hoeveel moeite en geduld de verbouwer moet aanwenden om zijn product tegen al die vijanden te verdedigen. Wordt de plant reeds aangetast, terwijl zij zeer jong is, dan neemt hij tot overzaaiing de toevlucht. Is de plant al grooter, dan blijft hem weinig anders over, dan de bladeren van de bij ons bekende djarak- en katjang-planten over het veld te strooien. De insecten vinden dit voedsel smakelijker en laten daarvoor de papaver in den steek.

Een beschermer vindt de verbouwer in insecten-etende vogels, doch een zijner grootste vijanden daarentegen is de gewone parkiet («totha'' of »soogha'' in 't Hindostani). Deze aast op het rijpe zaad van den papaverbol en kan daar- onder soms erge verwoesting aanrichten.

Maar ook hiertegen is de verbouwer weder op behoed- middelen bedacht.

§ 7. *Gezondheidstoestand van de papaverplantende bevolking.*

Waarschijnlijk zal de economische toestand van de bevolking in de opiumdistricten den lezer meer belang inboezemen dan hare gezondheidstoestand. De eerste zullen wij dan ook te zijner tijd nader ontleden; doch voor het Opiumdepartement is ook de algemeene gezondheidstoestand geen onverschillige zaak. De goede naleving van de contracten hangt ook hiervan voor een deel af, en uit dit materiëel oogpunt wordt van dien toestand dan ook steeds in de opiumrapporten melding gemaakt.

De Ganges-vallei-streken (Neder-Bengalen en de opiumdistricten) hebben geen klimaat, dat voor de gezondheid zeer geschikt is. Het grooter deel van het jaar een buitengewone hitte, verschroeiende Westenwinden, langdurige, vochtige Oostenwinden, zijn altesaam oorzaken om onder een

armoedige en kwalijk gevoede bevolking koortsen te doen ontstaan. Dikwerf nemen die dan ook zulke proportiën aan, dat de voorbereidende grondwerkzaamheden en de uitzaaiing van de papaver er door vertraagd worden. Het eerste voorschot is inmiddels al verstrekt, zoodat de betrokken ambtenaren op den vooruitgang in de werkzaamheden het oog moeten houden.

Wanneer de koortsen te lang aanhouden en de werklust van de plantende bevolking daardoor vermindert, wordt de toestand bedenkelijker, en lijdt daaronder ook de opiumopbrengst. Meestal breken de hevige koortsen na het ophouden van de Octoberregens uit, juist in een maand (November), die voor de papavercultuur een der belangrijkste is. Redenen te over voor het plaatselijk bestuur om de zorg voor de gezondheid, of beter het tegengaan der koorts, niet uit het oog te verliezen. Heel veel meer dan te rapporteeren, dat de hevige koortsen nadeelig op den cultuurarbeid werkten, schijnt er niet aan gedaan te kunnen worden.

§ 8. *Gereedmaking en eerste bewerking van den grond; uitzaaiing.*

Het uitzaaien van papaverzaad kan eerst plaats hebben na den Zuid-West- of regenmousson. Gewoonlijk is dit tusschen 15 en 30 September het geval. Soms houdt de mousson ook tot in October aan, doch in den regel kan in de eerste helft van October op den zaaitijd gerekend worden. Wie zeker van zijn zaak wil zijn wacht echter tot de tweede helft van October. Begin October moeten in ieder geval de gronden voor de zaaiing gereed zijn. De contracten zijn dan reeds alle gesloten, en de betrokken inlandsche ambtenaren hebben ieders stuk grond opgemeten. Wanneer dan op 1 November de Sub-Deputy-Agent zijn tournee door alle papaverplantende dorpen aanvangt, behoeft hij slechts hier en daar een grondstuk voor de nameting nit te kiezen.

Bij de opening der gronden wordt het eerste voorschot van f 1 tot f 6 per bigha aan den lumberdar (een inhudsch hoofd, tusschen den landbouwer en den opiumambtenaar staande), uitbetaald.

Wanneer al de pavaver van het veld is, staat het den landbouwer, onder nader verlot, vrij, er een tweede gewas op te zaaien. De opiumambtenaren zien dit echter niet gaarne, dewijl zij beter oordeelen, dat de grond gedurende eenige maanden braak blijft liggen, dan hem door een ander gewas te verontrusten. Men kan het echter niet rechtstreeks verbieden, en laat het daarom toe, wanneer er aan irrigatiemiddelen geen gebrek is. Dikwerf wordt daartoe, evenwel na goedkeuring van den betrokken opiumambtenaar, indigo gekozen. Mocht echter, na een aangegaan collectief eontraet door den lumberdar als lieentie-aanvrager, de landbouwer nog eenig gewas te veld hebben staan, dat om de een of andere reden nog niet tot rijpheid gekomen is op het tijdstip, dat er last gegeven wordt tot gereedmaking van gronden voor de papaverteelt, dan moet dat gewas opgeruimd worden. ¹

In den regel staat de opiumambtenaar den landbouwer het gewilligst toe om Indian-corn (maïs, djagoeng) als tweede gewas te planten. Wanneer namelijk in April de papaver van het veld is, laat hij het 2 maanden braak liggen tot in Juli de regenmousson invalt, gedurende welken tijd het vee de papaverstoppels kan wegvreten. Bij de eerste regens gaat hij er met de ploeg doorheen, en zaait daarna de maïs uit, die half September echter geogst moet en ook kan worden. Dan worden de kudden sehapen op het veld losgelaten, terwijl hier en daar inmiddels met ploegen begonnen wordt, om de zaadbeddingen voor de papaver gereed te maken, hetgeen uiterlijk half October klaar moet zijn. De beddingen zijn gewoonlijk 4 bij $2\frac{1}{2}$ voet, alle liggen in

---

¹ Wie denkt hierbij niet aan de overeenkomstige, wel is waar harde, maar toch noodzakelijke bepaling, bij de Gov.-suikercultuur in Ned.-Indië.

rijen met smalle greppels daartusschen, om de afwatering te bevorderen. Er wordt steeds op diepploegen aangedrongen, doch de Indische ploeg (*hul* of *nagur*) is al evenzoo als de Javaansche, en van diep in den bodem doordringen komt niet veel in; gewoonlijk een paar duim. Het ploegen wordt zoover de tijd dit toelaat om de 10 dagen herhaald, daarna komt de beurt aan de egge (*hingah*) en vervolgens aan den patjol (*kodali*) met welk instrument de landbouwer van 9—12 duim den grond omwoelt en de kluiten fijnmaakt.

Dit gedurig omwoelen van den grond, om aldus elk deel aan zon en aan lucht bloot te geven, vormt reeds voor de papaver een vruchtbaar beginsel. Vooral wordt door de cultuur-opzichters op het goed fijnmaken van de kluiten gelet. Een en ander heeft niet alleen plaats vóór de uitzaaiing, maar ook gedurende den groei van de plant en vooral na elke bewatering. Na al deze bewerkingen vindt de bemesting, indien noodig, plaats.

De eerste uitzaaiingen geschieden gewoonlijk van 15 tot 31 October. De sapvorming vangt dan 3 maanden later aan. Overzaaiing kan nog tot half November gedaan worden. Latere zaaiingen leveren weinig sap op, en soms in het geheel geen, als de heete winden vroeg invallen. Het zaad moet van het vorige jaar en niet vochtig zijn, doch den avond vóór de uitzaaiing moet het in water te weeken gelegd en daarna met fijne aarde vermengd worden. Aldus uitgezaaid komt het binnen 5 tot 7 dagen op. Na de uitzaaiing moet men den volgenden dag het land besproeien.

§ 9. *De groei van de plant*

Wanneer de plant 2 duim boven den grond uitsteekt, moeten de beddingen, na goed besproeid te zijn, gewied en uitgedund worden en de overgebleven plantjes mogen voorschands op geen geringer onderlingen afstand dan van 3 à 4 duimen staan blijven. Twee weken daarna moeten alle ziekelijke

en minder krachtige plantjes tegelijk met alle onkruiden opnieuw verwijderd worden, totdat de onderlinge afstand van de overgeblevenen niet minder dan 7 à 8 duim bedraagt. Dagelijks heeft de verbouwer nu zijn gewas te inspecteeren, en minstens om de 14 dagen den grond bij te werken, de plantjes te begieten en alle onkruid weg te nemen.

Het uitdunnen van de jonge plantjes is een behandeling, die niet verzuimd mag worden. Daar het papaverzaad zeer klein is, moet er dik uitgezaaid worden, dewijl voor overplanting, bijv. van kweekbeddingen naar het ruime veld, het plantje te teeder geacht wordt. De eerste uitdunning geschiedt nu, zoodra het plantje met de hand aan te vatten is; de tweede, wanneer de bladvorming zal beginnen; een derde uitdunning is in zandstreken onnoodig, maar wel waar de papaver op vruchtbaren grond wast en gewoonlijk een hoogte van 3½ tot 4 voet bereikt.

Een hoofdvereischte is ook, dat de grond goed open gehouden worde, opdat er steeds toestrooming van versche lucht mogelijk zij.

Gaat nu alles voorspoedig, dan is in Februari de plant reeds ver genoeg gevorderd om taxatie van den oogst mogelijk te maken. Zijn de betrokken staten daaromtrent door de ambtenaren ingezonden, dan wordt het 2e voorschot van f 3 tot f 5 per bigha uitbetaald [afhangende van de getaxeerde waarde van het product], en wordt er desverlangend insgelijks een voorschot op de papaverbladeren gegeven.

§ 10. *De plant in bloei, vorming van het zaadhuisje, sapwinning, de papaverbloembladeren en de afval.*

De tijd van bloemvorming van de plant hangt veel af van de soort van papaver; de Malwa-soorten beginnen na 70, de Inheensch geworden Bengaalsche soorten na 75, de plaatselijk verbasterde binnen 86, en de gemengde soorten of verbasteringen in het algemeen binnen 110 dagen te

bloeien. Men gebruikt niet alleen inheemsch Bengaalsch- en Malwazaad, doch ook dat van Turkije, Italië, Frankrijk en Spanje, zoodat de variëteiten nog al veelvuldig zijn.

Het zaadhuisje van de bloem houdt het sap in, waarvan de opium bereid wordt; wanneer over dit oorspronkelijk groene bolletje een doorschijnend wit vliesje komt, weet de verbouwer, dat de rijpwording nabij is, en binnenkort de insnijdingen kunnen gemaakt worden. Dikwerf barst het bolletje ook van zelf open en ontlast zich het sap druppelsgewijs.

Soms reeds in Januari, maar gewoonlijk in Februari en Maart begint men met de insnijding, en steeds van 7 tot 10 dagen, nadat de bloembladeren afgevallen of afgesneden zijn; zulks heeft altijd plaats in den namiddag. De verbouwer neemt daartoe den knop in zijn linkerhand en maakt met de rechter er van zes tot acht insnijdingen in (pachna-kara) met een kleine vork met 2 tot 4 scherpe tanden (nashtar genaamd.) Een melkachtig vocht zweet nu langzaam naar buiten en vormt aan elke opening een droppel, waaruit het waterachtig gedeelte spoedig verdampt, zoodat er een licht rose koraal overblijft.¹ Gedurende den nacht laat men den knop gelegenheid uit te zweeten, waartoe stil weder en ook dauw noodzakelijk is. Den volgenden morgen worden deze droppels met een scherp stukje ijzer (setwah) van den knop geschrapt (puncho of utaro), daarna strijkt men met duim en vinger over de insnijdingen om ze weder dicht te maken. Om al het sap naar buiten te doen komen wordt die bewerking van 1 tot 5 maal, en soms wel tot 8 maal toe herhaald. Elke nieuwe dusdanige bewerking moet nauwkeurig om de 3 dagen geschieden. De opbrengst is verschillend, al naar gelang de uitzaaiing vroeger of later in het opiumseizoen heeft plaats gehad. Bij vroegere uitzaaiing is de quantiteit beter dan de qualiteit, bij de latere juist het tegendeel.

De onderzoekingen en ontledinggen van den latex of het

---

¹ Van Malwapapaver is de kleur licht grijs.

melksap van de papaver — zoo microscopisch als scheikundig — zijn talrijk geweest, en worden nog steeds voortgezet, doch hiermede hebben wij ons thans niet bezig te houden. Belangrijker is het, de middelen na te gaan, waardoor de verbouwer de sapsvorming en sap-uitvloeiing weet te bevorderen. Het aanwenden van de juiste mestsoort is voor een goed product een hoofdvereischte; men heeft bevonden, dat de hoeveelheid sap van een goed bemeste bigha grond meer is dan van een onbemest stuk; en het bemesten van den knop door eenige *niet-organische* stof of door begieting is den verbouwer als middel tot ruime sap-uitvloeiing niet onbekend. Wanneer de grond uitgedroogd is begiet hij elk plantje bij de bloemvorming, en herhaalt dit dan dagelijks van de eerste sap-uitvloeiing af tot aan de opdroging toe; hij gaat er zelfs — volgens een inlandsch beginsel — mede door om goed zaad voor een volgend jaar te bekomen. Hoewel het voor de doeleinden, waartoe de bloembladeren aangewend worden, noodig is, ze niet te laat af te plukken, laat de verbouwer ze er liever zoo lang mogelijk aanzitten, dewijl volgens diens waarneming er overvloediger sap komt uit een bol, welks plant de bladeren nog bezit dan omgekeerd. Een ander middel, dat dikwerf door inlanders toegepast doch door de botanisten afgekeurd wordt, is, om bij de eerste sap-uitvloeiing de bolletjes, waarin zich het papaverzaad ontwikkelt, te verwijderen. De uitvloeiing zou daardoor veel langer duren. Wat van een en ander ook juist moge zijn, er blijkt uit, dat de verbouwer geen moeite ontziet om een goed product te krijgen, en dat daartoe het steeds vochtig houden van den bodem wel het rationeelste is.

Indien al het sap uit den knop gevloeid is, laat men dezen drogen, waarna hij opengebrouwen wordt om het zaad te verzamelen. De benoodigde hoeveelheid voor het volgende jaar wordt opgeschuurd, en het overige aan de handelaren in dat artikel verkocht.

Het gebruik van de bloembladeren heeft eene geheele neven-

industrie in het leven geroepen. Zooals bij meerdere planten sluiten ook bij de papaver de bloembladeren zich 's avonds; vroeg in den morgen openen zij zich en zijn op den middag geheel uitgespreid. Dit is het aangewezen uur om een krachtig blad machtig te worden. De verbouwer omringt dan de kelk met gekromden voorvinger en duim, trekt voorts de hand zachtjes naar boven, en onder dien zachten druk laten de bladeren, die rijp zijn, los. Te huis heeft hij een plaat van klei gereed, die door een klein vuur verwarmd wordt. Daarop strooit hij de bladeren, na bevochtigd te zijn, uit, en drukt ze met een warmen wollen lap op elkander. Zij vormen zich daardoor tot een dunnen koek, die men in de zonnestralen doet drogen. Zes bladeren aldus te zamengeperst vormen een bladplaatje, en weder 15 of 17 van die plaatjes te samen gedrukt, vormen den dunnen veerkrachtigen koek, rond van vorm, ongeveer ter dikte van een dun vel bruin papier, en ter grootte van een klein tafelbord, die als omhulsel van den opiumbal dienst moet doen.¹ Na aftrek van de onbruikbare bladeren, van de mislukte koekvorming, en van hetgeen door de insecten vernield wordt, nemen de twee Gouvernements-opiumfabrieken toch nog 's jaars ongeveer 16000 maands (= 9600 pikol) van die bladerenkoeken in ontvangst, waartoe volgens een berekening wel 5000 millioen bladeren benodigd zijn. Vroeger gebruikte men tot omhulling van den opiumbal tabaksbladeren, doch de koopers van opium in het groot geven aan de thans gevolgde verpakking in papaverbloembladeren de voorkeur.

De bladeren worden op tweederlei wijzen door de fabrieksambtenaren in ontvangst genomen: 1^e rechtstreeks aangebracht door de verbouwers, 2e door middel van de sub-division-opiumambtenaren. De papaververbouwer brengt ze omstreeks 15 Maart in bundels van 2 Eng. ponden naar de fabriek, waar ze gewogen en geclassificeerd worden. Dit vereischt nog een

¹ Twee van die koeken namelijk vormen het omhulsel van den opiumbal, één voor de onderhelft, en de andere voor de bovenhelft.

bijzondere opmerkzaamheid, want de rijot kan mogelijk door een of ander middel, bijv. door toevoeging van aarde of zand de bladerenkoeken zwaar gemaakt hebben, ten einde hooger betaling te erlangen, of hij kan door een te ruime bevochtiging der bladeren bij het persen de aroma van het blad verloren hebben doen gaan, of ze door een te sterk vuur verbrand en dus broos gemaakt, of wel de fraaie bladeren aan de buitenzijde en afval binnen in gelegd hebben.

Bladerenkoeken, die niet voldoende gedroogd, of door insecten aangetast zijn, of die opzettelijk van binnen nat gemaakt en van buiten met droge bladeren bedekt zijn (om het gewicht te verhoogen), of die gedurende het transport, soms vele dagreizen lang, dauw hebben opgezogen, worden dadelijk teruggegeven zonder gewogen te worden. Dit bebedraagt eenige duizenden maunds per jaar, waardoor de moeite van een groot aantal verbouwers in dit opzicht onbeloond blijft. Is de afstand van des verbouwers woonplaats al te ver van de fabriek, dan wordt dezelfde schifting en weging in de subdivisions gemaakt en betaalt men den inbrenger 10, 7 of / 5 per maund (= $\frac{3}{5}$ pikol) al naar gelang der hoedanigheid.

Doch deze wegingen en de bewerking van den bladerenkoek in de fabriek behoort niet meer tot de eigenlijke papavercultuur en zal ik deze daarom in een volgend hoofdstuk verder omschrijven.

Een andere nevenindustrie is het verzamelen van de verdroogde papaverstengels, die fijn gekapt, insgelijks naar de fabriek gebracht worden. Van dit kaf of afval hebben de 2 fabrieken wel 40 à 50 000 maunds per jaar noodig; het wordt, ter plaatse geleverd, betaald met 12 anna's = f 0.75 per maund en dient tot opvulling van de kisten, waarin de opiumballen verpakt worden. Het aangebrachte kaf van ieder verbouwer individueel wordt gewogen, en de prijs met zijn voorschot verrekend. Vooraf wordt echter, hetzij aan de fabriek, hetzij door den Sub-Deputy-Opium-Agent het kaf

gezift, om er de harde bestanddeelen, de stof, en de wellicht tusschengevoegde stukjes steen uit te verwijderen.

Op bedrog met de inlevering van bladeren en kaf, en ook op de inlevering van het sap zelve (zooals wij straks zien zullen) wordt streng gelet.

Voegen wij hier nog bij dat het vee alle voeding met papaver, plant en bladeren, verwerpt.

Heeft nu alle uitvloeijing uit den papaverknop opgehouden, dan is de verbouwer verplicht te huis het sap tot een eenigszins vaste massa te brengen, eer hij het naar de fabriek of naar een onderagentschap kan brengen. En zulks is niet het lichtste gedeelte van de cultuur; want hij moet het sap aan verschillende bewerkingen en luchtverschingen bloot stellen, hetgeen een fijne onderscheidingsgave vereischt, een eigenschap, die moeielijk aan alle verbouwers toegekend kan worden. Is niettemin het product niet behoorlijk bewerkt, dan wordt het niet aangenomen, en heeft de contractant alle moeite te vergeefs gedaan, behalve nog de verplichte teruggave van het voorschot.

Hij begint met het sap te huis te bewaren in een platten metalen schotel, die in een schuine houding moet gesteld worden, opdat het bezinksel, *pussewah* genaamd, en gevormd door een vermenging van dauw en vocht met het uit den papaverknop vloeiend sap, zich van het ware opiumhoudende sap kunne afscheiden. Een dag blijft het sap in dien metalen schotel staan, daarna moet het in eenig aarden vaatwerk van denzelfden vorm worden overgegoten. Gedurende den tijd van sapoogst moet dit overgieten dus ook dagelijks geschieden, en minstens eens per week die bewerking herhaald worden, want de *pussewah*, die gedurig geneigdheid toont zich op nieuw te vormen, moet steeds afgescheiden worden, teneinde een goede kleur en qualiteit van opium te bekomen. Wanneer die afscheiding van *pussewah* niet vlug en nauwkeurig geschiedt, dan bederft zij het opiumsap, en onttneemt daaraan de aroma, vooral wanneer Oostenwinden heerschende

zijn geweest. Het sap mag niet op plaatsen bewaard worden, waar rook voorkomt; aan de zon mag het nimmer blootgesteld worden, dewijl de daardoor onttrokken zuurstof ontkleuring zou veroorzaken; het moet integendeel dáár geplaatst worden waar vrije doorstroming van lucht is, en nimmer in een vertrek zonder voldoende ventilatie.

Een ander soort *pusewah* heet *Khurchun* en moet ook van het sap afgescheiden worden; de vorming van deze vloeistof komt echter minder algemeen voor. Lewah, Dhoe en Kuffa zijn verschillende soorten verharde vasthechtingen van het sap aan den wand van schotel of kruik. Zij mogen met het zuivere sap niet vermengd worden. (Voor al deze soorten bestaan afzonderlijke betalingsstaten.)

Komt het den landbouwer nu voor, dat het opiumsap zuiver genoeg is om afgeleverd te worden, dan brengt hij zijn pan of kruik (of laat die brengen) naar de fabriek of naar een onderagentschap, dikwerf op vele tientallen mijlen afstands van zijne woning, om, indien het vocht niet afgevoerd wordt, een derde voorschot te ontvangen tot een bedrag, dat van een al of niet voor hem voordeelige keuring afhangt.

In Mei moet het grooter deel van het sap binnengebracht zijn, in welke maand de fabriekmatige bewerking van de opium aanvangt.

Het opiumsap wordt op tweederlei wijzen bij de fabriek in ontvangst genomen. Vooreerst in de *assamiwar*, d. i. de afdeeling, waar ieder individueel zijn opiumsap kan binnenbrengen, om gewogen onderzocht en geclassificeerd te worden, en ten tweede in de *chellan*-afdeeling, of de plaats, waar het sap in groote hoeveelheid wordt aangevoerd, als verzameld zijnde in *chellans* of onderagentschappen. De laatste (*chellan*-opium), hoewel reeds plaatselijk gewogen en geclassificeerd zijnde, wordt dan aan de fabriek nog eens aan een onderzoek onderworpen. Van half April tot half Juli wordt de *chellan*-opium bij de fabriek ingeleverd, doch het meeste in Mei. Naar dit classi-

ficeeren wordt de waarde van het opiumsap bepaald, doch zulks behoort tot den fabrieksarbeid.

§ 11. *De inlevering van het sap van den papaverknop;
het scheikundig onderzoek;
de pusseswah en de vervalsching van het sap.*

Het spreekt van zelf, dat, waar de kansen voor den verbouwer op een goeden oogst, en bovendien nog op het inleveren van zuiver sap zoo twijfelachtig zijn, hij soms de verzoeking niet kan weerstaan iets van zijn product achter te houden, of het in te leveren sap te vervalschen.

Het achtergehouden sap kan hij op voordeeliger en gemakkelijker wijze kwijt raken dan om dit nu juist naar de gouvernementsfabriek of naar een onderagentschap te brengen; clandestiene opkoozers zijn er altijd te vinden, terwijl niemand hem de zeer lange reis naar de fabriek, of zijn risico onderweg vergoedt. Doch voor de inlevering van *al zijn sap* heeft hij contract aangegaan en voorschot ontvangen. Wordt dus een dergelijke handeling ontdekt, dan wordt zij als diefstal gestraft, en de ontdekking kan ligt geschieden, want de plaatselijke opiumambtenaren rekenen den vermoedelijk te bekomen oogst van ieder individueel na, en dienen daarvan bij het betrokken agentschap opgaven in.

Leverd dan een verbouwer te weinig sap, en geeft hij als oorzaak daarvan een of ander plaats gehad hebbend ongeluk op, dan wacht hem huiszoeeking en nauwkeurige bespieding van zijn gangen en handelingen. Zijne verdere voorschotten en de afrekening verliest hij intusschen ook, zelfs al heeft een opgegeven ongeluk werkelijk plaats gehad.

En hoe ligt kan zulks in een inlandsch huishouden, of op een langen tocht niet plaats hebben! Hoe vele kansen bestaan er niet, dat het sap, van den oogst af tot de inlevering toe, onzuiver wordt; hoe lang bovendien kan een

verbouwer, die niet in de gunst staat van eenig betrokken inlandsch ambtenaar, niet aan de fabriek of aan het onder-agentschap wachten, voordat men hem aan de beurt laat komen om zijn product te laten wegen, onderzoeken en classificeeren; en om daarna met zijn bladerenvoorraad nog een even langen tijd te moeten wachten. Deze en nog veel meer zijn belangrijke schaduwzijden van het opiumcultuurstelsel, doch waaraan de Engelsche ambtenaar, hoe goed hij het ook moge meenen, niets kan verauderen. Zijn consigne luidt, een voldoende hoeveelheid en zuiver opiumsap in ontvangst te nemen, en volgens dien maatstaf te betalen. Hoofdvereischte is, dat het Opiumdepartement in zijne vooruitzichten en in zijne noodige uitgaveu niet benadeeld worde. De opiumambtenaar heeft dus op de inlevering van zuiver sap te letten, en evenzeer als hij tracht elke onzuiverheid te ontdekken, zoo tracht ook de verbouwer hem op allerlei wijzen te verschalken. Op de z. g. Malwa-opium, dat opgekochte en dus geen gecontracteerde opium is, wordt minder gelet. Deze bevat dan ook veel oliedeelen, die in de Benares- en Behar-opium niet aanwezig mogen zijn.

Wij komen voor de twee laatste soorten derhalve tot de vraag: waaruit bestaat het papaversap en wat noemt men zuivere opium?

De wijze, waarop het sap na de inoogting in Klein-Azië en in de onafhankelijke staten van Britsch-Indië behandeld wordt, is eenigszins anders dan in de gouvernements-opium-agentschappen Behar en Benares.

Het Bengaalsche papaversap namelijk, neemt na de »uitzweeting» (afscheiding van pussewah) een geleachtigen vorm aan, en is zelfs kneedbaar. In dien vorm wordt het naar de fabriek of naar de plaats van onderzoek gebracht. Elk dezer plaatsen heeft een klein scheikundig laboratorium; dat van de twee gouvernements-fabrieken te Patua en te Ghazipore is zeer ruim en bestaat uit tal van kamers, in welke bepaalde onderzoekingen plaats hebben door een daartoe aangesteld scheikundige. Want niet alleen de binnengebrachte opium in

het algemeen wordt hier gekeurd of herkeurd, maar ook de aangehaalde clandestiene opium.¹

In de onderagentschappen is geen speciale scheikundige, doch daar ieder ambtenaar van het Opiumdepartement examen in de scheikunde moet afleggen, wordt den Sub-Deputy-Agents ook de voorloopige keuring opgedragen. Bij verschil (dat natuurlijk niet veel voorkomt) staat het beroep op den specialen scheikundige nog open.

Belangrijke scheikundige onderzoekingen hebben steeds in de twee hoofdlaboratoriums plaats en daar worden ook jaarlijks de standaardproeven met opium en papaversap genomen; want uithoofde der soorten en der vele verbasteringen van de papaver is een aanhoudend scheikundig onderzoek noodzakelijk.

Ik wil mij thans alleen met de opiumsoort bezighouden, die in Behar en Benares vervaardigd en in Nederlandsch-Indië het meest gevraagd wordt.

De analyses leveren op, dat de verschillende vaste bestanddeelen van de papaver bevatten:

Kalk	ongeveer	23	—	25	pCt.
Magnesia	»	5 ¹ / ₄	—	5 ³ / ₄	»
Potassium-oxyd	»	27	—	30	»
Siliciel	»	9	—	11	»
Chlorine	»	5 ¹ / ₂	—	6 ¹ / ₂	»
Zwavelzuur	»	6	—	10	»
Koolzuur	»	7 ¹ / ₂	—	9	»
Phosphorzuur	»	6	—	7	»
Koolstof	»	1	—	2	»

In deze bestanddeelen schuilt:

aan morfine voor $\pm 4\frac{1}{2} - 8\frac{1}{2}$ pCt.

en aan narcotine » » $8\frac{1}{2} - 10\frac{1}{2}$ »

In het geleachtige sap, zooals het aan de fabriek gebracht

¹ De magistraten zenden de aangehaalde clandestiene opium naar de gouvernementsfabriek ter keuring.

wordt, vindt men van 2.66 tot 3.71 pCt. aan morfine en van 3.40—5.03 pCt. aan narcotine. Voor elke soort komt men bij analyseering ook tot andere uitkomsten, terwijl ook in de verschillende soorten de verhoudingen niet gelijk zijn.

Behalve morfine en narcotine, of de bestanddeelen waar het bij de opium op aan komt, ¹ vindt men derhalve in het sap nog vele stoffen, die voor een deel verwijderd moeten worden, om tot de z. g. zuivere opium te komen. De hoofdvraag is, wat men door zuivere opium verstaat. Deze mag slechts een gering bedrag aan *pussewah* inhouden, zij moet vrij zijn van vreemde bestanddeelen, de aroma moet behouden zijn gebleven, en de stof moet geleiachtig zijn, om haar gemakkelijk te kunnen bewerken. Geheel zuivere opium moet bij verbranding ook geheel vernietigd worden zonder iets achter te laten, doch in dit opzicht is de handelsopium nooit geheel zuiver, want bij verbranding laat deze immer een weinig asch na. Doch die geheel zuivere opium wordt ook niet door den handelaar verlangd, en wanneer de verbouwer de opium binnenbrengt moet zij slechts voldoen aan den aangenomen standaardopium, d. i. dezulke die, voor zoover de Bengaalsche opium betreft, 70 pCt. zuivere droge opium en 30 pCt. water bevat; en voorts aan de boven omschreven voorwaarden. ²

Voldoet de opium hieraan niet, dan is zij voor de China-markt ook ongeschikt, en kan alleen voor binnenlandsch verbruik dienen. Voor de China-markt hangt alles van de aroma (de geur, de bouquet) af, hetgeen ook in de Straits en in Nederlandsch-Indië het geval is, dewijl deze van dezelfde soort opium gebruiken. En het behoud van die aroma in de opium luistert nauw naar de juiste behandeling van de papaver, van den grond, waarop zij geplant wordt, klimaat,

---

¹ Als onderbestanddeelen, doch van weinig beteekenis, kunnen nog thebaïne, opeanine, pseudo-morfine, porphyroxine en papaverine vermeld worden.

² Voor deze standaardopium wordt den verbouwer thans $\frac{1}{5}$ per seer = 1½ kati betaald.

loogte, de geheele verbouwing enz., de schifting van de pussewah, en de verdere bereiding in de fabriek.

De onttrekking van de pussewah aan het sap is inderdaad een hoogst belangrijk bestanddeel der bewerking. Wanneer dit zonder zorg geschiedt, is aromaverlies en daardoor geheele waardeloosheid van de opium er het gevolg van.

Pussewah komt van het Urdu-woord »pussina'', dat zuivering, en op opium toegepast, »opium-zweeting'' beteekent; zij vormt zich op de volgende wijze: Wanneer het sap, na de gemaakte insnijding uit den papaverknop vloeit, is het gewoonlijk melkachtig wit; het zweet of druppelt slechts zeer langzaam uit de insnijdingen, waardoor het daarin voorhanden zijnde water geleidelijk verdampt; de buitenzijde van den druppel wordt dan eenigszins dik en neemt een rose-roode kleur aan, het binnendeel blijft nog vloeibaar en bij de inoogsting van den druppel bevat hij nog voor 50 pCt. water.

Wanneer nu het reeds omschreven vat, waarin het sap, dadelijk na de uitvloeijing opgevangen en bewaard wordt, in een hellende richting geplaatst wordt, scheidt zich daaruit een zwartachtige vloeistof af van een eigenaardigen geur en veel gelijkende op sterke koffie. Dit zwarte sap is de *pussewah*, dat met veel zorg moet verwijderd worden, daar het de kleur, den geur en de kracht van het ware opiumhoudend sap bederft. Het is oplosbaar in water en houdt slechts zeer weinig morfine en narcotine in.

Doch niet altijd is pussewah in het papaversap aanwezig; bijv. wanneer sterke droge westenwind heerschend is of een bewolkte lucht voldoende neerslag van dauw belet, kan het zich niet vormen, waardoor de uitvloeijing uit den papaverknop zeer gering wordt. Want hoewel de pussewah verwijderd moet worden van het papaversap, is toch ditzelfde vocht een noodzakelijk vereischte om een overvloedig en goed product te verkrijgen.

Bij 't binnenbrengen van de opium in de fabriek wordt nu in de eerste plaats onderzocht hoeveel pussewah er nog

in aanwezig is. Wordt het er in gevonden, dan wordt van de *f* 5, die de contractant voor een *seer* zuivere opium ontvangt, zooveel afgetrokken als er gewichtsdeelen *pussewah* (volgens een aangenomen maat) in gevonden worden. Zooals gezegd werd, wordt dusdanige opium dan voor Abkariopium, d. i. voor binnenlandsch verbruik bestemd.

Niettemin heeft de *pussewah* alleen, mits in afgescheiden staat, door zijn weinig morfine- en narcotinegehalte, nog eenige waarde, en kan de verbouwer er aan de fabriek nog *f* 2,40 tot *f* 3 per *seer* (= $1\frac{1}{2}$ katti) voor krijgen. ¹ Belangrijk is de aanvoer van zuivere *pussewah* echter niet. Te Patna bedraagt het ongeveer 150—170 maunds (90—102 pikol) en te Ghazipore $\pm$ 30 maunds (18 pikol) per jaar. Zooals gezegd, hangt dit veel van een nat of droog jaar af.

Het bedrag van de zwaarte der *pussewah*-bestanddeelen die, verbonden met opium, worden binnengebracht en dus zoodanige opium voor de China-markt ongeschikt maakt, beloopt 's jaars ongeveer 300 maunds (180 pikol.) Daar een maund 40 *seers* heeft en elke *seer* opium met *f* 5 betaald wordt, heeft er dus ook in het algemeen een korting van $\pm 300 \times 40 \times f 5 = f 60,000$ op het loon van de gezamenlijke landbouwers plaats, terwijl dit verbasterd product geconfisceerd wordt.

Doch *pussewah* is misschien nog een van de minst schadelijke bestanddeelen, die bij het binnenbrengen van de opium daartusschen gevonden wordt. De verbouwer namelijk neemt vele middelen te baat om de opium zwaarder te maken en daardoor te trachten de waakzaamheid van de opium-ambtenaren te verschalken. Het scheikundig laboratorium brengt echter immer tot nadeel van den contractant het gepleegd bedrog aan het licht.

---

¹ Zooals wij later zien zullen wordt voor de *pussewah* aan de *khattadars* en *lumberdars* geen commissieloon (cultuurpercenten) betaald, dewijl anders *pussewahaanvoer* te groot zou worden. Het product wordt gebruikt voor de bereiding van *lewah*-opium, waarover later.

Het meest algemeen is bijvoeging van koud of warm water en het laatste is daarvoor nog het ergst. Toevoeging van koud water (ten einde het gewicht te vermeerderen) geeft het geleachtige papaversap een zeer donkere kleur en werkt nadeelig op de aroma. Wordt in dien toestand het mengsel gedurende eenige dagen (bijv. voor de reis) in een gesloten vat bewaard, dan ontstaat er gisting, waardoor de opium in zijn scheikundige bestanddeelen verandert; het narcotisch gedeelte bijv. vermindert sterk. Bijvoeging van warm water doet nog sterker gisting ontstaan.

Hetgeen men opiumwassching noemt is een andere wijze om de opium te bederven; hieronder wordt verstaan, wanneer door een of andere oorzaak een gedeelte van het ingewonnen sap meer waterdeelen bevat dan dienstig is. Een gedeelte kan bijv. te nat worden door een plotseling opkomenden regen of door het sap aan dauw bloot te stellen. Zulks kan toevallig of bij ongeluk geschieden en behoeft nog niet altijd opzettelijke vervalsching te zijn; maar wordt niettemin het water niet terstond verwijderd (en hoe dikwerf kan zulks niet in een weinig zorgvuldig inlandsch huishouden het geval zijn) dan is de opium bedorven.

Eenzelfde onachtzaamheid kan oorzaak zijn, dat het vaatwerk, waarin het papaversap of het opiumdeeg bewaard wordt, niet goed afgedroogd wordt, na de voorafgegane uitspoeling. Ook dan werkt de uitwaseming van dat vat nadeelig op de opium.

In al deze gevallen wordt de opium terstond ongeschikt voor de China-markt en ontvangt de contractant voor zijn binnengebrachte opium veel minder dan voor de z. g. zuivere opium.

Andere nadeelige vervalschingen hebben plaats door:

1. Toevoeging van de fijngemaakte bladeren van de papaverplant; soms ook wordt het sap uit de bloembladeren geperst en bij het echte sap gevoegd. Spoedige gisting heeft daardoor plaats.

2. Toevoeging van allerlei fijngemaakte bladeren of een extract daaruit, waardoor de juiste maat van morfine en narcotine verloren gaat.

3. Toevoeging van meel, stijfsel of de fijngemaakte zaden van de papaver of andere oliehoudende zaden.

4. Toevoeging van gom van de mimosa arabica of van andere gomhoudende planten.

5. Id. van runbestanddeelen of van eenig ijzerpreparaat of van tabaksbladeren, ten einde een minder fraaie bruine kleur wat bij te werken. Zulks verraadst zich echter dadelijk door den reuk.

6. Hetzelfde is het geval door toevoeging van onzuivere oliën of van ghee (inlandsche boter). Dergelijke opium kan niet droog worden en blijft steeds vochtig.

7. Bijvoeging van koolstofhoudende bestanddeelen, fijngemaakte steenkool, roet enz.

8. Vermenging met suikerhoudende bestanddeelen, onge raffineerde suiker enz. Deze vermenging is zeer gevaarlijk, daar de opium er geheel door omgezet en totaal bedorven wordt.

9. Toevoeging van fijne verzelstoffen. Zulks wordt natuurlijk dadelijk door een microscopisch onderzoek ontdekt.

10. Toevoeging van koemest. Ook dit kan dadelijk door den microscoop aan het licht gebracht worden.

11. Aardachtige bestanddeelen.

Ziehier een lijst van veelvuldig voorkomende vervalschingen, die, om haar tot klaarheid te brengen, aan de laboratoriums werk genoeg opleveren. Om zulks te onderzoeken vangt de scheikundige aan met zijn hand door den binnengebrachten pot met opium te roeren, om na te gaan of er geen tusshenvoeging van grove voorwerpen, bijv. stukken steen, kluiten aarde enz., heeft plaats gehad; daarna onderzoeken een of meer personen den geur en den smaak van de opium. Vervolgens wordt een klein deel hier en daar uitgenomen, en onder den microscoop gelegd, en voorts op eenige andere deelen een vluchtige analyse toegepast. Leveren deze onder-

zoekingen niets bijzonders op, dan wordt de opium aangenomen. Twijfelt de scheikundige echter nog aan de zuiverheid dan wordt het vat verzegeld en ter zijde gezet voor een later nauwkeuriger onderzoek, en kan de contractant te zijner tijd naar den uitslag daarvan komen informeeren.

Want soms is de vervalsching niet belangrijk genoeg om haar dadelijk te kunnen constateeren, en ook dikwerf heeft de verbouwer twee of meer vervalschingsmiddelen toegepast, waardoor een kwalitatieve analyse noodzakelijk maar tevens tijdroovend wordt. Deze is echter noodig om de soort van vervalsching te bepalen; het oppervlakkige onderzoek dient meer om eenvoudige vervalsching te constateeren, en is dus spoedig afgelopen. Voor dit laatste neemt men een ons (en in de onderdistricten slechts een half ons) van het deeg, en doet het in een koperen pannetje; daarbij voegt men 3 ons gedistilleerd water en zet men de pan op een houtskoolvuurtje. Met een glazen stamper wordt nu gestadig rondgeroerd, totdat het mengsel kookt en geheel uit elkander gevallen is. Na eenige minuten wordt alles door een trechter, voorzien van filtreerpapier, in een ander vat uitgestort. Aan hetgeen op het filtreerpapier achterblijft, en aan de meer of mindere snelheid, waarmede het vocht door het filtreerpapier vloeit, kan een geoefend chemicus al terstond eenige vervalschingen herkennen. Houdt de vloeistof bijv. pussewah of gomsoorten in, dan gaat de doorvloeiing langzaam, bij meelsoorten nog langzamer, bij plantaardige of graanstoffen stokt de doorvloeiing geheel, enz. En in het algemeen zijn de voorschriften voor onderzoek en voor constateering van vervalsching zoo nauwkeurig omschreven, dat des noods ieder opiumschiiver, zoo hij er het geduld en het geld voor over heeft, zelf kan onderzoeken in hoever zijn opium zuiver, of waarmede die vermengd is.

Op dusdanige wijze wordt de inzending van ieder individueel, hetzij hij veel of weinig binnenbrengt, en zoowel in de 2 fabrieken als in de laboratoriums van de onderdistricten

onderzocht. Wordt de opium op een van de omschreven wijzen vervalscht bevonden, dan wordt hij door den agent geconfiseerd en geen appèl (volgens de later te behandelen opium-ordonnancie) daaromtrent toegelaten. Niettemin mag op eigen gezag de onderagent de min of meer vervalschte opium aannemen, doch met een korting van $\frac{4}{64}$ van de getaxeerde waarde. Bij herkeuring kan de agent die korting nog vermeerderen. Ieder verbouwer namelijk heeft het recht om de opium, in een onderagentschap gekeurd, aan den agent ter herkeuring te doen opzenden. Het vat wordt dan verzegeld en te zijner tijd ontvangt de contractant den last om ter hoofdplaats van het agentschap te komen. (Patna of Ghazipore), ten einde in zijn bijzijn de herkeuring te doen plaats hebben.

Doch de verbouwer maakt van dit privilegie zeer weinig gebruik; hetzij dan dat zijn opium bij ongeluk bedorven of wel opzettelijk of buiten zijn weten vervalscht is. Want vooreerst is de uitslag van die herkeuring voor hem te onzeker, en ten andere zou hij een dagen lange reis daarvoor moeten ondernemen en misschien nog vele dagen ter hoofdplaats moeten toeven, voordat men hem hielp.

Hij neemt dus de reductie van den onderagent maar aan, en wint daar nog bij, dat zijn opium in dat geval niet finaal geconfiseerd wordt. Het bedrag der reductiën beloopt 's jaars gemiddeld voor de waarde van 200 à 300 maunds opium of ongeveer van f 40 000 tot f 60 000. Al te in het oog loopende vervalsching heeft echter ook finale confiscatie ten gevolge.

De gemiddelde verhouding van die confiscatiën is 2 à 3 per mille 's jaars.

Het kan ook gebeuren dat opium, door het onderagentschap goedgekeurd, door het agentschap afgekeurd wordt. De betaling heeft dan echter al plaats gehad, zoodat er dus een dadelijk belangrijk verlies voor het Opiumdepartement is, want die afgekeurde opium kan soms vele tientallen maunds per jaar bedragen.

Over de classificatie van de opium voor de finale afrekening met den contractant zal later behandeld worden

Bovenstaande schets is voldoende om den lezer bekend te maken met de wisselvallige kansen van den papaverbouw in de Britsch-Indische opiumdistricten. Is de opium eenmaal in de fabriek aangenomen, dan heeft de landbouwer er verder niet meer mede te maken, en wordt hem de uitslag zijner afrekening later wel medegedeeld.

Beschouwen wij nu het cultuurstelsel zooals zich dat in den loop der tijden naar den papaverbouw heeft gevormd, en in de eerste plaats dat gedeelte van het stelsel waarbij de landbouwer-contractant direct betrokken is.

HOOFDSTUK III.

DE INRICHTING VAN HET OPIUMCULTUURSTELSEL IN BENGALEN.

§ 1. Voor de papavercultuur rechtstreeks van gouvernementswege, zijn een 24tal districten of afdelingen aangewezen, allen behoorende tot de provinciën Neder Bengalen en Behar, en tot de N.-W. Provinciën en Oudh. Te samen vormen zij de twee Opiumdistricten (agentschappen) Benares en Patna, elk met 12 onderagentschappen. De opiumagent is het hoofd van een Opium-agentschap, de Sub-Deputy-Opiumagent, dat van een onderagentschap. Deze ambtenaren benevens hun Assistenten zijn tot dusver steeds Engelschen en geen inlanders geweest, klaarblijkelijk omdat de regeering bevreesd was, dat indien gewichtige cultuurbemoeienis aan een inlander die weinig gecontroleerd kan worden, werd opgedragen, de opiumopbrengst wel eens verminderen kon, en de voordeelen door den papaverplanter uit de cultuur getrokken wellicht nog geringer zouden worden, dan nu reeds het geval is.

De vorige onderkoning van Britsch-Indië, Lord Ripon, vond die uitsluiting van inlanders van zulk een betrekking van vertrouwen echter ongemotiveerd. In Mei 1884 werden de Luitenant-Gouverneur van Bengalen, de Board of Revenue en de Opiumagenten van Benares en Behar verzocht daaromtrent hun gevoelen kenbaar te maken, en in Augustus brachten zij rapport uit, ongeveer inhoudende, dat hoewel inlanders voor een dergelijk ambt ontwikkeld en eerlijk genoeg geacht werden, men hen toch niet als geschikt daar-

voor beschouwde en men vermeende, dat de inlandsche papaverplanter niet hetzelfde vertrouwen en respect voor inlandsche als voor Engelsche ambtenaren zou bezitten, en vooral niet wanneer inlanders van Bengalen (hetgeen door hun meerdere ontwikkeling het geval zou zijn) in de N.-W. Provinciën, Oudh en Behar zouden geplaatst worden. Op een enkele uitzondering na werd die verandering dus afgekeurd; niettemin gelastte de Gouverneur-Generaal (in council) dat bij voorkomende gevallen ook inlanders tot chef of onderchef van een onderagentschap zouden kunnen worden benoemd.

Alle ambtenaren bij papavercultuur en opiumbereiding in dienst, behooren tot een afzonderlijk corps »Opiumdepartement» genaamd. Op de twee Opiumagenten na behooren zij niet tot de Covenanted, maar tot de Uncovenanted Civil Service.¹ Het Opiumdepartement staat weder onder het Departement van Financiën, (Board of Revenue), doch indien het doorgaat, dat voor Opper- en Neder-Bengalen een Agricultural-Department zal ingesteld worden, dan komt »Opium» ook onder dit laatste Departement.

Wij hebben dus voor de gouvernements opiumcultuur, met de twee opiumdistricten *Behar* en *Benares* te doen. De grenzen van deze districten en van hunne onderdistricten mogen hier en daar te samen vallen met de politieke grenzen der gewesten, doch over het algemeen heeft de politieke indeeling van Bengalen niets te maken met de indeeling der opiumdistricten (zooals dan ook op de kaart te zien is). Het gedeelte van de Ganges vallei, waarin papaver verbouwd wordt, is voor Behar en Benares te samen, ongeveer 600 mijl lang en 200 breed.

Behar, met *Patna* tot hoofdplaats is volgens de politieke indeeling, een Division of Commissionership onder de jurisdictie van den Luitenant Gouverneur van Bengalen. Het is een belang-

¹ Ambtenaren van de Covenanted Civil Service, zijn zij die voor hun 21e jaar in Engeland het ambtenaarsexamen hebben afgelegd. Hun aantal is betrekkelijk niet groot.

rijke provincie in de Ganges-vallei gelegen, beslaat 24.400² Mijlen en telt ± 26 millioen inwoners verdeeld over 48 à 49.000 dorpen. Behar is verder in 7 onderdivisions verdeeld en deze weder in districten waarvan sommigen benoorden en andere bezniden de Ganges liggen. De voornaamste districten zijn Behar, Patna en Tirhut, door welken de Ganges met hare affluënten stroomt. De bodem is alluviaal en vooral in de omstreken van Ganges en Son zeer vruchtbaar. Van de cultures neemt rijst de eerste plaats in; dan volgen papaver, suikerriet, katoen, tarwe, gierst, tabak, betel, indigo, en verder overvloed van tuinvruchten. Vooral Tirhut is bekend door zijn indigo, en in dat district wonen dan ook vele Engelsche indigo-planters. Het klimaat is in de 3 wintermaanden vrij koel en in de overige 9 maanden heet. Eenige spoorwegen en vele goede rijwegen doorsnijden die districten in alle richtingen, en vergemakkelijken den product-afvoer. Het leven is er niet duur, goede rijst kost 6 à 7 sh. per cwt. (= $\frac{4}{5}$ pikol) en werkloonen zijn goedkoop (in verhouding n. l. tot die van nederlandsch Indië). De grondhuur of land-rente bedraagt van 7—12 sh. per acre (= f 6 — f 10 per bouw.)

Benares, met Benares tot politieke hoofdplaats en Ghazipore tot hoofdplaats van het opiumdistrict, is een division tot de jurisdictie van den Luitenant-Gouverneur van de N. W. provinciën behoorende; het is 18000² mijlen groot, telt over de 8 millioen bewoners, en bevat 6 onder-divisies allen weder in districten verdeeld. Ook door dit gewest stroomt de Ganges, welker vallei, waarvan alle onder-divisies een gedeelte beslaan, bijzonder vruchtbaar is, en grootendeels uit vetten kleigrond met zand vermengd bestaat, waardoor rijst en papavercultuur aldaar zeer goed slagen, Het klimaat wordt gezegd iets koeler te zijn dan dat van Behar en ook hier doorsnijden spoorwegen, rijwegen en kanalen de geheele divisie. In deze streken kost de rijst 1 Rs. de 8 seer, of 14 sh. per cwt, overeenkomende met f 9 de pikol, terwijl de werkloonen duurder zijn dan in Behar. Het opium-district Benares omvat niet

alleen de divisie Benares maar ook de N. W. provinciën en Oadh.

Dit geografisch en gedeeltelijk statistisch overzicht heb ik vermeend vooraf te moeten doen gaan, om den belangstellenden lezer in de gelegenheid te stellen, met behulp eener kaart, de landstreek te leeren kennen, waarin het opiumcultuurstelsel wordt toegepast.

§ 2. Het opiumdistrict of agentschap Behar heeft 12 opium-
onder-agentschappen, te weten :

Tirhut,
Hajeepore,
Chuprah,
Alligunge,
Motihari,
Bettiah,
Shahabad,
Gya,
Tehtah,
Patna,
Monghyr,
Chota Nagpore

en Benares heeft er insgelijks 12, te weten :

Ghazipore,
Azingurh,
Goruckpore,
Basti,
Futtehgurh,
Bareilly,
Lucknow,
Fyzabad,
Cawnpore,
Allahabad,
Aligarh,
Sultanpore.

In de laatste jaren heeft men getracht de pavavercultuur

ook in de districten Agra, Etah en Muttra wortel te doen schieten, doch daar men nog niet weet of dit zal slagen, worden zij ook nog niet als opium-onder-agentschappen aangemerkt.

De chefs van de onder-agentschappen dragen den titel van Sub-Deputy-Agent.

Het tractement van een opiumagent is van f 2500 a 3000 per maand. Hij behoort tot den Covenanted Service en vangt zijne betrekking als Agent aan op f 2500, met een jaarlijksche verhooging van f 100 's maands tot f 3000 toe. Aan beide Agenten is een »principal-assistant» als scheikundige toegevoegd op een tractement van f 1000 tot f 1200 's maands.

De Sub-Deputy-Opium-Agents, zijn in 5 klassen verdeeld. Zij behooren tot de uncovenanted service, en kunnen dus nooit agent worden. Een 22 — 30 dienstjaren zijn noodig eer zij het, van hun in dienst treden bij het Opiumdepartement tot Sub-Deputy-Opium-Agent 1e kl. kunnen brengen. Er zijn 2 Sub-Deputy-Agents van de 1e klasse op een tractement van f 900; 5 van de 2e kl. à f 800; 6 van de 3e kl. à f 700; 6 van de 4e klasse à f 600 en 4 van de 5e klasse à f 500. Voordat eenig ambtenaar van zijn eerste in dienst treden bij het departement, het tot eene benoeming tot 5e klasse brengen kan, zijn wel 13 of 14 jaar noodig.

De daarop volgende rang is die van Assistant-Sub-Deputy-Opium-Agent verdeeld in 4 klassen. Er zijn er 4 van de 1e klasse op f 500 's maands; 10 van de 2e klasse op f 400; 12 van de 3e klasse op f 300 en 15 van de 4e klasse op f 250.

Ten slotte nog 6 Aspirant-Assistant-Sub-Deputy-Opium-Agents op f 200 's maands. Deze werken op de proef.

Voor zoover dus Engelschen betreft bestaat de practische dienst uit.

- 2 Opium-Agenten.
- 2 Assistant-Agenten.
- 23 Sub-Deputy-Agenten.
- 41 Assistant-Sub-Deputy-Agenten.
- 6 Aspiranten.

De Assistent-Sub-Deputy-Agents hebben hun standplaats in een of ander dorp van het onderdistrict, en dienen grootendeels voor de contrôle op de aanplant.

De Opium-Agent staat aan het hoofd van het opiumdistrict en heeft ook het oppertoezicht op de fabriek en op de opiumbereiding; hij is verantwoordelijk voor de aflevering van de benoodigde hoeveelheid export en abkari of accijns opium. Zijn standplaats is ter hoofdplaats, waar ook de fabriek staat. Drie of vier maanden 'sjaars echter, en wel van November tot Maart (wintertijd) gaat hij op tournée, bezoekt elk onderdistrict, houdt alsdan samenkomsten met de Sub-Deputy-Agents en andere opiumambtenaren, lost de zich voordoende cultuurquestiën op, ziet de voorschotten-boeken na, neemt maatregelen voor de tijdige aanplant van manga-boomen¹, sluit contracten voor de levering van opiumkisten, bezoekt in het belang van den dienst, collecteurs, magistraten en zemindars, (landheeren), en dient ten slotte zijn jaarverslag in aan den Directeur van den »Board of revenues.”

Jongelieden die bij het Opiumdepartement wenschen in dienst te treden, kunnen door den Agent bij keuze aangenomen worden. Bepalingen daaromtrent bestaan niet. De gekozen wordt dan »aspirant” op f 200 's maands. Binnen 3 jaar moet hij zijn eerste examen afgelegd hebben, of anders, plaats voor een ander maken. Die examens loopen over inlandsche talen, scheikunde, landbouwkunde, botanie, wetten en alle bepalingen omtrent papaver en opium.

Tegelijk met het rapport van den Agent, dient de Principal-Assistent-Agent het zijne in. Het handelt over het weder, het klimaat, de sap-oogst, de soorten van verkregen opium, zijn scheikundige onderzoekingen enz.

De Collector and Magistrate van eenig district fungeert krachtens zijn ambt als Deputy-Opium-Agent in zijn district, (zie art 3 van de wet van 1857 no. 13.)

¹ De vele duizenden benoodigde opiumkisten worden van mangahout gemaakt.

De Sub-Deputy-Agents zijn de personen waarop het bij het opium-cultuurstelsel voornamelijk aankomt. Hunne ambtsbezigheden kunnen onder vijf categoriën gebracht worden.

- 1e. Bureau werkzaamheden.
- 2e. Contracteering met den verbouwer.
- 3e. Hun tournée
- 4e. Opium- en bladerenweging.
- 5e. Voorschotverstrekking en afrekening.

In deze bemoeienissen ligt het geheele cultuurstelsel opgesloten. Wij zullen ze straks eenigszins uitvoerig behandelen.

De Sub-Deputy-Agents hebben niet alleen het opzicht te houden over hun eigen onder-district, doch ook over de afdeling van hunne assistenten, somtijds 2, 3 of 4, zoodat dikwerf hun betrekking zeer omvangrijk wordt. Bij 14-daagsch rapport moeten zij van al hun verrichtingen aan den Agent kennis geven, en bovendien jaarlijks de monografie van hun district aanhouden in betrekking tot alles wat met de papaver-cultuur in verband staat.

De werkzaamheden van den Assistent-Sub-Deputy-Agent staan geheel onder de contrôle van de Sub-Deputy-Agents. Hetzelfde reglement, als voor de laatsten, is ook voor de Assistenten geldig, doch zij hebben geen zelfstandigen werkring. De vele inlandsche ambtenaren bij het opiumdepartement werkzaam, en die wij straks zullen leeren kennen, staan rechtstreeks onder den Sub-Deputy-Agent en niet onder zijn Assistent. Dat neemt echter niet weg, dat de Assistent veel invloed op een dergelijk inlandsch ambtenaar kan uitoefenen (en is die verhouding dus ongeveer dezelfde als die er bestaat tussehen de Europeesche en inlandsche ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië.

§ 3. 1e. *De Bureau-werkzaamheden van den Sub-Deputy-Agent, zijn als volgt:*

Hij neemt de rapporten in ontvangst, hem door zijn onder-

geschikte Europeische en inlandsche ambtenaren ingediend, omtrent alles wat de papaverteelt betreft, van de contracteering met de landbouwers af tot aan de sap-aflevering toe. Hij onderzoekt de verzoekschriften van ontevreden of teleurgestelde planters-contractanten, houdt boek van alle uitgaven en van de voorschotten-rekeningen; correspondeert rechtstreeks met den Agent (en niet met den Deputy-Agent), doch de benodigde gelden ontvangt hij van den Deputy-Agent (collector) na goedkeuring van den staat van aangevraagde gelden door den Agent. Voor deze gelden is de Sub-Deputy-Agent verantwoordelijk. In zijn bureau heeft hij een geldkist met dubbelen sleutel. De eene bewaart hij zelf, de andere heeft zijn inlandsche betaalmester. Hij mag inlandsche geëmploieerden, die geen hooger tractement dan f 10 's maands ontvangen, zelf aanstellen. Voor andere benoeringen is de goedkeuring van den Agent, en bij schorsing of ontslag van dusdanigen, heeft hij het verlof van den Agent noodig.

Overplaatsing van alle ambtenaren en geëmploieerden beneden den rang van Sub-Deputy-Agent, is den Agent voorbehouden.

De Sub-Deputy-Agent is voorts gehouden jaarlijks de goedheid van de bestaande waarborgen te onderzoeken, die de Amlah (het inlandsch hoofd) van de *sudder* en *mofussil* (hoofd- en neven) dorpen stellen moeten, en wanneer borgstelling gegeven wordt, de waarde daarvan na te gaan. Wanneer de Agent op zijne inspectiereis ook het betrokken districts-bureau bezoekt, moeten hem die borgstelling staten, zoodat alle boeten- en andere registers ter afteekening voorgelegd worden.

§ 4. 2e. *Het toezicht van den Sub-Deputy-Agent op het uitgeven van licentiën, contracten, voorschotten, alsmede op onwettige aanplant.*

Alle aanplant van papaver en alle opiumbereiding —

aldus schrijft de wet voor — in het presidentschap Bengalen, is alleen het gouvernement voorbehouden en voor ieder ander verboden. Om aan opium te komen laat het gouvernement door zijn opiumambtenaren aan bepaalde personen lieentiën uitreiken tot het aanplanten van papaver; het is de Board of Revenue, die onder nadere goedkeuring der regeering van tijd tot tijd de grenzen bepaalt binnen welke die lieentiën voor papavercultuur voor gouvernementsrekening mogen uitgegeven worden, en naarmate de behoefte aan een grootere hoeveelheid opium toeneemt, worden ook de grenzen uitgebreid, binnen welke papaveraanplant mag plaats hebben.

Daar de papaveraanplant en opiumbereiding aldus een monopolie is, dienen ook aan de verbodsbepalingen op clandestiene cultuur streng de hand gehouden te worden. Wanneer alzoo iemand zonder licentie van den Sub-Deputy-Agent of van een ander daartoe aangewezen ambtenaar zonder licentie papaveraanplant, wordt hem een boete tot f 500 toe opgelegd voor een uitgestrektheid aanplant van 1 tot 20 bigha's ($\frac{3}{7}$ tot $8\frac{1}{2}$ bouw, of $\frac{3}{4}$ tot 15 acre) en voor elke bigha meer, nog f 25 bovendien. Hetzelfde lot treft hem, die een dergelijken aanplant aangemoedigd, toegelaten of beschermd heeft. Dit laatste doelt op den eigenaar van het land, op den Zemindar of landheer, op de Europeesche- en inlandsehe opiumambtenaren, op Europesehe particuliere planters enz., al dewelken beschouwd worden als van den onwettigen aanplant afgeweten zonder er rapport van gemaakt te hebben. Verordeningen omtrent het onmiddelijk rapporteeren van clandestienen aanplant is dan ook voor alle ambtenaren en grondeigenaren, die maar eenigszins in betrekking tot het monopolie kunnen staan voorgeschreven (zie art. 21—24 van de cultuurwet van 1857 aet. No. 13.) Wanneer eenig dusdanig persoon iets van clandestienen aanplant verneemt, moet hij zich terstond naar de aangewezen plaats begeven, zich van de overtreding overtuigen, en indien de clandestiene verbouwer geen borgstelling kan geven evenredig aan de hem op te leggen boete, hem in

hechtenis nemen en naar den Magistraat brengen. Tevens zal diens papaveraanplant verwoest worden, en mocht hij uit die papaver reeds opium getrokken hebben, dan wordt ook die opium verbeurd verklaard, tenzij dit product reeds verkocht of zoodanig verborgen is, dat men het niet vinden kan, in welke twee gevallen den overtreder nog een andere boete opgelegd wordt van niet meer dan f 32 voor elke bigha land met onwettige papaver beplant. Is de overtreder niet in staat de hem opgelegde boete te betalen, dan kan elke boete door zes maanden gevangenisstraf vervangen worden en bij herhaling van dezelfde overtreding één jaar.

Men begrijpt dat het aantal spionnen om op dien clandestienen aanplant te letten niet gering is, en vooral zijn deze noodig nabij de grenzen van de onafhankelijke staten (de vorstenlanden), omdat de prijs van het papaversap daar het dubbele is van die in de gouvernementslanden. Vele duizenden roepi's 'sjaars worden er dan ook als belooning aan spionnen, (zoogenaamde aanbrenngelden) uitbetaald. Bovendien wordt nog het bedrag der geïnde boeten, dat eveneens vele duizenden 'sjaars beloopt, door de magistraten onder de aanbrenngers verdeeld.

Is dus aanplant van papaver zonder vergunning niet geoorloofd, zoo bestaat er ook in den eigenlijken zin van het woord geen bepaalden dwang tot aanplant voor den landbouwer. Wij zullen echter geleidelijk zien, dat een stelsel van voorschotten geven op een product, geteeld op gronden die de verbouwer in pacht heeft, en met gedwongen consignatie van dat product tegen een vooruit bepaalde geringe marktwaarde, al zeer weinig van cultuurdwang verschilt.

Wie papaver wil planten moet volgens de wet, daarvoor een licentie bezitten. Wie op verlangen van den verificateur, recherche — of eenig ander daartoe bevoegd ambtenaar, die licentie niet kan of wil vertoonen, wordt beboet. Niet alleen geldt zulks voor papaveraanplant, doch ook voor clandestienen

verkoop en op het ongeoorloofd in bezit hebben van opium. Om echter aan ieder landbouwer (assami) in het bijzonder, die zich aanmeldt om papaver te willen planten tegen aflevering van het product van het gouvernement, een licentie te geven zou te omslachtig worden, en te veel ambtenaren vereischen. De opium-ambtenaar neemt daarom een tusschenpersoon aan, *lumberdar* genaamd, die (evenals wij dit op Java, tusschen een dorps hoofd en de landbouwers of grondbezitters dikwerf zien gebeuren) met de assami's collectief onderhandelt, en tegenover den betrokken opiumambtenaar verantwoordelijk is voor de uitbetaling der gelden (voorschotten, afrekeningen enz.), en voor de tekortkomingen van zijn ondergeschikten in de naleving van het door hen aangegaan contract. Aan de voor papaverteelt gegadigde landbouwers van één dorpsgebied staat het vrij hun eigen *lumberdar* of agent te kiezen, maar dat bij die vrije keuze de ambtenaar en vooral de zemindar een gepasten invloed uitoefent, zou niet te verwonderen zijn. Een actief *lumberdar* is tot aanmoediging van aanplant en voor de contrôle niet te versmaden. Zijn ijver wordt bovendien geprikkeld door de toekenning van eommissieloon (wij zouden zeggen cultuur-procenten) van f 1 per maund (= $\frac{3}{5}$ pikol) opium, die hem door het gouvernement wordt uitbetaald, na de inlevering van het tot zijn gebied behoorende verkregen product. Van wege de assami's (of landbouwers-contractanten) zelve, bestaat zijne bezoldiging in een hem toegekend recht om het vaatwerk, waarin de contractant zijn product naar het gouvernements-pakhuis gebracht heeft, na lediging van het vat, uit te schrapen, en het aldus nog vergaderde restant opiumdeeg zelf aan den pakhuismeester te verkoopen. Waaruit volgt, dat wanneer de *lumberdar* goede vrienden met den pakhuismeester is, er voor hem ook veel te schrapen valt.

Gemiddeld kan men rekenen, dat één *lumberdar* een twintigtal assami-contractanten onder zich heeft, en dat in het opiumdistriet Benares met gemiddeld 30.000 en in het

opiumdistrict Behar met 25.000 lumberdars rekening gehouden wordt.

Van Juli tot October, doch gewoonlijk in September melden de assami's zich bij hun lumberdar aan. Deze sluit met hen een voorloopig contract (kabooliyet), gaat daarmee naar den Sub-Deputy-Agent of zijn assistent, en deze geeft daarop de licentie, terwijl de *Gomashta* (het eerst aanwezend inlandsch hoofd) den lumberdars persoonlijk op die licentie het eerste voorschot uitbetaalt, waarna elk van deze *lumpers* (licentie's) onder hun betrokken Koti ¹ wordt ingeschreven.

Een Koti of Chellan is een Sub-division, dat is een afdeling van een opium-onderdistrict. Aan het hoofd van een dergelijke Koti staat de *Gomashta*. Hij is inlandsch ambtenaar en staat rechtstreeksch onder den Sub-Deputy-Agent. Zijn werkkring zal straks omschreven worden, doch voorloopig zij aangetekend, dat hij als administratief- en cultuurambtenaar van een subdivision, verantwoordelijk is voor een goeden papaveraanplant, voor alle uitbetaalde voorschotten (vooral dat die richtig en niet te hoog zijn), voor de nakoming der contracten die de *khattadars* en *lumberdars* met den kleinen man gemaakt hebben, en voor de boekhouding van alles wat er binnen zijn gebied omgaat.

Met de *Gomashta* heeft de assami eigenlijk niet te maken, wel met de *Lumberdar* en met den *Khattadar*. De *Khattadar*, of hoofd van een *Khatta* (zijnde een verzameling van cultuurdorpen), heeft ongeveer eenzelfde werkkring als de *lumberdar*. Gewoonlijk heet hij *Teraï Khattadar* en ook hij wordt door de assami's voor één jaar gekozen, doch niet door de *ryots* van een dorp alleen, doch door die van de verschillende dorpen, welke te samen een *Khatta* vormen. Zijn bezigheid is om toezicht te houden op het uitbetalen van voorschotten door den *lumbardar*, of wel om dit zelf te doen, en om de

---

¹ Niet te verwarren met *Kottah*, dat een onderverdeling van de *Bigha*, en met een *Khatta*, dat een verzameling van cultuurdorpen is.

Khatta assami's behulpzaam te zijn bij verschillende verrichtingen in zake aanplant en opiumlevering; bijv. bij het nitneten der velden, bij het wegen van de opium enz.; een en ander zoowel in het gouvernements als in des landbouwers belang. Voor zijne bemoeienis krijgt hij een gouvernements commissieloon (of cultuur-procenten) van / 2 per maund.

Even goed als het dus gouvernements belang is, dat er een Khattadar gekozen wordt, die de opiumzaken behartigt, even goed hebben de assami's er belang bij den Khattadar te vriend te houden.

Beiden, Khattadar en Lumberdar, fungeeren uit eigenbelang als wervers en aanmoedigers voor papaveraanplant, doch terwijl de Khattadar een ruimer veld heeft om er het oog over te houden, zorgt de Lumberdar voor het aanvragen van licentiën voor zijn dorpsgenooten.

Het voorschot speelt hierbij een groote rol. Wanneer ongeveer in Augustus of September de lumberdar met zijn dorpsgenooten ieder individueel een contract gesloten heeft om papaver te planten enz. (kabooliyet), brengt hij dit naar den Gomashtha. Deze verzamelt van alle lumberdars van zijn Koti de dusdanige contracten en legt ze den Sub-Deputy-Agent of zijn Assistent ter registratie voor. In elk contract is het aantal bighas uitgedrukt, dat ieder aanneemt te beplanten, en op dit gezamenlijke bedrag bighas van ieder lumberdar geeft de Sub-Deputy-Agent de licentie uit, bepaalt tevens de som van het eerste voorschot voor iederen lumber, en doet het contract inschrijven in het Koti register.

Het is de speciale plicht van den Assistent-Sub-Deputy-Agent om het eindresultaat van al die lumberdar contracten in staat en in vergelijking met vorige jaren te brengen, om daarnit tot de gevolgtrekking te komen of er vermeerdering dan wel vermindering van papaveraanplant zal plaats hebben. Vermindering wordt natuurlijk niet gaarne gezien, en zulks is den Zemindar en ook den lumberdar (en de boven hem staande inlandsehe opiumambtenaren) niet onbekend. Bij aan-

zienlijke vermeerdering worden nadere instructiën van den Departementchef verzocht. De Khattadar houdt het oog op de contracteering van de lumberdars in zijn khatta. Beiden zijn tegenover den Gomashta verantwoordelijk voor het gemaakte contract en de daar op uitgereikte licentie.

Voorloopig door tusschenkomst van lumberdar en khattadar later zoo noodig op zijn tournée te herhalen, moet de Gomashta zich overtuigen, dat de Shikmi-ryots bekwaam en genegen zijn voor den geheelen aanplant te zorgen, voor welken zij met den lumberdar gecontracteerd hebben; voorts dat het land geschikt is voor papaverteelt; dat het vrij is van alle rechtsgeshillen; dat de ryot er door een pacht-contract met den Zemindar rechtszekerheid op heeft; dat *en* khattadar *en* lumberdar werkelijk door de bevolking gekozen zijn; en dat geen ryot die voorschot vraagt nog van een vorig jaar achterstand heeft (in welk geval geen voorschot gegeven of wel tot een klein bedrag wordt teruggebracht). Kortom de Gomashta is de verantwoordelijke persoon voor het uitbetaalde voorschot, en deze zal dan ook wel zorgen daarbij niet tekort te komen.¹ In beide districten beloopt de achterstand in aanzuivering van voorschot eenige honderden roepie's 's jaars. Doeh in de daarop volgende jaarrapporten leest men ook steeds dat de vorige achterstanden aangezuiverd zijn.

Het voorschot wordt den lumberdar uitbetaald ter hoofdplaats van het onderdistrict waar de Sub-Deputy-Agent woont; is het onderdistrict eehter te uitgebreid dan kan de uitbetaling ook geschieden ter plaatse van den Gomashta en dus ter hoofdplaats van de koti. De uitbetaling heeft plaats in bijzijn van den Sub-Deputy-Agent, die zich dan — des-vereischt — voor dit doel naar de koti moet begeven. Bij tijds wordt er aan de Khattadars kennis gegeven, wanneer het eerste voorschot zal worden uitbetaald. Deze maken er dan

---

¹ Over al hetgeen nog meer tot zijn ambt behoort zal onder de rubriek „Inlandsche opiumambtenaren” gehandeld worden.

de lumberdars en ryots weder mede bekend. De regeling moet zoodanig zijn, dat niemand langer dan 3 dagen ter plaatse van uitbetaling behoeft te vertoeven om op zijn voorschot te wachten.

Ieder ryot-contractant kan wel in persoon zijn voorschot komen afhalen, doch gaat men na welke enorme afstand er dikwerf tusschen het papaverplantende dorp en de sudderstation (bureau van den Sub-Deputy-Agent) en in het gunstigste geval, van de koti-hoofdplaats gelegen is, dan valt ook te begrijpen, dat niet veel ryots van die vrijgevigheid gebruik maken, om een betrekkelijk kleine som te gaan innen. Bovendien zou dit den schijn geven of men den lumberdar, bij wien de ryot toch reeds in het krijt staat, niet vertrouwt, hetgeen niet geraden is. Zij dragen dus liever hunne belangen aan den lumberdar op, wien zij daartoe reis- en eommissiegeld geven.

Van lieverlede heeft zich de betaling van de 5 voorschotten dan ook ingericht op de tusschenkomst van den lumberdar, doch voor den kleinen man gaat van zijn toch al niet te groot loon, daardoor een voor hem niet onbelangrijk deel ten behoeve van dien tusschenpersoon verloren, en bovendien maakt natuurlijk de Khattadar ook aanspraak op betaling voor zijn bemoeienis, hetzij dan dat de contractant hem dit rechtstreeks doet, of dat de lumberdar daartoe een zeker pereeentage heft. Doch voorschot is ook voor den Bengaalsehen landman een machtige hefboom en misschien wel de voornaamste prikkel waarom hij papaver plant.

In het begin van September is het de tijd van contracteeren, en in diezelfde maand, of in het begin van October, heeft ook het grootste Hindu feest, de Durga pudja plaats. Men wordt er door de dorpsgenooten op aangezien, indien vrouw en kinderen bij dat feest niet met nette kleederen voor den dag komen. De landman traecht daarom vooral tegen dien tijd aan geld te komen, om kleederen voor zijn gezin te koopen, en zoo mogelijk voor een godsdienstig feestje

nog iets over te houden ook. De lumberdar komt dan op het rechte uur aankloppen om den eventueelen contractant het 1e voorschot à (hoogstens) *f* 5 per bigha (of *f* 11 $\frac{2}{3}$ per bouw) aan te bieden.¹ Eigenbelang spoort den lumberdar aan den ryot klinkende munt voor te houden, en hem dus als 't ware een voorschot op zijn voorschot te geven (tegen vergoeding natuurlijk), en de landman tast toe, en teekent een contract voor een zeker aantal bigha's, waarover hij te beschikken heeft.

Hij weet zeer wel, dat hij door contracteering onder de zeer gestrengte opiumwet komt, en hij heel wat moeite en teleurstelling te doorworstelen zal hebben, vóór hij zijn opiumdeeg aan de sudder-godown of hoofd-factorij tegen gouvernements-tarief zal ingeleverd hebben, doch de verzoeking van het geld, misschien ook wel de hem voorgehouden ongenade van den zamindar (natuurlijken vriend van den Europeeschen en inlandschen opium-ambtenaar) is hem te sterk en — de zedelijke dwang om hem papaver te doen planten is bereikt.

Zonder dit voorschottenstelsel zou er zeker niet één landbouwer zijn (dan mogelijk in de onmiddellijke nabijheid eener factorij), die voor gouvernements-rekening papaver planten en het sap of deeg naar de fabriek brengen wil. Nu beweren de Engelsche opium-ambtenaren in hunne rapporten wel, dat de gouvernements-papavercultuur een zegen is voor den kleinen man, juist omdat hij op bepaalde tijden een *renteloos* voorschot ontvangt en dus zijne uitgaven daarnaar regelen kan; doch voor ieder ander die buiten dit stelsel staat, valt er op dien zegen nog wel wat af te dingen. Vooreerst is dit voorschot zoo geheel *renteloos* en *belangeloos* niet, — het gouvernement trekt er later flinke winsten van, en bovendien gaat er aan tusschenpersonen voor bewezen diensten,

---

¹ In zeer gunstige gevallen kan een bigha 5 scer = 10 Eng. = 7 $\frac{1}{2}$ kati opium opbrengen; het 1^e voorschot wordt dus berekend op hoogstens *f* 1 per scer (van 2 Eng.) opbrengst.

voor voorschot op voorschot, enz., zooveel af, *vóórd*at de contractant-landbouwer het in handen krijgt, dat men die reductiën aan een niet onbelangrijk percentage kan gelijk stellen; ten anderen staat hij gedurig aan de kans bloot om zijn voorschot niet te kunnen inverdieneu, waardoor de opium-wet op hem wordt toegepast. Hij weet dit trouwens alles zelf wel, toch is de pressie zoodanig, dat hij het voorschot aanneemt.

Er worden den papaver-planters in het Behar-district 5 en in het Benares-district 4 voorschotten verstrekt, daarna heeft de totale afrekening plaats. Het *eerste* voorschot wordt uitgedeeld in September tot een bedrag van hoogstens f 5 per bigha in Behar, en van f 4 in Benares; deze betaling geschiedt nadat het plantcontract geteekend is. Het *tweede* omstreeks Januari, wanneer het gewas boven den grond uitsteekt en *wanneer het gunstig belooft te worden* (in omgekeerd geval wacht men met de uitbetaling van dit voorschot tot de 3^e periode, of het wordt in het geheel niet meer uitbetaald). Voor beide districten is dit f 4 per bigha, waaronder de prijs voor ingeleverde papaverbloembladeren begrepen is. Tusschen het *tweede* en *derde* voorschot wordt er alleen in het Behar-district nog een voorschot verstrekt en wel op het einde van Maart, wanneer het grootste deel van het sap of deeg verzameld is en de gouvernements-taxatie van den oogst heeft plaats gehad. Dit voorschot bedraagt alsdan hoogstens f 3 per bigha; het mag echter niet uitbetaald worden als de gomashita de taxatie-resultaten niet nauwkenrig heeft nagezien.

De khattadars en lumberdars, die met een taxatie aankomen, die minder bedraagt dan 4 seer (= 8 Eng pd. = 6 kati) opium per bigha (dus 14 kati's per bouw) kunnen onverrichter zake weder naar huis gaan. Geeft de khattadar of lumberdar een te hooge taxatie op, dan wordt der bevolking verboden hen te herkiezen.

Het *derde* voorschot (en dus voor Behar het 4^e) heeft na de weging van het opium-deeg aan de fabriek of aan het

Sudder-station of de hoofd-faetorij van het onderdistriet plaats. Wanneer namelijk de verbouwer zijn verkregen sap tehuis bewerkt heeft op de wijze als voor de verdere bereiding geschikt bevonden wordt, moet hij het naar zijn betrokken faetorij brengen; is de afstand voor ieder individueel te groot, dan kan men daarmede ook den lumberdar belasten. Aan de faetorij rekent de Sub-Deputy-Agent door weging na, of aan de getaxeerde hoeveelheid niets ontbreekt. Is dit wel het geval, dan wordt de khattadar en onder hem de lumberdar, welke beiden bij de weging tegenwoordig moeten zijn, er op uitgezonden om den schuldige op te sporen, en de lumberdar weet dan wel uit te vinden, wie van zijn dorpsgenooten de overtreder is. Is de zaak in orde dan wordt op de voorgesehreven wijze het sap of deeg onderzocht en het 3^e (of 4^e) voorschot naar gelang van de qualiteit aan den inbrenger dan wel aan diens gemachtigde ter hand gesteld.

De khattadar en lumberdar kunnen bij weging en onderzoek aan den verbouwer goede diensten bewijzen door op de handelingen van den weger te letten, of zijn voorspraak te wezen, doeh die diensten en de reis- en verblijfkosten moeten dan ook door de gezamenlijke verbouwers vergoed worden. Want daar verre weg het grootste deel van de opium einde Maart of begin April binnenkomt, zou bij individueele inlevering ieder zijn beurt moeten afwachten om geholpen te worden. De verbouwers begrijpen echter hun belang en weten bij ondervinding, dat het beter is om zich door een semi-ambtenaar, zooals khattadar en lumberdar, te doen vertegenwoordigen, dan om zelf hun reeht te komen bepleiten; de gomashtha zou hen misschien eindeloos kunnen doen wachten, waardoor al het profijt aan reis- en verblijfkosten opgaat.

Ten slotte wordt op een onbepaalden tijd het laatste voorschot uitbetaald, hetgeen eigenlijk de afrekening is. Dit kan alleen door den Agent ter hoofdplaats van het opium-distriet worden verstrekt, zoodra de geheele opbrengst van den oogst

bekend en aan het departement afgeleverd is. ¹ Wegens den grooten afstand heeft ook hier de papaver-verbouwer een tusschenman noodig om die afrekeningsgelden in ontvangst te nemen.

Het staat — zegt de wet — natuurlijk ieder ryot vrij, of hij een contract wil aangaan om papaver te planten of niet, en zoowel de Sub-Deputy-Agent als een hem ondergeschikt opium-ambtenaar kunnen ontslagen worden, indien zij eenig middel aanwenden om den landbouwer te dwingen zulks te doen. Ook zal het aan voornoemde ambtenaren vrij staan om, wanneer zij zulks noodig oordeelen, aan een gegadigde geen licentie voor dien aanplant af te staan, en heeft alsdan de persoon aan wien de licentie geweigerd is, de bevoegdheid den Agent (N. B. die soms op honderd of meer mijlen afstand woont) te verzoeken aan zijn wensch om papaver te planten alsnog gevolg te geven.

Ongetwijfeld levert deze bepaling een fraaien tekst voor een leerzaam betoog over het onderscheid tusschen theorie en praktijk. Na kennismaking echter met het omschreven voorschottenstelsel en van den, straks te behandelen, invloed van den zamindar, zal de lezer genoegzaam over dien vrijen wil van den landbouwer kunnen oordeelen.

De zaak is, dat, wanneer de lumberdar den landbouwerdorpsgenoot maar eenmaal aangetoond heeft, hoe het in het belang van den ryot is, het 1^e voorschot, dat ook altijd het hoogst is, aan te nemen, de aanstaande papaverplanter — om eens een familiaar gezegde te bezigen — er ook bij is. Hij teekent een hem voorgelegd dorpscontract met een kruisje, en voor een jaar is daardoor zijn lot beslist. En wellicht ook voor 5 jaar, indien hij voorschot op een put, ter irrigatie van het product, aanneemt. Daarna houdt de lumberdar hem zijn verplichtingen voor.

---

¹ Evenals bij ons met de suikercultuur, kan dus het laatste voorschot van een gegeven opiumcultuur-jaar, dikwerf later verstrekt worden dan het 1ste voorschot van een daaropvolgend cultuurjaar.

Het werk van den gomashtha is, om wanneer de khattadars en lumberdars met hun contracten ter koti-hoofdplaats komen (en zoo eenig landbouwer daartoe lust gevoelt kan hij hen vergezellen), hij (gomashtha) dan aan beiden, tegelijk met de uitreiking der licentie en met het bedrag van het 1^e voorschot, recht duidelijk moet kenbaar maken, wat de verplichtingen van den voorschotnemer zijn; tevens moeten beide tusschenpersonen zorg dragen in hun contract duidelijk naam en woonplaats van de betrokkenen te omschrijven en de getuigen te noemen, die bij het contracteeren tegenwoordig waren. Maar beiden, de lumberdar en khattadar, weten dit reeds lang en wanneer zij den *hathchittah* of betaling-staat met den gomashtha onderteekend hebben, kunnen zij naar hun dorp terugkeeren om het medegedeelde nog eens te bespreken.

Deze voorwaarden worden ook in de cultuurwet behandeld. Zij houden hoofdzakelijk in, dat de contractant het aantal *bigha's*, waarvoor hij gecontracteerd heeft, op de voorgeschreven tijden met papaver beplanten, en het product aan de gouvernements-opiumambtenaren ter hoofdplaats van het onderdistrict afleveren moet tegen een vooraf door het gouvernement bepaalden prijs. Beplant hij de gecontracteerde *bigha's* niet (geheel of gedeeltelijk), dan wordt hij beboet met een som, gelijkstaande aan driemaal het genoten voorschot. Alle opium moet aan het gouvernement geleverd worden, en noch de zamindar, noch eenig ander schuldeischer mag het in beslag nemen vóór achterstand in pacht, landrente af andere schulden; maar wel mag het geld, dat de contractant voor zijn product zou krijgen, door den Agent of Sub-Deputy-Agent op order van de civiele rechtbank (en voor een klein bedrag op last van den magistraat, die tevens zelf Deputy-Agent is) ingehouden worden om het den schuldeischers te doen toekomen.

Beschikt de contractant over zijn product buiten het gouvernement om (en zulks wordt door de nauwkeurige contróle en door het eigenbelang van de tusschenpersonen

spoedig opgemerkt), dan wordt hij beboet met een som, die tot tienmaal toe de waarde mag bedragen van den prijs, dien het gouvernement voor die hoeveelheid opium zou geven, doch voor niet meer dan f 500, benevens verbeurdverklaring van de opium. Wie papaver plant zonder licentie wordt — zooals wij reeds zagen — gestraft met een boete tot f 500 toe en vernietiging van het gewas. En al degenen, wien volgens de opiumcultuur-wet boete is opgelegd, en die boete niet kan betalen, worden geëxecuteerd, of kan met gevange nis gestraft worden voor een niet langer tijd dan zes maanden of zooveel minder, tot dat hij zijn boete aangezuiverd heeft (tot welke aanzuivering een behoeftig landbouwer echter nooit in staat is). Bij herhaling der overtreding is gevangenisstraf tot één jaar toe voorgeschreven.

En dat tot handhaving van het monopolie dergelijke bestraffingen nogal eens noodig zijn, blijkt hieruit, dat bijv. in 1882, behalve 402 zoodanige zaken voor de criminal courts aanhangig gemaakt, er nog 294 door de Sub-Deputy-Agenten werden ter tafel gebracht, die volgens art. 13 van de (cultuur) wet van 1857 administratief en niet door een rechtbank worden afgedaan.

»De contractanten'', zoo luidt het in een der opium-rapporten, »trachten zich dikwerf door allerlei *uitvluchten* aan de be-
»planting van het gecontracteerde aantal bigha's te onttrekken,
»terwijl zij wel het voorschot aannemen, en daarom moeten
»dê ergste gevallen streng vervolgd worden als een exempel
»voor anderen.'' Het woord *uitvlucht* is echter voor tweeërlei nitlegging vatbaar, al naar gelang dit door de eene of door de andere partij wordt gebezigd.

Dit en meer andere zaken wordt den contractant door zijn khattadar en lumberdar voorgehouden; bovendien weet hij, dat eenmaal zijn dorpscontract onderteekend zijnde en het le voorschot aangenomen hebbende, er geen terugtrekken meer mogelijk is. Mocht dit geval zich al eens voordoen (dat haast niet aan te nemen is), dan haalt de contractant zich

zooveel moeite en onderzoekingen op den hals, dat papaver planten hem nog verkieslijker toeschijnt.

Bij het uitbetalen van de voorschotten moet de Sub-Deputy-Agent of zijn Assistant (volgens voorschrift) tegenwoordig zijn. Is hij daarin verhinderd, dan mag hij niet verzuimen zulks den Agent mede te deelen.

De Sub-Deputy-Agent houdt de kas van zijn onderdistrict en slechts een geringe onderkas mag den gomashtha toevertrouwd worden. Er moet echter genoeg in zijn om traktementen, inkoop van kruiken en manden, huur van booten en koelies, herstellingen van gebouwen enz. te betalen. De uitgaven van den gomashtha neemt de Sub-Deputy-Agent bij zijn kas-verantwoording op.

§ 5. *De tournée van den Sub-Deputy-Agent door zijn onderdistrict.*

Tusschen den 1^u November en 15^u Maart van elk jaar is de Sub-Deputy-Agent verplicht, zijn geheele onderdistrict te doorreizen. Hier en daar moet hij in eenig dorp een stuk grond, reeds met papaver beplant, opmeten, om daaruit op te maken of de ondergeschikte landmeet-ambtenaren (*zillahdars*) de voorgeschreven grondmeting goed hebben verricht; hij heeft na te gaan of de irrigatie goed geregeld is, en of de landbouwer naar behooren den aanplant besproeit, de gronden van onkruid schoon houdt, de bladeren-koeken en de insnijdingen in den papaverknop met de noodige zorg maakt enz. Hij inspecteert de pakhuizen (*koti's*) van zijn gebied, en alle gegraven putten voor welke het Gouvernement een voorschot gegeven heeft. Vooral moet hij zooveel mogelijk informatiën nemen of alle gecontracteerde gronden wel bebouwd zijn.

Aanvangende met medio November is de Sub-Deputy-Agent verplicht elke 14 dagen een tournée- en cultuurrapport aan den Agent in te dienen. Een schetskaart moet daarbij ge-

voegd zijn, zeer nauwkeurig den weg aanwijzende van zijn tournée door zijn gebied en de dorpen waar hij halt gehouden heeft. In zijn laatst in te dienen rapport moet hij opgave doen van de papaverplantende dorpen, die hij *niet* op zijn tournée bezocht heeft, en wat de reden van deze veronachtzaming is.

Gaat men na, dat ook de Assistent-Sub-Deputy-Agenten en de Gomashta's verplicht zijn dergelijke 14-daagsche cultuur-rapporten in te dienen,¹ dan kan men hieruit wel de gevolgtrekking maken, welk belang het Gouvernement er in stelt, dat er papaver geplant en hoe zij geplant wordt.

En zoo is het ook. Behalve de reeds genoemde voorgescreven punten, waarop de Sub-Deputy-Agent (of zijn ambtenaren) streng te letten heeft, moet hij ook bij zijne dorpsverslagen mededeelen, om welke reden er in het onderhavige jaar *meer* of *minder* geneigdheid bestond om papaver te planten dan in een vorig; welke gevallen van onwettig geplante papaver zich in dat dorp hebben voorgedaan; waarom deze verkrachting van het monopolie gedurig vorderingen maakt, (alleen in 1882 werden er voor meer dan f 10,000 aan aanbrengelden uitbetaald); in welke dorpen de landbouwer ná de papaversnijding de landen braak laat liggen en in welke verhouding hij ze in tegenovergesteld geval met een regen- of een *cheena*-gewas bezaait²; hoeveel gouvernement-put- en kanaalwater er voor irrigatie van een dusdanig 2^e gewas gebruikt wordt, en hoe de betaling voor dat water plaatselijk geregeld is; of het 2^e of 3^e gewas wel bijtijds gesneden is om met papaveraanplant te kunnen be-

---

¹ Eigenlijk hebben de gomashta's een wekelijksch en een maandelijksch cultuur-rapport op te maken.

² Onder regengewas te verstaan een dusdanig, dat veel regen of irrigatie-water noodig heeft, om te kunnen groeien, en onder *cheena*-gewas dat weinig of geen water noodig heeft.

ginnen, ¹ want eenmaal gecontracteerd moet de papaveraanplant ook op tijd plaats hebben en moet de grond gedurende zes maanden voor die cultuur beschikbaar blijven.

Het staat den verbouwer vrij na ommekomst van die zes maanden en indien er geen bezwaren tegen bestaan, den grond te laten liggen of opnieuw te beplanten, doch met den aanvang van die zes-contract maanden wordt de hand niet gelicht.

Verder is het nameten van de contractsvelden een zaak, waarover niet verzuimd mag worden rapport uit te brengen, en over hetgeen in dit opzicht is verricht. In de eerste plaats is dit nameten de hoofdbezigheid van de gomashtha tijdens zijn maanden lange tournée. Hij is door zijn invloed op de khattadars en lumberdars eigenlijk de man, die er voor in moet staan dat het aantal gecontracteerde bigha's niet met te kleine maat wordt uitgemeten. Meettoestellen door den Sub-Deputy-Agent als echt gewaarmerkt, worden daartoe aan de *Zillahdars* of inlandsche landmeters verstrekt en de *mohurir's* en *matsuddi's* (beiden een ondergeschikt soort inlandsche cultuur-ambtenaren) zien de berekeningen na; de gomashtha herziet die, en neemt zelf proefmetingen ter contrôle. De gomashtha moet met deze proefmetingen gereed zijn in November of op zijn laatst in het begin van December, opdat ook de Sub-Deputy-Agent, ter plaatse komende, niet met zijne controleering behoefte te wachten.

Den Sub-Deputy-Agent is voorgeschreven te zorgen op zijne tournée voor alle landbouwers genaakbaar te zijn, hunne klachten aan te hooren, op hun belangen te letten, enz. enz. Komt hij ten slotte in de maand Maart in zijn sudder- of hoofdstation terug, dan benoemt hij aanstonds de *dundidars*

¹ Ik noem daar 2e en 3e gewas; want inderdaad laat in sommige streken van Noord-Hindostan de cultuurtoestand van den bodem soms 3 gewassen per jaar toe, zonder dat volgens de landbouw-rapporten de grond wordt uitgeput; velen zelfs zonder toevoeging van meststof. Men heeft aldus 1e de papaver van November tot April, een cheena- of droog gewas in April, Mei en Juni en een nat of regengewas van Juli tot October of November.

de *purrukheahs*, de *kurkhunneahs* en alle andere categoriën *ticea* ambtenaren, die bij het wegen, onderzoeken, classificeeren en taxeeeren van de ingebrachte opium en bladeren te pas komen. Ligt een koti of pakhuis al te ver van de hoofdplaats van het onder-district, dan kan hij de vergunning van den Agent vragen, om zijn Engelschen of inlandschen assistent naar die koti te zenden voor de bladeren-weging en classificatie, die einde Maart afgelopen moet zijn.

De Assistant-Sub-Deputy-Agent moet in de genoemde dienstverrichtingen immer behulpzaam zijn. Draagt de Sub-Deputy-Agent hem op een bepaalde streek van het onder-district te doorreizen, dan moet hij daarin ook dezelfde inspectiën houden als de Sub-Deputy-Agent zelf. Voegen wij hier ten slotte aan toe, dat ambtenaren die door vlijtige inspectiën en door uitbreiding van cultuur 's lands belang behartigen ook in het bijzonder gesignaleerd worden.

§ 6. *Ten vierde. Het wegen, onderzoeken en classificeeren van de opium en de bloembladeren door of op last van den Sub-Deputy-Agent.*

De periode van weging en classificeering van de opium, (voornamelijk Maart en April) is voor den Sub-Deputy-Agent een drukke en moeielijke tijd, want niet alleen worden er dan dagelijks vele potten met opiumdeeg ter onderzoek binnengebracht, doch hij moet goed opletten, dat het te betalen product niet vervalscht is en niet te veel pussewah (waterdeelen) inhoudt, dat het overeenkomt met de voorgeschreven standaardopium, en dat het niet te hoog geclassificeerd en betaald worde. Een scheikundige is hem — zooals reeds opgemerkt werd — niet toegevoegd, hij houdt dus zijne onderzoekingen op eigen verantwoordelijkheid, en moet oppassen zoo weinig mogelijk aanmerkingen van de hoofd-factorij — waar het opgezonden product nog eens nagezien

wordt — te bekomen; men zou hem allicht als ongeschikt kunnen signalceren.

Maar ook voor de contracten is het een tijd van spanning. Vooreerst, indien zij zelven hun product naar de onder-factorij willen brengen, hebben velen daartoe een dagen lange reis te ondernemen (en meermalen 's jaars hebben zij desverkiezende, dezelfde reis te doen, alvorens de totale afrekening geëindigd is, hetgeen dan ook in de opium-rapporten geen gering bezwaar wordt genoemd.) Het oprichten van meerdere onder-factorijen op andere plaatsen dan ter hoofdplaats van het onder-opiumdistrict wordt wel wenschelijk geacht, maar de bezwaren daartegen, vooral van financieëlen aard, zijn overwegend.

Ten anderen, indien zij zelven niet kunnen gaan, moeten zij hun zoo moeitevol verkregen oogst aan derden toevertrouwen, en is de uitslag der onderzoekingen, taxatiën enz: dus voor hen nog wisselvalliger. Het voorschrift hierbij is, dat alleen iemand van dezelfde lumber de opium voor een lumbergenoot mag medenemen. De lumberdar moet hiervan kennis dragen.

Ten slotte, ter hoofd en ter onder-factorij aangekomen, zijn zij in het onzekere over den duur van hun verblijf, de stemming van de weeg-ambtenaren, de keuring enz. En zelfs het bewustzijn van het product niet vervalscht en zoo zorgvuldig mogelijk behandeld te hebben, vermindert die onzekerheid niet. Hoewel in het dorp ter zijner tijd de lastgeving komt, tegen welken datum een of meer *zillahdariat*en kunnen opkomen om hun product te laten wegen, zorgen de meesten toch reeds dagen te voren present te zijn, liever geduldig hun beurt afwachtende dan te laat te komen.

Niettemin zijn voor tijd en wijze van weging en classificatie vele voorschriften gegeven, en daar deze in het belang van de contractanten voor papaverteelt van gewicht zijn, wil ik ze hier in het kort mededeelen. Bepalingen omtrent onderzoek van weegschalen en gewichten gaan natuurlijk

vooraf, en hieromtrent moet de Sub-Deputy-Agent jaarlijks aan den Agent rapport uitbrengen.

De assami's worden bij dorpsgroepen (zillahs) opgeroepen met hun product, en volgens die groepeerling wordt de opium zillahwari of zillahsgewijze bewaard. Bij aankomst moet ieder zich bij zijn betrokken gomashtha aanmelden, die naam en datum van opkomst en oproeping door een zijner schrijvers doet opteekenen. Laten de contractanten, hetzij sommigen of allen, zich door hun lumberdar vertegenwoordigen, dan neemt deze de plaats in van *hen* die niet zelf zijn opgekomen. De gomashtha houdt het *weegboek* (hazree) waarin de volgende hoofden voorkomen.

- 1^e Datum van oproeping;
- 2^e Datum der weging;
- 3^e N^o. van de khatta en lumber;
- 4^e Naam van het dorp;
- 5^e Taxatie van de opium te veld;
- 6^e Aantal verbouwers (assami's);
- 7^e Gewicht van ieders opium;

8^e Verschil in gewicht van n°. 5 en 7. Is dit verschil van eenig belang dan moet den Sub-Deputy-Agent er dadelijk mede in kennis gebracht worden, die dan onderzoekt of de verbouwer soms opium achtergehouden heeft. ¹

Wanneer de dag aangebroken is, dat de aangewezen verbouwers kunnen geholpen worden, plaatsen zij zich in rijen (lumbersegwijze) bij de weegschalen. De zillahdar gaat dan eerst rond, neemt uit elken pot een klein monster, dat *vóór* de weging door den Sub-Deputy-Agent met jodium-tinctuur behandeld wordt. Na de weging heeft de classificatie in 5 soorten plaats door den purkheah, onder het oog van den Sub-Deputy-Agent.

---

¹ De taxatie van het product te veld geschiedt door de inlandsche ambtenaren. In de rubrick aan deze categorie ambtenaren gewijd, zal de wijze van taxatie behandeld worden.

Iederen weegdag moeten de namen van de weegambtenaren (ticca mohurirs), de purrukheahs, kurkhunneahs, de arbiters, de klerken enz., die bij het wegen tegenwoordig waren, in het weegboek opgeteekend worden, opdat bij eventueele fraude het onderzoek vergemakkelijkt worde.

De weegschalen zijn genummerd en iederen morgen worden de voornoemde inlandsche ambtenaren door den Sub-Deputy-Agent of zijn Assistant bij een andere weegschaal ingedeeld, opdat daardoor alle verstandhouding tusschen lumberdars en wegers voorkomen worde. Op ieders opiumkoek (koek van opiumdeeg) moet de naam van den betrokken verbouwer geschreven staan. Het is de zillahdar (hoofd van de zillah), die hierop letten moet.

Deze gomashtha houdt het koeken-register aan, d. w. z. achter ieder contractants naam vult hij het gewicht van den opiumkoek in; uit welke soort opium die bestaat, enz. Na de weging en classificatie plaatst de Sub-Deputy-Agent er met krijt een merk op. Voor verschillende soorten zijn daarvoor bepaalde merken gegeven.

Ten einde alle verkeerde practijken van de weeg-mohurirs tegen te gaan, let ter eenre zijde van de weegschaal een z. g. arbiter en ter andere zijde een dorpsschrijver uit de betrokken lumber of khatta op de handelingen van den weger. Ook de arbiter moet zoo mogelijk uit de eigen lumber of wel uit de khatta gekozen worden, en beide personen teekenen mede de uitkomsten van het wegen op, hetgeen in het Hindu-schrift geschiedt moet. Eerst wordt de opium met het vaatwerk te zamen gewogen, daarna de kruik of schaal of pan afzonderlijk om daaruit de zwaarte van de opium te berekenen.

De gomashtha houdt een afzonderlijk register aan in hetwelk hij, na de weging, de verdachte opiumkoeken opteekent; — het vaatwerk waarin zich dergelijke opium bevindt, wordt dan gesloten en gezegeld, en ter zijde gezet om te zijner tijd scheikundig onderzocht te worden. De betrokken assami

mag dan de pot niet meer aanraken, en ook het 3e voorschot wordt hem voorshands nog niet uitbetaald. Wordt echter de opium bij de weging goed bevonden, dan ontvangt de lumberdar een bewijs, waarop het gewicht aan opium van zijne licentie of lumber staat aangeteekend, en hierop kan hij den volgenden dag bij den Agent of Sub-Deputy-Agent het 3e voorschot ontvangen. De lumberdar moet hiervan aan ieder zijner dorpsgenooten het rechtmatig deel geven, of indien zij niet opgekomen zijn, keert hij met het geld naar zijn dorp terug. In de registers moeten echter de namen van de contractanten, tot één lumber behorende, duidelijk opgegeven worden; de contrôle van ieders aandeel maakt zulks noodzakelijk.

De *verdachte* opium wordt het eerst gewogen, daarna de uiterlijk goede, te beginnen met de laagste merken. Men berekent dat op die wijze van 400 tot 1200 potten per dag kunnen behandeld worden. Elken avond na de weging worden de vaatwerken gesloten, verzegeld en koti's-gewijze in het pakhuis geplaatst. Van die opberging wordt dagelijks boek gehouden, en 's morgens, voordat de algemeene weging weder begint, worden eerst de potten van den vorigen dag nog eens op de weegschaal geplaatst. Den Sub.-Deputy-Agent worden elken avond de aangehouden registers ter afteekening voorgelegd.

Indien een *chellanopium*¹ voor vervoer naar de hoofd-factorij gereed is, onderzoekt de gomashtha met zijn inlandschen assistent of de factuur in orde is, en de zegels ongeschonden zijn, daarna schrijft de gomashtha een pas, die de factuur moet begeleiden. Deze bevat den naam van de Roti, van de chellan, van den zillahdar en van de medegaande burkundauze (wacht), zoomede den datum van den chellan en het aantal verzonden kruiken of potten; gewoonlijk is dit

¹ Onder *chellanopium* wordt verstaan al de kruiken en pottenopium, die van een zelfde zillahdariaat afkomstig is en dus ongeveer van dezelfde soort en geaardheid is.

niet meer dan 100 potten goedgekeurde opium, zoomede het verdachte product.

Indien de Sub-Deputy-Agent de pas afgeteekend heeft, wordt zij aan den Jemadar of pakhuis-wacht gegeven, die daarop het aangewezen aantal potten uit den godown (pakhuis, goedang) mag doen wegnemen. Want het is den jemadar streng verboden eenige opium uit het pakhuis te doen verwijderen, op wiens last ook, zonder dat de uitvoer door een pas gedekt is. Ieder zillahdar moet het vervoer van zijn chellan naar de hoofdfactorij vergezellen. Op elke halteplaats (want zijn reis kan soms vele dagen duren) moeten potten en kruiken op éene rij geplaatst worden, om dadelijk te kunnen overzien, of er geen ontbreekt. Ook moet hij een dagboek van de reis houden, en daarin de namen opteekenen van de personen, die 's nachts wacht hebben gehouden.

Ter goede bewaking van het opium-pakhuis, is de jemadar of hoofdwachtman gehouden aan de hoeken van den pakhuis-ringmuur twee burkundauzés of wachters te plaatsen. Elke wachttijd duurt 3 achtereenvolgende uren en de jemadar moet minstens eens per drie uur in persoon de ronde doen.

Voor het wegen van opium, en vooral voor het classificeren, zoowel in de hoofd- als onderfactorijen, zijn een aantal voorschriften en staten ter invulling gegeven. Niet alleen moet alles met het oog op de eischen van de China-markt goed gesorteerd zijn, maar er mag ook niet meer dan noodig is aan de contractanten betaald worden. Bij totale afrekening mag de prijs voor inkoop van opium besteed, die van *f* 5 per seer (= 2 Eng. pd. = 1½ kattt) niet overtreffen. Doch dit is dan ook voor opium, die in *alle deelen* met het standaard-monster overeenkomt; alle andere classificatiën worden met minder dan *f* 5 betaald.

Evenals voor de bladeren- en voor de afval-weging, worden uittreksels van die staten — doch alleen voor zoover het financieel gedeelte betreft, waarbij de planters betrokken zijn — aan de khattadars gegeven, en deze kunnen die dan

te huis, desverlangende aan de planters van hun khattadariaat verklaren. Vermoedelijk zal de khattadar het zich wel niet moeilijk maken met de uitlegging der afrekening aan belangstellenden.

Met die uitgebreide détail-rekening behoeven wij ons thans niet verder in te laten; op sommige punten trouwens moet straks, onder de finale afrekening, nog teruggekomen worden.

Bezien wij vooraf de bladeren- en afval-rekeningen, waarvoor de voorschriften schier al even minitieus geregeld zijn als voor de opium zelve.

Boven hebben wij het gebruik van het papaver-bloemblad al leeren kennen. De jaarlijksche oogst hiervan belooft van 20—22000 maunds (= 12—13000 pikol), maar ieder verbouwer is hierin natuurlijk slechts voor een klein deel betrokken. Men onderscheidt hierbij 3 soorten, die naar gelang van de soort met *f* 10, *f* 7 en *f* 5 per maund betaald worden. Veel is dit zeker niet, het geringe gewicht der bladeren in aanmerking genomen, doch het blijft toch altijd nog een bijverdienste, te meer, daar de verbouwer anders die bladeren zou moeten wegwerpen.

Het wegen van de bladeren geschiedt op dezelfde wijze en met hetzelfde personeel als dat voor de opium. De eerste aanvoeren hebben reeds plaats ten tijde dat het 2^e voorschot zal uitbetaald worden; doch daar het de moeite niet waard is voor zulk een kleine belooning een verre reis af te leggen, kunnen van deze vervroegde weging alleen de nabij de factorij liggende dorpen voordeel trekken en wachten de anderen tot de uitbetaling van het 3^e voorschot. In bladerenkoeken, meestal van eenige te zamen van 1 seer (= 2 Eng. pd.) worden zij aangebracht en op de weegschaal die 2 cwt ($1\frac{3}{5}$ pikol) kan aanwijzen, gewogen. Na de weging heeft het onderzoek en de classificatie in een van de drie soorten plaats. Ook hiervoor zijn standaardbladeren en standaardkoeken voorhanden, — en is de verbouwer met de classificatie niet tevreden, dan kan hij zich op een hooger autoriteit beroepen, indien

hij, of zijn gemachtigde tijd en lust heeft op diens uitspraak te wachten. Nauwkeurig onderzoek der bladeren is echter onmisbaar, want, zooals gezegd werd, de middelen die de verbouwer te baat neemt om de bladeren zwaarder te maken, of ze een fraai aanzien te geven, zijn talrijk.

Tot het bewaren der bladeren-bundels zijn afzonderlijke magazijnen noodig, waarin droogrekken zijn aangebracht, en om broeiing te voorkomen en een goede luchtstrooming mogelijk te maken, worden niet meer dan vier bundels van die bladeren op elkander op de latvormige vakken van die rekken gelegd. 's Nachts en ook op mistige dagen worden de magazijnen gesloten om zooveel doenlijk de nadeelige dampen te weren. Eens per week moeten de bundels omgekeerd en nagezien worden of ze ook door insecten aangetast zijn.

Met het opzenden van de opium naar de hoofdfactorij geeft men ook de opgeschuurde bladeren mede. Daartoe legt men ze in lange manden, en stelt den begeleider een pas ter hand, de omschrijving van het product bevattende; ter hoofdfactorij aangekomen, worden ze nogmaals gewogen en onderzocht, bij wijze van contrôle over de onderdistrictsambtenaren. In de magazijnen ter hoofdfactorij heeft de bewaring der bladeren op dezelfde manier plaats als in de kleinere pakhuizen ter onderdistrictshoofdplaats; daar worden zij dan ook verder (zooals wij nader zien zullen) voor het beoogde doel gesorteerd en bewerkt.

Maart en April zijn de maanden waarin de meeste bladeren opgezonden en in de factorijen gesorteerd worden. Verkrijgt men in de hoofdfactorij dezelfde goede uitkomsten niet van het classificeeren der bladeren als in de factorijen ter hoofdplaats van het onderdistrict, waardoor er te veel betaald zou worden, dan heeft de verrekening hiervan, evenals bij de opium, bij de laatste afrekening plaats.

Om een en ander behoorlijk te controleeren, gebruikt men een vrij uitgebreid register voor bladeren-weging, een register (tevens pas) voor de opzending der bladeren in manden, een

assamiwar (verbouwers-gewijze) betaalregister, een ander voor lumbersgewijze betaling, en nog een voor elke koti van het onderdistrict.

Ten slotte het totale afrekeningregister, dat naams- en soortgewijze alle ingebrachte bladeren van een khattawar bevat, met de verschillen van de classificatiën in het onderdistrict en de hoofdfactorij en de daaruit voortvloeiende berekeningen, hoeveel ieder assami nog te ontvangen heeft na aftrek van zijn genoten voorschot.

De berekening van de ingebrachte hoeveelheid *afval* enz., gaat minder omslachtig, daar de waarde van dit product gering, en soms niet eens bij verre afstanden den prijs voor het inzamelen en vervoer waard is. In het gunstigste geval wordt daarvoor 4 anna's of f 0,25 per maund (d. i. 41 cents per pikol) betaald, zoodat niemand, die niet in de onmiddellijke nabijheid der factorij woont met den verkoop van dit product zaken kan maken. Ook heeft de afval- en strooverkoop niet individueels- of zelfs lumbersgewijze, doch gewoonlijk khattawari plaats en moet de khattadar of lumberdar dan maar het bedrag met de inzamelaars verrekenen. Niettemin worden er in de twee opiumdistricten nog 60 a 70.000 maund 's jaars van dit voor de opium-verpakking onmisbaar product ingezameld; het wordt in manden die 1 maund kunnen inhouden naar de hoofdplaats opgezonden.

Indien dit alles in vrijen arbeid geschiedt, zooals beweerd wordt, dan stelt de Bengaalsche ryot inderdaad geen hooge eischen, doch wij zullen straks bij de werkzaamheden van den zillahdar zien, dat daartoe ook behoort: aansporing om blad- en afval-inzameling niet te verzuimen.

Gedurende den tijd van deze wegingen van opium, bladeren en afval, dus van April tot Juni, moet de Sub-Deputy-Agent ter sudderstation, d. i. ter hoofdplaats van zijn onderdistrict blijven vertoeven. Ook zijn Engelsche Assistent en de betrokken inlandsche ambtenaren mogen zich niet van daar verwijderen. Tevens moet den Assistent gelegenheid gegeven

worden zich op zelfstandige wijze in zijn vak te bekwamen.

§ 7 *Ten vijfde. Bemoeienis van den Sub-Deputy-Agent met de vereffening der voorschotten en totale afrekening.*

De rekening met ieder papaververbouwer moet zoo spoedig mogelijk vereffend worden, nadat de Agent ter hoofdfactorij het resultaat der herwegingen, onderzoekingen en herclassificatiën heeft bekendgemaakt. De Sub-Deputy-Agent heeft zulks te doen, volgens de voorgeschreven modellen en registers. De totale afrekening moet door den betrokken gomashtha en den khattadar mede onderteekend worden. De khattadar verstaat zich dan verder met den lumberdar omtrent de afrekening in het dorp zelve. Evenals dus het nemen der licentie collectief op naam van den lumberdar geschiedt, wordt ook de afrekening collectief gehouden, dewijl er geen gelegenheid is om met ieder van de 12 à 13 honderd duizend papaverplanters individueel te onderhandelen.

Wanneer de Sub-Deputy-Agent met zijne berekeningen eerst gereed is tegen den tijd dat een nieuw opiumjaar begint, en aldus het 1e voorschot voor dit nieuwe plantjaar uitbetaald zal worden, dan heeft hij de bevoegdheid de afrekening en 1e-voorschot-betaling te gelijk te doen plaats hebben; en waarschijnlijk zal men het er op aanleggen dat een en ander te zamen valt, dewijl dit èn voor de ambtenaren èn voor den lumberdar werk en reizen uitwint. Indien de afrekening heeft plaats gehad, dan moet de Sub-Deputy-Agent dadelijk zijn jaarverslag indienen. In dat rapport vermeldt hij o. a. de diensten der inlandsche opiumambtenaren en voegt achter zijn verslag eenige staten, waarin, volgens de gegeven modellen, omschreven is, hoeveel opium hij verzonden heeft, van welke hoedanigheid die was, de hoeveelheid pussewah en kurchun, en een opsomming van elke soort opium; wijders uitgaven in het algemeen, commissie-

loonen voor verschillende inlandsche hoofden, gewicht van bladeren, afval enz.

De Sub-Deputy-Agent beheert in algemeenen zin de geldmiddelen van zijn onderdistrict, en voor alle uitgaven en het richtig houden der boeken is hij verantwoordelijk. Hij betaalt uit de kas, die hij onder zich heeft, de voorschotten en afrekeningen, de plaatselijke inkoop en het bedrag van de gesloten contracten tot levering daarvan, en de aanbrenghelden ¹ voor ontdekte geheime aanplant; hij verrekent de reductiën of beboetingen voor vervalschte opium en schat de waarde van gesmokkelde en geconfisceerde opium. Een matig vervalscht product wordt nog getaxeed, doch indien het bovenmatig vervalscht is, eenvoudig geconfisceerd zonder schadevergoeding.

De betaling van de goede opium gaat volgens een prijslijst, die van f 3,20 tot f 5 per seer varieert en bij de classificatie in de fabriek nader zal behandeld worden. De Sub-Deputy-Agent ontvangt de classificatie-staten van de hoofd-fabriek, »chellan''- of »factuursgewijze'' terug; daaruit berekent hij hoeveel den verbouwer te veel of te weinig betaald is. Het te weinig betaalde wordt — zooals gezegd is gewoonlijk in October — met den lumberdar vereffend, het te veel betaalde wordt op het volgende opiumjaar overgeboekt en met het nieuwe 1^e voorschot van het volgend plantjaar verrekend. Een afzonderlijke cheque-register dient ter controleering van al die groote en kleine uitgaven, zoodat er, volgens de rapporten, weinig vergissingen mogelijk zijn.

Ten slotte wordt een en ander »koti's-gewijze'' geboekt en naar de hoofd-fabriek ter examinatie gezonden. *Dààr* wordt alles tot in onderdeelen van *pie's* (een *pie* = een halve cent van onze munt) nagecijferd, en na goedkeuring den Sub-Deputy-Agent gequiteerd teruggezonden.

In de fabriek wordt een afzonderlijk register voor de

---

¹ Deze bedragen voor de twee districten ongeveer f 10,000 's jaars.

pussewah en *dhoe* aangehouden, zoomede de *pergunnahs* ¹ gewijze eindstaat ten dienste van het civiele bestuur en voor het archief.

In al de voornoemde verrichtingen wordt de Sub-Deputy-Agent door zijn Assistent geholpen, terwijl de laatste een dagboek moet aanhouden van al hetgeen er dagelijks op het gebied van opium inbrengen, wegen en verzenden voorvalt.

§ 8. *Inlandsche ambtenaren bij het opiumcultuurstelsel in dienst.*

Tot de bezoldigde inlandsche opiumambtenaren behooren.

1. De *Gomashta*;
2. De *Mohurir* en *Mutsuddi*;
3. De *Zillahdar*;
4. De *Amin*;

Onbezoldigde hoofden of ambtenaren (d. i. zonder vast tractement) zijn de *lumberdar*, *khattadar* en het door den *zamindar* of *landheer* aangestelde *dorpshoofd* (de *amlah*).

Op het bureau van den Agent is een *head-auditor* (hoofdverificateur) en een *superintendent* werkzaam. Beiden zijn inlanders en hebben hun ondergeschikt bureau-personeel. Doch de overige genoemde personen zijn meer speciaal de cultuurambtenaren. De voornaamste hunner is de *Gomashta*, een persoon van gewicht, die veel invloed heeft en wien het dus voor de *khattadars* en *lumberdars* zaak is te vriend te houden. Uit de vorige mededeelingen hebben wij hem al gedeeltelijk leeren kennen. Hij is hoofd van een *koti* (onderdeel van een onder-opium-district, of wel: groep van dorpen die tot een *koti-pakhuis* behooren), en wijders de ambtenaar, die onder den Sub-Deputy-Agent de cultuurwerkzaamheden regelt; gewoonlijk zijn er van 3 tot 5 *gomashta's* in één onder-district. Binnen 2 maanden na zijne benoeming moet hij een borgstelling

¹ *Pergunnah* is in het politieke en administratieve de naam van een onderdistrict.

van f 2000 storten en dient, *vóór* zijne devinitieve benoeming, zes maanden op proef. In dien tijd moet hij bewijzen gegeven hebben, al de opiumbepalingen en de arehieven van zijn koti te hebben bestudeerd. In het distriet waarin hij werkzaam is, is het hem ten stelligste verboden voor eigen of voor anderer rekening in opium te handelen. Hij ontvangt zijn orders per perwannah of lastbrief van den Sub-Deputy-Agent en zijn handelingen naar aanleiding van een bekomen last moet hij op de keerzijde van dien perwannah sehrijven.

Hij dient de traetementstaten voor zijn ondergesehikt personeel, en een gespeeificeerde begrooting van onkosten voor zijn afdeeling en pakhuizen in. In door den Sub-Deputy-Agent geparafeerde boeken, houdt hij van een en ander aantekening en wanneer hij dergelijke registers aan den Sub-Deputy-Agent zendt, moet zulks door middel van een zillahdar of Burkundauze, doch niet door den dâk of postlooper (pasoerattan) geschieden.

Ook zijn te houden dagboek moet aldus geparafeerd zijn. Hij moet hierin al zijn offieëele handelingen opteekenen en er wekelijks een extraet van zenden aan den Sub-Deputy-Agent. Hier moet bijgevoegd zijn een wekelijksche eultuurstaat, terwijl van die weekstaten eens per maand een maand-overzicht moet gegeven worden, waaruit de Sub-Deputy-Agent dadelijk zien kan of het gewas goed, middelmatig of slecht staat.

Wanneer de gomashtha wordt opgeroepen om advies of rapport over eenige zaak uit te brengen, is hij verplicht zulks zelfstandig te doen, en niet vooraf de meening van zijn ondergesehikten te vragen; daartoe eehter moet hij zich steeds plaatselijk van den bestaanden toestand overtuigen. Hij is voorts verantwoordelijk voor het in eultuur brengen van de geeontraeteerde gronden; en over alle zaken die den oogst zouden kunnen benadeelen, bijv. storm, hagel, ongunstige weersgesteldheid, onwil der bevolking, moet hij, na plaatselijk onderzoek, terstond rapporteeren.

Zijn bemoeienis met het contracteeren of licentiën uitgeven

aan de Shikmi-ryots hebben wij reeds leeren kennen; eveneens zijn invloed op de verkiezing van khattadars en lumberdars. Daar deze twee tusschenpersonen, hoewel geen ambtenaren zijnde, een machtigen hefboom vormen om papaver te doen planten, moet de gomashta niet verzuimen bij hunne vrije verkiezing een oog in het zeil te houden. Hij moet bijv. opletten dat hunne verkiezing rechtmatig is, dat de gekozenen bezittingen hebben of voor het minst voor een dessa-man eenigszins bemiddeld zijn, dat zij bij eene vroegere waarneming van een dusdanige betrekking geen reden tot ontevredenheid gegeven hebben, dat zij vroeger met het maken van contracten niet buiten hun gebied gegaan zijn, waardoor hun invloed zou kunnen verminderen, dat gegoede dorpsgenooten voor hen instaan, — kortom een zoodanig toezicht dat eigenlijk gezegd van een vrije verkiezing weinig anders dan de schijn doet overblijven. Wanneer er dan ook een khattadar of lumberdar gekozen wordt die den gomashta onaanneembaar voorkomt, moet er een hervervkiezing plaats hebben.

De gomashta is verplicht nauwkeurig boek te houden van die verkozen tusschenpersonen, en daarin ook hun ontslag of afzetting opteekenen.

In het opiumdistrict Benares worden de betrokken gouvernementgebouwen door het Public Works Department onderhouden. In het Behardistrict geschiedt dit echter door de opium-ambtenaren, en is het de gomashta die daarvoor in zijn koti moet zorg dragen. Hij dient de begrooting van aanbouw en reparatie en later de verantwoording der gelden in. Aan zillahdars en burkundauzes is het opgedragen den gomashta kennis te geven van alle gebouwen die reparatie vereischen.

Rechtstreeks onder den gomashta werken de *koti-mohurins*, de *koti-mutsuddi's* en de *amins*. De twee eerste zijn inlandsche klerken en boekhouders, zij bekleeden een hooger rang dan den *zillahdar*, en worden ook gebruikt voor diensten te

veld, bijv. voor de raming van den oogst, voor landmeten enz. Zij maken alle registers, staten en verantwoordingen van de koti op; zij moeten de grondstukken opmeten die hun aangewezen worden, wekelijks over den stand van het gewas aan den gomashtha rapporteeren en op hunne tournées toezien, dat de papavervelden goed bewerkt, schoongehouden en geïrrigeerd worden. Zij zijn ook bij het wegen tegenwoordig, en houden van de uitkomsten daarvan staten aan. Bij hun aanstelling wordt een som van f 200 als borgstelling geëischt.

De *amin* fungeert als landmeter; hoe dit landmeten geschiedt en of de amin daarvoor eenig examen moet afleggen, heb ik niet opgehelderd gevonden. Doch wanneer de velden met papaver bezaaid zijn, worden deamins naar de dorpen gezonden om het gecontracteerde stuk grond van ieder verbouwer na te meten en zooals wij gezien hebben gebruiken zij daartoe een door den Sub-Deputy-Agent gewaarmerkte lengtemaat. Op de keerzijde van den lumber of licentie schrijft hij dan den naam van den verbouwer, zijn kaste, en de uitgestrektheid, de situatie en de geaardheid van diens grond. Dezelfde gegevens teekent hij eveneens in een afzonderlijk register aan, waarvan de gomashtha een kopie zendt aan den Deputy-Agent (collector & magistrate) en aan den Sub-Deputy-Agent. In geval van nalatigheid van geheelen aanplant heeft alsdan de magistraat dadelijk de bewijsstukken tegen den overtreder bij de hand.

De werkzaamheden van den amin worden gecontrôleerd door den mohurir en mutsuddi, door den gomashtha en door den Sub-Deputy-Agent. Wanneer deze ambtenaren voor hunne cultuurinspectie op tournée zijn, kiezen zij hier of daar in de dorpen een stuk grond ter bemesting uit, en de uitkomsten daarvan moeten met die van den amin overeenstemmen.

De *zillahdar*, hoewel een ondergeschikten rang bekleedende, is een inlandsch inspecteerend cultuur-ambtenaar. Hij moet vóór zijne benoeming bewijzen geven met alle toestanden binnen zijn gebied (*zillah*) terdege bekend te

zijn. Op last van den gomashtha gaat hij op tournee om te onderzoeken of alle gecontracteerde gronden wel bewerkt, beploegd, bezaaid, bemest, gewied en geïrrigeerd worden; of de gronden waarop voorschot gegeven zal worden, van goede hoedanigheid en voor papaver cultuur geschikt en de contractanten tot planten bekwaam zijn; of deze wel het bezitsrecht op de gecontracteerde gronden hebben; of de khattadars en lumberdars de voorschotten die zij ten behoeve van de verbouwers ontvangen, op den juisten tijd uitbetalen, en meer dergelijke zaken.

Hij moet ook den grond van zijn zillah opmeten, mede helpen aan de oogst-taxatie en aan de weging van het product van zijn zillah; het vaatwerk onderzoeken waarin de royt het papaversap bewaart, toezien dat de opium met zorg door den royt behandeld wordt, dat de verbouwers de bladeren- en afval-inzameling niet verzuimen en hen bij nalatigheid daartoe *aansporen*.

Verder is hem ook aanbevolen om toe te zien, dat de putten, waarop voorschot gegeven wordt, met zorg worden gegraven en aan het beoogde doel beantwoorden. Kortom, hij wordt gebruikt om zoowat van alles te doen en op alles te letten, en daar een zillahdariaat niet zeer groot is, kan hij zulks ook wel uitvoeren, doch de kleine man, die toch al voor zijn papaverteelt met zooveel ambtenaren en tusschenpersonen — die als alle Aziaten gewis gaarne doen merken dat zij wat te beduiden hebben — te doen heeft, ziet hem ongaarne zijn inspectiën in loco komen houden; te meer dewijl het ieder bekend is, dat hij volgens zijne instructie terstond van alle tekortkoming aan gomashtha of mohurir of mutsuddi moet rapporteeren, en men dus bij minder gunstig rapport ook nog in het dorp de komst van een dezer ambtenaren te duchten heeft.

§ 9. Een en ander zijn natuurlijk allen de lasten, die men zich door het aannemen van gouvernements-voorschotten op den hals haalt. Van zijn kant heeft het gouvernement echter

gelijk zieh door nauwkeurige inspeetiën te vergewissen waar het gegeven voorschot blijft en wat er mede gedaan wordt.

Zoo is ook bij een gouvernements-cultuur voor het opmaken van 's rijks budget oogsttaxatie onontbeerlijk; voor de opium echter gaat die taxatie in de onderdistricten waar zulks plaats vindt, niet gemakkelijk en niet zonder veel omslag.

Het Hindi-woord hiervoor is »taidad'', hetgeen beteekent de raming in het algemeen van de vermoedelijke opbrengst. Wanneer de tijd daartoe aanbreekt, gewoonlijk in Maart, zendt de gomashita naar de verschillende zillahdariatien (voor zoover hij beschikbaar personeel heeft) een koti-mohurir en mutsuddi in commissie, en deze beiden gaan met twee van de ontwikkeldste lumberdars van het zillahdariaat rond om te zamen voor ieder geeontraeteerd grondstuk de schatting te maken; van elke raming afzonderlijk wordt een aete of proces-verbaal opgemaakt, hetgeen niet alleen voor het algemeen resultaat noodig is, doch ook om te voorkomen dat het 3e voorschot te veel zou bedragen; en om voorts bij de opium-weging het resultaat daarvan met de taxatie te vergelijken. Is later de gewogen opium te zwaar volgens de taxatie, dan leidt dit al aanstonds tot het vermoeden, dat er vervalsing met eenige zwaardere bijvoeging heeft plaats gehad, en is zij te ligt dan wordt er een nauwkeurig onderzoek gehouden of er ook iets van het product ontvreemd of achtergehouden is geworden.

Daar de hoeveelheid sap wordt getaxeerd vóór de insnijding in den papaverknop en met inaehtneming van de weersgesteldheid en den stand van het gewas, kan er alliecht, zelfs ter goeder trouw, vergissing plaats hebben, maar zulks hetzij de gewogen opium te zwaar of te ligt is — berokkent den verbouwer veel moeite en onaangenaamheid, en in ieder geval de niet-uitbetaling van het 3^e voorschot, waarop hij gerekend had. De speling tussehen de taxatie en weging mag een paar seers per acre bedragen. Heeft er reeds sapinzameling plaats gehad voordat de commissie in het dorp

verschenen is, dan brengt deze een bezoek aan de woning van den contractant en wordt het sap in de aanwezige pannen getaxeerd, na aftrek van een zeker percentage voor indroging. Is de verbouwer juist bezig met het sap te verzamelen, dan wordt het nog te veld staande gewas en het reeds verkregen product binnenshuis te zamen geraamd.

Indien de planter door eenig ongeluk binnenshuis of onder weg naar de hoofdplaats een gedeelte van het sap *na* de taxatie verloren heeft, dan wordt het onderzoek of er ongeluk dan wel fraude heeft plaats gehad, zeker moeielijk; doch al wordt hij ook in het gelijk gesteld, dan ligt het toch voor de hand, dat die tegenspoed hem niet alleen het gemis van zijn met veel moeite verkregen product doet verliezen, doch hem nog menigen onaangename dag berokkent aan onderzoekingen, oproepingen en verhooren. Het vermoeden van zijn papaver-product ter sluik verkocht te hebben, blijft bestaan, indien het tegendeel niet afdoende kan aangetoond worden; en in dat geval is hij ingevolge art 19 van de cultuurwet van 1857 strafbaar met eene boete gelijkstaande aan tienmaal den vastgestelden prijs van het verloren product, tot f 500 toe; en bij wanbetaling hebben wij gezien staat executie en gevangenisstraf voor de deur.

De uitslag van de taxatie door de inlandsche ambtenaren wordt den gomashtha medegedeeld; soms houdt de gomashtha in persoon proeftaxatiën; al deze taxatiën komen echter ten slotte den Sub-Deputy-Agent in handen, die ze weder aan den Agent zendt.

Gevoegd bij de reeds omschreven bezoeken van de Europeesche en inlandsche ambtenaren aan het dorp om papaveren opium-inspectiën te houden, kunnen ook het verblijf en de werkzaamheden van die plaatselijke taxatie-commissiën — die tot eigen verantwoording wel nauwkeurig moeten te werk gaan, — den dorpsgenooten niet dan hoogst onwelkom zijn. Te meer nog, dewijl ook bladeren- en afval-inzameling en de omschreven bladerenkoekmaking aan inspectiën bloot staan. Zoo

moet dan ook de gomashita wekelijks aan den Sub-Deputy-Agent rapporteeren, hoe het met den vooruitgang van die inzameling gaat, en dewijl hij daaromtrent ingelicht dient te worden door zijn ondergeschikte ambtenaren, is daarvoor ook huis aan huis inspectie noodig.

De stelling, dat de ryot meestal onschuldig zou zijn aan vervalsching of geheimen verkoop van zijn product, is natuurlijk overdreven. Onder zulk een strenge régie als voor de opium in Britsch-Indië bestaat, brengt ontduiking van het monopolie het belang van den contractant mede. Hetzelfde geldt voor clandestienen aanplant van papaver, en hoewel men zulks door de vele tournées van de inspecteerende opium-ambtenaren en door het geprikkelde eigenbelang der tusschenhoofden onmogelijk zou achten, heeft het niettemin plaats.

De vele honderden aanhangig gemaakte zaken 's jaars voor dergelijke overtredingen en de vele duizenden roepi's aan aanbrenngelden uitbetaald, zijn bewijzen te over, dat er nog altijd personen zijn die een kansje wagen durven.

Het is bovendien begrijpelijk, dat het opium-departement er een aanzienlijke politiemacht op moet nahouden om er voor te waken, dat de ryots de opium niet aan derden van de hand zetten; vooral is dit dan ook noodig bij de grenzen van de onaf hankelijke staten, want dewijl voor den opkoop van Malwa of inlandsche opium bijna tweemaal meer betaald wordt dan voor gouvernements-opium is het verklaarbaar, dat de grensbewoners liever hun product aan een handelsvriend ter andere zijde van de grens brengen, dan aan hun eigen lumberdars of naar de gouvernementspakhuizen, die dikwerf vele mijlen of dagreizen van hunne woonplaats verwijderd liggen.

Ik sprak daareven over het eigenbelang van de tusschenhoofden bij een ruim product. Dit bestaat niet alleen uit de stille winsten die een inlandsch hoofd altijd gelegenheid heeft te maken, of uit hetgeen hij aan de contractanten verdient, door voor hunne licentiën, hun product en hunne

voorschotten te zorgen, doch ook door het commissieloon dat hun door het gouvernement wordt toegelegd.

In vroeger jaren ontvingen de Deputy-Opium-Agents (magistrates & collectors) $2\frac{1}{2}$ perc. van de winst op opium gemaakt en zulks ter aanmoediging van de vrije cultuur. Dit stelsel werd afgeschaft en vervangen door een belooning van 5 Rs (toenmaals *f* 6) voor elke maund die boven een zeker vastgestelde levering naar de hoofdfactorij werd gezonden. Een maximum van 900 Rs (of *f* 1080) 's maands voor ieder betrokken ambtenaar mocht daarbij niet overschreden worden. Dit waren dus in den letterlijken zin wat bij ons vóór 1867 cultuurpercenten genoemd werden; en ook de Sub-Deputy-Agents en de inlandsche ambtenaren deelden hierin. Doch de landvoogd Markies Dalhousie vond deze betalingswijze te omslachtig ⁽¹⁾ en schafte haar daarom in 1852 voor de Europeesche ambtenaren af. Hij stelde de Sub-Deputy-Agents op tractementen van 500—900 Rs 's maands aan (toenmaals een waarde vertegenwoordigende van *f* 600 tot *f* 1080, thans echter van *f* 500 tot *f* 900), doch liet die percenten onder den naam van commissieloon voorloopig voor de inlandsche ambtenaren, zelfs voor de gomashtha's bestaan.

Nadeelig, — merkt de geschiedschrijver op, — schijnt die afschaffing van cultuurpercenten niet op de vermeerdering van product gewerkt te hebben, want terwijl deze in het jaar vóór de afschaffing (1851) 22.626 maunds bedroeg, was die in 1863 reeds tot 51.542 maunds aangegroeid, en sedert is het bedrag tot 90 à 100.000 maunds gestegen, (de Malwa opium hieronder niet begrepen). Er wordt echter niet bijgevoegd welke oorzaken medewerkten om na de afschaffing van de cultuurpercenten in 1852 het product te doen vermeerderen, zooals de verhooging van $3\frac{1}{2}$ Rs per seer tot 5 Rs, en meer anderen, die wij straks zullen leeren kennen.

(1) De geschiedschrijver meldt niet, dat die wijze van betaling door cultuurpercenten ook onzedelijk of vermomden dwang tot aanplanten genoemd werd; hij zegt alleen „complicated and cumbrous”.

Sedert 1852 zijn ook gaandeweg de cultuurpercenten voor inlandsche opium-ambtenaren ingetrokken en door vaste maandelijksche betalingen of tractementen vervangen. Alleen die, welke reeds vóór de intrekking in dienst waren, waaronder nog eenige gomashtha's, hebben ze behouden, doch hun getal is niet groot meer.

Thans worden alleen die percentages, onder den naam van commissieloon of zoo men wil werfgelden, aan de onbezoldigde tusschenhoofden, en wel den khattadar, den lumberdar en het dorps hoofd verstrekt, doch alleen voor zuivere opium, en niet meer voor pussewah, daar er anders van dit laatste product meer dan noodig is zou aangevoerd worden.

Het komt mij echter voor dat zulks in het wezen der zaak niet veel verandering brengt, want het zijn juist die kleinere hoofden, die door hun wankelende positie er het meest belang bij hebben de cultuur aan te moedigen. De lumberdar en khattadar worden onder toezicht van den gomashtha en zamindar jaarlijks door de bevolking ge- of herkozen, het dorps hoofd of amlah wordt door den zamindar (een belanghebbende bij papaverteelt) aangesteld; geen hunner ontvangt een vaste bezoldiging, maar moeten niettemin in leven kunnen blijven en dienst praesteeren, en zijn bovendien min of meer al naar gelang hunner diensten en aspiratiën van den zamindar afhankelijk.

Er wordt nu en dan door de Agenten zelf wel op die minder goede betaling gewezen, maar voorshands vindt de regeering beter daarin geen verandering te brengen, en het commissieloon van *f* 2 per maund (dat trouwens gering is) blijft behouden.

§ 10. De andere bezoldigde inlandsche opium-ambtenaren zijn :
de naïb-nazir of pakhuismeester ;

» dundidar	}	allen ondergeschikte inlandsche pakhuisambtenaren bij het onderzoeken, sorteeren en wegen van opium en papaverbladeren in dienst.
» kurkhunneah		
» purrukheah		
» tica mohurir		

de jamadar of hoofd van de pakhuiswacht;
de burkundaizen, wachters, oppassers, boodschaploopers
 enz., onder de bevelen van den *jamadar*.

Indirect kunnen hiertoe ook gebracht worden de *darogahs* of inlandsche verificateurs en accijns-ambtenaren, ook grensbewakers; de *dâks* of postloopers, enz.

De onbezoldigde tusschenhoofden zijn de *khattadar*, de *lumberdar* en het *dorpshoofd*, terwijl de *zamindar* als een andere deus ex machina zijn wakend oog over de cultuur doet gaan.

Ieder opium-ambtenaar, die een gift van de bevolking heft of ontvangt, onder welk voorwendsel ook, hetzij in geld of goederen, of in betrekking tot de papavercultuur andere winsten maakt dan die hem rechtens zijn toegestaan, wordt ontslagen, en kan volgens de cultuur-wet van 1857, art. 17, door den magistraat gestraft worden met een boete tot f 500 toe.

Met deze afdoende bepaling, kunnen wij dit hoofdstuk besluiten.

HOOFDSTUK IV.

DE OPIUM-FACTORIJEN EN DE FABRIEKMATIGE BEHANDELING VAN
DE OPIUM TOTDAT DEZE GEREED IS NAAR CALCUTTA
TE WORDEN VERZONDEN.

§ 1. Reeds werd medegedeeld, dat er twee hoofdfactorijen voor de opiumbereiding bestaan, zij zijn tevens de standplaatsen van de opium- (hoofd) agenten. De eerste is gevestigd te Patna, hoofdplaats van het opiumdistrict Behar, de andere te Ghazipore, hoofdplaats van het opiumdistrict Benares.

In deze twee fabrieken komt ten slotte al de chellan of gouvernements-opium, de voorloopig goedgekeurde, de verdachte, de aangehaalde, de geconfisceerde, de vervalschte, en de abkari-, malwa- en nepalopium terecht, om voor de buitenlandsche en inheemsche markt behandeld te worden.

De Bengaalsche opium wordt voor verreweg het grootste deel voor de Chineesche markt (China, de Straits, Nederlandsch-Indië, Australië) bereid, en daaraan wordt dus ook de meeste zorg besteed, daar het artikel zijn goede reputatie moet blijven behouden. Kon men er in slagen in Perzië of Klein-Azië een soort opium te bereiden, die beter voldeed aan den smaak van Chineezen en andere verbruikers dan de Bengaalsche opium, zoo zou het Britsch-Indische opiummonopolie en met haar 's lands financiën een belangrijk gevaar te duchten hebben, een gevaar, dat zeker door niemand anders dan door een onnadenkend lid van de Anti-opium-society zou toegejuicht worden.

De grootste nauwkeurigheid in de bereiding volgens de standaard-monsters is dan ook voorgeschreven.

De beteekenis van het woord »chellan” is eigenlijk »factuur”, en dienovereenkomstig wordt de opium, die door de *lumberdars* of de contractanten aan de onderfactorij afgeleverd, en aldaar onderzocht, gewogen, geclassificeerd en vervolgens naar de hoofdfactorij opgezonden wordt, »chellan-opium” genoemd. In verzegelde en genummerde kruiken wordt de opium van de onderdistricten aangevoerd; 100 van die kruiken vormen één chellan. De betrokken zillahdar begeleidt de bezending; hij heeft een pas bij zich, waarin nummersgewijze de classificatie vermeld staat, benevens het tarra- en netto-gewicht van de verzonden opium.

Na aankomst ter hoofdfactorij worden de kruiken nummersgewijze in het daarvoor bestemde magazijn geplaatst en een of twee dagen daarna heeft de herexaminatie en herclassificatie van die opium plaats. Een juiste classificatie is hoofdvereischte en vordert langdurige oefening. Vooraf wordt onderzocht of de te classificeeren opium geheel zuiver, en dus niet met eenig ander bestanddeel vermengd is. Voor dit onderzoek zijn de Sub-Deputy-Agents ter onderfactorij reeds verantwoordelijk. De nauwkeurige en eind-classificatie geschiedt ter hoofdfactorij.

De Sub-Deputy-Agents behoeven voor de classificatie van die chellan-opium slechts 6 soorten aan te nemen, te weten:

- I. van 70 graden en hooger.
- II. » 67, 68, 69 graden.
- III. » 64, 65, 66 »
- IV. » 61, 62, 63 »
- V. » 58, 59, 60 »
- VI. » 55, 56, 57 »

Doch ter hoofdfactorij heeft een verdeling in 12 soorten plaats te weten:

- I. Buitengewoon van 82 graden en hooger.
- II. Bala Bashi Durawal » 79 — 81 graden.

III.	Bala Durawal	» 76 — 78 graden
IV.	Durawal	» 73 — 75 »
V.	Awal	» 70 — 72 »
VI.	Doem	» 67 — 69 »
VII.	Saem	» 64 — 66 »
VIII.	Chaharun	» 61 — 63 »
IX.	Punjum	» 58 — 60 »
X.	Shushum	» 55 — 57 »
XI.	Huftum	» 52 — 54 »
XII.	Pani amez	» minder dan 51 graden (droge opium.)

§ 2. Deze geheele classificatie is gebaseerd op de meer of mindere vastheid of dichtheid van de opium, d. i. op de aanwezigheid van waterdeelen in de opium. Bij 212° F. verhitting is opium geheel vrij van waterdeelen, doch een dergelijk artikel is in den handel niet te gebruiken, en trouwens ook moeilijk te verkrijgen. De opium moet daarom immer een zeker percentage aan waterdeelen bevatten, hoe geringer dit percentage echter is, hoe meer waarde het artikel heeft. Daarom staat de eerste klasse met een percentage van 82 deelen vaste opium en 18 deelen water hoog, en de 12^e klasse voor de helft opium en voor de andere helft aan water (gelijk het woord »pani amez'' dan ook aanduidt) laag genoteerd.

Tot het bereiden van opium en het kneden van de opiumballen mag de opium niet te droog zijn. Als standaard is dan ook aangenomen, dat deze 70 perc. aan vaste opium en 30 perc. waterdeelen moet bevatten. En daar de chellan-opium bij het transport altijd eenigszins indroogt, moeten de Sub-Deputy-Agents in hunne onderdistricten opium van 67—69 graden, d. i. opium met niet minder dan 31—33 perc. waterdeelen bevattende, als standaard aannemen.

Voor elk der klassen tusschen II en XI gelegen zijn drie graden aangenomen, waaruit volgt, dat voor nauwkeuriger

berekeningen elke klasse weder in drie onderklassen is verdeeld. Op die onderklassen is de betaling van de ingeleverde opium gebaseerd, die, zooals wij zagen, ongeveer een jaar na het nemen van het eerste voorschot met den lumberdar en contractant verrekend wordt. Indien bijv. 2 personen opium inleveren, die onder de V^c klasse (70—72 graden) valt, en de opium van de een 70° en van den andere 71° bevat, dan ontvangt de inbrenger van de opium van 71° ook meer dan die van 70°, dewijl de eerste meer vaste bestanddeelen rijk is.

Tot 1864 bedroeg de betaling per seer 3½ Rs. (toenmaals = f 4.20) voor standaard-opium van 70°, en hierop werd het betalings tarief gebaseerd, zoodanig, dat voor elken graad hooger 5 cents (van onze munt) meer, en voor elken graad lager 5 cents minder betaald werd.¹ Opium van 53° deed alzoo f 3.47 en van 81° f 5.27 de seer (of 1¼ kati). Thans geeft men 5 Rs. = f 5 voor een seer van 70°, zoodat ook de betalingstafel eenigszins gewijzigd werd.

Men moest, zooals wij zien zullen, de betaling verhoogen om de ambitie in papaverplanten gaande te houden, doch gaat men na, dat de waarde van het zilver in Britsch-Indië in de laatste jaren zeer gedaald is, dan volgt daaruit, dat de prijs per seer à 3½ Rs., die toenmaals f 4.20 van onze munt gold, niet belangrijk veel minder was dan de prijs van 5 Rs. (ten rechte = f 4.90) sedert 1864 betaald.

Dat voor die classificatiën en andere onderzoekingen een uitgebreid laboratorium noodig is, ligt voor de hand. Men voerde er mij te Patna en te Ghazipore in rond, en kon ik daardoor opmerken, dat de Agent en zijn Assistent (de chemicus) over gebrek aan ruimte niet te klagen hebben; ik meen zelfs, dat voor elke soort van onderzoeking een speciale kamer bestemd is. Hierheen zenden nu de magistraten van de verschillende districten de aangehaalde clandestiene opium ter keuring.

¹ Zie hoofdstuk IX, § 2.

In Nederlandsch-Indië wordt de aangehaalde opium gekeurd door een commissie van 3 Chineezen, die geacht worden deskundigen te zijn: zij worden ten minste door den opiumpachter aan het bestuur als deskundigen voorgesteld, en de centrale bestuursambtenaar neemt hen dan ook als zoodanig aan, wanneer daartoe geen overwegende redenen van verwerping bestaan. Die commissie keurt goed of keurt af, op het oog of reuk of smaak of wijze van verpakking, doch niet op scheikundige gronden, en hare uitspraak is van grooten invloed op de beslissing van den magistraat.

Doch in Britsch-Indië gaat zulks minder oppervlakkig. Alle ingezonden aangehaalde opium wordt scheikundig onderzocht, waarna de betrokken opiumambtenaar de resultaten van het onderzoek aan den magistraat terugzendt, tegelijk met de belooning voor den aanbrengrer en aanhaler, die voor aangehaalde zuivere opium driemaal de waarde bedraagt van den prijs, dien het gouvernement voor opium betaalt. Ik zag tijdens mijn bezoek aan het laboratorium een groot aantal verzegelde fleschjes op een tafel staan, alle clandestiene opium inhoudende ter keuring. Behalve dit komt iedere magistraat eenmaal 's jaars, nadat de voorloopige opiumbereiding geëindigd is, in het laboratorium van den Sub-Deputy-Agent ter onderfactorij. Dan worden er zes opiumballen uit den voorraad, dien het district van dien magistraat heeft opgeleverd, uitgekozen, en in diens bijzijn scheikundig onderzocht. De magistraat plaatst er zijn zegel op, waarna ze in drie kistjes verpakt worden, in elk kistje 2 ballen. Ook die kistjes worden door den betrokken magistraat zelf verzegeld. Een er van wordt gezonden aan den hoofdagent (van Patna of van Ghazipore), een aan den opium-examinator te Calcutta en één blijft ter onderzoek en latere confronteering bij het Sub-Deputy-Agentschap in bewaring. De magistraat namelijk in zijne functie van Deputy-agent heeft er belang bij, ook met het oog op de aanmerkingen, die hem wellicht deswege zouden kunnen gemaakt worden, te weten welke soort opium

er in zijn district vervaardigd wordt, en of daarin ook verbetering noodzakelijk is.

Doch ook voor andere doeleinden worden bedoelde opiumballen in de betrokken laboratoriums zeer nauwkeurig onderzocht; vooreerst om het percentage van de vaste opium- en van de waterdeelen te bepalen, verder om de hoeveelheid morphine en narcotine aan te wijzen, ten slotte om te onderzoeken welke door analyse verkregen bestanddeelen oplosbaar zijn in water. Het resultaat van een en ander deelen de drie genoemde examinatoren mede aan de »Board of Revenue'' te Calcutta, en door dit departement worden de opiumhandelaars te Calcutta vóór de publieke veiling er mede bekend gemaakt. Tot meerderen waarborg analyseeren de scheikundigen van Patna en Ghazipore ook nog de opiumballen van elkanders factorij, terwijl de examiner te Calcutta, die geen deel heeft genomen in de bereiding van de opium in een der beide factorijen, een geheel zelfstandig rapport over de hoedanigheid moet uitbrengen.

Men merkt hieruit dat de termarktbrenging van de opiumsoorten met zorg geschiedt, en bij de Calcutta-veilingen (hoofdst. VI) zullen wij de rechten van den koper leeren kennen, wanneer het verkochte product niet juist aan de opgegeven classificatie voldoet.

Wanneer uit het onderzoek in de laboratoriums blijkt, dat de ingeleverde opium al te veel vervalscht is, zoodat zij zelf voor de inheemsche markt (voor welke overigens bij ontstentenis van concurrentie zoo nauwkeurig niet op de soort gezien wordt) onbruikbaar is, dan wordt zij geconfisceerd en het product gebruikt om er alle morphine en narcotine uit te trekken. Zulks geschiedt voornamelijk te Ghazipore; deze factorij levert die twee verkregen alcaloïden zonder betaling aan het gouvernement. De hoeveelheid is altijd nog ruim voldoende, om in de behoefte van het leger, de zeemacht en gevangenen van de drie presidentschappen te voorzien. Ook dit geeft nog een zekere winst, want de kosten van

bereiding te Ghazipore van narcotine bedraagt 1 shilling en 4½ pence en van morphine 4½ pence per ons, terwijl de marktwaarde van deze producten op de Engelsche markt voor het eerste 6 shilling 9 pence en voor het laatste 15 shilling en 9 pence is.

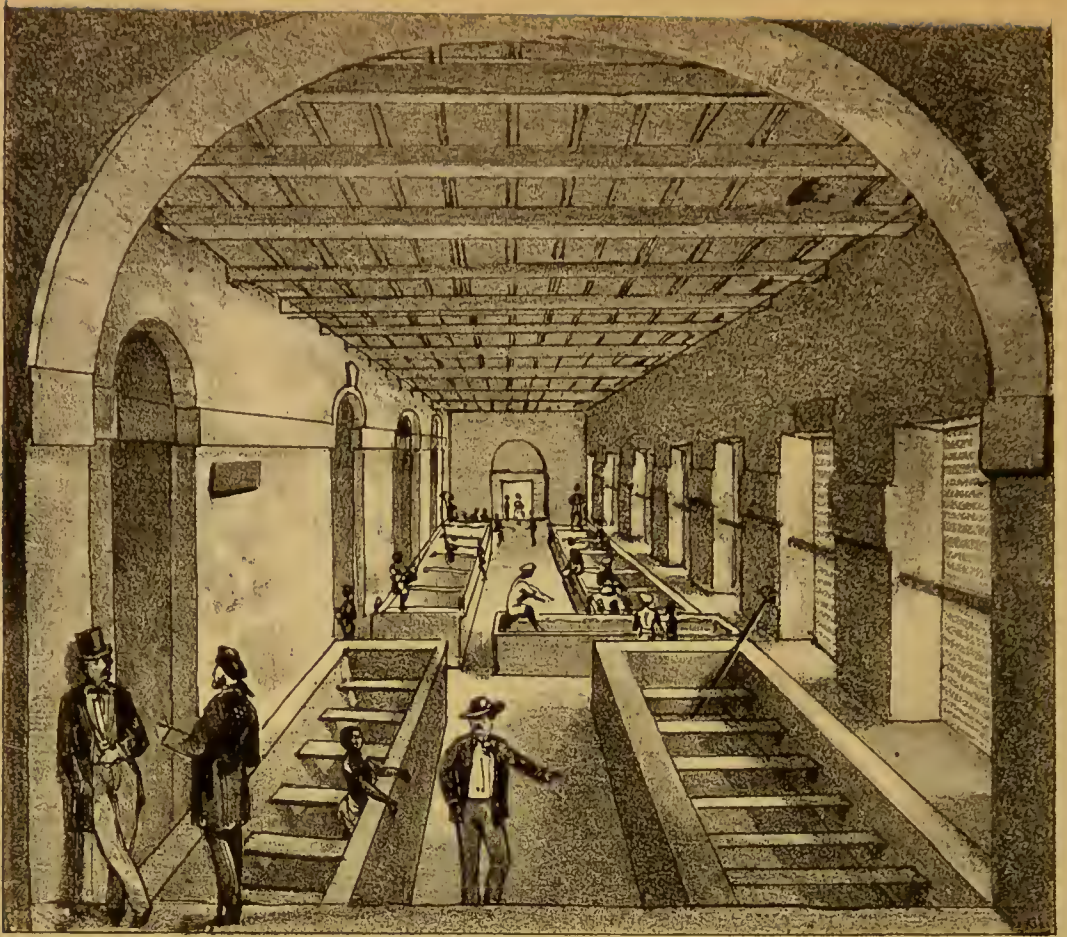
§ 3. Keeren wij na deze uitweiding over het scheikundig onderzoek tot de opium-bereiding terug. Wanneer alle ingekomen kruiken enz. koti's- en klassegewijze gerangschikt staan, gaat de examiner (scheikundige) met zijn inlandschen opium-onderzoeker (de purkheah) rond om van elke kruik den graad van zuiverheid en vastheid en hoedanigheid van de opium te constateeren. De purkheah krijgt in dit onderzoek langzamerhand zulk een buitengewone handigheid, dat hij dadelijk op 't gezicht, den reuk en den smaak af, weet te zeggen tot welke onderklasse de voor hem staande opium moet gebracht worden, en volgens de rapporten tast hij hierin nooit mis. Daar alle kruiken reeds in de onderfactorijen gemerkt zijn, valt het niet moeielijk ze alle te registreeren met omschrijving van het product. Afschrift van dit register wordt naar den betrokken Sub-Deputy-Agent gezonden, ten einde hem *vóór* de afrekening bekend te maken in welke mate de opium van eenige kruik van de *damdatta* of standaard-opium afwijkt.

De *damdatta*, hebben wij gezien, moet opium zijn van 70°, d. i. die slechts 30 percent waterdeelen bevat, doch bij de ballenkneding neemt men soms ook voor export-opium 75°, 76° en 77° aan.

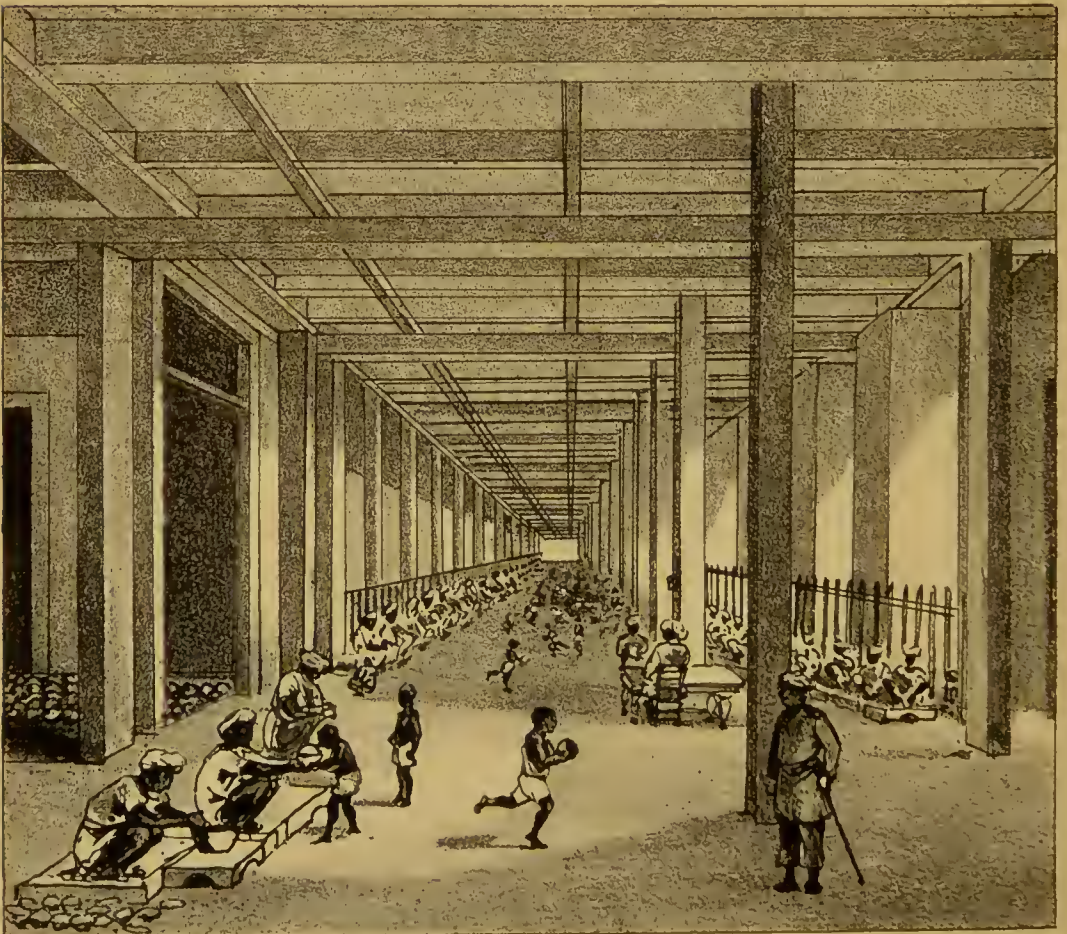
De ballenkneding is een belangrijke bewerking en vele voorbereidselen zijn hiertoe noodig. De chellan- of gouvernements-opium wordt, volgens hare klassen, in open *ijzeren* bakken uitgestort; deze zijn nauwkeurig geumerkt en bevinden zich alle in het »*malkhana*» of opium-pakhuis. De Malwa en andere opiumsoorten voor de inheemsche markt worden in *houten* vaten, die 50 maunds (30 pikol) inhouden, opgeborgen. Zooveel opium als door een niet al te sterk uit-

BEWERKING VAN DE OPIUM VÓÓR DE BALLEKNEDING.

WERKPLAATS VOOR DE BALLEKNEDING.

schrapen der kruiken en pannen nog kan verkregen worden, voegt men bij de opium in de bakken of vaten. Een tweede, sterker nitschraping van kruik of pan heeft daarna plaats; de daardoor verkregen hoeveelheid stof wordt voor de *lewah*-bereiding bewaard; en al hetgeen na die twee uitschrapingen nog aan den wand van pan of kruik is vast blijven zitten, wordt door omspoeling met water verwijderd. Dit laatste bestanddeel wordt *dhoe* of *dhoi* (gewasschen opium) genoemd, men laat het uitdampen, waarna het nog voor de *lewah*-bereiding geschikt wordt. De verkregen hoeveelheid *dhoe* is dikwerf nog zeer aanzienlijk en vertegenwoordigt een waarde van meer dan een ton gouds. *Lewah* is eigenlijk ook »gewasschen opium» en verschilt niet veel van de *dhoe*. Hetgeen zich namelijk na de eerste uitschraping van de kruik nog aan den wand is vast blijven hechten en vervolgens door de tweede uitschraping verwijderd wordt, werpt men in het vat, dat de *dhoe* bevat. Beide, *lewah* en *dhoe*, worden te zamen of afzonderlijk uitgedampt in vaten van 800 kubieken voet. De overblijvende stof bevat ongeveer 8 of 10 pCt. aan opium en pl. m. 90 pCt. waterdeelen, daarna voegt men bij dit product 8 pCt. pussewah om het zacht of lenig en lijmig te maken, en vervolgens laat men het drogen, totdat het product den voor *lewah* vereischten standaard van 52 tot 53°, d. i. 53 pCt. vaste en 47 pCt. waterdeelen bevat. De *lewah* wordt dan in koeken verdeeld van 4½ chittak (= pl. m. ⅓ katti) en is bestemd voor de inheemsche markt, maar natuurlijk nooit voor export.

Wanneer nu de bakken en vaten met de daarin thuis behorende opium (zoomede het genoemde eerste uitschraapsel) gevuld zijn, wordt het deeg dagelijks met houten spanen of staken omgeroerd, totdat de tijd voor ballenkneiding gekomen is. Hiermede begint men wanneer er 2000 maund (1200 pikol) in voorraad zijn, en daar het factorijmagazijn voor niet meer dan 6000 maunds plaats heeft, moet er ook

met de kneding geleidelijk voortgegaan worden, dewijl er in April en Mei dagelijks nieuwe aanvoer van chellan-opium binnenkomt. Veel eerder dan bij een voorraad van 2000 maund kan men ook met kneden niet beginnen, dewijl de opium eenigen tijd in de vaten en bakken bewaard en ongeroerd moet worden, voordat zij juist 70° bereikt heeft. Met 30 percent waterdeelen is de opium het geschiktst om gekneed te worden en die verhouding is dan ook officiëel voorgeschreven.

Ten einde te onderzoeken of de opium van eenig vat voor kneding den vereischten graad heeft, worden er met een daarvoor bestemd werktuig drie monsters uitgenomen, één van den bodem, één uit het midden en één van boven. Deze drie monsters vermengt men en wanneer dan het gecombineerde deeg $69,40^{\circ}$ is, kan dat vat geledigd worden. In zeven vaten, die onder den naam »verbindingsvaten» daarvoor aangewezen zijn, wordt nu het kneedbare deeg uit de voor de bereiding geschikte vaten overgestort. Men noemt ze verbindingsvaten, omdat al de voorhanden opium van om en bij de 70° daarin (voorzoover er ruimte is) wordt overgestort, zoodat in al die 7 vaten het deeg juist $69,40^{\circ}$ — $69,50^{\circ}$ moet bevatten.

Voor het kneden zelf staan 5 andere vaten gereed, en om 3 uur in den middag worden die 5 vaten gevuld uit de 7 voorgaande vaten. Den volgenden dag wordt deze opium van de laatste 5 vaten te zamen weder goed vermengd; zes man zijn hiermede bezig van 5 uur 's morgens tot 6 uur 's avonds, waarna de opium weder in de 5 vaten teruggestort wordt. Nu worden er opnieuw 4 monsters gestoken en goed met elkander vermengd, en wanneer nu ten slotte blijkt dat deze vermengde monsters van ieder vat niet minder dan $69,50^{\circ}$ en niet meer dan $70,50^{\circ}$ bedraagt, dan heeft het deeg van deze 5 vaten den juiststen graad van kneedbaarheid, die voor den opium-export vereischt wordt; en brengt men vervolgens die 5 vaten naar de kneedwerkplaats.

Die herhaalde bewerking en monstersteking is noodig om den invloed van het weder op de in de vaten staande opium te kunnen controleeren. Een dag bijv. met te hevigen oostenwind, die veel waterdamp aanvoert, of met een uitdrogenden westenwind kan dadelijk den graad van de opium te veel doen dalen of rijzen en uit een en ander blijkt wel hoe buitengewoon zorgvuldig de opium voor export naar China, de Straits enz. moet behandeld worden.

Indien men een zeer drogen mousson treft, dan moet de kneding plaats hebben bij 71 tot 72° opiumgehalte, doch om het groote verlies dat die verplichte hoogere graadvorming met zich medebrengt, zoekt men zulks zoo veel mogelijk te vermijden. Gewoonlijk worden er in den kneedtijd 20 000 ballen per dag gemaakt en voor elken halven graad vermeerdering van opiumgehalte verliest de factorij f 630 per dag. Indien dus 70° het standaard-gehalte is, dan kost de kneding van opiumballen van 71° ook f 1260 per dag meer, door dat er meer opium- en minder waterdeelen in den bal aanwezig zijn dan vereischt wordt, hetgeen ongeveer de verkoopwaarde van één pikol export-opium vertegenwoordigt. Ook hierop zijn dus weder en temperatuur van belangrijken invloed.

De kneding van de opiumballen voor export (Eng.: caking) geschiedt op de volgende wijze: In de knedingzaal, die van 900 tot 1000 voet lang en van 25 tot 30 voet breed is, vinden 250 kneders gelegenheid hun ambacht uit te oefenen. Ieder kneder werkt op de hem aangewezen plaats, hij ontvangt een nummer, en dat nummer wordt boven zijn werkplaats op den muur aangeteekend. Hem wordt een houten stoeltje en een tafeltje verstrekt, zoomede twee metalen vormen van een halven hollen bal, een partijtje (van de vroeger beschreven) papaver-bladeren-koeken en een tinnen schotel met *lewah*- (opium) water, om door aanwending van dit water gemakkelijk het blad om den opiumbal te slaan. Elke opiumbal moet juist 2 seers (2½ kati) wegen voor export, en daar

de bal uit verschillende bestanddeelen bestaat, is het noodzakelijk dat den kneders een bijzondere geoefendheid en vaardigheid eigen zij, om onder het kneden de juiste verhoudingen aan te brengen.

Om na droging een opiumbal van juist 2 seers te kunnen exporteeren, is er op den dag der kneding ook een gering overwicht noodig, zoodat de kneder zijne ballen van de volgende samenstelling heeft af te leveren,

Standaard-opium van 70 ^o	1 seer 7.5 chittak
Lewah van 53 ^o ¹	4.5
Bloembladeren	5.—
Water	0.5
Afval	0.25

Totaal gewicht . . . . . 2 seer 1 75

Die 1.75 chittak droogt later in.

Tot contrôle op het werk en op de verleiding om opium te verduisteren, is de volgende methode aangenomen. In het midden van de knedingzaal zijn de opium- en de lewah-vaten en de opium-weegschalen geplaatst. Elke weegschaal wordt door één weger en twee assistentwegers bediend. Terwijl de weger de opium bij portien van 20 pond afweegt, en die in een ijzeren pan uitstort, moeten de 2 assistenten contrôle op zijn nauwkeurige weging uitoefenen, en tegelijkertijd opletten of er zich in die afgewogen opium ook eenig vreemd bestanddeel bevindt. Na deze afweging neemt de weger onder toezicht van den assistent een hoeveelheid van 1 seer 7.5 chittak, zijnde de voldoende hoeveelheid voor één opiumbal, en legt dit op een tinnen schoteltje, vervolgens neemt hij de vereischte 4 5 chittak lewah- of opiumwater en doet dit in een tinnen kroes en voegt daarbij 5 chittak bloembladeren. Daarop worden deze 3 bestanddeelen aan den helper (een kleinen jongen) van den kneder gegeven, en deze spoedt zich daarmee naar zijn baas,

---

¹ Voor een millioen ballen heeft men ongeveer 9300 maund lewah noodig.

den kneder, om na aflevering naar de weegschaal terug te keeren, en als zijn beurt daar is een nieuwe portie te ontvangen. Die afwegingen moeten natuurlijk snel toegaan en vereischen dus geoefend personeel, want een gewoon kneder heeft 4 minuten en een ervaren kneder 3 minuten noodig om één opiumbal te vormen.

Wanneer den kneder nu zijne materialen gebracht zijn, plaatst hij den halven hollen metalen balvorm voor zich, strijkt daarin eerst, door middel van lewah, de bloembladeren recht, en voor meerdere sterkte kruiselings over elkander, tot een dikte van $\frac{7}{16}$ ^e duim, en laat de einden over den rand van den vorm heen hangen; dit vormt het omhulsel van den opiumbal, en daarin brengt hij de helft van het hem verstrekte opiumdeeg over. Vervolgens doet hij, om de andere helft van den bal te vormen, hetzelfde, sluit dan de beide halve balvormen tegen elkander, en zoodra het deeg van beide kanten goed aan elkander gehecht is, neemt hij de vormen weg, slaat de uitstekende bloembladeren over elkander en strooit er tot meerdere vastheid van het omhulsel den fijngemaakten stengel-afval over heen.

De verkregen opiumbal is nu nog zoo zacht en voor indrukken en uitzetting zoodanig vatbaar, dat hij niet met de handen mag aangevat worden. Daarom heeft de kneder in zijne nabijheid een aantal kommen bij zich staan van grof rood aardewerk, en die juist van dezelfde maat zijn als de gebruikte metalen balvorm. In die kom wordt de opiumbal gelegd, die door den helper (of kneders-maat) dadelijk naar buiten gebracht en in het zonlicht geplaatst wordt. Ieder kneder heeft zulk een afgeschoten open plaatsje, waar de zonnestralen toegang hebben, bij zijn werkplaats. Hij hecht op den bal een strookje papier, waarop de naam en het nummer van den kneder geschreven staan, zoomede de datum van den dag der vervaardiging. Zoodoende kan, bij eventueel misnoegen, de geschiedenis van den bal gevolgd en de kneder daarvoor aangesproken worden.

Die aarden kommen of potten, waarin de opiumballen te drogen gelegd worden, vormen nog een belangrijke neven-industrie. Men heeft er gedurende den kneedtijd minstens 20.000 per dag noodig, zoodat met de afgekeurde en de gebroken te zamen er wel 30.000 per dag moeten geleverd worden. Tal van pottenbakkers houden zich dan ook met de vervaardiging van die artikelen bezig; zij worden betaald met f 1 de 300, hetgeen inderdaad niet duur is, indien men nagaat, dat van dit breekbare goed er verschillende onder de handen van den pottenbakker of onderweg breken, of mislukken, of ten slotte aan de fabriek afgekeurd worden, omdat de maat niet precies met het model overeenkomt; want stuk voor stuk wordt onderzocht of het aan het standaardmodel voldoet. Ondanks dit alles schijnt er altijd voldoende hoeveelheid te zijn.

In het algemeen is de ambachtsman, zelfs de kneder, in Bengalen niet veeleischend, en behoeft het gouvernement zich geen roekeloos wegwerpen van geld aan werklieden te verwijten. Die werkloonen leveren een belangrijke tegenstelling op met hetgeen wij in onze Indische bezittingen te betalen hebben. 1 tot 2 anna's en hoogstens $2\frac{1}{2}$ anna (1 anna = $6\frac{1}{2}$ cent) per dag voor een koeli, of 2 tot f 4 per maand, en voor knapen de helft, is zeker niet veel; en wanneer een zeer vaardig ambachtsman van f 5 tot 7 per maand en een zeer geoefend kneder f 5 per maand kan verdienen, mag hij van geluk spreken.

Het ballenknedden heeft plaats van 10 uren 's morgens tot 2 uren in den namiddag, en in dien tijd zijn er van 20.000 tot 24.000 ballen gevormd. Dit hangt van de bedrevenheid der werklieden af. Een gewoon kneder kan in die 4 uren 60 en een geoefende 80 of meer ballen maken; 60 is echter de dagtaak en wie er meer maakt, wordt extra betaald.

Na affloop der werkuren gaan de opzichters rond om de gemaakte ballen te onderzoeken, het aantal wordt opgeteekend en vóór de duisternis invalt, moeten zij alle in het magazijn opgeborgen zijn. Den volgenden morgen worden zij

weder in het zonlicht gelegd; sommige worden gewogen en alle nog eens nagezien of zij zuiver gevormd zijn. Die goed bevonden worden, gaan nu naar het droogmagazijn, de afgekeurde worden aan hunne respectieve kneders teruggegeven om herzien te worden, doch de kneder moet dan ook voor zijn nonchalant werk boete betalen.

Na de werkuren worden de tafels en instrumenten van de kneders afgewasschen en dit waschwater ter verdamming in tonnen bewaard, om allen opiumafval alsnog te kunnen verzamelen, want niets mag verloren gaan.

Dewijl er zooveel afhangt van het goed en vlug kneden van opiumballen, hebben de agenten noodig geoordeeld voor de aspirant-kneders een leerschool op te richten. Twee achtereenvolgende jaren moeten zij zich daar onder opzicht oefenen, alvorens tot de eigenlijke werkplaats te worden toegelaten.

De kneding vangt ongeveer 1 Mei aan en duurt 2 à 2½ maand, in welken tijd er gemiddeld 18 tot 19 000 *gave* ballen per dag in elk der 2 factorijen afgeleverd worden.

De bloembladeren vereischen nog een oogenblik onze aandacht. 4½ chittak (= pl. m. ⅔ katti) van die bladeren, gedrenkt in lewah-(opium) water, vormen den wand van den bal, doch daar de bladeren den eenen dag met den anderen in gewicht verschillen, naar gelang van een meer of minder vochtige atmosfeer, droogt men 10 seer (= 12½ kati) bladeren per dag door stoom om zich te kunnen vergewissen hoeveel vocht zij inhouden. Hierop wordt het gewicht van het te gebruiken aantal bladeren gebaseerd. 4½ chittak is derhalve het standaard-gewicht van volkomen droge bladeren, doch naar gelang van de dampkringsgesteldheid gebruikt men voor een bal een gewicht aan bladeren, dat tusschen 4 en 5 chittaks in ligt.

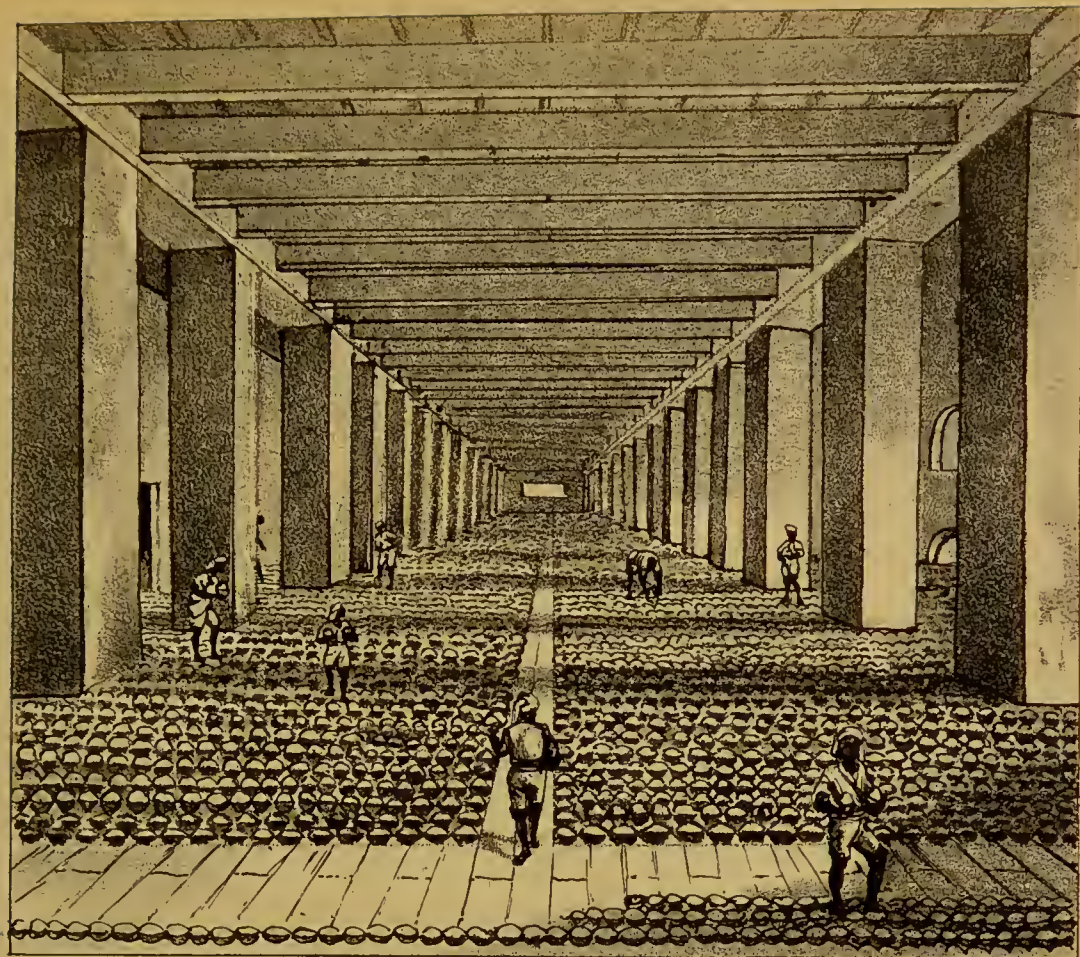
Onnoodig te zeggen dat de bladeren, wanneer zij ter factorij aankomen, terdege worden uitgezocht en geclassificeerd; niet alleen omdat de betaling zich naar de klasse, waartoe zij gebracht worden, regelt, doch ook omdat de voorgeschreven

vorm en soort bij het maken van den balwand nauwkeurig moet opgevolgd worden. Wie wel eens een opiumbal in de hand genomen, doch aan de omwanding en de schil nu juist geen bijzondere aandacht gewijd heeft, vermoedt niet hoeveel voorschriften het uitzoeken, sorteeren en classificeeren van dit daarvoor gebruikte blad nog beheerschen, en hoeveel zorg het maken van die omwanding vereischt. Verscheidene van die voorschriften noemde ik reeds op, doch kan daarbij thans niet in te veel details afdalen.

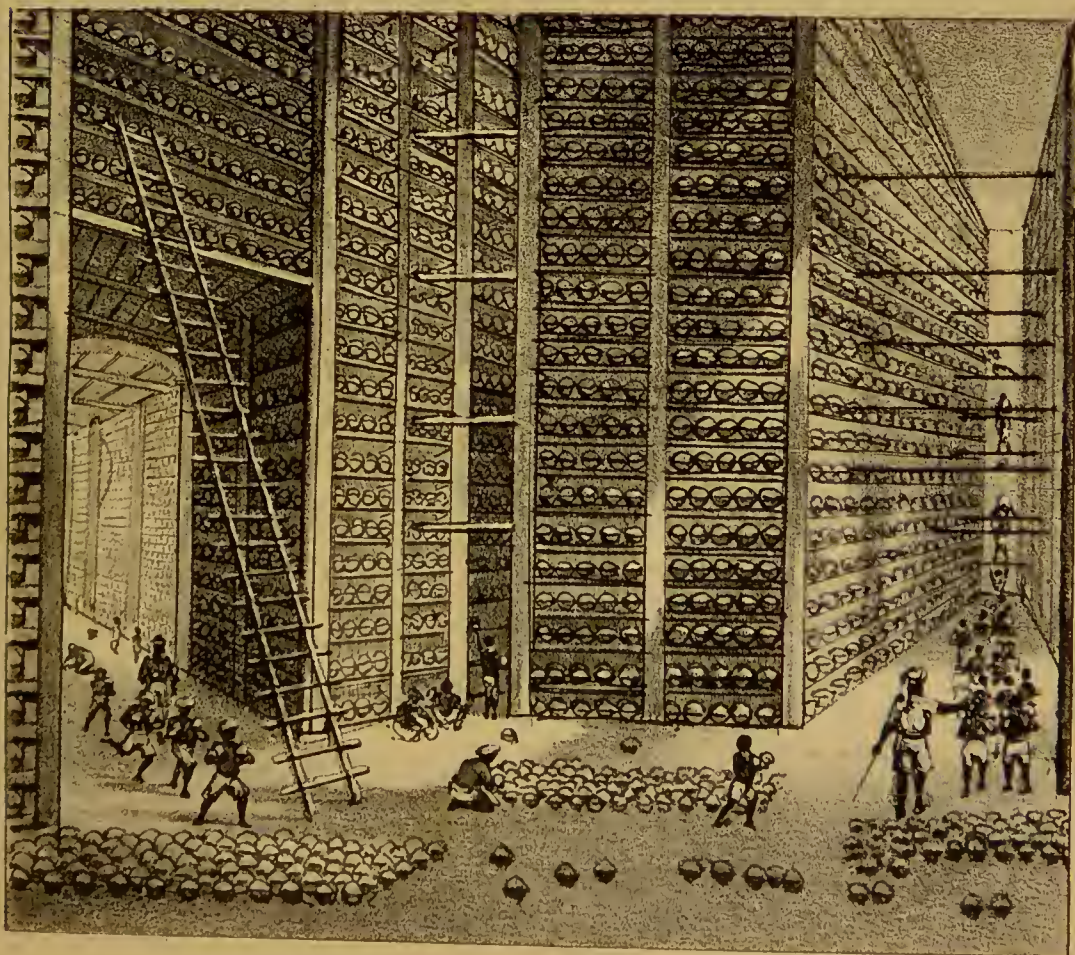
In de magazijnen van de twee hoofdfactorijen moet altijd een voorraad van 3000 tot 5000 maund (= 1800 tot 3000 pikol) bloembladeren aanwezig zijn, want valt er gedurende den kneedtijd te veel regen, dan zouden de bladeren allicht kunnen bederven, en zou men daardoor met kneden vertraging ondervinden. In bundels van 1 tot 1 $\frac{1}{4}$ seer liggen zij op de rekken van de met glazen ramen voorziene magazijnen te drogen, en gemiddeld ongeveer 100 000 chittaks of pl. m. 10 pikol per dag worden er gedurende den kneedtijd uit de magazijnen naar de werkplaats overgebracht.

§ 4. Wanneer nu de ballen uit de hand van den kneder komen, zijn zij door het dikke, strooperige vocht binnen hun omwanding nog zeer week. Daar zij echter steenhard in den handel gebracht worden, is er geruime tijd noodig ze te doen drogen, en die droogtijd is tevens bestemd om den bal onder observatie te houden. Van sommige bijv. kan de opium aan het gisten gaan, andere kunnen verzakken, van derde kan de wand door insecten aangetast worden. Om een en ander te voorkomen, of wel om de bedorven of minder gave te verwijderen, worden de ballen in de omschreven aarden kommen een of twee dagen *nu* de aflevering naar het rekken- of droogmagazijn gebracht en daarin opgestapeld op de wijze als de hierbijgevoegde teekening aangeeft. Zij blijven daar liggen drogen tot September en October, doch om de drie dagen moet iedere bal omgedraaid en nagezien worden; langzamer-

DE DROOGKAMER.

HET BALLENMAGAZIJN.

hand wordt de bladerenwand zoo sterk, dat hij een belangrijke drukking kan doorstaan, terwijl juist door de eigenaardige bestanddeelen van het papaver-bloemblad de binnengesloten opium verhinderd wordt zijn aroma te verliezen.

De ballen-magazijnen zijn zeer hoog en van steen, en met een dak van gegalvaniseerd ijzer gedekt; door tal van vensters en door den afstand, waarop de rekken van elkander staan, wordt een krachtige ventilatie onderhouden, hetgeen voor het drogen en zuiver houden van de ballen een hoofdvereischte is. De deuren en ramen zijn van ijzeren staven en bovendien nog van een ijzeren netwerk voorzien, opdat een behendige dief de opiumbal noch in zijn geheel noch broks-gewijze naar buiten zou kunnen werken. De rekken zelven reiken tot aan het dak, zij staan alle rechthoekig op elkander, doch tusschen elke twee laat men een meter ruimte.

Elken dag, wanneer een aangewezen deel der ballen omgedraaid moet worden, klimmen de jongens tot boven op de rekken, en werpen de ballen met de aarden kom, waarin zij liggen, naar beneden in de handen van den onderzoeker. Deze ziet ze na, bestrijkt ze opnieuw met wat fijnen afval, en werpt dan kom en bal weder naar boven den jongen toe, die ze op hun plaats zet. Dit alles gaat zoo gezwind en behendig, en weten zelfs de meesten twee ballen tegelijk naar beneden of naar boven te werpen, zonder dat het opvangen ooit mist, dat de bezoeker er met bewondering naar staat de kijken. Doch spoed is dan ook een vereischte, want vele duizenden ballen per dag moeten aldus den weg van boven naar beneden en terug afleggen.

In September is het droogproces afgelopen; over de goede ballen worden dan nog eenige bloembladeren gestreken ter zwaarte van $\frac{1}{2}$ chittak en waarvoor de benodigde lewah ook $\frac{1}{2}$ chittak bedraagt; de uitgezette of weeke ballen worden opnieuw verpakt, de wanden die door insecten zijn aangetast, worden gerepareerd; het opschrift waarmede zij op de rekken kwamen, wordt door een ander vervangen, waarop het gewicht

van elken bal geschreven wordt, nadat men ze een voor een heeft gewogen.

§ 5. Nadat nu het oppervlak van den bal gelijk gemaakt is, gaat hij naar de inpakloods.

Door de omschreven bewerking is het gewicht van den bal minder geworden. Op het droogrek komende bedroeg dit 2 seer 1.75 chittac, doch thans 2 seer 1.18 chittac, ondanks er nog een klein gewicht aan bladeren en afval is bijgekomen.

Hij weegt nu:

Standaardopium van 70 ^o	1 seer	7.5 ch.
Opium die het lewah- of opiumwater bevat van 70 ^o		4 20 »
bloembladeren		5.43 »
Afval		0.50 »
		<hr/>
	2 seer	1.18

Bij zeer droog weder, rekent men op een gewicht van 2 seer en een vierde chittac, welk overwicht van $\frac{1}{4}$ chittac dan gedurende het transport nog indroogt.

Het inpakken van de ballen geschiedt alleen op droge dagen, en op een uur van den dag dat alle dauw reeds opgetrokken is. Op regenachtige dagen en wanneer er een oostenwind waait, is het inpakken verboden. De hiervoor bestemde kist is 1 el (of yard) lang en 2 voet 4 duim breed, en kan 40 ballen inhouden, die in twee lagen verpakt worden, elke laag heeft vier naast elkander liggende rijen van 5 ballen elk. Om rollen te voorkomen, plaatst men tusschen elke twee ballen een houten schotje, zoodat elke bal in zijn eigen compartimentje ligt. Bij deze inpakking komen de afval, het gruis en de fijngekapte papaverstengels te pas, dat zooals reeds medegedeeld werd, voor weinig geld van de bevolking wordt opgekocht. Ook dit gruis moet volkomen droog zijn en wordt daarom eerst door stoom gedroogd, want de minste vochtigheid zou den bal dadelijk aantasten. Groote voorzorgen zijn hierbij noodig, want elke bal die ingepakt wordt, ver-

tegenwoordigt voor het gouvernement een waarde van f 30 bruto en f 20 netto.

De voorschriften voor het inpakken zijn aldus: op den bodem van de kist wordt een mat van gevlochten bamboe gelegd en daarop gruis ter dikte van 1 à 2 duim uitgestrooid. Daarna worden de 4 × 5 compartimentjes voor de onderlaag aangebracht en daarin de 20 ballen gelegd, die vooraf nog gewogen en juist even zwaar moeten zijn. Alle open plekken en hoeken moeten nu met gruis en afval aangevuld en over de geheele laag hiervan, nog 2¹/₂ duim gespreid worden, daarop legt men weder een mat, en voorts de tweede laag op dezelfde wijze als de eerste. Bovenop wordt een stuk kaartpapier bevestigd, waarop het nummer van de kist, het gewicht van de ballen, de datum van verpakking en de naam van den Assistent die bij het inpakken tegenwoordig was, geschreven is. De kist wordt goed geschud, verder geheel met gruis aangevuld en dan terstond dichtgespijkerd. Om de kist wordt vervolgens een stuk grof zeildoek genaaid, waarop de naam van het agentschap en het nummer geschilderd staat. Slechts één kist mag te gelijker tijd ingepakt worden om de aandacht van den toezienden assistent niet af te leiden. Aldus ingepakt, mag het gewicht van een kist niet meer bedragen dan 3 maunds en 26 seers (= 146 seer = 2²/₅ pikol) als volgt:

	Maund,	seer,	ch.
De kist en spijkers	1	—	—
Breeuwsel om de naden te stoppen	—	1	10
Houten beschothjes	—	2	14
2 matten.	—	—	10
gruis en afval	—	18	4
40 ballen.	2	—	8
de omslag, mat of zeildoek	—	2	2
	<hr/>		
	3	26	—

Ieder agentschap kan per dag 500 kisten (en dus 2000 ballen) inpakken en verzenden.

§ 6. Dat er voor het maken van die 70 of 80.000 of meer kisten per jaar een belangrijke hoeveelheid manggahout en vele werkkrachten noodig zijn, ligt voor de hand, en om in de behoefte van een en ander te voorzien, wordt een bijzondere administratie gevorderd.

Een eigen aanplant voor timmerhout heeft het gouvernement niet, doch de levering van de vermoedelijk benoedigde hoeveelheid tot een bedrag van 100,000 tot 200,000 kub. voet wordt jaarlijks uitbesteed, gemiddeld tegen een prijs van *f* 1.40 de kub. voet. Dit hout in ruwen toestand levert de aannemer aan den gouvernements-houtzaagmolen te Patna af, waar voor de beide agentschappen de planken voor de 100,000 of meer kisten 's jaars en de beschothjes, voor elke kist benoedigd, gezaagd, en daarna de kisten in elkander gezet worden. Daar het echter wel eens voorkomt dat de aannemer al het benoedigde hout niet kan bekomen, of failliet gaat, moet er steeds een aanzienlijk getal kisten, minstens voor een jaar, in voorraad zijn, want gebrek aan middelen tot inpakking zou tot schromelijke verliezen aanleiding kunnen geven. In den regel heeft de uitbesteding voor timmerhout in twee of meer partijen plaats, hetgeen voor het gouvernement meer zekerheid aanbiedt.¹

De kosten van een door den zaagmolen te Patna afgeleverde kist met hare beschothjes bedraagt *f* 5.75. Het hout komt uit de provincie Behar, waarvan Patna de hoofdplaats is, en mocht er soms niet genoeg manggahout aanwezig zijn, dan kan ook *sal*-hout gebezigd worden, doch dit moet altijd uitzondering blijven.

Al die kisten in voorraad, worden in het kistenmagazijn van het betrokken agentschap opgeschuurd; voegt men daarbij nog al de benoedigde plaatsruimte voor de artikelen, die wij

---

¹ Bij gebrek aan voldoende inschrijving door aannemers werd in het vorige jaar in den Alipore-jail te Calcutta voor *f* 59.000 opiumkisten voor Benares en Patna gemaakt.

gaandeweg behandeld hebben, dan blijkt daaruit genoegzaam welk een uitgebreidheid een opium-hoofd-factorij, tevens bereidingsplaats van opium met al hare werkplaatsen en pakhuizen inneemt. De waarde van de gebouwen van een dergelijke factorij [zonder machinerieën, daar deze uit den aard van den arbeid weinig aanwezig zijn], wordt op de balans voor 5 ton goud aangeteekend. Hun onderhoud geschiedt voor Ghazipore door het Public-Works-department en voor Patna op kosten van het Opium-department.

HOOFDSTUK V.

BOMBAY-, NEPAL-, MALWA-, EN ABKARI-OPIMUM.

§ 1. In het algemeen brengt men de opium, die in Britsch-Indië geteeld, bereid en uitgevoerd wordt tot twee klassen: de Bengaalsche en de Bombay-opium, beiden beheerd naar een verschillend stelsel. Het stelsel van papaverteelt en opiumbereiding van Bengalen hebben wij in de vorige hoofdstukken leeren kennen; het berust op voorschot geven aan den plantercontractant om tegen een door het gouvernement vastgestelde som per *seer* de ruwe opium aan de gouvernements-hoofd- of onder-factorijen te leveren, en onder verbod voor alle bewoners van de gouvernementslanden van Britsch-Indië, op een enkele uitzondering na, om buiten vergunning van het gouvernement papaver te planten of opium te bereiden, of die aan derden te verkoopen. Werd ook vroeger de Bengaalsche opium voor binnenlandsche consumptie afgestaan, thans echter, sedert men op zulk een zorgvuldige wijze met de bereiding is aangevangen, wordt deze soort opium alleen voor export bestemd, en heet daarom *provisie*-opium. Zij wordt naar Calcutta gezonden en daar, zooals wij straks zien zullen, aan den meestbiedende verkocht.

De *Abkari*- of *accijns*-opium wordt in de inlandsche onafhankelijke staten van Britsch-Indië (en vooral in de Rajputana) onder den naam Malwa-opium gewonnen. Voor zoover de regering deze opium zelve opkoopt voor de binnenlandsche

consumptie, noemt men haar speciaal Malwa-¹ opium, en wordt zij over de grenzen vervoerd of via Bombay geëxporteerd, in beide gevallen voor particuliere rekening, dan draagt zij den meer bijzonderen naam van Bombay-opium. In dat geval wordt de opium, wanneer zij op gouvernements-grondgebied komt, belast met *f* 650 à *f* 700 bruto per pikol en bij transport over zee via Bombay met een uitgaand recht van *f* 50 per pikol.

§ 2 Doch er bestaat nog een derde soort opium, te weten de Nepal-opium. Deze wordt gewonnen in de landstreek Nepal ten noorden van Bengalen, en door het gouvernement opgekocht. Want daar buitenslands de vraag naar Indische opium vermeerdert, en de uitbreiding van de papavercultuur, ondanks de aangewende pogingen, in Bengalen geen gelijken tred houdt met de aanvraag, en dewijl de aangekochte Malwa-opium ter nauwernood voldoende is om in het steeds toenemende binnenlandsch debiet te voorzien, moet het gouvernement er op bedacht zijn, de *provisie*- of export-opium van elders aan te vullen. De Nepal-opium nu is van beter qualiteit dan de Malwa-opium, daarom is de aandacht van het gouvernement er op gevallen zich de levering van dat product te verzekeren, en het in zijne fabrieken tot export opium te bereiden.

Hoewel de aankoop nog niet lang geleden is aangevangen (1873) is een steeds toenemende opbrengst hiervan te voorzien, en zal zij wellicht spoedig en afzonderlijk naast de Benares- en Patna-opium genoteerd worden. In 1881 werd hiervan 233 en in 1882 reeds 577 maunds aangevoerd; in 1873, het aanvangsjaar, bedroeg de levering slechts 29 maunds.

Eigen aanplant (d. i. door middel van gouvernements-contract) heeft het gouvernement in Nepal niet, maar door

---

¹ *Malwa* is een algemeene naam, waaronder verstaan wordt: 1° een historische provincie van Centraal-Hindostan, begrensd ten Z. door Deccan en ten W. door Rajputana, en ten 2° een groep van onafhankelijke staten, te zamen een „Political Agency” in Centraal Hindostan vormende. In vroegere eeuwen was Ujaïn de hoofdplaats van de historische provincie Malwa. Dáár leefde ook in de eerste eeuw vóór C. de bekende priestervorst Vikramaditya.

aanmoediging, verbod van verkoop aan particulieren en kleine concessiën, tracht men het product meester te worden.

De Nepal-opium wordt uit de streek der winning naar Motahari gebracht, zijnde het Noordelijkste onder-opiumdistrict van het opiumdistrict Behar, en aldus dicht bij de grenzen van Nepal gelegen. De opium wordt aldaar door den Sub-Deputy-Agent tegen denzelfden prijs als de Bengaalsche opium in ontvangst genomen, doch men geeft bovendien de inbrengers reisgeld, hetgeen noch de Bengaalsche, noch de Malwa-planters krijgen. Tot vóór een paar jaar geleden werd aan *ieder* Nepâler die opium inbracht, dit reisgeld uitbetaald, waarvan het gevolg was dat een ieder, die wat in de Bengaalsche beneden-landen te doen had, eerst een weinig opium naar Motahari bracht om daardoor reisgeld te bekomen. Dit kwam echter te duur uit, zoodat thans het stelsel geldt, dat reisgeld uitbetaald wordt in verhouding tot het aangebrachte product en wel van een halve anna per seer (of in onze munt van $4\frac{1}{3}$ cent per kati) en voorloopig gaat dit goed.

§ 3. De Malwa-opium — zooals wij uit § 1 zagen — draagt, behalve in de reeds genoemde beteekenis, eveneens den naam van Abkari- of excise (accijns) opium, indien zij voor binnenlandsche consumptie in de gouvernements-fabrieken bereid, en daarna aan de magistraten afgeleverd wordt om haar aan de gepatenteerde verkoopers in het klein over te doen. In dezen vorm is zij dus alleen voor een der gouvernementen van Britsch-Indië zelf bestemd, doch niet om daar buiten gevoerd te worden. De aanschrijving van den lateren tijd houdt in, om in den voorraad opium voor binnenlandsch gebruik uitsluitend te voorzien door alle andere opiumsoorten dan die door middel van het Bengaalsche opium-cultuurstelsel rechtstreeks aan het gouvernement geleverd wordt. Mocht er echter van dusdanige soort opium te kort komen, dan moet zij door Bengaalsche opium worden aangevuld, eveneens wanneer er voor het benodigde aantal exportkisten geen Bengaalsche opium genoeg is, dan moet

de Malwa-opium hierin voorzien, en zoo werden er bijv. in 1884: 1815 kisten Malwa- (Indore) opium¹ naar China gezonden ter aanvulling van de Bengaalsche. Zooals wij straks zien zullen, bevat de Malwa-opium veel meer oliedeelen dan de Bengaalsche opium.

Tot vóór een paar jaar geleden werd in de provincie »Centraal-Indië» alleen, 's jaars niet meer dan $\pm$ 1200 maunds accijns-opium voor binnenlandsche consumptie, door het gouvernement aangekocht; thans beloopt dit reeds over de 2000 maunds (1200 pikol).

In Hoofdstuk II, § 2, werd een en ander over de Malwa-papaver medegedeeld. Gewoonlijk wordt zij in November uitgezaaid, de planten beginnen in het begin van Februari te bloeien en tegen het einde van Maart wordt het sap ge-oogst. De dorps-soucars en opiumhandelaren koopen het dan van de bevolking op, laten het drogen, bereiden het zoo goed zij kunnen en brengen het vervolgens (indien het voor het Britsch-Indische gouvernement en niet voor export via Bombay bestemd is) naar *die* plaatsen, waar een gouvernements-agent kenbaar gemaakt heeft, het te zullen komen opkopen,

De Malwa-opium die het gouvernement niet opkoopt, wordt naar Bombay, ten uitvoer naar China getransporteerd. Het doorvoerrecht is *f* 675 voor Rajputana- en *f* 650 voor Indore-opium (per pikol), maar deze zware belasting wekt in niet geringe mate het misnoegen op van de opiumhandelaren te Bombay en in de inlandsche staten. Indien, — zeggen zij, de marktwaarde van een kist uitheemsche opium te Bombay *f* 1175 is, en ons de kist Malwa-opium aan productie-, transport- en belastingkosten op *f* 1300 komt te staan, hoe kunnen

---

¹ Indore is een der voornaamste inlandsche staten van Malwa of Centraal-Indië. Het is een zeer vruchtbaar land, dat veel katoen en opium oplevert. De hoofdplaats Indore is de woonplaats van den Holkar of inlandschen vorst en tevens van den Eugelschen politieken Agent voor Centraal-Indië. Het opium-departement koopt hier jaarlijks voor $\pm$ 2000 maund opium op. De politieke Agent voor Rajputana woont te Ajmere.

wij dan met de Perzische en Chineesehe opium concurreeren? Het gouvernement zegt daarop (ten minste indirect), dat die concurrentie ook niet noodig is, dewijl het hun opium zelf wel zal opkopen en zoo noodig uitvoeren.

Voor binnenlandsch verbruik neemt de gouvernements-opkoop van Malwa-opium steeds toe. In 1878 bijv. was de vereisehte hoeveelheid voor Bengalen, Punjab, Oudh, N. W. provincieën en Centraal provinciën, 1611 maund, in 1883 reeds 7364 maund.

Jaarlijks, tegen September, zendt de opium-agent een Assistant-Sub-Deputy-Opium-Agent naar Indore om de voor het gouvernement bestemde opium, die van 90° moet zijn, op te koopen. Ook nog naar andere stations in de onafhankelijke staten, bijv. Scindia, Jeypore Jhallawar, Katah, Odeypore, Ujain, Ratlam, Dhar, Jaora, Ajmere, Mandisur, Bhopal, Ahmedabad en Baroda, gaan omstreeks dien tijd dergelijke gouvernements-opiumreizigers, doch Indore is zeker de belangrijkste plaats, dewijl daar alleen ongeveer een derde van de jaarlijks benoodigde hoeveelheid (tegenwoordig ± 7000 maunds = 4200 pikol) wordt opgekocht. De invloed dien de Political Agent of Resident (d. i. de vertegenwoordiger van het gouvernement in een inlandsehen staat) bij die transactiën kan aanwenden, wordt waarschijnlijk niet versmaad.

De Malwa-opium wordt in zakken van 2 maund binnengebraeht, waarvoor bijna het dubbele wordt betaald als voor de opium van den Bengaalsehen planter. Ontvangt dus de laatste f 5 per seer (of f 330 per pikol), zoo bekomt de leveraneier (niet de planter) in de onafhankelijke staten f 574 per pikol, en kost de kist Bengaalsehe opium te Calcutta aan het gouvernement f 375, dan bedraagt de kist Malwa-opium met de bijkosten, iets minder dan het dubbele, (misschien f 675, = prijs van het doorvoerrecht). Hoeveel de landbouwer zelf daarvan ontvangt, is een andere quaestie.

Van lieverlede is echter de wensch ontstaan om bij de toenemende opbrengst van Malwa-opium ook op den inkoop-

prijs wat af te dingen. Het gouvernement maakt het de inlandsche opkoopters van opium gemakkelijker dan vroeger, door het doen rondreizen van meerdere zijner agenten en door het vermeerderen der stations, waar de opium gebracht kan worden. Die agenten brengen niet alleen contant geld mede, maar komen er als van zelve toe aan de leveranciers voor een volgend jaar voorschotten te verstrekken (natuurlijk onder deugdelijke contrôle). De opiumreizigers krijgen door een en ander ook de geheele papaverteelt meer in hunne macht en kunnen dus gaandeweg ook minder betalen. De leveranciers, (dat zijn zij, die de opium van de planters opkopen), geven weer voorschotten aan de landbouwers, en ook bij deze is contant geld immer welkom. Doch daar staat tegenover, dat, indien in eenig jaar de oogst in Bengalen bijzonder goed is uitgevallen, er ook minder Malwa-opium door het gouvernement behoeft opgekocht te worden en derhalve de planters en de leveranciers met hun product blijven zitten, tenzij zij die als doorvoer- of Bombay-opium goedkooper van de hand willen zetten. Het gouvernement heeft derhalve weinig, doch de andere partij altijd eenige risico.

Niettemin heeft er vermeerdering van papaveraanplant in de inlandsche staten plaats; — of de Political Agent hierop invloed oefent, mogen wij hier niet beslissen, doch dat het Britsch-Indische Gouvernement en eveneens de Minister van financiën van den betrokken inlandschen vorst belang hebben bij de uitbreiding van de Malwa-opiumcultuur is buiten kijf. Het eerste, dewijl het weet dat de landbouwer zijn geteelde opium van de hand *moet* zetten, — zij het niet aan den leverancier voor gouvernements-rekening, dan aan den opkoopters voor export via Bombay, in welk geval de hooge doorvoerrecht geen onaardige bijdrage zijn om den fiscus te bevoordeelen. De laatste, dewijl de velden met papaver beplant veel hooger in de landrente aangeslagen worden dan die met eenig ander gewas, welke landrente met de voorschotgelden die de planters ontvangen, verrekend wordt. Hierover

heeft het Engelsch bestuur trouwens niets te zeggen, want de inlandsche vorsten zijn in hunne financieele aangelegenheden geheel vrij. Ook is of heet daar de aanplant van papaver geheel vrijwillig en pacht- of accijnsstelsels om opium in het klein te verkoopen zijn wel naar Engelsch model ingericht, doch laat onder inlandsch toezicht de handhaving natuurlijk te wenschen over, zoodat ook ieder landbouwer voor zich of voor den verkoop in het klein zooveel opium kan bereiden als hij wil.

Doch onder de gegeven omstandigheden zou het niet behoeven te bevreemden, wanneer er van hooger hand eenige aanmoediging tot uitbreiding van aanplant plaats had, en dus op dat vrijwillig aanplanten bij nader onderzoek wel wat zou zijn af te dingen. In het belang van de landbouwers kan die uitbreiding van papaveraanplant in de inlandsche staten zeker evenmin zijn, als voor zijne vakgenooten in Bengalen, want al bleef het gouvernement ook voortgaan met voor Malwa-opium bijna het dubbele te betalen als voor Bengaalsche opium, dan verdwijnt de helft van den inkoopprijs toch in de zakken van opkooopers en andere tusschenpersonen, of in die van de inlandsche hoofden van de onafhankelijke staten.

§ 4. Wanneer nu de rondreizende Assistenten de Malwa-opium opgekocht hebben, zenden zij die naar de factorij te Ghazipore (niet naar Patna), waar zij bersid en voor export of voor binnenlandsch gebruik (abkari) geschikt gemaakt wordt.

Over Malwa-variëteiten van de papaver hebben wij in Hoofdstuk II, § 2, al een en ander medegedeeld en behoeven op dit botanisch gedeelte niet verder terug te komen. De bereiding van de Malwa-opium geschiedt in de inlandsche staten ook eenigszins anders dan in de gouvernements-districten. Het in aarden potten opgezamelde sap laat men eerst uitdampen, daarna wordt het deeg bij den inzamelaar te huis uit de hand tot ballen gekneed, en dompelt men deze daarna in potten met lijnolie gevuld. In dezen toestand worden zij aan de opkooopers (bunneahs) of aan hen, die op het product voorschot gegeven hebben, verkocht. De opkooopers wringen de ballen in katoenen

omslagen uit, opdat de olie er weder zoo goed mogelijk uitdruipe. Daarna kneden zij het deeg urenlang met de hand over, waardoor de geheele voorraad zoo ongeveer een gelijk gehalte en graad, en een égale kleur krijgt. Heel veel zorg wordt er dus niet voor de bereiding gedragen en op vervalsching, of op voor het deeg schadelijke bijvoeging, wordt weinig gelet. En vandaar dan ook, dat de Malwa-opium op de China-markt zoo veel lager genoteerd staat dan de Bengaalsche opium.

Aan de fabriek te Ghazipore, door den Assistent-opkooper afgeleverd, is die opium veel te onzuiver om zelfs als Abkari-opium voor binnenlandsch gebruik in den handel te kunnen worden gebracht, hoewel volgens de rapporten in sommige gouvernementen de schuivers of opiumeters op dien lijnolie-smaak van de opium gesteld zijn.

In de fabriek nu begint men met die 2 maundszakken met opium, in daarvoor bestemde gebouwen te laten uitoliën, volgens een zelfde methode als men in een suikerfabriek de suiker van een laag nummer laat uitstropen. Heeft dit voldoende plaats gehad, dan wordt het deeg op de droogbakken uitgespreid en laat men het in de zonnewarmte opdrogen, totdat het een gehalte van 90° verkregen heeft, en daardoor vrij harde koeken geworden zijn. Deze snijdt men daarna in kleiner stukken en perst ze in kubieke vormen, die juist 1 seer ($1\frac{1}{4}$ kati) inhouden. De Bengaalsche opium die door de kooplieden te Calcutta afgekeurd en teruggezonden wordt, voegt men voor binnenlandsche consumptie daarbij. Vervolgens wordt iedere koek in zoogenaamd Nepalpapier, d. i. papier vervaardigd van de bamboeplant, gewikkeld, een weinig geolied en daarna in kisten gepakt, die 60 koeken kunnen bevatten en dus juist 60 seer of $1\frac{1}{2}$ maund = 90 kati moeten inhouden. In dezen vorm wordt de Abkari- of accijns-opium aan de verschillende magistraten, volgens de door hen aangevraagde hoeveelheid verzonden, die ze dan weder aan de opiumslijters verkoopen.

HOOFDSTUK VI.

DE OPIUMVEILING TE CALCUTTA

§ 1. De dusgenaamde *provisie*- of export-opium, te Patna en Ghazipore bereid, wordt naar Calcutta gezonden en aldaar door het gouvernement op publieke veiling bij opbod verkocht, nadat te voren een minimumprijs per kist, inhoudende een pikol opium, is vastgesteld, welke prijstaxatie van de meer of mindere goede qualiteit van het product afhangt.

De veilingen hebben maandelijks plaats, zoodat telkens ongeveer $\frac{1}{12}$ deel van het voorhanden aantal kisten aan de markt komt. Verkocht men den geheelen oogst tegelijk, dan werd de markt overvoerd, en de geleidelijke uitvoer naar China en de Straits belemmerd, hetgeen op den verkoopprijs invloed zou hebben.

Het ter veiling aangeboden aantal kisten te Calcutta bedraagt 's jaars tusschen de 50 en 60 000 ¹, zoodat dus elke maand 4 à 5000 kisten verkocht worden en wel een gelijk getal van Behar- en van Benares-opium. Het gouvernement draagt zorg, dat, *vóór* de veilingen aanvangen, belanghebbenden bekend worden gemaakt met de maandelijks te verkoopen hoeveelheid en met de officieele schatting van de qualiteit van het product. Bovendien worden er nog eenige duizenden kisten van den jongsten oogst in reserve gehouden, (gemiddeld 30 000 's jaars), daar men nimmer weten kan of

---

¹ Het bekende Famine report, Dl. II, blz. 96, geeft op, dat de opiumexport naar China uit Calcutta en Bombay te zamen tusschen 1854/59 $\pm$ 74.000 en tusschen 1874/79 $\pm$ 93.000 kisten per jaar bedroeg.

er niet plotseling nieuwe voorraad en alsdan tegen verhoogden prijs aangevraagd zal worden.

Vóór de veiling is het den kooplieden geoorloofd eenige kisten te doen openbreken en de ballen nauwkeurig te onderzoeken. Hiervan wordt echter betrekkelijk weinig gebruik gemaakt, want het vertrouwen in de goede waar die het gouvernement levert, neemt gaandeweg toe.

Het is, zooals reeds medegedeeld werd, wel eens, en zelfs in den laatsten tijd, voorgekomen dat de koopers een of meer kisten terugzonden, — en ook van uit de Straits geschiedde dit, — dewijl de opium niet beantwoordde aan de monsters of aan de afgelegde verklaring. Daar zulke zaken voor het gouvernement zeer onaangenaam en nadeelig zijn, zal het in dusdanig voorkomende gevallen dan ook aan ontevredenheidsbetuigingen wel niet ontbreken. Het belang dat het gouvernement er bij heeft om zijn goeden naam als opiumleverancier op te houden, is natuurlijk niet gering. Het monopolie hangt er van af. De Bengaalsche opium is niet goedkoop, zoodat steeds de handelaren in Perzische en Levantsche opium op den loer liggen om het gouvernement te onderkruipen. De grootste inspanning getroost men zich dan ook om steeds de *provisie*-opium van gelijke bestanddeel, kleur en aroma te doen zijn, en nimmer mag Malwa-opium tusschen de Bengaalsche ingeschoven worden, tenzij zulks uitdrukkelijk wordt medegedeeld. En is de verkoop van Malwa-opium voor export dringend noodig, dan moet het product nauwkeurig omschreven en den koopers alle faciliteit gegeven worden om zich van de hoedanigheid te overtuigen.

Want ook voor de koopers is het van gewicht, goed te weten welke waar zij aan hun afnemers leveren. Op de *f* 60 á 70 millioen, die zij jaarlijks aan het gouvernement voor *provisie*-opium betalen, moeten zij een brutowinst van $\pm$ *f* 40 millioen maken. Worden zij in die winst niet teleurgesteld, dan hebben zij er belang bij het gouvernements-monopolie te helpen handhaven, en zich niet elders van opium te voor-

zien. Wederkeerig steunen dus gouvernement en particulieren, de verkooper en de afnemers elkander, zoodat er van kwade trouw geen sprake kan zijn, en het gouvernement gaarne aan elke reclame gehoor geeft. Bovendien weet de opiumkooper, dat het gouvernement in de soort van zijn Bengaalsche opium een natuurlijk privilegie heeft en de bereiding met zulk een zorg geschiedt als voor Malwa-, Perzische en Levantsche of Turksche opium onmogelijk schijnt te zijn.

De *vóór* de auctie opengebroken kisten of de onderzochte ballen worden niet verkocht, maar gaan, — dewijl daardoor de aroma voor een gering deel verloren is gegaan — naar de fabriek terug, om tusschen de Abkari-opium voor inheemsch gebruik gemengd te worden. De kisten worden dan vervangen door andere uit den reserve-voorraad.

§ 2. De maandelijksche veilingsdag — de dag waarop in weinige uren en in een beperkte ruimte vele millioenen omgezet worden — is voor de honderden belanghebbenden, een gewichtige afwisseling in hun dagelijksch leven; en de veiling zelve, met al wat daarmede in verband staat, levert een tooneel, beurtelings van ernst en bont gewoel op.

Een paar maal woonde ik te Calcutta de veiling bij, en daar er zelden iemand ter markt schijnt te komen die geen belanghebbende is, ontbrak het dan ook niet — vooral van de zijde van Parsis en Armeniërs — aan bespiedende blikken en zelfs aan nicuwsgierige vragen, bij het opmerken van een vreemdeling.

De eerste veiling van het oogstjaar begint in den aanvang van December, en de volgende op den 2^{en} of 3^{en} van elke maand. Zij worden gehouden in de venduzaal van de »Salt-board'' die een deel vormt van de »Board of Revenues.'' Wie de veiling bij wil wonen, moct voorzien zijn van een entrékaart door den secretaris van »the Board of Revenues'' af te geven; waarschijnlijk dient die maatregel om het gedrang van nicuwsgierigen of om de opkomst van koopers

in het klein te voorkomen. Want in de zaal zelve gaat alles in het groot.

De zaal is langwerpig en in het midden staat de kathedr, van waar de vendumeester (een gewichtig persoon) zijn staf zwaait. Rechts en links van hem zitten aan met groen laken bekleede tafels de vendu-schrijvers. Voor en ter zijde van dit personeel staan banken met leuning en lessenaars. De hoofdplaatsen zijn ingenomen door de vaste bezoekers, waarschijnlijk allen belanghebbenden; het zijn Armeniërs, Parsis, slechts een paar Europeanen en Chineez en, en voorts vele Hindu banyans (Hindusche groothandelaren). Ieder houdt zich rustig en kijkt ernstig; het geheel levert een deftig officieelen aanblik op; men gevoelt als 't ware hier bij elkander gekomen te zijn met het doel groote zaken te doen. De opium wordt nu in perceelen van 5 kisten = 5 pikol elk, geveild. De vendumeester zet bij elk perceel den pikol in, en wie één koopt, koopt vijf. De inzet is gewoonlijk f 1200 per pikol; en de gegadigden gaan van dien inzet af, bij opbod, eerst van f 5 en daarna van 1 ropy verder. Tijdens mijn bezoek heb ik de opium voor niet hooger zien verkoopen dan voor gemiddeld tusschen de 1210 en f 1215 de pikol, doch naar ik vernam, wordt er soms voor hooger ingezet en biedt men tot f 1240.¹

Gewoonlijk staat de Patna-(Behar) opium beter aangeschreven dan de Benares, en brengt dus de eerste ook ter veiling eenige guldens meer op.

In tegenoverstelling met den ernst, die binnen heerscht, levert de opiummarkt, die staande de vendutie buiten het gebouw gehouden wordt, een heel ander schouwspel op. Terwijl Armeniënen, Parsis, Europeanen en Chineez en de provisie-opium bij vele perceelen tegelijk voor export koope n, trachten de Hindu banyans een of meer kavelingen machtig te worden, om die dadelijk *en détail* en balsgewijze buiten

---

¹ Volgens statistieke opgaven variceerde de prijs per pikol van 106 tot 131 pd. st., tusschen 1854 en 1880; gemiddeld 125 pd. st.

aan de liefhebbers van Bengaalsche opium van de hand te zetten, en daardoor ook de kleine beurzen gelegenheid te geven zich iets puiks aan te schaffen. Daar de veiling publiek is, kan die détailhandel ook niet verboden worden, en (zooals het volgend hoofdstuk ons zal doen zien) kan alleen door de gepatenteerde opiumverkoopers in het klein op die wijze worden ingekocht.

De levering van dien détailverkoop kan niet dadelijk geschieden, de transactiën worden dus genoteerd; doch men kan zich intusschen voorstellen welk een ruuoer en geschreeuw er veroorzaakt wordt door den verkoop bij kleine kavelingen en bij opbod van wellicht een honderd pikols door verschillende verkoopers aan eenige honderden afnemers. Zoowel in het groot als in het klein is alles echter in een paar uren van de hand gezet.

§ 3. Indien de gewone veilingprijs van de Bengaalsche opium f 1210 tot f 1220, — laat ons aannemen f 1225 ¹ per pikol — is, wat heeft dan het gouvernement van Nederlandsch-Indië voor zijn opium te betalen? De volgende opgaven hieromtrent ² zijn uit de laatste koloniale verslagen getrokken:

Invoer te Batavia.

	1881.		1882.		1883.	
	Aangev. aantal kisten.	Tegen f — per kist.	Aangev. aantal kisten.	Tegen f — per kist.	Aangev. aantal kisten.	Tegen f — per kist.
Levantsche opium	770	f 1845.39	826	f 1316.48	615	f 1332.50 ⁵
Bengaalsche opium	900	f 1545.74	800	f 1460.81	950 ^{1/2}	f 1380.41 ⁵

Rekent men bij den inkoopprijs van een kist opium op de veiling te Calcutta nog 10 pCt. voor vendutie en commissiepenningen, vracht, assurantie, pakhuishuur, koeliegelden enz.,

¹ De gemiddelde verkoopprijs per kist tussehen 1873 en '83 was 125 p. s. 14 sh. In hoofdstuk VIII zullen wij zien, om welke reden zulks met ongeveer f 1225 overeenkomt.

² Gebruikt men in Nederlandsch-Indië Patna- of Benares-opium? Wij zagen dat hierin nog prijsverschil bestaat. Zie hierover Hoofdst. VIII.

dan rijst de vraag of het gouvernement van Nederlandsch-Indië wel op de goedkoopste wijze zijn opium inkoop. Allicht zou er op den inkoop van Bengaalsche opium te Calcutta een *f* 50 (misschien zelfs meer) per kist en dus een *f* 50.000 per jaar kunnen bezuinigd worden, indien rechtstreeks de opium door een agent (door den onbezoldigden consul bijv.) ter veiling ingekocht en naar Batavia opgezonden werd.

Op den duur en zoolang de Calcutta-veilingen blijven bestaan, zou een dergelijke regeling een niet onbelangrijke winst voor den fiscus opleveren, terwijl ingeval die agent de consul ware, een commissieloon van 3 pCt. of van *f* 6 à 7000 per jaar een indirecte betaling van het consulaat zoude uitmaken. De quaestie in hoever het al dan niet aan te bevelen is dat het Nederlandsch-Indisch gouvernement zelf als opiumplanter voor het inheemsch gebruik optreedt, zullen wij in een volgend hoofdstuk behandelen.

HOOFDSTUK VII.

HET DEBIET VAN OPIUM IN HET KLEIN IN BRITSCH-INDIË;
EN DE ORDONNANCIËN DIE DIEN DETAIL-VERKOOP,
ZOMEDE DEN ONGEWETTIGDEN AANPLANT EN HET CLANDESTIEN BEZIT
EN VERVOER VAN OPIUM BEHEERSCHEN.

§ 1. Het Britsch-Indische gouvernement heft o. a. accijnsbelasting van binnenslands gestookte sterke dranken, van opium voor inheemsch gebruik en van enkele bedwelmende kruiden. Het beginsel dat hierbij voorgeaat, is om bij een zoo hoog mogelijke belasting een minimum consumptie in de hand te werken. Het accijnsrecht is niet voor geheel Britsch-Indië uniform, maar wordt provincie's-gewijze geregeld. Voor geheel Britsch-Indië (de onafhankelijke Staten natuurlijk niet medegerekend), is de opbrengst dezer belasting tegenwoordig ongeveer 36 millioen gulden (bruto), zijnde *f* 0.17 per hoofd en per jaar. In die *f* 36 millioen zijn sterke dranken voor 26 millioen, inheemsche opium voor 6 tot 7 en andere bedwelmende kruiden voor 4 of 3 millioen gulden begrepen, (waaronder $\pm$ 40.000 Rs. voor accijns voor papaver-aanplant in Punjab.)

De statistieke tabellen van de opbrengst dezer accijnsbelasting geven ons een vrij goed overzicht van de geneigdheid der bevolking, hetzij tot drinken of tot het gebruik van bedwelmende kruiden in de verschillende provinciën van Britsch-Indië. In het kort en in ronde cijfers kan zulks aldus aangeduid worden.

	opbrengst van den accijns van sterken drank.		opbrengst van den accijns van opium en kruiden. ¹⁾
Bengalen . . .	f 7.000.000	PER HOOFD. f 0.08.	± f 2,600.000
W. W. Provinciën Oudh en Punjab.	„ 4.200.000	„ 0.04.	„ „ 1.800.000
Bombay . . .	„ 6.000.000	„ 0.26.	„ „ 1.000.000
Madras en centraal Prov. . . .	„ 7.600.000	„ 0.28.	„ „ 1.400.000
Burmah . . .	„ 700.000	zeer gering.	„ „ 1,500.000
Assam	„ 200.000	id.	„ „ 1,800.000

Hieruit blijkt dat Madras en Bombay, die als de armste provinciën van Britsch-Indië beschouwd worden en te zamen ongeveer $\frac{1}{3}$ van de geheele bevolking bevatten, toch nog 60 perc. van den accijns van sterke dranken en 40 perc. van de geheele accijnsbelasting betalen, voorts dat in Assam en Burmah het meest opium gebruikt wordt, zijnde in Assam per hoofd en per jaar voor 41 cents en in Britsch Burmah voor 45 cents per hoofd en per jaar.

Wat er in Britsch-Indië gedaan wordt om het in evenredigheid met opiumgebruik veel sterker en steeds toenemend drankgebruik te bestrijden ²⁾ behoeft hier niet verder omschreven te worden. »The consumption of spirits» — zegt een officieel verslag — »is relatively high.« Het wordt geschat op $\frac{1}{4}$ flesch per hoofd en per jaar in de gouvernementslanden en op $\frac{1}{16}$ gallon per hoofd en per jaar van de geheele be-

¹⁾ Onder deze cijfers van opium en bedwelmende kruiden is ongeveer voor de helft aan opium en voor de helft aan bedwelmende kruiden begrepen; met uitzondering van Burmah en Assam waar bijna alles opium is. (B. I. Koloniaal Verslag van 1882/83.)

²⁾ Toenemend drankgebruik namelijk, voor zoover zulks veel gemakkelijker is onder officieele statistieke cijfers te brengen. Het opiumgebruik toch van de Bengaalsche papaverplanters en van hen die in de onafhankelijke staten wonen, is moeielijk te controleeren; evenmin het bedrag van de clandestiene opium die uit de onafhankelijke staten op gouvernements-gebied, en daar aan den man wordt gebracht.

volking van Hindostan. Het is drank die gedistilleerd wordt in het land zelf (en dus niet ingevoerd) en waartoe in elk district (Residentie) gewoonlijk één distilleerderij, doch nimmer meer dan twee van dergelijke stokerijen bestaan.

Onderzoek naar de geneigdheid van de bevolking van de verschillende gouvernementen en gewesten in zake »*spirit drinking, opium eating and hemp-juice (ganja) smoking*« behoort tot de verplichting van de plaatselijke ambtenaren. Volgens 4 methoden worden de opgaven daaromtrent op de gewestelijke statistieke bureaux verzameld en bijgehouden, te weten:

1^e. De cijfers door de plaatselijke ambtenaren verstrekt.

2^e. De cijfers, berekend naar de inkomsten, die drank- en opiumverkoop opbrengen.

3^e. De cijfers, berekend naar de vermoedelijke hoeveelheid drank en opium, die in den handel gebracht en geconsumeerd wordt (wettig en clandestien).

4^e. De cijfers, berekend naar het aantal drankwinkels en opiumkitten en het aantal personen, die daar hun inkoop doen.

Zonder nog tot bepaalde cijfers gekomen te zijn, heeft men in het algemeen reeds kunnen bepalen dat, voor zoover Bengalen betreft, »*Opium eating*» overheerschend is in Noord-Bengalen, Orissa en het aangrenzend Midnapore en Chittagong; dat de meeste »*ganja*» gebruikt wordt in Oost-Bengalen en in Purneah Bhanguipore en Monghyr ¹⁾ en »*pachwai*- of sterke drank» het meest navraag vindt in de bergachtige streken en in het Westen en Zuidoosten van de provincie Bengalen. In Punjab wordt wegens gebrek aan voldoende opium veel

¹⁾ *Ganja* is ongeveer gelijk aan *Bhang, Haschisch, sidhi, sabzi* en *charas*.

Het wordt in Oost-Bengalen, het meest door de Mohammedanen gebruikt, zoodat ook daar de belasting op *ganja* meer opbrengt dan die op opium. In 1883 bedroeg die *ganja*-belasting 19 pet. van de geheele accijnsopbrengst, volgens een maastaf van 35 cent per hoofd en per jaar. Er werd van dit *ganja*-product 6430 mannds gebruikt, en de accijns bedroeg f 40 per maand ($\frac{3}{5}$ pikol.) Met de waarde van het product mede, verdiende het gouvernement op *ganja* ± f 330 per maand (bruto) en in 3480 kitten werd dit goed aan de bevolking verkocht.

bhang gebruikt en van de Rajpoeters en de Sikhs wordt gezegd, dat zij zonder opium te drinken niet kunnen leven. Voor de andere provinciën gaven wij hierboven reeds eenige algemeene cijfers, waaruit bleek dat in Burmah en Assam de opium, in Bombay beiden, opium en sterke drank, en in Madras en de Centraal-provinciën voornamelijk de sterke drank het meest aan de accijns-belasting opbrengt. ¹⁾

§ 2. Om ons tot het *opium*gebruik in Britsch-Indië te bepalen, blijft het zeker zeer moeielijk uit te maken waar, in evenredigheid tot het aantal zielen, meer opium geschoven wordt, in Nederlandsch- of in Britsch-Indië. Voor Nederlandsch-Indië kan men schatten, dat op een schuivende bevolking van ongeveer 25 millioen zielen (vrouwen en kinderen medegerekend) 15 pCt. van de meerderjarige mannen tot de matige en 5 pCt. tot de onmatige schuivers behooren. De Javaansche en Maleische vrouwen schuiven over het algemeen weinig.

De bevolking van Britsch-Indië bedraagt:

Bengalen ²⁾	138	millioen
Madras	32	»
Bombay	17	»
Onafhankelijke staten	53	»
	<hr/>	
	240	»

Nu wordt — zooals wij aantoonen — in de eene provincie veel meer gebruik gemaakt van opium- en bedwelmende kruiden, dan in de andere. Terwijl in Nederlandsch-Indië jaarlijks gemiddeld 1650 pikols wettige en minstens een dubbel aantal pikols clandestiene opium verkocht worden, brengt in Britsch-Indië (de onafhankelijke staten niet mede-

¹⁾ „The principal other drngs — zegt het officieel verslag — upon which an excise duty is levied are *madad* and *chandu*, two preparations of opium, the latter of which is said to be specially deleterious”. Waaron *chandu*, dat ook in Ned.-Indië bekend is, bijzonder schadelijk is, wordt niet gemeld.

²⁾ Onder Bengalen zijn de volgende provinciën begrepen: Neder-Bengalen, Punjab, N. W. Provinciën, Oudh, Centraal Provinciën, Assam en Britsch Burmah,

gerekend) het gouvernement jaarlijks 7000 ¹⁾ maund of $\pm$ 4000 pikol opium in den handel ten behoeve van een 100 millioen zielen. Dit is geprepareerde Malwa-opium (abkari- of accijns-opium) en komt het gouvernement op 14 sh. 6 d. per seer of *f* 575 per pikol. De winst in Britsch-Indië op de levering van opium voor inheemsch gebruik zonder den accijns is dus betrekkelijk luttel, want dit bedroeg in 1883 voor de geheele hoeveelheid van 7364 $\frac{1}{2}$ maund $\pm$ *f* 3 $\frac{1}{2}$ millioen netto.

Doch zulks sluit nog niet in, dat er weinig opium gedronken of geschoven wordt. ²⁾ In de opium-gebruikende districten rekt men dat van de stedelingen door 20 pct., en van de dorpelingen door 10 pCt. van het mannelijk personeel geschoven wordt. Vrouwen en kinderen gebruiken geen opium, en van onmatig schuivende mannen wordt geen melding gemaakt. In Burmah en Assam, waar volgens de opbrengst der accijnzen, betrekkelijk veel geschoven wordt, rekt men dat 6 tot 9 pCt. van de mannen opium gebruiken, en dat één schuiver ongeveer een Eng. pond opium per jaar noodig heeft. In Rajputana en onder de Sikhs, waar ook vrouwen en kinderen opium gebruiken, wordt door 12 pCt. van de geheele bevolking opium gedronken. In Orissa gebruikt 10 pCt. van de meerderjarige mannen opium.

Maar misschien zijn die cijfers veel te gering, wanneer men in aanmerking neemt hoe gemakkelijk een papaverplantende bevolking aan de opium kan komen, zonder die te behoeven te koopen. Zij heeft haar product slechts voor het grijpen. Ten anderen bestaat er op den papaver-aanplant in de onafhankelijke Staten weinig of geen contrôle, en

¹ In 1882/83 was dit 7364 $\frac{1}{2}$ maund.

² De Arische volken geven de voorkeur om de opium in te nemen (bijv. als drank), de niet-Arische om die te snuiven (te rooken, al of niet met tabak vermengd) en de Turken om die te kauwen (te pruimen). In het algemeen vermengen de Hindu's de opium met eenig vocht om dit mengsel in te nemen en gebruiken de Mohammedanen deze lekkernij rookende. Arme Hindu's gebruiken ganja, doch de Mohammedanen houden daar ook var.

ondanks de grenspolitie van de provinciën onder rechtstreeksch beheer, zal er voor smokkelen en verkoop op gouvernements-terrein, vooral in de afgelegen streken, wel gelegenheid in overvloed zijn.

Wijders is de gouvernements-opium, die door de gepatenteerde verkoopers verkocht wordt, zeer goedkoop, in vergelijking met den prijs in Ned.-Indië daarvoor besteed. Voor een pie (= $\frac{1}{12}$ anna = $\frac{1}{2}$ cent) toch, bekomt men ongeveer de helft van een kleine erwt, d. i. nagenoeg $2\frac{1}{2}$ cent voor een mata. Op Java zou een dergelijke hoeveelheid zeker 8 tot 10 cent kosten. De ganja of bhang is nog goedkooper, zoodat men in sommige districten dan ook geen opiumkitten, maar ganja- of bhangkitten aantreft. Deze globale berekeningen behoeven wij hier echter niet verder te vervolgen.

Van sommige streken wordt gemeld, dat er zeer veel opium gebruikt wordt, bijv. van Benares en omstreken, waar bijna ieder, opium of liever ganja gebruikt. Doch over het algemeen schuiven jonge mannen niet, en begint men daarmede eerst op ongeveer 40jarigen leeftijd. Zij die het minst te doen hebben, gebruiken ook het meest opium; anderen, die het gebruik van sterken drank nalaten, nemen opium als surrogaat. Waar zich Chineezen in grooten getale vestigen, heeft men opgemerkt, dat ook opiumgebruik belangrijk toeneemt. In Burmah was het officieele debiet in 1870: 15000 seer en in 1880: 46000, hetgeen men aan toeneming van Chineezen toeschrijft.

De algemeene opinie is in Britsch-Indië, dat de opium niet schadelijk werkt, en men zelfs de sterkste mannen, die een zwaar werk of een grooten tocht te doen hebben, in plaats van voedsel een opiumpil ziet nemen, zonder dat zulks hunne krachten ondermijnt. ¹⁾

Gaan wij, na deze beschouwing over opiumgebruik in het

---

¹⁾ Men zegt dat in Engeland zelf, in een paar vochtige zee-provinciën, 's jaars ongeveer 300 000 pd. opium wordt ingevoerd, hetgeen dus meer dan 2000 pikol zou zijn.

algemeen, de ordonnanciën in behandeling nemen, die ongewettigden aanplant, clandestien bezit en verkoop *en détail* van opium (abkari- of accijns-opium) beheerschen, om vervolgens met de gouvernements-opiumverstrekking voor inheemsch gebruik, den smokkelhandel, de vervalsching van opium en de op die zaken betrekking hebbende rechtspleging kennis te maken.

§ 3. De nog van kracht zijnde wetten en ordonnanciën (acts), die op opium in het algemeen betrekking hebben, zijn volgens tijdorde de volgende ¹⁾:

Acts of the Governor

General in council.

1849 Act	XI.	Abkari ² (accijns) revenue act of Calcutta, als vervolg op de acts van 1813 en 1824.
1852 »	III.	Bombay spirituous liquors act. (Hierbij kan alsnog geraadpleegd worden Regulation XXI van 1827, zijnde de Bombay Duty on Opium-regulation; en Regulation XX van 1830, zijnde de Malwa-opium regulation. Eerst in 1860 komt de Bombay accijns-opbrengst afzonderlijk op de financiële tabellen voor.)
* 1856 »	XXI.	Excise laws, or the Bengal Abkari act.
* 1857 »	XIII.	Cultivation of the poppy and manufacture of Opium.
* 1871 »	X.	The northern India Excise act.
1872 »	IV.	The Punjab laws act.
1872 »	XXVI.	The Punjab Opium law-amendment.
1873 »	VI.	Transshipment of goods-act.
1875 »	XVI.	The Indian Tariff-act.

¹ De acts die voor mijn onderwerp van waarde zijn, heb ik met een * gemerkt. De overige blijven verder onvermeld.

² Abkari is een Perzisch woord, dat eigenlijk *water-bereiding* beteekent. De Engelschen namen den accijns van opium en sterken drank van het inlandsch bestuur over.

- 1876 Act II. Act to amend act XI of 1849, act XXI of 1856 and act IV of 1866.
- 1876 » XXIII. Act to amend the law relating to opium.
- 1877 » VI. Act for postponing the day on which the opium act of 1876 is to come into force.
- * 1878 » I. Act to amend the law relating to opium.
- 1880 » VI. Act to amend the law relating to the licensing of trades and dealings (vergelijk hierbij de Madraslicense-act van 1878 en de Bombaylicense-act ook van 1878).

Ik laat thans in de eerste plaats de vertaling volgen van Act XIII van 1857, regelende de cultuur van papaver en de bereiding van opium; ten 2^e Act I van 1878, hetgeen wij de opium-ordonnancie zouden kunnen noemen; ten 3^e Act XXI van 1856, zijnde de Britsch-Indische accijns-wet voor zoover die op opium betrekking heeft; en ten 4^e Act X van 1871, voor zoover een nadere uitlegging van huisvisitatie gegeven wordt. In 1881 werd voor het geheele gouvernement van Bengalen een uniforme accijns-wet uitgevaardigd.

§ 4. Act n°. XIII van 1857.

Wet regelende de cultuur van de papaver en de bereiding van opium in het presidentschap Bengalen.

Nademaal het gebleken is, dat de wet betreffende de cultuur van papaver en de bereiding van opium voor rekening van het gouvernement niet meer aan de vereischten voldoet ter contracteering tusschen de opiumagenten en de verbouwers; en nademaal het noodig is dat sommige bepalingen om in de behoefte te voorzien dienen te worden ingetrokken, en dat de verordeningen omtrent clandestienen papaver-aanplant,

zoomede de voorschriften voor een geregelde papavercultuur en opiumbereiding voor rekening van het gouvernement, moeten worden aangevuld, — is besloten als volgt:

ART. 1. De ordonnanciën van 1793 n°. 32, van 1795 n°. 32 en 53, van 1816 n°. 13 art. 1 tot 40, en van 1824 n°. 7, art. 18, 23 en 24 worden hierbij ingetrokken. ¹

ART. 2. De aanplant van papaver en de bereiding van opium binnen het gebied van het presidentschap Bengalen, anders dan voor gouvernements-rekening, zijn hierbij verboden.

ART. 3. Het oppertoezicht voor de levering van opium aan het gouvernement zal berusten bij de Agenten, of andere daartoe gerechtigde ambtenaren door het Gouvernement hiervoor aangesteld, die hunne betrekking zullen vervullen onder de controle en de directie van het Departement van landelijke inkomsten te Calcutta. De Agenten zullen worden bijgestaan door Deputy-Agents en Sub-Deputy-Agents of zulke andere ambtenaren, (hetzij covenanted of uncovenanted) als het gouvernement van tijd tot tijd noodig acht aan te stellen. De collector (resident van het district of gewest) zal, totdat het gouvernement anders moge beslissen, krachtens zijn ambt als Deputy-Agent fungeeren; terwijl de verplichtingen in dit opzicht van de Deputy-Agents en van de Sub-Deputy-Agents van tijd tot tijd herzien zullen worden door het genoemde Departement onder nadere goedkeuring van het Gouvernement.

ART. 4. De opium-agenten en alle hunne ondergeschikte ambtenaren zijn tegenover de justitie verantwoordelijk, indien zij de bevoegdheid, in deze wet neergelegd, overschrijden. Maar noch tegen den Agent, noch tegen eenig hem ondergeschikt ambtenaar kan voor de ambtelijke uitoefening zijner plichten een actie ingesteld worden, tenzij de persoon die zich door een der genoemde ambtenaren benadeeld acht, zich eerst zelfs tot den Agent zal gewend hebben om herstel

---

¹ Zie over deze wetten § 1 en 2 van hoofdstuk IX.

van grieven. Indien een dusdanig persoon geen genoegen neemt met de beschikking, die de Agent op zijn verzoek neemt, dan zal het hem vrijstaan zich *of* tot de »Board of revenue'' *of* tot de justitie te wenden.

ART. 5. De opium-agenten mogen in hun ambtelijke hoedanigheid geen civiele actie tegen iemand indienen, zonder voorafgaande vergunning van de »Board of revenue.''

ART. 6. In de gevallen dat de »Boord of revenue'' het voegzaam acht, of dat de regeering hieromtrent aldus beschikt, neemt hij zelf de vervolging of verdediging op zich van den Agent of eenig hem onder-geschikt ambtenaar, van eene zaak waarin een zoodanig ambtenaar ten gevolge eener ingestelde actie betrokken is geworden, en zulks in plaats van de vervolging of verdediging aan dien ambtenaar over te laten. Ook kan de »Board of revenue'' hiertoe een bepaald ambtenaar aanwijzen.

ART. 7. De »Board of revenue'' zal met toestemming der regeering de grenzen bepalen binnen welke licentiën mogen uitgereikt worden om papaver te planten voor rekening van het gouvernement, en den prijs bepalen, die aan de verbouwers voor de ingeleverde opium kan betaald worden. De prijs zal berekend worden per seer van 80 tolahs voor opium van een bepaald standaard-gehalte, en zal volgens een gegeven tarief door de »Board of revenue'' verminderd worden voor ingeleverde opium, waarvan het gehalte beneden dien standaard blijkt te zijn.

ART. 8. De Sub-Deputy-Agents of andere ambtenaren, die met het toezicht op de cultuur belast zijn, zullen op een bepaalden tijd van het jaar licentiën voor de verbouwers uitgeven, die omtrent papaver-aanplant en de levering van het product aan het gouvernement tegen een bepaalden prijs wenschen te contracteeren. In iedere licentie wordt het aantal bigha's vermeld voor welke gecontracteerd wordt, en zal die licentie in een zoodanigen vorm worden opgemaakt, als de Agent met vergunning van de »Board of revenue'' voorschrijft.

ART. 9. Het zal iederen landbouwer vrijstaan een contract aan te gaan voor papaver-aanplant of niet; en ieder Sub-Deputy-Agent of ander opium-ambtenaar, die dwang zal aanwenden om een landbouwer te doen contracteeren of om hem voorschotten op papaveraanplant te doen aannemen, zal aan *ontslag* uit zijn betrekking blootgesteld staan. De Sub-Deputy-Agent of een der andere voornoemde ambtenaren kunnen naar goedvinden een licentie aan eenig ambtenaar weigeren. Eenig persoon aan wien aldus een licentie geweigerd is, kan zich op den Agent beroepen, wiens uitspraak beslissend zijn zal.

ART. 10. Indien bevonden wordt, dat een landbouwer, die reeds het betrokken voorschot van het gouvernement ontvangen heeft, de geheele uitgestrektheid grond waarvoor gecontracteerd is, niet bebouwd heeft, zal hij beboet kunnen worden met een som, gelijkstaande aan driemaal het bedrag van het voorschot, dat hij genoten heeft voor de uitgestrektheid gronds, welke hij in gebreke is gebleven te bebouwen, en deze boete kan hem opgelegd worden door den Deputy-Agent (magistraat en colleeteur) op aanklaecht van den Sub-Deputy-Agent of eenig ander opium-ambtenaar. Wie met de uitspraak van den Deputy-Agent niet tevreden is, kan bij den Agent appèl aantekenen en diens beslissing zal afdoende zijn.

ART. 11. Al de geproduceerde opium van een grondstuk, voor rekening van het gouvernement met papaver beplant, moet door den verbouwer aan den Sub-Deputy-Agent geleverd worden, of aan eenig ander distriet-opium-ambtenaar, of zij zal door hem naar de hoofdfactorij gebracht worden, naar gelang de Agent zulks zal bepalen; en deze opium mag noeh door den Zamindar, noeh door eenig ander landeigenaar, noeh door eenig paechter in beslag genomen worden om ter voldoening van achterstallige paehtpenningen te dienen: noeh door eenig ander schuldeiseher van den landbouwer, volgens welke order of rechterlijke uitspraak ook. De som echter die den verbouwer voor dusdanige opium [door het gouvernement] verschuldigd is, mag op rechterlijk bevel door den Agent

in beslag genomen worden, op den voet van de bepalingen voor zulke in-beslagnemingen uitgevaardigd.

ART. 12. Alle opium die door de verbouwers aan den Sub-Deputy-Agent of eenig ander ambtenaar wordt ingeleverd, moet vóórdát deze naar de hoofdfactorij wordt gezonden, door dien ambtenaar gewogen, onderzocht en geëlassificeerd worden, in tegenwoordigheid van de verbouwers en in overeenstemming met de door de »Board of revenue'' vastgestelde bepalingen. Ieder verbouwer, die ontevreden is over de classificatie door voornoemden opium-ambtenaar, staat het vrij zijn product naar de hoofdfactorij te brengen, of het door dien opium-ambtenaar daarheen te laten opzenden, doch immer afgescheiden van *die* opium, waarover geen verschil is geweest.

ART. 13. Alle opium door de districts-opium-ambtenaren naar de hoofdfactorij opgezonden, en alle opium bij de hoofdfactorij door de verbouwers ingeleverd, zal daar gewogen en onderzocht worden door den opium-examinator of een ander daartoe aangewezen ambtenaar, ingevolge de bepalingen van de »Board of Revenue'', en de soort en de bestanddeelen van de opium en de daarmee overeenkomstige vermeerdering of vermindering van den standaardprijs zullen aldaar door het te houden onderzoek uitgemaakt worden. De uitspraak van den examiner of van den Agent — voor de gevallen waarin deze te beslissen heeft — is beslissend, en mag door geen rechtbank meer in behandeling genomen worden.

ART. 14. Wanneer opium, door eenig verbouwer bij een districts-opium-ambtenaar of ter hoofdfactorij ingeleverd, verdacht wordt met eenig vreemd bestanddeel te zijn vervalscht, wordt deze staande het onderzoek door den opium-examinator verzegeld, en wordt hiervan aan den verbouwer kennis gegeven. Indien bij het te houden onderzoek de opium inderdaad bevonden wordt te zijn vervalscht, mag de Agent na voorlichting door den examiner, de confiscatie gelasten, en zal die last van den Agent beslissend zijn en geen verder beroep bij eenige rechtbank worden toegelaten.

ART. 15. De gewichten en de weegschalen bij de hoofd- en onder-factorijen in gebruik, worden door de »Board of revenue" verstrekt. Ieder districts-ambtenaar moet jaarlijks, vóór hij met het wegen van de opium begint, de betrokken gewichten en weegschalen onderzoeken, en het resultaat van zijn onderzoek den Agent bekend maken. Voor de hoofdfactorij houdt de Agent zelve een dergelijk onderzoek, waarvan hij den uitslag aan het betrokken Departement mededeelt. Van geen schalen noch gewichten mag gebruik gemaakt worden, tenzij zij deugdelijk bevonden zijn. Het is de plicht van alle daarmede belaste ambtenaren om toe te zien, dat de opium reechtvaardig en met een zuivere schaal gewogen worde, en het gebruik om zich van overwiechten te bedienen, of om minderingen en spillages in rekening te brengen, is bij deze verboden.

ART. 16. De afrekening met de verbouwers moet jaarlijks door de distriet-opium-ambtenaren geschieden, zoo spoedig mogelijk na de beëindiging van de weging en het onderzoek van het product; en de achterstand van een dusdanig verbouwer of van een tussehenpersoon mag door dien districts-ambtenaar ingevorderd worden door in-beslagneming en verkoop van den eigendom van den achterstallige of van zijn borg, op dezelfde wijze en volgens dezelfde voorschriften als door de colleeteurs de eigendom in beslag genomen en verkoekt wordt van achterstalligen in de aanzuivering van landrente of pachtpenningen; onder beding dat geen beslaglegging of verkoop zal plaats hebben zonder een vooraf verkregen vergunning van den Agent.

ART. 17. Ieder ambtenaar tot het opium-departement behoorende, die eenige heffing doet of eenige gift ontvangt onder welk voorwendsel ook, hetzij in geld of in goederen, van eenigen papaverplanter of van eenig persoon, die bij de opiumbereiding betrokken is, zal uit zijne betrekking ontslagen worden, en indien hij door den magistraat schuldig bevonden wordt, gestraft worden met een boete tot f 500 toe.

ART. 18. Indien eenig Zamindar, of ander landeigenaar of grondbezitter, van den ryot eene onwettige heffing of een hooger pacht eischt, dan waartoe hij wettiglijk bevoegd is, op grond dat hij papaver teelt, dan mag een dusdanig ryot, of voor hem de Sub-Deputy-Agent, of eenig ander districts-opium-ambtenaar bij den collector een actie tegen dien grondbezitter instellen, om van hem de som terug te erlangen, die door hem boven hetgeen hem wettig toekomt, geëischt is, en bovendien een gelijk bedrag als schadeloosstelling voor de veroorzaakte moeite. Zulk een actie zal behandeld worden volgens de voorschriften van alle actiën, die voor den magistraat en collecteur gebracht worden, opzichts achterstand en afpersingen van grondhuur.

ART. 19. Ieder landbouwer die met het gouvernement een contract heeft aangegaan om papaver te planten, en over de door hem verkregen opium op onwettige wijze beschikt, zal gestraft worden met een boete van hoogstens tien maanden vastgestelden prijs van de hoeveelheid opium, die hij aldus verduisterd zal hebben, of wel met een boete van hoogstens vijfhonderd ropijen, indien het bedrag van de eerstgenoemde boete minder bedraagt dan vijfhonderd ropijen; bovendien zal de gevonden opium verbeurdverklaard worden.

ART. 20. Ieder die opium koopt of ontvangt van een landbouwer of ander persoon, die met het gouvernement een contract heeft aangegaan om papaver te planten, of die op eenigerlei wijze met de opiumbereiding voor gouvernementsrekening in betrekking staat, en zelfs ieder die met een zoodanig landbouwer of ander persoon onderhandelt over den verkoop van opium of op eenig andere wijze het verduisteren van opium aanmoedigt of in de hand werkt, zoomede elke ambtenaar van het opium-departement, die in verduistering van opium betrokken zal gebleken te zijn, zal gestraft worden met een boete van hoogstens duizend ropijen, indien de betrokken opium niet meer weegt dan $31\frac{1}{4}$ seer (= 40 kati). Bij hooger gewicht zal de boete verhoogd worden met

32 ropijen voor elke meerdere seer ($1\frac{1}{4}$ kati), terwijl de gevonden opium zal geeonfisceerd worden.

ART. 21. Een ieder die papaver verbouwt zonder vergunningsbewijs van den Sub-Deputy-Agent of een ander daartoe aangewezen ambtenaar, en ieder die op welke wijze ook onwettige papaver-verbouwing in de hand werkt of aanmoedigt, zal gestraft worden met een boete van hoogstens vijfhonderd ropijen, tenzij de uitgestrektheid grond aldus onwettig bebouwd meer bedraagt dan 20 bigha's (= $8\frac{4}{7}$ bouw), in welk geval de boete berekend wordt op 25 ropijen de bigha. Voorts zal die papaver-aanplant vernietigd en de reeds daarvan verkregen opium geeonfisceerd worden. Indien die reeds verkregen opium niet benaderd kan worden, moet de overtreder een verdere boete opbrengen van hoogstens 32 ropijen per bigha van den aldus onwettig bebouwd grond.

ART. 22. Ieder grondbezitter, paechter, Zamindar, Tahsildar, Gomashtha of eenig ander landbeheerder is verplicht onmiddellijk kennis te geven aan de politie of aan de Abkári-daroga's, (1) of aan de opium-gomashta's, of aan den Magistraat en eollecteur, of aan den opium-Agent, Deputy-Agent of Sub-Deputy-Agent, van alle papaver, die op onwettige wijze verbouwd wordt binnen het gebied van een dusdanig landbeheerder, en wie deze kennisgeving opzettelijk nalaat, wordt gestraft met de boete, die gesteld is op onwettige verbouwing van papaver.

ART. 23. Alle politie en Abkári-daroga's, alle opium-gomashta's en alle inlandsche ambtenaren van welken aard ook, en alle ehowkeydars en pykes en andere personen, tot de dorpspolitie behorende, zijn verplicht om er onmiddellijk hunne superieuren kennis van te geven, wanneer zij vernemen, dat eenige grond onwettig met papaver is beplant, en deze moeten daarmede den betrokken Sub-Deputy-Agent of den Colleeteur of eenig ambtenaar van het recherche-personeel van het be-

---

(1) Personeel van de recherche, verificateurs.

trokken district in wetenschap stellen. Al wie van de voornoemde ambtenaren of politiedienaren in gebreke blijft van een en ander mededeeling te doen, of op welke wijze ook medewerkt tot den onwettigen papaver-aanplant zal gestraft worden met een boete van hoogstens duizend ropijen, indien de overtreder een ambtenaar van het opium-departement is, en in alle andere gevallen met een boete van hoogstens vijfhonderd ropijen.

ART. 24. Indien een ambtenaar bij de politie of bij de recherche mededeeling bekomt, dat eenig land binnen zijne jurisdictie op onwettige wijze met papaver beplant is, moet hij terstond zich naar die plaats begeven om te onderzoeken of de mededeeling juist is, en in bevestigend geval den aanplant uitroeien. Hij moet hiervan onverwijld zijn superieur kennis geven en intusschen de noodige stappen doen, om den verbouwer voor den magistraat te brengen. Indien de verbouwer de vereischte borgstelling niet kan geven, zal hij hem in hechtenis nemen en naar den magistraat opzenden.

ART. 25. Ieder grondbezitter, pachter, zamindar, tahsildar, gomashtha of eenig ander landbeheerder heeft de bevoegdheid om den papaver-aanplant uit te roeien, die niet volgens de voorschriften van deze wet geteeld wordt op eenig land onder zijn administratie; doch is tevens gehouden van die uitroeijing dadelijk kennis te geven aan den naastbij wonenden politie- of recherche- of opium-ambtenaar, die dan zal handelen zooals hierboven omschreven is.

ART. 26. Tenzij hieromtrent anders beschikt wordt, zullen alle boete-opleggingen en verbeurdverklaringen door den magistraat uitgevoerd worden op aanklacht van den Agent of van den Sub-Deputy-Agent van het district, waarin opium ten behoeve van het gouvernement geplant wordt en op aanklacht door den collecteur of chef van de recherche in elk ander district.

ART. 27. Wanneer eenig persoon ingevolge deze wet tot boetebetaling veroordeeld is, dan mag hij bij wanbetaling of

onvermogen, door den magistraat gevangen gehouden worden voor den tijd van zes maanden of zooveel korter als de boete betaald zal zijn.

ART. 28. Bij herhaling der overtreding wordt telkenmale een gelijke boete, of bij wanbetaling, een gelijke gevangenisstraf aan de vorige toegevoegd.

ART. 29. Een ieder, die volgens de voorafgaande bepalingen gevangengezet wordt, tenzij hij gouvernements-ambtenaar is of tot de dorpspolitie behoort, zal in de civiele gevangenis opgenomen worden.

ART. 30. De helft der geïnde boeten op de bovengenoemde overtredingen benevens een belooning van anderhalve ropij voor elke seer (= f 1 per kati) opium, die verbeurdverklaard en door den civielen geneesheer voor gebruik geschikt verklaard wordt, komen ten voordeele van den aanbrengrer, en de wederhelft van de boete benevens een gelijke belooning ten voordeele van den aanhaler ¹. Indien de boete niet geïnd wordt, kan de »Board of Revenue" aan deze personen een belooning doen uitreiken tot een bedrag van 200 ropijen toe.

ART. 31. De Gouverneur-Generaal van Indië in rade mag bij Gouvernements-besluit de verbouwing van papaver en de bereiding van opium in eenig district toestaan. Wanneer een dusdanige vergunning gepubliceerd wordt, zijn ook de bepalingen van deze wet, in dat district niet van toepassing, tenzij dat bepaald wordt dat de aldus verkregen opium aan de gouvernements-ambtenaren moet uitgeleverd worden. In dat geval zijn de bepalingen en meer speciaal art 19 van deze wet ook op dusdanige papaver-verbouwers van toepassing.

---

¹ In Nederlandsch Indië geschiedt de belooning voor de aanhaling van onwettige opium volgens dezen maatstaf: voor den aanbrengrer $\frac{3}{7}$, voor den aanhaler $\frac{2}{7}$, aan allen die tot het ontdekken der overtreding en het doen der aanhaling hebben medegewerkt $\frac{1}{7}$ en voor buitengewone belooningen eveneens $\frac{1}{7}$.

§ 5. 1878 Act n°. 1.*The Opium Act (Opium-Ordonnancie).*

ART. 1. Deze opium-ordonnancie is van toepassing op al de landstreken, welke de Gouverneur-Generaal in rade, daartoe bij publicatie in de »Gazette of India'' zal aanwijzen. Zij zal in werking treden in die landstreken, op een op dezelfde wijze te bepalen tijd.

ART. 2. Alle verordeningen omtrent de opium tot dusver uitgevaardigd, worden ingetrokken, zooals hier achter zal worden aangegeven ¹. Bedwelmende kruiden worden niet onder opium begrepen.

ART. 3. Onder opium wordt verstaan, het sap van de papaver, de papaverballen, alle vermengingen met opium, en de bedwelmende bestanddeelen van de papaver in het algemeen verkregen.

De navolgende woorden verder, waarvan in deze ordonnancie gebruik zal worden gemaakt, hebben een nadere verklaring noodig, als:

Magistraat beteekent: voor de hoofdplaats der Residentiën, de Presidency Magistrate; en elders een magistraat van de 1^e klasse, en eveneens een van de 2^e klasse, wanneer hij door het Bestuur speciaal bevoegd verklaard is, om de gevallen in deze wet genoemd te behandelen.

Invoer beteekent het binnenbrengen van iets op het grondgebied van eenig gewest over zee, of van een andere landstreek, of van eenig gewest onder het beheer van een ander gewestelijk bestuur.

Uitvoer beteekent het vervoeren van iets uit het grondgebied van eenig gewest over zee, of naar eenig buitenlandsch gewest, of naar eenige landstreek staande onder het beheer van een ander gewestelijk bestuur.

---

¹ Die alteratiën als van weinig beteekenis zijnde, kunnen hier achterwege blijven.

Transport beteekent het vervoer van de eene plaats naar de andere, gelegen binnen het grondgebied beheerd door eenig gewestelijk bestuur.

ART. 4. Op de uitzonderingen na, vermeld in deze ordonancie, of in eenige voorgaande en nog van kracht zijnde verordening op de opium, is het aan een ieder verboden

- a. Papaver te telen.
- b. Opium te bereiden.
- c. Opium in bezit te hebben.
- d. Opium in- of uit te voeren.
- e. Opium te vervoeren.
- f. Opium te verkoopen.

ART. 5. Het gewestelijk bestuur mag met verlof van den Gouverneur-Generaal in rade, van tijd tot tijd bij publicatie in de gewestelijke officieele courant, in verband met deze wet verordeningen maken, en deze geheel of gedeeltelijk toepasselijk verklaren op de landstreek onder zijn beheer. Deze verordeningen mogen omvatten de onder a—f in het voorgaande artikel genoemde gevallen, zoomede bepalingen over de verpachting van de inkomsten, die geheven worden van opiumverkoop in het klein.

Doch geen inkomend recht mag geheven worden van ingevoerde opium, van welke reeds volgens het tarief van inkomende rechten bij invoer over zee de rechten betaald zijn.

ART. 6. De Gouverneur-Generaal in rade heeft het recht, wanneer hij zulks noodig oordeelt, en na zulks in de »Gazette of India» gepubliceerd te hebben, inkomende rechten te heffen van de opium over land ingevoerd in Britsch-Indië of een omschreven deel daarvan; hij mag eveneens de betrekkelijke bepalingen veranderen of opheffen.

ART. 7. Bij publicatie in de »Gazette of India» mag de Gouverneur-Generaal in rade:

- a. eenig gewestelijk bestuur toestaan om entrepôts voor wettig ingevoerde opium op te richten.
- b. dit verlof weder intrekken.

c. bepalen dat eenige plaats een entrepôt zij voor wettig ingevoerde opium, hetzij dat de inkomende rechten al dan niet van die opium betaald zijn, of dat de opgeslagen opium voor door- of uitvoer dient.

d. die bepaling weder intrekken.

Zoolang als een dergelijke bepaling van kracht blijft, zal de eigenaar van eenige hoeveelheid opium gehouden zijn deze in het aangewezen entrepôt op te slaan.

ART. 8. Het gewestelijk bestuur mag na bekomen verlof van den Gouverneur-Generaal in rade, van tijd tot tijd bij publicatie in de gewestelijke officieele courant, in overeenstemming met deze wet, bepalingen maken om de goede bewaring van de aldus in entrepôt opgeslagen opium te regelen; om de entrepôt-rechten vast te stellen; de uitneming van de opium voor verkoop of uitvoer te bewaken; en voorts bepalen hoe danig te handelen, indien de rechten op opium niet betaald zijn, binnen één jaar na de opneming in entrepôt.

ART. 9. Een ieder die in overtreding van deze wet of van de bepalingen gemaakt ingevolge art. 5 en 8:

- a. papaver teelt,
- b. opium bereidt,
- c. opium bezit,
- d. opium door-, in- of uitvoert,
- e. opium verkoopt,
- f. tegen de opium-entrepôt-bepalingen handelt

zal, bij schuldigverklaring, door den magistraat voor een dussdanige overtreding gestraft worden met gevangenisstraf tot één jaar, of met een boete tot / 1000 toe, of met beide, en wanneer een boete opgelegd wordt, zal de magistraat bij gebreke van boetebetaling daarvoor gevangenisstraf tot 6 maanden toe in de plaats kunnen stellen.

ART. 10. Wanneer het tegendeel niet kan bewezen worden, zal alle opium, vermeld in art. 9, van welke de herkomst niet aangetoond kan worden, als clandestine opium beschouwd worden.

ART. 11. Wanneer de overtreding, vermeld onder art. 9, bewezen is, zal de betrokken papaver of opium verbeurdverklaard worden. Eveneens zullen verbeurdverklaard kunnen worden, de vaartuigen, vervoermiddelen en alle voorwerpen, waarin de aangehaalde opium verpakt is, zoomede de trek- of lastdieren door welke de opium vervoerd wordt.

ART. 12. Hetzij de overtreder veroordeeld of vrijgesproken wordt, zal toch de aangehaalde opium verbeurdverklaard worden, indien de magistraat oordeelt, dat de opium daartoe in aanmerking kan komen.

In stede van het voorwerp dat daartoe in de termen valt verbeurd te verklaren, heeft de rechter de bevoegdheid den overtreder een boete op te leggen, die naar zijn oordeel van gelijke waarde is, en indien de veroordeelde zulks verlangt. Wanneer bij overtreding dezer ordonnancie, de overtreder onbekend of ontvlucht is, of wanneer de aangehaalde clandestiene opium niet in iemands bezit gevonden is, zal de Districts-collector (Resident) de zaak nader onderzoeken en daarin een beslissing nemen, mits hij dit niet doe, voordat er eene maand na de in-beslagneming is verloop, of zonder de personen gehoord — en de bewijzen daarvoor onderzocht te hebben, — die beweren op de aangehaalde voorwerpen recht te hebben.

ART. 13. Wanneer het gewestelijk bestuur zulks noodig oordeelt, kan het na bekomen verlof van den Gouverneur-Generaal in rade in de gewestelijke officieele courant bekend maken.

a. op hoedanige wijze over de in beslag genomen voorwerpen is beschikt.

b. welke belooningen uitbetaald zijn aan ambtenaren, geëmployeerden en aanbrengrers (spionnen), uit de opbrengsten der boeten en verbeurdverklaringen volgens deze ordonnancie.

ART. 14. Ieder ambtenaar bij de politie, bij de inkomende rechten of accijnzen, of bij het departement van opium, zout of belastingen werkzaam, mits boven den rang van onder-

geschikt agent, boodschapper of bediende zijnde, en die door den aard zijner betrekking door het gewestelijk bestuur daartoe bevoegd verklaard wordt, heeft het recht, om wanneer hij, hetzij persoonlijk, hetzij op informatie van anderen, de overtuiging bekomen heeft, dat clandestiene opium ter eeniger plaats gemaakt of verborgen wordt, *huiszoeking* te doen tusschen zonsopgang en zonsondergang.

a. hij mag daartoe het aangewezen gebouw, vaartuig of afgesloten plaats binnentreden.

b. bij verzet, alle deuren openbreken en hinderpalen wegruimen.

c. de clandestiene opium en de daarbij behoorende materialen die aan verbeurdverklaring onderhevig zijn, in beslag nemen.

d. den persoon, die hem reden heeft te vermoeden de opiumordonnancie te hebben overtreden, aanhouden, onderzoeken en in hechtenis nemen.

15. Dezelfde categorie ambtenaren hebben de bevoegdheid

a. in alle open plaatsen of bij transport, opium en alle daartoe behoorende materialen, welke zij vermoeden dat clandestien zijn of tot clandestiene oogmerken dienen, aan te halen.

b. de personen aan te houden en te onderzoeken van wie zij vermoeden, dat zij schuldig zijn aan overtreding der ordonnancie, en wijders hen en de in hun gezelschap zijnde personen in hechtenis te nemen.

ART 16. Alle huiszoekingen, vermeld in art. 14 en 15, zullen gedaan worden in overeenstemming met de bepalingen van de »Code of Criminal Procedure.»

ART. 17. De ambtenaren der in art. 14 genoemde takken van dienst zullen gehouden zijn, op verzoek, elkander bij te staan, om de bepalingen van deze ordonnancie uit te voeren.

ART. 18. Ieder ambtenaar van een der genoemde takken van dienst, die zonder voldoende grond van vermoeden huizen, voertuigen of afgezonderde plaatsen binnentreedt en onderzoekt, of uit plaagzucht of onnoodig het eigendom van eenig persoon

in beslag neemt, onder voorgeven naar clandestiene zaken te zoeken;

of niet genoegzaam gemotiveerd, personen aanhoudt, onderzoekt en in hechtenis neemt, zal voor iedere dergelijke overtreding gestraft worden met een boete tot f 500 toe.

ART. 19. Ieder Districts-Collector of Deputy-Collector of ander persoon daartoe door het gewestelijk bestuur bevoegd verklaard, hetzij persoonlijk, hetzij krachtens zijn ambt, zoomede de magistraat, mag een bevel tot inhechtenis uitvaardigen van ieder persoon, die hij vermoedt de opium-ordonnancie te overtreden; hij mag ook last tot huiszoeking geven, hetzij bij dag of bij nacht, overal waar hij reden heeft te gelooven, dat clandestiene opium bewaard wordt.

Alle dergelijke lastgevingen zullen moeten zijn in overeenstemming met de bepalingen van de »Code of Criminal Procedure.»

ART. 20. Ieder gearresteerd persoon en in beslag genomen zaak moet onverwijld naar den naastbijwonenden ambtenaar voor de politie opgezonden worden, of indien tot die handeling lastgeving heeft plaats gehad, naar den persoon die den last heeft uitgevaardigd.

Ieder ambtenaar tot wien een dergelijk gearresteerd persoon gebracht is, is gehouden de zaak met den meesten spoed te onderzoeken.

ART. 21. Ieder ambtenaar, die volgens deze ordonnancie eenig persoon in hechtenis neemt, moet binnen 48 uur uitvoerig verslag van de arrestatie en van de aanleiding daartoe, aan zijn onmiddellijken chef indienen.

ART. 22. In het geval van bewezen onwettigen papaver-aanplant, zal het gewas niet weggeruimd, maar ter bewaking gegeven worden aan een politie-ambtenaar, die in rang hooger staat dan een gewoon konstabel. Een dergelijk ambtenaar moet van den verbouwer een behoorlijke borgstelling vorderen, totdat zijne zaak door den magistraat onderzocht zal zijn; ook mag hij niet gearresteerd worden, indien hij aanneemt

de borgstelling binnen een bepaalden tijd te betalen.

ART. 23. Elke achterstallige schuld, of eenige boete, volgens deze ordonnancie opgelegd, of ook elke achterstand in betaling door een pachter van de opium-inkomsten, kan van den achterstallige ingevorderd worden of wel van zijne borgen, op dezelfde wijze als dit voor de landelijke inkomsten gebruikelijk is ¹.

ART. 24. Wanneer iemand schuld heeft aan een pachter van opium-inkomsten (met betrekking tot zijn licentie tot het recht van verkoop van opium in het klein), dan kan zulk een pachter de hulp inroepen van den collector of van den Deputy-Commissioner om zijn schuldvordering binnen te krijgen. Genoemde ambtenaar kan dan zijn hulp verleen en tot invordering van de schuld, als of die schuld een achterstand ware in het aanzuiveren van landelijke inkomsten. Dit verzoek om bijstand zal echter het recht van den pachter niet verminderen om bij »the Civil Court» een actie in te stellen.

ART. 25. Wanneer eenig persoon een verplichting aangaat in betrekking tot deze ordonnancie, dan zal die verplichting of dat contract vallen binnen art. 74 van de »Indian Contract act» van 1872, en zal bij verbreking van het contract, de geheele daarin genoemde som op den verbreker kunnen verhaald worden, op de wijze als de achterstand in het betalen van landelijke inkomsten wordt geïnd.

ACT n° XXI van 1856.

§ 6. *Extract uit de Britsch-Indische Accijnswet, voor zoover die betrekking heeft op Opiumverkoop.*

ART. 43. Ieder die vergunning (patent) gekregen heeft om inheemsche sterke dranken te brouwen of om spiritualiën

---

¹ Namelijk door in-beslagneming en verkoop van de eigendommen en bezittingen van den schuldenaar.

en bedwelmende kruiden (waaronder hier ook opium verstaan wordt) te verkoopen, en op verzoek van den Abkari-ambtenaar (accijns ambtenaar, verificateur) dit patent niet vertoont, of die eenige handeling pleegt in afwijking van de voorwaarden waarop zijn patent berust en die in deze ordonnancie niet speciaal omschreven zijn, zal voor al zulke overtredingen gestraft worden met een boete van hoogstens 50 ropijen.

ART. 44. Ieder gepatenteerd kleinhandelaar die een grooter hoeveelheid sterken drank of bedwelmende kruiden verkoopt dan bij de bepalingen van deze ordonnancie is toegestaan, en ieder gepatenteerd groothandelaar die *en détail* verkoopt, zal voor elke dergelijke overtreding gestraft worden met hoogstens 200 ropijen boete. Dit artikel houdt echter niet het verbod in, dat aan een zelfden persoon niet het patent van groot- en van kleinhandelaar tevens kan uitgereikt worden.

ART. 45. Ieder die patent gekregen heeft om spiritualiën of bedwelmende kruiden te verkoopen, en die dronkenschap, uitpattingen of dobbelspel in zijn verkoopplaats ¹ toestaat, of aan personen van een bekend slecht gedrag toegang verleent, of die kledingstukken of andere zaken in ruil voor sterken drank of kruiden aanneemt, belooft voor elk dezer overtredingen een boete van hoogstens 200 ropijen.

ART 51. Ieder, behalve de gepatenteerde verkooper, die een grooter hoeveelheid dan een gewicht van 5 tolaks (= $\frac{1}{16}$ seer = $1\frac{1}{2}$ tail) opium in zijn bezit heeft, zal voor elke dusdanige overtreding beboet worden met hoogstens 500 ropijen, tenzij dat de opium in zijn bezit gevonden het gewicht van $31\frac{1}{4}$ seer (= 40 kati) zal te boven gaan, in welk geval hij beboet wordt naar den maatstaf van 16 ropijen per seer van alle opium, boven bedoeld gewicht bij hem gevonden. Alle aldus aangehaalde opium, zoomede het vaatwerk waarin die

---

¹ Het woord, dat in Br. Indië, voor hetgeen wij *kil* noemen, gebruikt wordt is *dens*.

gevonden wordt, alle bestanddeelen die tot de verpakking dienen en de voertuigen en dieren om die te vervoeren, worden verbeurdverklaard.

ART. 52. De voorafgaande bepaling heeft geen betrekking op:

1^e. de wettige papaver-verbouwers, die gedurende de gebruikelijke periode tusschen den vollen groei van de plant en de inlevering bij den opium-agent gouvernements-opium in bezit hebben;

2^e. reizigers of inboorlingen van vreemde landen, die in het bezit gevonden worden van niet meer dan 2 seer ($2\frac{1}{2}$ kati) opium, en welke opium een voortbrengsel van die landen is, en tot eigen gebruik van die vreemdelingen of van hunne bedienden dient, doch geenszins om mede handel te drijven;

3^e. paardenkoopers die met buitenlandsche paarden op reis zijn en in het bezit gevonden worden van geen grooter gewicht dan tien tolaks (3 tail) voor ieder paard, mits deze opium een product is van het land van waar zij afkomstig zijn. Indien bij dusdanige reizigers of paardenkoopers meer opium gevonden wordt dan de genoemde toegestane hoeveelheid, dan wordt die opium verbeurdverklaard, doch zijn de bezitters aan geen verdere boete onderhevig.

ART. 53. Ieder gepatenteerd opium-verkooper, die verkoopt of te koop aanbiedt, opium vermengd met eenig ander bestanddeel, en aldus geen zuivere opium is voor welker verkoop hij patent genomen heeft, of indien hij andere opium in zijn bezit heeft, dan die welke hem uit de gouvernements-pakhuizen verstrekt is, — zal voor elke dusdanige overtreding beboet worden met hoogstens 500 ropijen, terwijl die opium met de daartoe behorende verpakking zal verbeurdverklaard worden.

ART. 54. Ieder landbezitter, grondpachter, zamindar, tahsildar, gomashtha of ander landbeheerder, die verlof geeft tot, of betrokken is in het brouwen van inheemsche sterke dranken of het verkoopen van spiritualiën of bedwelmende kruiden

door een niet-gepatenteerd handelaar, zal voor elke dergelijke overtreding beboet worden met hoogstens 500 ropijen.

ART. 55. Ieder Abkari-(accijns) ambtenaar mag ten allen tijde, hetzij over dag of 's nachts, het verkoophuis of de gebouwen daartoe behoorende komen inspecteeren, waarin een gepatenteerd brouwer of verkooper in het klein de inheemschen sterken drank brouwt of spiritualiën en bedwelmende kruiden verkoopt.

ART. 56. Ieder Abkari-ambtenaar mag elk persoon aanhouden en gevangennemen, die sterken drank of bedwelmende kruiden, die volgens de onderhavige ordonnancie in de termen vallen verbeurd te worden verklaard, vervoert. Hij mag de dranken of kruiden in beslag nemen, zoomede alles wat tot de verpakking dient en de werktuigen en dieren waarmede het vervoer plaats heeft.

ART. 57. Ieder Abkari-ambtenaar *boven* den rang van jemadar of bediende is bevoegd eenig persoon in arrest te nemen, die in het bezit is van een geheim drankwinkeltje of van sterke dranken of van bedwelmende kruiden, welke allen volgens deze ordonnancie in de termen vallen verbeurd te worden verklaard; zoomede die betrokken is in den onwettigen verkoop van sterke dranken of bedwelmende kruiden. Ook mag hij de daarop betrekking hebbende werktuigen, dranken en kruiden in beslag nemen.

ART. 58. Wanneer eenig Abkari-ambtenaar *boven* den rang van jemadar of bediende, op *schriftelijke* mededeeling, reden heeft te gelooven, dat eenig persoon in het geheim sterken drank bereidt of dat hij sterken drank of bedwelmende kruiden, die in de termen vallen verbeurd te worden verklaard, bij zich aan huis of elders verbergt, — dan mag een dusdanig ambtenaar tusschen zonsopgang en -ondergang en immer in gezelschap van een darogah of ander politieambtenaar *boven* den rang van jemadar dat huis, vaartuig enz. binnentreden, en ingeval van verzet de deuren openbreken of andere hinderpalen wegruimen. Hij heeft ook de be-

voegdheid alle materialen in beslag te nemen en weg te voeren die gebruikt worden om bedoelde spiritualiën of bedwelmende kruiden te bereiden, zoomede de reeds gereed zijnde sterke dranken en kruiden. Ook mag hij den bewoner van een zoodanig huis, boot enz. in verzekerde bewaring nemen, benevens alle personen betrokken bij de bereiding van die artikelen of bij de bewaking van de dranken en kruiden.

ART. 59. De bevoegdheid tot huiszoeking en arresteering aan de accijns-ambtenaren gegeven, is ook van toepassing op de ambtenaren van de politie, de recherche en van het Revenue Department, volgens een daarvoor vastgestelden rang. Alle ambtenaren aan wie deze bevoegdheid wordt toegekend, en krachtens hun ambt optreden om den ongeoorloofden handel in opium tegen te gaan, zullen beschouwd worden als accijns-ambtenaaren te handelen in de beteekenis van deze ordonnancie.

ART. 60. Wanneer op die wijze een accijns-ambtenaar eenig persoon in arrest, of materialen, dranken of kruiden in beslag genomen of zelfs alleen huiszoeking gedaan heeft, moet hij binnen 24 uren aan zijn superieur een omschreven rapport van die handeling uitbrengen, en voorts de gearresteerde personen en de in beslag genomen artikelen met den meesten spoed aan den magistraat ter berechting opzenden.

ART. 61. De collecteur mag verlof tot arresteering geven van een ieder dien hij verdenkt, hetzij door schriftelijke mededeeling, hetzij naar aanleiding zijner onderzoekingen, van betrokken te zijn in onwettigen verkoop van spiritualiën of bedwelmende kruiden, of in het bezit te zijn van dergelijke, volgens deze ordonnancie voor verbeurdverklaring vatbare artikelen.

Art. 62. De collecteur mag verlof tot huiszoeking geven aan ieder der bovengenoemde ambtenaren boven den rang van jemadar, bij ieder van wien hij reden heeft te gelooven op ongeoorloofde wijze spiritualiën of bedwelmende kruiden te vervaardigen of te bewaren.

ART. 63. Wanneer op last van den collecteur eenig persoon in arrest of eenige artikelen in beslag genomen zijn, zal de collecteur, na een voorloopig onderzoek voor zoover hij dit noodig keurt, den persoon en de goederen naar den magistraat opzenden, of hem in vrijheid stellen en de goederen teruggeven.

ART. 64. Ieder die zich verzet tegen de handelingen van den Abkari-ambtenaar gedurende de uitoefening van zijn betrekking volgens de meening van deze ordonnancie, wordt beboet met hoogstens 500 ropijen.

ART. 65. Alle politie-ambtenaren zijn uitgenoodigd om den accijns-ambtenaren in de uitoefening van hun plicht volgens de beteekenis van deze wet bijstand te verleenen, wanneer zij daartoe het verzoek doen, en de politie-ambtenaren, die zonder wettige verhindering aan dit verzoek geen gevolg zullen geven en ieder darogah of ander beambte, die op verzoek door een Abkari-ambtenaar (volgens art. 58) in gebreke zal blijven huiszoeking te doen, — of daartoe een ondergeschikt beambte, doch niet onder den rang van jemadar, beschikbaar te stellen, — zal beboet worden met hoogstens 500 ropijen.

ART. 66. Ieder die met kwade bedoelingen onjuiste berichten omtrent iemand zal inzenden als betrokken zijnde in onwettige bereiding van spiritualiën of bedwelmende kruiden, of dezelve te verkoopen of in bezit te hebben, en op die wijze de arresteering en huiszoeking van een dusdanig persoon te bewerken, tot diens schade en overlast, zal voor een dergelijke overtreding gestraft worden met 500 ropijen boete, die aan den aangetijgden persoon kunnen uitbetaald worden, en zal wijders een gevangenisstraf van hoogstens zes maanden ondergaan.

ART. 67. Ieder accijns-ambtenaar, die zonder aanneembare reden of verdenking huiszoeking zal doen, of oorzaak zal zijn dat iemands huis, bijgebouwen, vaar- of voertuigen enz., doorzocht worden, onder voorwendsel van naar verbeurd te verklaren spiritualiën of bedwelmende kruiden te zoeken, die in de termen vallen van verbeurd te worden verklaard volgens

deze ordonnancie; — of die onnoodig eenig persoon arresteert of eenige andere willekeurige daad pleegt, die voor de richtige uitoefening van zijn ambtsplicht onnoodig blijkt te zijn, — zal beboet worden met een som van hoogstens 500 ropijen, waarvan een gedeelte aan den persoon zal uitgekeerd worden, wien overlast is aangedaan.

ART. 68. Ieder Abkari-ambtenaar, die in gebreke blijft binnen 24 uren de bijzonderheden van een arresteering, huiszoeking of inbeslagneming aan zijn superieur te berichten, of verzuimen zal den gearresteerden persoon of de in beslag genomen artikelen onmiddellijk naar den magistraat of collecteur op te zenden, — zal voor die overtreding gestraft worden met een boete van hoogstens 200 ropijen.

ART 69. Ieder Abkari-ambtenaar die eenig, volgens deze ordonnancie, gearresteerd persoon onwettig in vrijheid zal stellen of daaraan medeplichtig is, of die medeplichtig bevonden wordt aan de bereiding van spiritualiën of bedwelmende kruiden door een daartoe niet gerechtigd persoon, of wel door een daartoe gerechtigd persoon, maar niet in opvolging van deze ordonnancie, of eenige handeling pleegt met de goede uitoefening van het ambt van accijns-ambtenaar in strijd, zal gestraft worden met een boete van 500 ropijen. Dezelfde boete wordt opgelegd aan een ambtenaar of beambte van de politie, belast met plaatselijke rechtspraak, die toestemming zal geven of betrokken is in het houden van een onwettige verkoopplaats van spiritualiën of bedwelmende kruiden binnen de grens van zijn rechtsgebied.¹

ART. 70. Ieder Abkari-ambtenaar, die een ongeoorloofde belooning zal vragen of aannemen om daarvoor in ruil een handeling te plegen of na te laten in zijne functie als ambtenaar, zal voor een dergelijke overtreding beboet worden met hoogstens 500 gulden.

---

¹ Dit artikel doelt derhalve op het houden van verboden drankwinkels en katten.

ART. 71. Alle boeten, in deze ordonnancie omschreven, en alle inbeslagneming van goederen in de meening van deze ordonnancie, zullen worden opgelegd of uitgevoerd door den magistraat op aanzoek van den collecteur of van een Abkari-ambtenaar. Dit aanzoek is echter niet noodig, wanneer de betrokken mededeelingen rechtstreeks bij den magistraat zijn ingebracht.

ART. 75. Alle goederen en voorwerpen die verbeurdverklaard zijn — behalve opium — zullen door den collecteur op publieke vendutie verkocht worden. De in-beslag-genomen en verbeurdverklaarde opium zal ter onderzoek aan den plaatselijken civielen geneesheer gezonden worden; en indien die voor het gebruik goed bevonden wordt, zal zij naar de gouvernements-fabriek gezonden of daarover beschikt worden op een wijze als de »Board of Revenue" dit noodig zal oordeelen.

ART. 76. Den aanhaler zal uitgekeerd worden *de helft* van alle boeten, geheven van personen die op onwettige wijze spiritualiën of bedwelmende kruiden bereiden of verkoopen, zoomede van de verkoop-opbrengst van alle verbeurdverklaarde goederen, opium uitgezonderd. Van deze, indien zij door den civielen geneesheer voor het gebruik goed bevonden wordt, ontvangt de aanhaler / 1,50 als belooning voor elke seer ($1\frac{1}{4}$ kati). De wederhelft van die boeten en van de genoemde verkoop-opbrengst, of wel een gelijke belooning waar het opium geldt, wordt aan den aanbrenger uitgekeerd.

Indien in eenig geval de boete niet geïnd wordt, dan mag de »Board of Revenue" aan bedoelde personen een voegzame belooning toeleggen, doch de som van / 200 niet te boven gaande. Ook zal de »Board of Revenue" uitmaken welke accijns-ambtenaren de belooningen zullen ontvangen, en welke categorie ambtenaren daarop geen rechten kunnen doen gelden, (vergelijk art. 30 van de wet van 1857 n°. XIII).

ART. 77. Alle boeten en opbrengsten, volgens deze ordonnancie geheven en waarover niet is beschikt vallen den lande

toe; de »Board of Revenue» echter mag over de helft daarvan beschikken, hetzij om aanbrengrers te beloonen of om schadeloosstelling te geven aan hen, die schade hebben geleden door eene handeling, die binnen den kring van deze ordonnancie valt.

ART. 87. In die districten waarin de papaver wordt verbouwd voor gouvernements-rekening, zullen de Deputy-Opium-Agenten en de Sub-Deputy-Opium-Agenten dezelfde bevoegdheid hebben als die door deze ordonnancie aan de Collecteurs verleend is, voor zoover betreft het tegengaan van den ongeoorloofden handel in opium. Eveneens wordt aan de ambtenaren van het opium-departement dezelfde bevoegdheid toegekend als aan de accijns-ambtenaren wat betreft het in beslag nemen van onwettige opium en het arresteeren van personen die daarvan in bezit gevonden zijn.

ACT. X van 1871.

§. 7. *Ordonnancie tot aanvulling en wijziging van het accijns-reglement van act XXI van 1856 in Noord-Indië, Britsch Burmah en Coorg*¹.

Het reglement op de accijnzen van 1856, herzien in 1871, is van toepassing op de landstreken onder het beheer van de Luitenant-gouverneurs van de N. W. Provinciën en van Punjab en onder dat van de Commissioners van Oudh, van de Centraal-Provinciën, van Britsch Burmah en van Coorg. Bij art. 58 tot 62 van de ordonnancie van 1856 n°. XXI moet nog gevoegd worden:

Wanneer de Collecteur van meening is, dat er op eenigen dag *huiszoeking* moet plaats hebben tusschen zonsondergang en opgang moet hij daartoe een specialen last uitvaardigen. Die last mag alsdan uitgevoerd worden door ieder ambtenaar boven den rang van jemadar of bediende, op de wijze als in art. 45 (van de herziene wet van 1871) omschreven is, en

¹ Zie over huiszoeking art. 14 en 15 van de opium-ordonnancie van 1878 act n°. 1 en art. 58 tot 62 van de accijns wet van 1856 act n°. XXI.

zal deze last alleen van kracht zijn tot aan zonsopgang van den eerstvolgenden dag.

§ 8 De eerste dezer drie ordonnanciën is hetgeen wij een opiumcultuur-wet zouden noemen. Zij dateert van 1857 en is thans nog van kracht. Wij zien er uit, dat alle cultuur van papaver in de gouvernementslanden, die niet voor rekening van het gouvernement geschiedt, verboden is ¹; dat die cultuur aldus geheel voor rekening van het gouvernement gedreven wordt ²; dat als zoodanig de gewestelijke of districtsamhenaar (magistraat, collecteur, resident) als Deputy-Agent rechtstreeks met die cultuur bemoeienis heeft; hoe de landstreken waarin licentiën voor papaver-aanplant worden uitgegeven, door de »Board of Revenue» bepaald worden; dat ter bevestiging van een cultuur-contract met den landbouwer voorschotten worden verstrekt, en welke boeten en straffen dien landbouwercontractant treffen, wanneer hij zijn verplichting niet nakomt; hoe boete, gevangenisstraf en uitroeijing van het product voorgeschreven zijn voor den planter van papaver buiten contract met het gouvernement, een en ander tot bevestiging van het monopolie.

Wij zien ook uit art. 30, zoomede uit art. 76 van de wet van 1856 n° 21, dat de aanbrenger en de aanhaler van onwettigen aanplant en van clandestiene opium de boeten gelijkelijk onder elkander deelen, en bovendien nog een belooning ontvangen, hetgeen dus anders geregeld is dan de soortgelijke omstandigheid in Nederlandsch-Indië.

De tweede der hier opgenomen wetten, die van 1878 act n° 1 is een opium-ordonnancie, en komt in sommige opzichten overeen (behoudens de regeling der licentie-voorwaarden) met de opium-ordonnancie van Nederlandsch-Indië van 1874

¹ Hiervan is uitgezonderd een klein deel van Punjab. De cultuur is ook in de onafhankelijke staten van Bombay verboden, behalve in Baroda.

² Wij zagen echter uit Hoofdstuk III en V dat het gouvernement bij die cultuur weinig risico heeft, doch dat de landbouwer al de nadelen van ongunstig weder en een onvooroordeeligen oogst draagt.

n° 228 en de ampliatiën daarop van 1874 en 1879 (Stbl. n° 307 en 262). Dewijl in de gouvernementlanden van Ned.-Indië echter alleen van gouvernementswege de opium wordt ingevoerd, kunnen ook bepalingen op het heffen van inkomende rechten bij invoer van opium, zooals die in de Britsch-Indische ordonnancie zijn neergelegd, in het Ned.-Indische reglement niet voorkomen, want de regeering acht het niet geraten in Nederlandsch-Indië een opium regie in te voeren.

Wij zien echter uit de onderhavige Britsch-Indische ordonnancie hoe de bevoegdheid der betrokken ambtenaren beter is afgebakend dan in Nederlandsch-Indie, hoe het recht tot huiszoeking is omschreven, hoe deze volgens de wet van 1871 act X op last van den Collecteur ook des nachts mag plaats hebben. Wij vernemen uit art. 14 enz. en uit art. 59 en 87 van de wet van 1856 n°. XXI, welke ambtenaren tot huiszoeking bevoegd zijn, hoe hun macht als zoodanig grooter is, doch ook aan welke straffen zij blootstaan, wanneer door hen lichtzinnige en ongemotiveerde huiszoekingen en inhechtenisnemingen gedaan worden. In het algemeen zijn de mindere politie-beambten daarvan uitgesloten, doch hebben daarentegen de hoogeren meer macht tot handelend optreden.

Bovendien schrijft een andere wet voor, dat in de districten waarin papaver verbouwd wordt voor rekening van het gouvernement, al de ambtenaren, bij het opium-departement in dienst, ten opzichte van opium-aangelegenheden bekleed zijn met zekere bevoegdheden van de Collecteurs (magistraten) en van de Abkari-ambtenaren (verificateurs en recherche-ambtenaren), en dat zij aldus in zekere mate ook beschouwd worden Abkari-ambtenaren te zijn.

De derde wet, die van 1856 act n°. XXI is een extract uit de accijnswet voor Britsch-Indië, voor zoover die op opium betrekking heeft. Wij leeren er uit dat de verkoop van opium in het klein niet door tusschenkomst van pachters plaats heeft, zooals in Nederlandsch-Indië, doch dat de verkooper daartoe licentie moet aanvragen en voorts de door hem te

debiteeren opium aan den magistraat moet aanvragen. In zoover is er van pacht sprake, dat nog in sommige gevallen het recht tot verkoop van opium in het klein binnen een bepaalde grens (mahal) aan den meestbiedende wordt afgestaan voor den tijd van één of meer jaren, of ook dat de inkomsten van de licentie-aanvragen aan den meestbiedende kan gegund worden, — doch de Collecteur en Magistraat bepaalt dan toch altijd nog hoeveel licentiën en verkoopplaatsen (kitten) er in zijn district kunnen toegestaan worden. En ook hier geldt het stelsel om het aantal van die kitten zooveel mogelijk in te krimpen.

Wanneer aldus de Collecteur bepaald heeft, dat er voor zeker jaar 10 licentiën in zijn district zullen uitgegeven worden, dan kunnen gegadigden voor een of meer licentiën ten zijnen kantore tegen elkander op komen bieden. Als zoodanig zou men een dergelijk stelsel overeenkomstig kunnen noemen met hetgeen in Ned.-Indië bekend is als »verpachting van het recht tot verkoop van opium *en détail* in kleine perceelen, en met ongelimiteerde verstrekking, en dus niet residentie's-gewijze met maximum verstrekking'' — een stelsel, dat ook wel eens in Ned.-Indië in toepassing gebracht is, doch geen bijval heeft gevonden. Op dit soort verpachting in Britsch-Indië doelt dus ook de invordering van schuld van een pachter van de opium-inkomsten, vermeld in art. 23 en 24 van de opium-ordonnancie van 1878 act n^o. I; het is mij echter onbekend of dit stelsel van verpachting wel overal gevolgd wordt, ik meen veeleer, dat het alleen dáár toegepast wordt, waar veel navraag voor opium (doch niet voor ganja) is.

Doch hoe dit zij, in ieder geval moet de opium-verkooper volgens de accijnswet voor elke verkoopplaats een licentie bezitten, en alleen van uit die kit of verkoopplaats (licensed shop) mag hij het product verkoopen. Op deze leest geschoeid, is dit stelsel in vele districten sedert de invoering van de accijnswet van 1856 in werking, en men schijnt er tevreden

mede te zijn. Over het algemeen is het *mahal*-stelsel (hetgeen wij verpachting noemen) sedert eenige jaren afgeschaft, en daarvoor de licentie voor verkoop bij opbod voor elke kit in het bijzonder aangenomen, hetgeen, volgens de rapporten, voor den fiscus voordeeliger is.

De lezer kent wellicht reeds den werkring van een Collector and Magistrate in Britsch-Indië. Deze komt ongeveer overeen met dien van Resident in Nederl.-Indië. Hij heeft onder zich in zijn district of residentie een of meer Sub-Collectors en gewoonlijk in zijne onmiddellijke nabijheid nog twee Junior of Assistant-Collectors, allen tot de Covenanted Service behoorende. Het overig hem ondergeschikt personeel behoort tot de Uncovenanted Service.¹

Alle ambtenaren van de Covenanted Service, (wij zouden zeggen »van Binnenlandsch Bestuur'') zijn tevens magistraat en houden als zoodanig ook het eerste onderzoek in alle crimineele zaken. In zijn district is de Collecteur de eerst-aanwezende ambtenaar en staat boven den districts-rechter, zelfs al is de rechter ook ouder en langer in dienst. Zijn hoofdbezigheid is voor de landelijke inkomsten te zorgen, en onder zijn toezicht alle belastingen te doen innen. Onderwijs, onderhoud van wegen, irrigatie, openbare werken, volkscultures en de toestand der bevolking in het algemeen, staan verder onder zijn contrôle, en aldus heeft hij als Collecteur en als Deputy-Opium-Agent bemoeienis met aanplant van papaver en verkoop van opium in zijn district.

Hij bepaalt dus naar gelang der behoefte het aantal verkoopplaatsen binnen zijn gebied². Soms is dit gering, dikwerf ook veel. Zoo heeft de stad Benares, waar veel opium

---

¹ Ambtenaren van de Covenanted Service noemt men degenen, die vóór hun 21e jaar het groot-ambtenaars-examen voor Indië in *Engeland* hebben afgelegd. Alle anderen behooren tot de Uncovenanted Service, en staan in ieder opzicht bij de eersten zeer ten achter.

² In Burmah bestonden in 1880 nog 68 kitten, twee jaar later was dit aantal tot 18 gebracht.

of ganja gebruikt wordt, er zes. Volgens de wet (zie art. 51) is op eene boete van f 500 het bezit van meer dan vijf tolaks = $1\frac{1}{2}$ tail voor andere dan de in art. 52 genoemde personen en voor de licentiehouders verboden, zoodat ook de opiumdebitant voor niet meer dan 5 tolaks tegelijk kan verkoopen.

Ter bepaalder tijd vervoegen de gegadigden voor een licentie voor opium-verkoop zich bij den Collecteur. Gewoonlijk zijn dit Mohammedanen en geen Hindu's, dewijl de Mohammedanen beter gezichtspunt op dien detailhandel schijnen te hebben. Met hen bepaalt de Collecteur hoeveel opium er in een jaar voor zijn district noodig is, en die hoeveelheid vraagt hij bij het betrokken agentschap (Patna of Ghazipore) aan. Deze opium, monopolie-opium genaamd, die het gouvernement 14 sh 6d. per seer = f 574 de pikol kost, verkoopt hij aan den licentiehouders voor 16 Rs de seer, of ongeveer f 640 de maund, gelijkstaande met $\pm f$ 1070 de pikol. ¹ De gemiddelde prijs waarvoor de licentiehouders die opium aan zijne klanten verkoopt, is f 30 tot f 40, of gewoonlijk 3 £. 4 sh. de seer = f 2535 de pikol. Hij maakt dus 100% winst ².

Arme inlanders kunnen geen $\pm$ 35 per seer (hetgeen overeenkomt met 160 cents de tail of mata's gewijze met 2 tot $2\frac{1}{2}$ cent de mata betalen.) Op plaatsen waar geen ganja te bekomen is, koopt hij daarom op de plaatselijke markt liever een inferieur soort in den vorm van droge pussewah. Wij zagen reeds dat de papaverbouwer de pussewah aan het gouvernement kan leveren tegen zeer geringe betaling of die zelf behouden. In veel gevallen geeft hij aan het laatste de

---

¹ De veulingsinzet te Calcutta hebben wij gezien bedraagt van f 1200 tot f 1225 de pikol. Doeh daarbij hebben wij met provisie- of export-opium te doen, terwijl de opium voor binnenlandsehe consumptie Malwa- of Abkari-opium is. Sedert 1882 worden alle provinciën, behalve Bounhay en een klein deel van Punjab, van Malwa-opium voorzien.

² Een en ander kan nageslagen worden in het jaarlijksch „Report on the administration of the Opium Department” Calcutta, Bengal Secretariat Press” en Statement exhibiting the Moral and Material Progress and Condition of India 1882

voorkeur, hij kan er dan, al naar gelang der omstandigheden, op de markt nog f 6 tot f 8 per seer voor maken, of $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{5}$ van den prijs dien de gelicenseerde verkooper voor opium vraagt. Maar met deze vrijgevigheid maakt de gelicenseerde opiumverkooper en dus ook het gouvernement geen rekening, en daarom is het voorstel in behandeling om — (daar het gouvernement de Bengaalsche provisie-opium voor f 5 per seer koopt) — voor de pussewah f 3 te geven, doch dan ook den landbouwer te dwingen eveneens alle pussewah aan het opium-departement te leveren.

Brengt men de winst van een gelicenseerden opium-verkooper in Britsch-Indië in vergelijking met die van een opium-pachter in Ned.-Indië, dan zien wij dat de wettige verdiensten van beiden ongeveer gelijk zijn, doch de kansen op bijwinst van den laatste aanmerkelijk hooger staan: 1^e, door het meerder gemak waarmede hij clandestiene opium kan verkoopen, 2^e, doordat de bevolking van Britsch-Indië te arm is om veel geld aan opium uit te geven, 3^e, door dat zij zelve opium bereidt en dus uit eigen voorraad (tersluiks) kan putten, en ten 4^e, doordat een pachter in Nederlandsch-Indië alleenheerscher is in een uitgestrekt pachtgebied. In Britsch-Indië is dit pacht- (of liever licentie-) gebied in den regel betrekkelijk klein, waardoor de verkooper omgeven is door concurrenten en najverige medepachters, die wel zullen toezien of hun collega door buitengewonen invoer van gesmokkelde opium ook *onder* de waarde verkoopt. Door een groot pachtgebied ontbreekt die collegiale najver. En wil in Britsch-Indië een opium-verkooper in het klein aan die dwarskijkerij ontsnappen, dan is hij genoodzaakt al de licentiën, voor één district uitgegeven, in zijn hand te vereenigen, maar daardoor ook voor iedere afzonderlijke licentie tegen een concurrent in hetzelfde district op te bieden, hetgeen de pachtsom (of zoo men wil, den prijs van elke licentie) niet weinig in waarde doet stijgen. Ik ga hierbij van het standpunt uit dat de kansen om clandestiene opium te verkoopen

in Britsch-Indië minder groot zijn dan in Nederlandsch-Indië.

Wil men ter verduidelijking eenige cijfers om de meerdere winst van een pachter, bijv. van een op Java, in vergelijking te brengen met een licentiehouders in Britsch-Indië, dan kan dienen dat op Java in 1883 de opbrengst van de pacht f 10.476.744 en de gouvernements-opium-verstrekking aan de pachters f 2.844.162 bedroeg, te zamen f ± 13.321.000.

Rekent men dat de Javasche pachter de *mata* gemiddeld voor 12 cents verkoopt¹, dan brengen de in 1883 door het gouvernement verstrekte 1390 pikols: $139.000 \times 16 \times 100$ mata = 222.400.000 mata op, zoodat de gezamenlijke pachters bij een gemiddelden verkoop van 12 cents de mata een bruto winst van f 26.686.000 of 100 pCt. maken.²

De Britsch-Indische gelicenseerde opium-verkooper nu, maakt ook ± 100 pCt. bruto winst. Het is waar, dat hij bij zijn verkoop veel minder onkosten te maken heeft dan zijn collega, de pachter van Java, doch daar staat ook tegenover, dat zijn cliënteel veel geringer en de kansen om onderkroepen te worden grooter zijn. Bovendien vindt de inlander van Britsch-Indië in ganja en passewah een surrogaat, dat in Nederl.-Indië weinig bekend is en gebruikt wordt. Door welk een en ander het evenredige aantal afnemers van opium van een Java'sch pachter belangrijk meer bedraagt, dan het getal opiumkoopers in Britsch-Indië.

§ 9. Hoe de opium voor binnenlandsche consumptie bereid wordt, en hoeveel graden opiumgehalte zich daarin bevindt, hebben wij in Hoofdstuk V bij de bereiding van Malwa-opium reeds leeren kennen.

---

¹ Naar gelang concurreerende smokkelaars in een Java'sch pacht-district voor eigen rekening opium invoeren en verkoopen, daalt of stijgt ook de waarde van een mata opium van den pachter. In Britsch-Indië zal dit wel eveneens gaan, doch door de meerdere en kleinere pacht-districten met minder fluctuatie dan op Java.

² Met den verkoop van voor eigen rekening ingevoerde clandestiene opium verdienen zij alligt even zoo veel, doch bij onze berekening laten wij voor beide partijen den morshandel buiten rekening.

Evenals een Java'sch pachter is ook een Britsch-Indisch opium-verkooper alligt geneigd die te vervalschen, doch art. 53 van act XXI van 1856 leert ons, dat hierop *f* 500 boete staat, en een zelfde boete wanneer een licentiehouders in het bezit gevonden wordt van opium, die niet van het gouvernement afkomstig is. En de keuring van opium, die vermoed wordt vervalscht of ook clandestien te zijn, geschiedt in Britsch-Indië veel strenger en nauwkeuriger dan in Nederlandsch-Indië.

Men weet, dat bij ons een commissie van drie Chineezers, die verondersteld worden kennis van opium te hebben, door den pachter als opiumkeurders aan den Resident worden voorgesteld. De Resident benoemt op die voordracht dan ook gewoonlijk deze commissie. Maar uit den aard van des pachters voordracht volgt, dat zij ook in diens voordeel adviseeren. De Britsch-Indische methode hiervoor is veel omslachtiger, doch ook regelmatig.

Bij kleine en onbetwistbare overtredingen is het voldoende (zie art. 75 van bovengenoemde accijns wet) wanneer de plaatselijke civiele geneesheer de verdachte opium onderzoekt en deze verklaart voor het gebruik al dan niet geschikt te zijn,¹ maar bovendien heeft de Collecteur en Magistraat steeds de bevoegdheid om alle verdachte opium naar het betrokken scheikundig laboratorium op te zenden; een keuring aldaar geschiedt, zonder twijfel, zeer nauwkeurig en rechtvaardig.

Wij hebben die laboratoria reeds gedeeltelijk in Hoofdstuk II § 11 leeren kennen. Aan het Opium-hoofdagentschap is een speciaal scheikundige verbonden, en voor de opium-onderagentschappen is de Sub-Deputy-Opium-Agent daartoe aangewezen. Deze is tot de keuring in staat, niet alleen door zijn jarenlange gemeenschap met alle opium-preparaten, doch ook dewijl ieder opium-ambtenaar een scheikundig examen moet afgelegd hebben. Verzegeld wordt de verdachte of aan-

¹ Het komt mij echter voor, dat dit stelsel ook wel niet altijd zuiver zal werken.

gehaalde opium daarheen gezonden, en verzegeld ontvangt de magistraat die van daar terug met begeleidende omschrijving.

Een dusdanige keuring geeft een zuivere basis om een opium-zaak te berechten, hetgeen bij de hooge boeten en zware gevangenisstraf, die volgens de drie boven afgeschreven wetten op opium-delicten gesteld zijn, dan ook te verdedigen valt.

§ 10. Ondanks de uitgebreide stoet Engelsche en inlandsche ambtenaren, die tot het opium-departement behooren, en op geheimen papaver-aanplant en op de juiste naleving van de uitgegeven gouvernements-contracten om papaver te planten letten moeten — ondanks verder de belangrijke dorps- en grenspolitie, die moet zorgen, dat geen clandestiene opium worde ingevoerd, zijn het aantal papaver- en opium-delicten niet gering.

Doch dit kan ook moeielijk anders. Het presidentschap Bengalen, waarin de opium-agentschappen Benares en Behar gelegen zijn, is zoo verbazend uitgestrekt, de bewoners van de inlandsche Staten, die dit presidentschap begrenzen, en waarin papaver-aanplant vrij en de opium (in vergelijking met Bengalen) zeer goedkoop is, kunnen zoo gemakkelijk de opium over de grens brengen, en de landbouwer-contractanten, die dikwerf zonder veel moeite iets van hun papaver-sap aan de gedwongen levering kunnen onttrekken zoo talrijk, — dat dit al te gader redenen zijn waarom de hoeveelheid clandestiene opium in de Britsch-Indische gouvernementslanden zeker niet gering is; wanneer wij dan ook lezen dat het gouvernement 7000 maund opium 's jaars beschikbaar stelt voor inheemsch gebruik, dan is deze hoeveelheid opium, die verorberd wordt, bloot officieel en kan onze fantasie dit aantal maunds zeer goed met clandestiene of aan de gedwongen levering onttrokken opium verdubbelen.

Zonder in iets te kort te doen aan de activiteit van de betrokken Engelsche of inlandsche ambtenaren kunnen wij

ons — ook hetgeen wij daaromtrent van Nederlandsch-Indië weten — zeer goed voorstellen welke vele bezwaren te overwinnen zijn om de overtreders op te vatten en de opiumdelicten voor den rechter tot klaarheid te brengen.

In het opium-agentschap *Behar* worden 'sjaars meer dan 400 zaken voor de »criminal courts» aanhangig gemaakt wegens het smokkelen van opium, en van ongeveer 75 pCt. daarvan, kan de overtreding tot klaarheid gebracht worden, terwijl aan belooningen voor aanbrengrers en aanhalers meer dan f 10 000 wordt uitgegeven. Tusschen de 200 en 300 zaken 'sjaars worden door de Sub-Deputy-Agents ingesteld tegen personen, die volgens de wet van 1857 n°. XIII hun contract tot papaver-aanplant niet behoorlijk nakomen, en nog alleen, — aldus melden de rapporten — worden maar de ergste gevallen genomen, dewijl het onmogelijk zou zijn alle nalatigen te vervolgen. Een 50tal zaken 'sjaars worden in dat zelfde agentschap voorgebracht tegen personen, die in het geheim en dus buiten gouvernements-contract om, papaver hebben geplant, en in elke dergelijke zaak zijn vele personen betrokken, zooals de planters, de lastgevers, de opkoozers van het product, enz. Aanhaling van clandestiene of vervalschte opium kan op een 40 maund 'sjaars gesteld worden, waarvan ongeveer de helft zuivere opium en de andere helft vervalschte.

In het opium-agentschap *Benares* bedragen al deze cijfers nog $\frac{1}{3}$ of $\frac{1}{4}$ meer 'sjaars.

De gestrafte smokkelaars worden in de betrokken gewestelijke gevangenis opgesloten. De smokkelaars van buiten Bengalen worden daartoe naar den Patna-jail gezonden. De Directeur der gevangenis levert van deze smokkelaars een speciaal verslag in aan den Inspecteur-Generaal der gevangnissen, en deze stelt hiermede weder de betrokken Hoofd-Opium-Agenten in kennis.

In het Nederlandsch-Indische Koloniale Verslag komt telken jare een opgave voor van het aantal opium-overtredingen

en de hoeveelheid aangehaalde clandestiene opium. In Britsch-Indië vinden dergelijke opgaven in de speciale opium-administratie-rapporten eene plaats, doch zoowel hier als daar kan aangenomen worden, dat tegenover iederen overtreder, die betrapt wordt, er een tiental anderen staan, die der politie en justitie weten te ontsnappen.

Altijd zullen er zich een tal personen voordoen, die eenig staatsmonopolie trachten afbreuk te doen, en den meesten zal het gelukken het toezicht der politie te ontduiken. Doch hoe gestrenger de straffen zijn voor hen die gegrepen en veroordeeld worden, te meer zal ook de overtreding bedwongen kunnen worden.

In Nederlandsch-Indië noemt men de straffen die op opiumdelicten gesteld zijn, reeds vrij zwaar, doch bij aandachtige nalezing der boven afgeschreven wetten, kan men opmerken, dat daarmede in Britsch-Indië niet zachtzinnig wordt omgesprongen, en dat bovendien aan de betrokken ambtenaren meer bevoegdheid is gegeven dan aan die in Nederlandsch-Indië.

Men moge een monopolie goedkeuren of laken, — om 't even; doch bestaat het eenmaal dan moet het ook krachtig gehandhaafd worden, wil men niet de voordeelen van dit staatsmiddel in de zakken van onderkruipers en smokkelaars zien verdwijnen.

HOOFDSTUK VIII.

DE FINANCIËELE UITKOMSTEN VAN HET BRITSCH-INDISCHE OPIUM-
CULTUUR- EN HANDELSSTELSEL; DE GEVAREN DAARAAN VERBON-
DEN VOOR 'S LANDS FINANCIËN, EN DE BEZWAREN AAN-
GEVOERD TEGEN DE WIJZIGING VAN DE TOT DUSVER
GEVOLGDE OPIUM-POLITIEK.

§ 1. Telken jare bij de indiening van de begrooting voor Britsch-Indië, de »Financial Statement», door den Minister van Financiën te Calcutta, worden o. a. ook over de voornaamste bronnen van 's Rijks inkomsten eenige mededeelingen gedaan. De laatste begrooting, die van 1885/86, verscheen in de »Gazette of India» (extraordinary) van 17 Maart j.l. Het officieele financieele jaar in Britsch-Indië vangt aan op 1 April en wordt op 31 Maart van het volgende jaar afgesloten. Dit geldt ook voor het middel »Opium», zoodat, dewijl de veiling te Calcutta van het nieuwe product reeds in December aanvangt, ook twee opeenvolgende opiumcultuurjaren in elkander loopen.

De laatste begrooting nu, door Sir Auckland Colvin ingediend, bevatte een raming van inkomsten van £ 72 millioen en van uitgaven van $71\frac{1}{2}$ £ millioen, zoodat er een saldo van een half millioen pd. sterling overgebleven zou zijn, indien het militair departement met het oog op een eventueelen oorlog met Rusland zijne begrooting niet ver had moeten overschrijden, waardoor thans blijkt, dat er in plaats van een saldo een tekort van £ 4.963.000 bestaat.

Niettemin staan de Britsch-Indische geldmiddelen — ten deele ook door de steeds stijgende opium-inkomsten — niet ongunstig. Niet weinig draagt hiertoe bij de degelijke grondslagen waarop het financieel beheer van Britsch-Indië is gebaseerd, en in de toelichting op de verschillende begrotingen kan men lezen, dat de Ministers Sir Auckland Colvin en zijn voorganger Sir Evelyn Baring daarvan alle eer geven aan den grondlegger van dit financieel beheer Sir John Strackey. En wanneer wij nu den afgetreten onderkoning Lord Ripon in den aanvang van dit jaar te Leeds op een afterdinner audience van radicalen hooren verzekeren, dat hij »found Indian finances disorganised, and left them in a sound and satisfactory condition'', dan weet ieder ook te zeggen dat de eer daarvan aan Sir John Strackey toekomt.

In die jongste begrooting, welke wij hier tot grondslag zullen moeten nemen voor de periode waarin, wegens het nog niet afsluiten der boeken, ook nog geen bepaalde cijfers opgegeven konden worden, wijst de Minister van Financiën o. a. op het gevaar van een bijzonderen financieelen druk, die Indië boven het hoofd zweeft. Voor de eerste maal, zegt hij, is door de daling van de zilverwaarde de exchange 1 sh. 7 d., en elke farthing verdere daling, zooals het zich laat aanzien dat gebeuren zal, geeft een direct verlies aan het gouvernement van 22 lakhs (= ongeveer f 2.200.000 ¹). Verder merkt hij op, dat de Staat betrokken is in een uitgebreid spoorwegstelsel, dat nog jaarlijks verdere uitbreiding krijgt, maar dat, hoezeer het ook de ontwikkeling van het land ten goede komt, ook jaarlijks enorme sommen aan rentebetaling van opgenomen kapitaal en dikwerf ook aan bijpassing van rente-garantie kost.

Om thans, aan de hand der begrooting 1885/86, een over-

---

¹ Blz. 32 van de onderhavige begrooting geeft een staat van den achteruitgang in waarde van den ropij, die in 1871 nog 1 sh. 11 d. 12 was en thans 1 sh. 7 d. bedraagt. In werkelijkheid is de ropij thans f 0.98 van onze munt waard.

zicht te geven hoedanig de bedragen geschat worden van de verschillende bronnen van inkomsten en welke plaats de opium daaronder inneemt, diene het volgende:

	pd. st.
Landrente	22.334.200
Opium	9.025.500
Zoutbelasting	6.400.000
Zegelbelasting	3.633.400
Accijnzen	4.070.000
Provinciale belastingen	2.856.800
In- en uitvoerrechten	1.175 000
Patent- of Bedrijfsbelasting	514.900
Boschwezen	1.061.000
Registratie	281.800
Bijdragen van inl. staten	691.300
Posterij	1.101.700
Telegrafie	566.200
Munt	125.000
Justitie	595.300
Politie	311.600
Marine	176.400
Onderwijs	201.800
Geneeskundige dienst	54.600
Wetenschappelijke instellingen	86.600
Staatsspoorwegen	3.841.700
De East Indian railway	4.550.200
De Eastern Bengal	550.000
Gegarandeerde spoorwegen	3.360.000
Irrigatie en Scheepvaart	874.700
Vermeerdering van landrente door irrigatie	530.400
Niet-productieve openbare werken	920 400
Militair Departement	853.400
Diversen	1.346.500

Te zamen pd. st. 72.090.400

Op het budget van uitgaven staan hiertegenover:

	pd. st.
Rente van Indie's staatsschuld	3.953.000
Departementen van algemeen bestuur	11.778.200
Uitgaven ten behoeve van de andere boven- genoemde takken van dienst	9.311.500
Posterij, Telegraaf en Munt	2.216.400
Hongersnoodfonds	1.500.000
Uitgaven voor de productieve openbare werken	13 033.600
Uitgaven voor de niet productieve werken.	7.193.300
Departement van Oorlog	15.734.400
Verlies op wisselkoers	3.573,600
Onderstandenen, pensioenen, toelagen, verlofs- geldenz.	4.012.500
Te zamen	71.582.300

Terwijl aldus de bruto opbrengst van het middel opium in 1883/84 9.499.000 pd. st. bedroeg, werd die voor 1885/6 geraamd op 9.025.500. pd. st. De Revised Estimates over 1884/5, zegt de Minister, toonen aan dat door een buitengewoon goeden oogst van papaversap de inkomsten op opium in 1884: 593.600 pd. st. meer hebben opgebracht dan geraamd was, en dat het zich laat aanzien dat voor 1885/6 de opbrengst wellicht niet minder zal zijn. De inzetprijs per kist (pikol) op de Calcutta-veiling, — verklaart hij voorts — zal beneden de 1250 Rs. per pikol zijn, ¹ en op een reserve-voorraad van 18297 kisten zal gerekend worden; [in het vorige jaar bedroeg die reserve slechts 2296 kisten]. Het netto bedrag van opium-inkomsten voor 1885/6 wordt slechts op 6.574.300 pd. st. geschat.

---

¹ Stellen wij nu, volgens het bovenstaande, de waarde van 1 Ropij op 1 sh. 7 d. of f'0.95 dan zou die inzetprijs f'1187.40 bedragen. Doch daar de ropij f'0.98 van onze munt waard is, kan ook de inzetprijs op f'1224 gesteld worden.

Uit een hieronder te geven tienjarig overzicht van de opium-inkomsten, zien wij dat dit bedrag belangrijk minder is dan in vorige jaren; maar wij hebben hier ook slechts met een voorzichtig opgemaakte begrooting te doen.¹

---

¹ Belangstellenden kunnen meer bijzonderheden omtrent de jaren 1884/5 en 1885/6 lezen in § 35 van de Analysis of figures of revised estimate of revenue and expenditure for 1883/4 (Begrooting van 1884/5); en in Revised Estimates § 16 en Budget Estimates § 87 en § 109 en in Ways and Means § 9 en 10, alle van de begrooting van 1885/86.

TIENJARIG OVERZICHT van de inkomsten van het opium-monopolie in Britsch-Indië.

	B E N G A L E N .			B O M B A Y .			T O T A A L .			Uitgevoerd aantal kisten opium.	Warde hiervan.	
	Aantal verkochte kisten te Calcutta.	Bruto opbrengst	Pro- ductie- kosten.	Netto opbrengst	Bruto opbrengst	Innings- kosten	Netto opbrengst	Bruto opbrengst	Uitgaven			Netto opbrengst
		In duizend pond Sterling.										
1874	45.000	5.582	1.998	3.584	2.741	3	2.738	8.324	2.001	6.323	88.727	in 1000 pst. 11.341
1875	45.000	5.602	2.338	3.264	2.953	3	2.950	8.556	2.341	6.215	94.746	11.956
1876	47.000	5.921	2.216	3.705	2.549	0.8	2.547	8.471	2.218	6.252	88.350	11.148
1877	48.000	6.147	2.839	3.334	2.948	2	2.946	9.122	2.841	6.280	130.775	12.404
1878	54.000	6.432	2.658	3.773	2.749	2	2.747	9.182	2.661	6.521	92.822	12.374
1879	60.000	7.006	1.696	5.309	2.393	2	2.391	9.399	1.698	7.700	91.200	12.993
1880	56.400	7.177	2.065	5.112	3.141	2	3.139	10.319	2.067	8.251	105.507	14.323
1881	56.400	7.953	2.026	5.926	2.526	2	2.524	10.480	2.028	8.451	92.190	13.600
1882	56.100	7.677	2.055	5.622	2.184	2	2.183	9.862	2.057	7.805	89.338	12.432
1883	56.400	7.103	2.282	4.821	2.395	0.6	2.395	9.499	2.282	7.216	91.798	11.481

§. 2. »Gedurende de dienstjaren 1878 tot 1880'' — aldus sprak Lord Hartington, secretaris van staat voor Indië in de zitting van het Lagerhuis van 16 Augustus 1880 — »hebben »de inkomsten van Britsch-Indië meer opgebracht dan ge- »raamd werd, dank zij het steeds meer en meer toenemende »verbruik van opium in de overzeesche gewesten, en dewijl »in Britsch-Indië zelf, opium een zwaar belast artikel is.''

Opium beslaat dan ook de tweede plaats in de Britsch-indische financiën, en gedurende de laatste 40 jaren heeft zij zich op die plaats gehandhaafd. In 1843 bedroegen de *bruto* inkomsten van dat artikel nog slechts 2.090.000 pd. st., in 1853 reeds 5.090.000 pd. st. en in 1883 9½ miljoen pd. st. Lord Hartington kon dus naar waarheid getuigen dat de smaak in opium steeds toenemende is.

De inkomsten door het gouvernement uit »opium'' getrokken, zijn drieërlei: 1^e voortkomende uit den verkoop van provisie-opium te Calcutta, 2^e uit het doorvoerrecht van Malwa-opium, 3^e uit den verkoop en den accijns van opium voor binnenlandsche consumptie.

In 1882/83 bedroeg de *bruto* opbrengst van n°. 1 en 3 te zamen 7.103.925 pd. st., de kosten van productie en inkoop 2.282.213 pd. st., zoodat de *netto* opbrengst 4.821.712 pd. st. was. De *netto* winst op n°. 2 toonde in dat jaar 2.395.066 pd. st. aan, zoodat te zamen de *bruto* opbrengst van opium in 1882/83 9.499.594 pd. st. en de *netto* winst 7.216.778 pd. st. bedroeg ¹

Men kan hieruit al eenigszins opmaken welke waarde het monopolie van den papaver aanplant en de rechten, geheven op

¹ De lezer zal in de opgegeven waarde-eijfers soms afwijking bespeuren. Dit komt hierdoor, dat de Engelsche verslagen alles in pd. sterling opgeven en de Britsch-Indische in ropijen. De Engelsche verslagen nu, nemen nog de officieele waarde van de ropij of 2 sh. = f 1,20 tot basis, terwijl door de waarde-vermindering van het zilver de ropij in werkelijkheid slechts f 0,98 van onze munt geldt, (en die waarde is nog steeds dalende). Vandaar dat de opgegeven bedragen in de Engelsche verslagen eigenlijk te hoog geraamd zijn. De waarden der Britsch-Indische eijfers in Rs. uitgedrukt en door mij in *gulden* overgezet zijn juist.

door- of uitvoer van opium, voor Britsch-Indië heeft. Voor het dienstjaar Maart 1884 tot Maart 1885 geven ons de volgende cijfers, uit de Britsch-Indische verslagen overgenomen en in Rs. uitgedrukt, een overzicht van de tegenwoordige netto opbrengst, te weten: Bengaalsche of provisie-opium en accijns f 60,520,295 en Bombay of door- en uitvoer-opium f 25,378.750, te zamen f 85,899,045.

Wanneer wij nu uit de Britsch-Indische begrotingen zien, dat dit middel in belangrijkheid volgt op »the total collection of land-revenue'' die $\pm$ 22 millioen pd. sterling bedraagt, dan behoeft het ons ook niet te verwonderen, dat het gouvernement ongaarne hoort van loslating van het monopolie van aanplant in gouvernementslanden, vermindering van belasting op door- en uitvoer, en van niet-aanmoediging van vrijen aanplant in de onafhankelijke staten.

Met papaver-aanplant en opium-bereiding (Malwa-opium) in die onafhankelijke staten behoeven wij ons (na hetgeen hierover in Hoofdstuk V gezegd is) thans niet verder bezig te houden; een reeds tot f 25 millioen opgevoerd door- en uitvoerrecht legt genoeg gewicht in de schaal om de zorg voor en de aanmoediging van dit artikel door 's gouvernements vertegenwoordigers in die staten niet te doen verflauwen, en ook de inlandsche vorsten, — overigens in hunne binnenlandsche financieele aangelegenheden geheel vrij, — begrijpen hunne belangen te dien opzichte zeer wel.

Ons doel is thans om de opbrengt van de papaver-cultuur in de *gouvernementslanden* meer van nabij te beschouwen.

§ 3. In ronde cijfers worden jaarlijks in Bengalen voor gouvernementsrekening 550.000 acres (= $\pm$ 310.000 bouw = 2225 millioen vierk. Meter = $\pm$ 750.000 bigha's) met papaver beplant. Ongeveer $\frac{3}{4}$ hiervan is geïrrigeerd en $\frac{1}{4}$ niet. De gemiddelde productie is $4\frac{1}{2}$ seer of 9 E. ω per bigha of 15 E. ω per acre = $\pm$ 16 kati per bouw, of voor de geheele uitgestrektheid geraamd, $\pm$ 60.000 kisten van een pikol (zijnde $\pm$ 100.000 maunds).

Meer in het bijzonder worden er in het Opium-Agentschap Behar jaarlijks ± 478.000 bigha's = 299.000 acres met papaver beplant; hieraan wordt deelgenomen door 702.000 contractant-landbouwers onder het toezicht van ± 25.000 lumberdars of khattadars (zie Hoofdstuk III). De gemiddelde opbrengst in dit agentschap is 4 à $4\frac{1}{2}$ seer (= 8 à 9 Eng. *w*). per bigha, waarvoor door het gouvernement (aan de fabriek bezorgd) *f* 5 per seer voor standaard-opium betaald wordt. Sommige bigha's brengen maar 2 seer, doch andere daarentegen 6 seer op, zoodat de betaling tusschen *f* 10 en *f* 30 per bigha kan varieeren.

Gemiddeld werken er dus in Behar in één lumber of onder één licentie 28 contractanten, en kan ieder gemiddeld, bij een productie van 4 à $4\frac{1}{2}$ seer per bigha, op een product van 3 seer rekenen. Volgens de opgegeven betaling ontvangt dus gemiddeld ieder papaverplanter bruto per jaar $3 \times f 5 = f 15$. Per bigah wordt betaald bruto *f* 20 tot *f* 22.50, hetgeen per bouw $\pm$ bruto *f* 60 zou bedragen ¹.

Voor het opium-agentschap Benares staan de zaken iets gunstiger. Hier wordt 's jaars voor eene geringe uitgestrektheid minder land gecontracteerd dan in Behar. 582.000 contractant-landbouwers nemen aan den aanplant deel, die onder ± 30.000 lumberdars of khattadars werken. De opbrengst is gemiddeld 4 à 5 seer per bigha. Aldus werken hier gemiddeld 20 contractanten onder één licentie en kan ieder door elkander op $3\frac{1}{2}$ à 4 seer product rekenen. Bij eenzelfde betaling brengt derhalve in Benares de bigha ± 23 à *f* 25 of de bouw *f* 60 à *f* 70 op en ieder contractant ontvangt bruto *f* 17.50 à *f* 20.

De geheele gouvernementsaanplant, ± 100.000 maunds of 60.000 pikol opium (van 75° vastheid of dichtheid in Behar, en van 70° in Benares) per jaar opbrengende, kost aan

---

¹ Ik schrijf bruto, omdat van die betaling nog heel wat afgaat voordat de planter dit geld in handen krijgt.

het gouvernement alleen aan plantloon $\pm$ f 20 miljoen ¹.

Het plantloon thans f 4.80 à f 5 per opgebrachte seer (= $1\frac{1}{4}$ kati) opium van 70° vastheid ² bedroeg een 30 jaar geleden nog maar f $3\frac{1}{2}$ of bij de toenmaals meerdere waarde van het zilver f 4 de seer. Waarschijnlijk greep in dien tijd, bij den achterlijken toestand waarin Indië verkeerde, de landbouwer gaarne de gelegenheid aan om door papaver te planten geld te verdienen. Doch sedert het aanleggen van een spoorweg- en irrigatienet is ook de positie van den landbouwer van Opper- en Neder-Bengalen zeer veranderd. Verbetering van cultuurtoestand, toeneming van Europeesche planters, product-opkoopters en werktuigkundigen, goede afvoerwegen, stijging van productenprijs enz., hebben hem de oogen geopend, en de gouvernementen-papaveraanplant en gedwongen opiumlevering werden hoe langer hoe meer populair.

De landbouwers bezuiden de Ganges geven er de voorkeur aan om het beter renderende suikerriet, en om aardappelen, knollen, en in het algemeen producten voor de inlandsche markt te telen. Die benoorden de Ganges kunnen wegens mindere vruchtbaarheid en irrigatiemiddelen ditzelfde wel niet in gelijke mate doen, doch volgen het voorbeeld hunner zuidelijke broeders toch zooveel mogelijk.

Het gouvernement dat nooit rechtstreekschen cultuurdwang wilde toepassen, werd door de van lieverlede toenemende ontwikkeling van het land wel gedwongen den prijs voor de opium te verhoogen en van f $3\frac{1}{2}$ à f 4 op f 4.80 à f 5 te brengen, ten einde daardoor het verval van de papaver-cultuur te voorkomen en de populariteit van het cultuurstelsel

---

¹ Aldus berekend: 1 pikol = 66 seer; gemiddelde productie 'sjaars is 60.000 pikol = bijna 4 miljoen seer; hetgeen bij een betaling van f 5 per seer f 20 miljoen maakt.

² Over deze graadverdeeling en gehalte zie Hoofdstuk IV § 2. Een pikol Behar opium bevat volgens dezen maatstaf 105 11 Eng. $\mathcal{W}$ en een pikol Benares opium 98.1 Eng. $\mathcal{W}$ zuivere opium.

weder wat op te beuren. Die prijsverhooging had dan ook eenige jaren geleden plaats. Het officieel rapport zegt, dat uitbreiding van de cultuur door die meerdere vrijgevigheid nog wel niet merkbaar is, maar dat men hoopt — indien eenige vruchtbare jaren mede willen helpen — daartoe toch wel te zullen geraken.

Het voorschrift luidt: »to extend cultivation as far as it might be found profitable to do so”

De districten Agra, Muttra, Aligurh en Etah zijn daarom een paar jaar geleden in den papaver-cultuur-kring opgenomen, doch een gunstig resultaat heeft men daar nog niet van gezien.

Natuurlijk geeft het opium-departement liever contracten uit in Bengalen om papaver te planten, dan Malwa-opium in de onafhankelijke staten op te koopen. Het laatste kost bijna het dubbele van het eerste, zijnde *f* 345 à *f* 360 de maund, of *f* 575 à 600 per pikol, terwijl de Bengaalsche opium aan inkoop van den planter *f* 200 per maund of $\pm$ 330 per pikol kost; en vroeger bij den ouden prijs was zulks per pikol nog *f* 43 $\frac{1}{2}$ minder.

Het schijnt echter wel dat, volgens een tienjarig statistisch overzicht, de prijsverhooging tot vermeerderden aanplant weinig gebaat heeft. Zoowel in het Agentschap Behar als Benares is in de laatste 15 jaren de uitgestrektheid aanplant en het afgeleverde aantal kisten (van 1 pikol) opium eerder af- dan toegenomen. Daarentegen is de prijs, waarop 1 pikol Bengaalsche opium (inkoop en bereiding) het gouvernement te staan komt, nagenoeg gelijk gebleven, zijnde gemiddeld voor Behar *f* 375 en voor Benares *f* 370 per kist.

Jaarlijks worden op de Calcutta-veiling $\pm$ 56.000 kisten opium voor export verkocht. Hetgeen de agentschappen te weinig inleveren en hetgeen voor de binnenlandsche consumptie noodig is, moet derhalve door Malwa-opium aangevuld worden, zoodat terwijl de Bengaalsche opium in hoeveelheid achteruitgaat, de opkoop van opium in de onafhankelijke staten toeneemt.

Doch het schijnt ook niet in de bedoeling der Britsch-Indische regeering te liggen om voor eigen rekening heel veel meer dan 50 à 60.000 pikol provisie-opium 's jaars voor de China- en Straits-markten te willen doen gereedmaken. Zij houdt liever haar waar op prijs en overweegt de koopkracht van de Chineezzen. Al nemen wij ook met Dr. J. Dudgeon aan, dat China zelf 400,000 pikol opium produceert, of met den Consul van Ichang 200,000 pikol, toch blijft het waar, dat de echte Chineesche liefhebbers van opium naar *Indische* opium vragen. Neemt die vraag toe, limiteert het Britsch-Indische gouvernement zijn eigen opium-uitzending, en weet het zich binnen die perken te houden, — hoe verleidelijk ook het tegendeel moge wezen — dan moet in het ontbrekende door den particulieren export van Malwa-opium gezorgd worden. De uitvoer van dit artikel dat ± 45.000 pikol bedraagt, levert het gouvernement toch ook nog een *zuivere* winst van $\pm f 600$ per pikol, terwijl de eigen Bengaalsche opium een netto winst van $\pm f 800$ per pikol opbrengt. Zoolang dus de onafhankelijke Staten maar in de opium-aanvraag voorzien, behoeft de regeering zich niet bekommerd te maken over het stationnair blijven van den gouvernements-aanplant in Bengalen of over belangrijke vermindering van opium-inkomsten.

Niettemin is de waarde van een kist opium op de Calcutta-markt dalende, zoodat tot behoud van de inkomsten van het middel opium, de aanplant in en de particuliere uitvoer uit de onafhankelijke Staten, alsmede het inheemsch opiumgebruik niet bemocielijkt mag worden.

Het volgende staatje geeft ons over de laatste 10 jaren een overzicht van de prijzen van gouvernements-opium op de Calcutta-markt.

	Aantal kisten (pikols) provisie en Abkari-opium, in de agent-schappen bereid.	Prijs waarop een kist (pikol) het gouvernement komt te staan.	Aantal kisten naar Calcutta ter verkoop gezonden.	Aantal verkochte kisten te Calcutta.	Verkoop-prijs per kist te Calcutta.
1873 Behar	30.771	f 388½	26.770	25.500	f 1305
Benares	19.512	„ 390	19 000	16.500	„ 1229
1874 Behar	33.936	„ 390½	30.856	26.244	„ 1242
Benares	25.068	„ 384	23.860	18.756	„ 1200
1875 Behar	32.702	„ 396	29.340	25.800	„ 1269
Benares	23.146	„ 385½	22.414	19.200	„ 1215
1876 Behar	38.108	„ 396	34.957	26.800	„ 1309
Benares	34.109	„ 387½	33.094	20.200	„ 1243
1877 Behar	35.575	„ 388½	32.166	25 000	„ 1298
Benares	36.027	„ 380	35.001	23.000	„ 1229
1878 Behar	19.003	„ 361	18.140	30 000	„ 1280
Benares	26.153	„ 323	25.000	24.000	„ 1199
1879 Behar	33.108	„ 252	29.786	30.000	„ 1189
Benares	22.483	„ 356	20.175	30.000	„ 1112
1880 Behar	34.453	„ 308½	31 118	28.200	„ 1361
Benares	22.028	„ 350	21.851	28.200	„ 1292
1881 Behar	27.407	„ 392½	24.200	28.200	„ 1358
Benares	26.884	„ 348	25.532	28.200	„ 1345
1882 Behar	28 379	„ 380½	26.022	27.900	„ 1261
Benares	28.548	„ 392	28.017	28.200	„ 1221

In 1883 bedroeg de verkoop 56.400 kisten tegen gemiddeld f 1240 de kist. ¹ Volgens de begrotingen zijn er in 1884/5 52.000 kisten verkocht en zullen er in 1885/6 49.992 ter markt komen, doch over de juistheid dezer cijfers moeten de »Revised Estimates» nader inlichting geven.

§ 4. Zooals gezegd werd, is al de opium, te Calcutta aan de markt gebracht, provisie-opium, die op een paar duizend pikol na, alle naar China wordt geëxporteerd. ² Gemiddeld is dit export dus 40 à 45 000 pikol. Ongeveer een gelijk bedrag wordt aan Malwa-opium door particulieren in China geïmporteerd.

Een kist of pikol opium van eigen aanplant komt het gouvernement te staan op $\pm f$ 375. Hieronder is begrepen de inkoopprijs van het papaversap à f 5×66 ³ = f 330 en het overige aan administratiekosten, werkloonen ⁴, opkoop van afval, bloembladeren ter inwikkeling en kistenhout ter verpakking.

De verkoopprijs is in ronde cijfers f 1200 à 1250 per kist, zoodat dus op den eigen aanplant en bereiding van opium f 800 à f 850 per pikol verdiend wordt. Stelt men over de laatste jaren den gemiddelden verkoop te Calcutta op 55.000 kisten, dan volgt hieruit, dat op een netto winst van $\pm f$ 46 millioen aan provisie-opium kan gerekend worden.

Voegt men hieraan toe de opbrengst van de rechten op door- en uitgevoerde Malwa-opium à $\pm f$ 26 millioen ⁵ en de opbrengst van de binnenlandsche verkochte Abkari-opium, zoomede die der licentiën voor den verkoop van opium

¹ De Engelsche verslagen geven ook hier, door de waarde-bepaling in pd. st., een veel hooger waarde aan dan de B.-I. verslagen.

² Er wordt $\pm$ 12000 pikol 'sjaars naar de Straits ten behoeve van zuidelijk Azië gezonden, doch hoeveel hiervan Bengaalsche- en hoeveel Malwa-opium is, heb ik niet kunnen vinden.

³ Een pikol houdt in 66 seer.

⁴ In elk der twee factorijen wordt jaarlijks $\pm f$ 102.000 aan werkloonen uitgegeven, waarvan 75 pCt. voor inlandsche opzieners en werklleden.

⁵ In ropijen of gulden uitgedrukt is dit recht gemiddeld $66\frac{1}{2}$ per kist en in pd. st. $67\frac{1}{2}$. Het eerste getal is het ware.

en détail te zamen *f* 12 à *f* 13 millioen (bedwelmende kruiden hieronder begrepen), dan volgt hieruit, dat het geheele middel opium den fiscus *f* 84 tot *f* 86 millioen netto oplevert of zooals schrijvers over dit onderwerp meer globaal opgeven tusschen 6 en 8 millioen pd. st. ¹

Van een en ander moeten echter afgetrokken worden de kosten, die aan het innen van de door- en uitvoerrechten verbonden zijn (zijnde $\frac{1}{3}$ pCt.) ², de uitgaven voor grenspolitie en voor het tegengaan van smokkelhandel en clandestienen aanplant, en de uitkeeringen die aan Fransch- en Portugeesch-Hindostan betaald worden om papaveraanplant en opiumbe-reiding op het Indisch grondgebied van die rijken te verbieden.

§ 5. Hoe fraai deze cijfers ook klinken mogen, de opium blijft voor Britsch-Indië een even onzekere bron van inkomst als de koffie het voor Nederlandsch-Indië is. Als hoofdin-komst beschouwd, is het een storend element in de Indische financiën, waardoor telkens het financieel evenwicht in gevaar kan worden gebracht.

Wij zagen uit Hoofdstuk II en III welk een capricieus gewas de papaver is, en welke middelen zoowel in de gou-vernements- als in de onafhankelijke landen moeten aange-wend worden om de opbrengst niet te doen dalen ³). Bovendien

¹ In 1838 was dit	pd. st. 1.586.445 netto
„ 1857	„ 5.918.375 „
„ 1871	„ 7.657.213 „
„ 1875	„ 6.215.083 „
„ 1879	„ 7.700.671 „
„ 1883	„ 7.216.778 „

² In 1883 bedroeg de doorgevoerde of Bombay-Opium :

Ahmedabad	594 kisten, doorvoerrecht	pd. st. 70	per kist.
id.	591 „ „	„ 65	„ „
Malwa	6109 „ „	„ 70	„ „
id.	28717 „ „	„ 65	„ „
Ajnere	314 „ „	„ 67 $\frac{1}{2}$	„ „

36325 kisten „ gemiddeld pd. st. 67 $\frac{1}{2}$ per kist.

De heffingsonkosten bedroegen slechts 603 pd. st.

³ Geprikkeld eigenbelang van de inlandsche vorsten niet te vergeten, daar — naar gemeld wordt — de helft van het inkomen van die vorsten door opium verkregen wordt.

tracht China, welk land de hoofdconsument van Indische opium is, meer en meer in eigen behoefte te voorzien en kunnen onvoorziene gebeurtenissen den opium-invoer in dat land voor een poos staken, waardoor onmiddellijk invloed op deze hoofdbron van de Britsch-Indische inkomsten wordt uitgeoefend.

Niettemin heeft het budget van uitgaven zich naar de gemakkelijk verkregen en ruim vloeiende opium-inkomsten geregeld; de statistiek kan hier voorbeelden te over van aanwijzen en een opmerzaam reiziger in of bestudeerder van Britsch-Indië treft die buitensporige weelde in den staatsdienst bij elken stap. Door de opium heeft Britsch-Indië zich op grooten voet ingericht, en naarmate de middelen daartoe vermeerderden, gevoelde het zich ook een Staat te zijn, die niet slechts geld verbruikt, maar ook een inrichting om het geld dat verbruikt wordt voort te brengen. Doch tevens is zorgeloosheid hiervan het gevolg geworden; zoodat niet alleen, behalve de andere belastingen, de opium-inkomsten, een vrij zware landrente (à 22 millioen pd. st.) en een even bezwarende zoutbelasting (van $6\frac{1}{2}$ millioen pd. st.) niet voldoende zijn om de uitgaven te dekken, doch de Britsch-Indische schuld (volgens den heer Fawcett) jaarlijks nog met 3 millioen pd. st aangroeit.

Wilden wij eenige voorbeelden aanhalen van de wijze hoe daar te lande in het groot gehandeld wordt, wij zouden dan in herinnering kunnen brengen, hoe op het oogenblik de aanleg van niet minder dan 30 spoorweglijnen in behandeling is, die te zamen 28 millioen pd. st. zullen kosten, dat voor een paar jaar geleden alle invoerrechten zijn afgeschaft, met uitzondering van enkele die meer het karakter hebben van politiebepalingen, hoe de uitgaven voor het leger en voor militaire en openbare werken onrustbarend toenemen, hoe roekeloos dikwerf te werk gegaan wordt met het verleenen van rente-garantiën aan bijzondere maatschappijen voor de uitvoering van publieke werken, — werken meermalen door

speculatiegeest in het leven geroepen, doch zonder voldoende toezicht van den staat, hetgeen dan ook niet altijd mogelijk is. Wij zouden kunnen wijzen op de weelderig gebouwde en ingerichte paleizen voor gouvernementsbureaux en voor onderwys, die men in elke stad van eenige beteekenis ziet verrijzen, en die natuurlijk den dienst die daarbinnen verricht wordt, in gelijke mate duur maakt als voor het uitwendige gelden zijn beschikbaar gesteld. Wij zouden nog het niet onaanzienlijke cijfer kunnen noemen, dat de bezoldiging van Engelsche ambtenaren kost, en den weelde-penning om de gouvernementsbureaux van elke provincie 8 of 9 maanden van het jaar naar een koel berg-klimaat over te brengen ¹.

Het heeft er in het algemeen allen schijn van of men tracht de inkomsten klein te krijgen, zonder daarbij op voldoende wijze de belangen der bevolking zelve in het oog te houden; en zoolang het gouvernement het in zijn macht heeft landrente of zoutbelasting of den opiumprijs te Calcutta of de door- en uitvoerrechten van opium naar welgevallen te verhoogen, zoolang behoeft men voor een failliet nog niet bevreesd te zijn.

Doch een ander gevaar dreigt, en wel dat de steeds klimmende baten, uit het Opium-cultuurstelsel verkregen, eenmaal een noodlottigen invloed zullen moeten oefenen. Blevten zij bestemd voor schulddelging of zeer buitengewone uitgaven, die zonder die inkomsten achterwege zouden blijven, dan zou een eventueele vermindering geen kommer behoeven te wek-

---

¹ Aan deze „exodus” (zooals men het noemt) even kostbaar en tijdroovend als lastig voor het publiek wordt in den laatsten tijd menig couranten-artikel gewijd, — doch met weinig vrucht.

Om een voorbeeld van hooge bezoldiging te noemen, een Chief Commissioner ontvangt per jaar f'48.000 en f'6000 representatiegelden, een Luitenant-Gouverneur f'96.000 en f'30 000, een Gouverneur f'120.000 en f'35.000 tot f'85.000, behalve nog diens militair secretariaat, muziek, bereden lijfwacht, zijn verblijf in het gebergte, zijn executive council à 1¼ ton, enz. Zoo berekent men dat bijv. de gouverneur van Madras met zijn onmiddellijke omgeving den lande 's jaars 4 ton kost. Het zijn slechts enkele voorbeelden om aan te toonen dat men daar te lande op geen kleinigheid meer of minder is gaan zien.

ken. Maar het nadeel is, dat zij als gewone inkomsten worden beschouwd, waarmede ook de normale uitgaven worden gedekt en vermeerderd. Naarmate die bronnen rijker vloeien, wordt de gansche huishouding van staat op steeds weelderiger voet ingericht, en zonder eenige krachtsinspanning gaat men daarmede voort, geleid door den stroom van sehijnbaren voorspoed. Men is in den tijd der vette jaren en houdt geen rekenschap met de magere die komen zullen; schatten worden uitgegeven die zonder de gemakkelijk gekregen opium-inkomsten gespaard waren gebleven, en de Britseh-Indisehe regeering is tot weelderigheid overgeslagen met de onachtzaamheid van een gelukkig speler die *veine* heeft.

Maar wat te doen als de kans omslaat? indien de opiumoogst twee of meer achtereenvolgende jaren mislukt? wanneer de opgedreven waarde van het product daalt? wanneer eens een ander land als concurrent optreedt, dat Zuid en Oost-Azië en Westelijk Amerika van opium voorziet tegen de helft van den thans vastgestelden prijs,? wanneer de planter zelf zijn prijs gaat bepalen en zich van de gedwongen levering ontslaat? wanneer, kortom, het geheele stelsel met zijn *f* 85 millioen bate moet losgelaten worden zonder dat men bijtijds een aequivalent daarvoor gevonden heeft?

Zoolang 'de Britsch-Indisehe regeering den inkooprijks van opium op *f* 330 per pikol, den verkooprijks op 12 à *f* 1300 en het doorvoerrecht op 6 à *f* 700 handhaven kan, gaat alles naar wensh, — en willicht rekest men den tijd dat daarin verandering komen kan nog verre, — doch niettemin bestaat hierdoor een te groote verleiding tot uitgaven tegen een te geringe elasticiteit van vaste en zekere inkomsten, die een regeering zeer in verlegenheid kan brengen wanneer er zich onverhoeds een of meer eatastrophen voordoen, zooals dit onder een bevolking van een paar honderd millioen zielen of bij vasthouding aan een stelsel, dat zoo zeer den handelsnaujver opwekt, alligt kan gebeuren.

Men zou hetzelfde van Nederlandsch Indië met zijn koffie-

cultuurstelsel kunnen schrijven, en in zoover is dit waar, dat bij loslating van het gedwongen stelsel, dáár van opium en bij ons van koffie (want al luidt de naam ook anders, in den grond der zaak komen beiden overeen), de inlander wel voort zou gaan met papaver of koffie te planten, doch tegen aflevering van het product, zooals de markt en niet het gouvernement of het hoofd van een inlandschen staat dit bepaalt.

Er heeft echter steeds een belangrijk onderscheid bestaan in het aanwenden der baten uit de beide cultuurstelsels verkregen. In Britsch-Indië werd (en wordt) het voor den inwendigen dienst en rente garantie gebruikt; in Nederlandsch-Indië bleef het geheel buiten de normale uitgaven.

Men moge het afkeuren, het een kwalijk te verdedigen economisch stelsel noemen, dat Nederland dit geld voor zich gebruikte, doch voor *dat deel* van het rijk dat Nederlandsch-Indië genaamd wordt, was het of er geen bate of overwinst bestond. Het land bedroop zich *zonder* dit Batig Slot, terwijl Britsch-Indië, waar het ten voordeele van het land onder de gewone geldmiddelen wordt opgenomen, bij eventueel en wellicht plotseling verlies van ± 10 of 15 pct. van zijn inkomen, aan den rand van een financieelen afgrond wordt gebracht.

Indien er in de goede dagen van ons cultuurstelsel, met de gedwongen suikerlevering van $\frac{2}{3}$ van het product aan het gouvernement, een suikercrisis geheerscht had als in 1884, zou met *ons* stelsel het geldelijk verlies voor Nederland minstens even groot als voor Nederlandsch-Indië geweest zijn, terwijl bij het Britsch-Indische stelsel slechts een oogenblikkelijke en belangrijke leening ten behoeve van Britsch-Indië in het deficit zou hebben kunnen voorzien.

Thans behoeft over het aanwenden der baten bij ons geen strijd meer te bestaan. Britsch-Indië kan echter even onverwacht en spoedig zijn opium-inkomsten verliezen als Nederland zijn Indisch Batig Slot verloren heeft, zonder dat daarom Nederlandsch-Indië een bankroet voor de deur staat, hetgeen

in Britsch-Indië bij plotselinge derving der opium-inkomsten wel te verwachten is.

Doch het is evenmin noodig eene vergelijking tusschen deze twee koloniën in het voor- of nadeel van een van beiden te doen uitvallen, als dat wij het Britsch-Indische financieel bestuur ons tot voorbeeld zouden doen strekken. Beiden hebben zulke uiteenloopende belangen, beiden worden volgens zoodanige verschillende inzichten bestuurd, dat men wel de resultaten tegenover elkander op de weegschaal kan brengen, doch zonder daarom de een te prijzen en de ander te laken. Uit het opium-cultuurstelsel van Bengalen en van dat der inlandsche staten leeren wij, dat het gouvernement dáár te lande even goed op den arbeid van den landbouwer teert als dit in Nederlandsch-Indië gebruikelijk is geweest of gedeeltelijk nog is, maar werd in Nederlandsch-Indië de opbrengst der belastingen in het algemeen en van het cultuurstelsel in het bijzonder beheerd naar Britsch-Indisch model, dan zou het met onze kolonie spoedig gedaan zijn.

§ 6. Men denke niet, dat de Britsch-Indische regeering niet zelf zeer goed inziet, dat de verleiding, om de inkomsten uit opium (en ook uit zout) getrokken steeds te verhoogen, ten slotte nadeelig moet uitkomen, en eveneens dat het verlies van de opium-inkomsten de financieele ondergang van Indië zou zijn.

Doch wat valt daar aan te doen, — vraagt men elkander reeds jaren lang af.

Geleidelijke intrekking der cultuur, of vermindering van den inzetprijs op de Calcutta markt, of verlaging van het doorvoertarief gaan niet aan. Alleen de gouvernements-concurrenten zouden daarbij voordeel hebben. Verhoging van plantloon zou de cultuur niet populairder maken (de uitkomsten bewezen dit reeds), en bovendien zouden daardoor alleen de papaverplanters bevoordeeld worden, terwijl een geheele bevolking om vermindering van lasten vraagt. Nieuwe belastingen opleggen, bij geleidelijke intrekking, is daardoor ook niet mogelijk

en een ander equivalent, om de voordeelen waaraan men zich langzamerhand gewend heeft, bij gemis te dekken, is niet te vinden.

Dat het opium-cultuur- en handelsstelsel afkeuring verdient, daarover zijn alle Engelschen het vrij wel eens, sommigen omdat de regeering als fabrikant, anderen omdat zij als handelaar optreedt.¹

Wij, die hetzelfde in Nederlandsch-Indië zien gebeuren, behoeven om die reden de Britsch-Indische regeering van de handhaving van haar opiumstelsel geen verwijt te maken; maar wel verdient het afkeuring dat zij het doet voorkomen, — en zelfs in hare officieele rapporten openlijk uitspreekt — dat de gouvernements-papaveraanplant geheel in het belang van den inlander, tot zijn voordeel en tot zijn geluk wordt aangehouden; dat het stelsel een zegen voor den planter is, hem voor gebrek vrijwaart, weinig van zijn grond in beslag neemt, en hem verhindert buiten het gouvernement om papaver te planten en dus ook weinig opium te gebruiken; dat papaver eigenlijk voor hem de aangenaamste en meest winstgevende cultuur is; dat door het monopolie de papaver-cultuur geen uitbreiding ondergaat, en dergelijke paradoxen meer, die zelfs in Nederlandsch- en in Spaansch-Indië al sedert lang uit de officieele rapporten geschrapt zijn.

Indien een dergelijk stelsel voor den staatsdienst noodig geacht wordt, dat het dan behouden blijve; — de aard toch van de bronnen van 's lands inkomsten regelt zich naar den graad van de volksontwikkeling; doch dan moet ook niet getracht worden de viciositeit achter drogredenen, die tot een glimlach dwingen, te verbloemen.

Laat men de bevolking vrij om papaver te planten, en om de opium tegen een vooraf bepaalden prijs uren, zelfs dagreizen ver aan het gouvernement af te leveren, of wel te handelen zooals de landbouwers dit zelve het voordeeligst achten, dan

¹ Zij doet dit ook bij het „gevangeniswezen”, maar zulks wordt niet bijzonder gelaakt.

zal de eene helft aan een meer winstgevende, gemakkelijker en minder wisselvallige cultuur de voorkeur geven, en de andere helft zal voor zijn product minstens 3- of 4-maal meer betaling vragen. Maar bij dien verminderden aanplant en die prijsverhooging maakt de fiscus geen rekening. Deze eischt, met het stelsel te mogen handelen als financier, het aan anderen overlatende om het als philanthroop te bespreken. Bereidwillig doet hij mede om te overleggen hoe het anders zou kunnen ingericht worden, om China minder opium op te dringen en het gebruik van opium onder de inheemsche bevolking te verminderen, maar voegt er tevens waarschuwend bij »zonders 'slands inkomsten te kort te doen." En dit laatste gaat onmogelijk te zamen met vermindering van aanplant, van bereiding, van opkoop, van accijns, van uitvoer enz. Niet over de vergifquaestie of het belang der plantende bevolking, zoowel in de gouvernements- als onafhankelijke landen, loopt het debat, maar wel over hetgeen het zekerste middel is om de uit opium getrokken inkomsten te behouden, zoo mogelijk te vermeerderen.

Daarom ook mag China, waar de geheele opium-affaire even goed een financieele (doch geen moreele) is als in Britsch-Indië, geen te hooge invoerrechten heffen van de ingevoerde Indische opium, want dit zou den kooplieden beletten een hooger bod op de Calcutta-veilingen te doen; en in het volgende Hoofdstuk zullen wij zien hoe Engeland er nog onlangs in geslaagd is, uit een nieuw opiumtractaat met China, een beduidend winstje te trekken.

Wie iets beters en dat tevens even voordeelig is in de plaats van het tegenwoordige opium-stelsel nitdenkt, — aldus zegt de minister van financiën — hij moge vrij spreken.

Sommigen voeren nu aan: uitbreiding van graan-cultuur en handel. Anderen — afschaffing van het monopolie en openstelling van papaver-cultuur en opiumbereiding, alleen in bepaalde districten, ¹ gepaard met een zware heffing van

¹ Dit doet ons denken aan de „verboden kringen" in Nederlandsch-Indië.

accijns en exportrecht, waardoor *vermoedelijk* bij een uitvoerrecht van *f* 700 à *f* 800 per pikol de inkomsten voor het gouvernement even veel zouden bedragen als bij het tegenwoordige stelsel. Derden laten den papaver-aanplant onbesproken, maar zouden voor het inheemsch gebruik de licentiën afgeschafft en vervangen willen hebben door zetbazen van het gouvernement, bewerende dat zulks zedelijker en voordeeliger zou werken.

De anti-opium-gezinden stellen voor het gebruik van opium te verbieden, waardoor een spaarpenning voor de bevolking zou overblijven om zich iets meer blijvends aan te schaffen, of in anderen vorm eene verhoogde belasting te betalen, die als aequivalent voor den verloren geganen opium-verkoop zou kunnen dienen.

Sommigen toonen aan, dat wanneer de opium-invoer in China verboden werd, de openstelling van het geheele binnenland van China voor den Engelschen handel zou kunnen bedongen worden, — maar bedenken daarbij niet, dat ook Amerikanen en Duitschers hun aandeel in dien handel zouden eischen, en dat het verbod van opium-invoer in China, noch in het rechtstreeksch belang van de Chineesche mandarijnen, noch in dat van den Britsch-Indischen fiscus zou zijn, en alleen Engeland daarbij profiteeren zou.

Weer anderen vragen om bij verhooging van de uitgaande rechten op opium, die van de rijst af te schaffen, hetgeen den inkoopprijs voor rijst zou vermeerderen en dien voor opium verminderen en *wellicht* de landbouwers zou nopen minder opium ¹ en meer rijst te verbouwen. Een zeer goed plan, indien men alleen met het volksbelang te rade ging en indien daardoor 's lands inkomsten niet op tweërlei wijze naar het hart werden gestoken. Bovendien antwoordt de regeering hierop,

---

¹ Dit zou onder de bestaande omstandigheden alleen op de vorsteulanden van toepassing zijn, waarmede echter de vorsten zelve weinig genoeg zouden nemen.

dat over die quaestie van afschaffing van uitgaande rechten op rijst al een kwart eeuw lang is gedebatteerd geworden, doch dat zij van oordeel is, dat rijst juist in denzelfden toestand verkeert als opium, dat beiden in groote mate een monopolie van Britsch-Indië vormen, en dat dus op gezag van John Stuart Mill ¹ het product van een dergelijk monopolie bij uitvoer ook moet belast worden.

Men zal toegeven, dat al die voorstellen ter verbetering slechts redeneeringen van den kouden grond inhouden, en dat zij bewijzen, hoe weinig Engelschen — (en Duitschers nog veel minder, terwijl de Franschen hun oordeel over die zaak niet kenbaar maken), — die over de opium-inkomsten schrijven, zich van de eigenlijke werking van het opium-cultuur- en handelstelsel een goed begrip vormen. Hunne boeken daarover mogen de moreele zijde en zelfs den opiumhandel op China nog zoo zorgvuldig behandelen, doch over de drijfveeren die het stelsel in beweging doen blijven, zoowel in gouvernements- als vorstenlanden — wordt vluchtig heengegleden.

De regeering wederlegt dan ook in haar verschillende rapporten al die opmerkingen. In het algemeen wijst zij op het gevaar, dat de opium-inkomsten loopen; dat het reeds moeielijk is om tot handhaving van het monopolie genoegzaam gronden te krijgen, en de reserve-voorraad van opium al aangesproken moest worden; dat men de plantende bevolking haar product niet hooger *mag* betalen; dat zij voor de ingekochte Malwa-opium niet meer dan, ± *f* 575 de pikol kan geven; dat zij uit vrees voor concurrentie de door- en uitvoerrechten van Malwa-opium en den inzetprijs van Bengaalsche opium op de Calcutta-veilingen niet veel hooger durft stellen dan nu reeds gebruikelijk is; dat die concurrentie met Levantische- en Perzische opium zich nu reeds doet gevoelen, enz.

En tot geruststelling van de belagers van het stelsel (be-

---

¹ „On the effect of export duties.”

lagers uit eigenbelang of uit moreele overtuiging) wordt aan die wederlegging dan nog toegevoegd, dat het de bevolking in de gouvernements- en vorstenlanden door papaver te planten welgaat (!); dat het monopolie tot beperking van het gebruik leidt; ¹ dat, zooals thans de bereiding van opium geschiedt onder het oog van het gouvernement, een zuiver en met zorg bereid deeg ter markt wordt gebracht, terwijl bij loslating van het monopolie de opium door vervalsching en weinig zorg een zelfden weg op zou gaan als dit gebleken is met de Manilla-tabak en sigaren te geschieden; dat in vergelijking met de hoeveelheid, die China zelf in zake opium voortbrengt, de invoer van Indische opium, zijnde 80.000 pikol (Bengaalsche- en Malwa-opium te zamen), niet veel beteekent, ² terwijl daarentegen het ingevoerde product zoo- veel beter en zooveel meer naar den smaak is van de goede Chineezen; ³ dat indien de wettige invoer van Bengaalsche opium in China verboden werd, aan den smokkelhandel op een kust van 2000 mijlen lang, door alle nationaliteiten zou deelgenomen worden, hetgeen nu — ook in het belang van het Chineesche gouvernement zelf — voorkomen wordt; dat indien het monopolie opgeheven, en de opium als eenig ander export-artikel, bijv. graan, indigo of thee, beschouwd en dus ook het doorvoerrecht afgeschaft werd, het verbruik

---

¹ Wij zagen echter reeds dat uitvoer en gebruik toenemen.

² De uitvoer van opium uit Britsch-Indië bedraagt jaarlijks $\pm$ 50.000 pikol Bengaalsche en $\pm$ 45.000 pikol Malwa-opium. Daarvan gaan $\pm$ 80.000 pikol rechtstreeks naar China; $\pm$ 12.000 pikol naar de Straits voor zaidelijk Azië, en het overige via Hongkong naar Californië, de Filippijnen en Fiji eilanden.

³ De Chineezen beoordeelen namelijk de opium-monsters in rechtstreeksche verhouding naar de hoeveelheid extract, die bij weeking in heet water verkregen wordt, en naar de aroma van dat extract wanneer het gedroogd en gebruikt wordt. In Europa wordt de opium beoordeeld naar de aanwezige hoeveelheid morfine, doch in China niet. Levantsche opium bijv. bevat 10 pCt. morfine en heeft een vastheid van 90°, en de Malwa-opium van 90° tot 95°. De Bengaalsche opium bevat niet meer dan 3 tot 4 pCt. morfine en heeft een vastheid van 70° tot 75°. En toch betalen zij voor Bengaalsche opium meer dan voor Levantsche, hetgeen juist omgekeerd is van hetgeen op de Europeesche markt geschiedt, en ook rationeel zou zijn.

in Indië en de invoer in China kolossaal zou toenemen, en daardoor de thans geopperde klachten in plaats te verminderen slechts zouden vermeerderen; dat de vermindering van 's lands inkomsten, daardoor ontstaan, door belastingen zou moeten gedekt worden, hetgeen onder een arme bevolking een algemeen gemor kan veroorzaken; dat die loslating van het monopolie zelve, alleen de vorming van reusachtige cultuurmaatschappijen in het leven zou roepen zonder de zekerheid in de plaats te stellen, die nu het gouvernement geeft, maar integendeel door vermeerdering van product naar uitkeering van hooge dividenden zoekende; dat, al werd het monopolie losgelaten, de papaver-cultuur in de vorstenlanden om politieke redenen toch niet zou kunnen verboden worden; en vele dergelijke betoogen meer, al naar de tijdsomstandigheden zulks medebrengt.

Summa summarum — aldus luidt de conclusie der Britsch-Indische regeering, — wij willen wel wat toegeven aan den drang van buiten (en zij neemt dan ook nu en dan den schijn aan of zulks werkelijk plaats heeft), doch dan moeten ook grondige opmerkingen en adviezen ter tafel gebracht worden. Anders — blijft het monopolie behouden zooals het nu is, ook tegen het verzet der *particulieren* in.

Ik voeg dit laatste er bij, omdat zich 1 of 2 jaren geleden te dien opzichte een meldenswaardig feit heeft voorgedaan, dat in de geschiedenis der Nederlandsch-Indische Staats-cultures (voor zoover mij bekend is) nog niet voorkwam. In het district Motihari, onder het Opium-Agentschap Patna ressorteerende, hadden een aantal landbouwers het bekende contract gesloten om papaver te zaaien en waren de gronden daartoe uitgezocht en afgepaald. Doch een Engelsch indigo-planter uit die buurt vond die gronden zoo geschikt voor indigo-cultuur dat hij den contractanten beduidde, dat het voordeelijker voor hen zou zijn voor hem indigo op die gronden te planten; zelfs verhinderde hij hen papaver te zaaien. De landbouwers, de scherpte der wet kennende, stonden be-

sluiteloos, totdat de Sub-Deputy-Agent, het geval vernemende, ter plaatse kwam en hen te kennen gaf, dat zij naar welgevallen indigo of papaver konden zaaien, doch dat, indien hun keus op indigo viel, zij volgens art. 10 van de wet van 1857 act n° 13 strafrechtelijk zouden vervolgd worden. Zij kozen natuurlijk de wijsste partij.

Een dergelijk geval staat niet alleen. Tusschen de papaverplantende bevolking in, die voor dit product de beste gronden moet geven, werken de indigo-planters, die grond van dezelfde hoedanigheid voor hun product begeeren. Sommige planters beweren, dat het in het voordeel van de papaver is om het stuk grond, waarop straks papaver zal geteeld worden, eerst met indigo te beplanten, anderen houden vol dat een indigo-gewas als 2^e aanplant op denzelfden grond, de papaveruitzaaiing, die in het volgend jaar op dien grond zal plaats hebben, niet kan schaden.

Doch het opium-departement wil van die inbreuken niets weten, het houdt vol dat een ander gewas dan papaver, hetzij dan als 1^e of als 2^e aanplant nadeelig is voor de papaver, en al wordt het ook betreurd, dat papaver en indigo dezelfde gronden vereischen, toch kan het departement niet van zijn recht afzien om den uitgezochten grond voor zich alleen te behouden; en zoo het al een 2^e aanplant op dien grond toestaat, dat het dan de opium-ambtenaar zal zijn die bepaalt waaruit die aanplant bestaan mag, maar geenszins de particuliere planter.

Het zijn verschijnselen die zich voordoen, wanneer de belangen van den staat in botsing komen met die van particulieren, wanneer de laatsten een deel van de winsten die het gouvernement behaalt, voor zich begeeren; altogader toestanden die ons ook uit Nederlandsch-Indië bekend zijn. Al zeggen beiden, in het belang van en uit toewijding aan den inlander te handelen, zoo staat toch in den grond der zaak de vrees van den eene om de directe voordeelen van de bevolking verkregen te verliezen, tegenover die van de andere. In die

Bengaalsche grondquaestie staat niet exploitatie van den inlander tegenover toewijding of in diens belang werkzaam te zijn, maar exploitatie door het opium-departement tegenover exploitatie door den indigoplanter.

En indien beiden met gereed geld en voorschot bij den inlandschen grondbezitter aankloppen, dan zal uit den aard van het grondbezit het opium-departement de zege behalen.

§ 7. Al zet die onderlinge concurrentie ook kwaad bloed, zoo is het toch minder de mededinging door den particulieren planter in zake grondgebruik, die de staat vreest, dan wel de afbreuk die andere natiën en particuliere importeurs den opium-inkomsten van Britsch-Indië zouden kunnen toebrengen, door opium van elders in China in te voeren.

Ongeveer 80.000 pikol Indische opium wordt thans jaarlijks in China ingevoerd, waarvan nagenoeg de helft Bengaalsche en de andere helft Malwa-opium is ¹. De Bengaalsche opium, die te Calcutta ± f 1225 de pikol kost wordt in China uit de eerste hand voor 460 tael = f 1840 of f 1850, en de Malwa-opium te Bombay, ± f 1200 tot f 1250 waard, voor 350 tael = f 1400 verkocht ². Dit zijn vrij hooge winst-cijfers, zoodat concurrentie met Levantsche, maar vooral met Perzische opium zich niet wachten laat.

De Perzische opium, die in de provinciën Ispahan, Yezd, Shiraz en Khorasan geteeld wordt, beschouwt men wel als een minder soort Malwa-opium, maar zij is voor den Perzischen landbouwer een voordeelige cultuur. In 1881 werden 7700 pikol van dit product in Hongkong ingevoerd. De productie van Levantsche opium neemt ook in hoeveelheid toe. Jaarlijks

---

¹ De invoer wordt gaandeweg hooger. Hij was bijv.
in 1871: 59.670 pik.
„ 1874: 67.468 „ en
„ 1878: 71.492 „

² Uit de tweede hand, en na betaling der inkomende rechten in China en na bereiding door koking, waardoor 30 pCt. verloren gaat, komt de pikol Bengaalsche opium op 800 tael of f 3200 te staan.

worden er van 70 tot 90.000 kilogram ter markt gebracht, die, te Smyrna aan boord geleverd, op $\pm f 15$ de kilogram of $\pm f 950$ de pikol te staan komt. Er worden daar 5 soorten opium gefabriceerd, doch de soort, voor China en Indië bestemd, neemt $\frac{2}{3}$ van het geheele product in.

Wat den inheemschen papaver-aanplant in China betreft, volgens den Engelschen consul te Ichang, produceert men in de Chineesche provinciën Yunnan en Sczechun $2\frac{1}{2}$ maal meer opium, dan de ingevoerde Indische opium bedraagt, en telken jare legt men er zich meer op toe, dit product beter en zuiverder af te leveren.

§ 8. In de Nederlandsch-Indische nieuwsbladen wordt van tijd tot tijd de vraag wel eens te berde gebracht, waarom de Regeering van Ned.-Indië de door haar benoodigde papaver en opium niet zelf doet aanplanten en bereiden en daardoor ook zichzelf de winst op dit artikel toeëigent, die thans aan Britsch-Indië betaald wordt

Men rekent aldus: Het gouvernement heeft jaarlijks noodig of zal eerlang noodig hebben ± 1200 pikol Bengaalsche opium, bovendien worden er nog een paar duizend pikol Bengaalsche of Malwa-opium voor den smokkelhandel ingevoerd. Doch indien wij ons slechts tot die 1200 pikol gewettigde opium bepalen, dan kunnen wij evengoed de winst van $f 800 \times 1200$ of van bijna 1 millioen gebruiken als Bengalen ¹.

Nu zeggen de tegenstanders, dat eigen aanplant door het Ned.-Indische gouvernement vooreerst de demoralisatie en een toenemend opiumgebruik in de hand zou werken, en ten anderen dat Engeland of Britsch-Indië die voorziening in eigen behoefte niet gaarne zien zou.

Het eerste dezer argumenten is mij niet recht duidelijk, dewijl toch de Regeering het in haar macht heeft de plaats

---

¹ Wij zagen uit § 4 van dit Hoofdstuk, dat de Britsch-Indische netto-winst op een pikol Bengaalsche opium $\pm f 800$ is.

van aanplant zoodanig af te sluiten, dat alleen de betrokken verbouwers en bereiders, doch niet de omwonenden, met het artikel in aanraking komen. Het tweede argument is zonder grond. De $\pm$ 55.000 kisten, die te Calcutta ten verkoop worden aangeboden, vinden hun weg wel, zelfs zonder de hulp van een agent, die er ten behoeve van Ned.-Indië een 1000 kisten van neemt. Ned.-Indië is te Calcutta zoo weinig bekend, dat die 1000 of 1200 kisten onder den naam »opium voor de Straits'' afgeleverd worden. Zoolang wij dus niet op groote schaal aanplanten (gesteld al dat zulks mogelijk ware) om de Straits en China van opium te voorzien, en daardoor in reeststreeksche concurrentie met Calcutta kwamen, zou ook die eigen aanplant voor inheemseh gebruik niet eens opgemerkt worden.

En wat de demoralisatie door eigen aanplant enz. betreft, dit argument verdwijnt van zelve, wanneer ook wij ten slotte eens met de traditie breken, dat het gebruik van opium nadeelig of zielbedervend of een bijzonder vergif is. Hierdoor zou papaver-aanplant, voor zoover de moraliteit aangaat, aan elke andere cultuur gelijk worden.

Wanneer ik eigen aanplant van papaver en bereiding van opium zou ontraden, dan is zulks op meer financieele gronden gebaseerd. Het is waar, dat in Bengalen f 800 per pikol netto winst wordt gemaakt, doch men houde in het oog, dat die winst ook alleen verkregen wordt door de (vermomde) dwang-cultuur en door de produceering van $\pm$ 60.000 pikol 'sjaars. De inkoop in Bengalen van het papaversap (waaronder plantloon begrepen is) kost f 330 per pikol, de bereiding van het sap of deeg tot provisie-opium eischt f 50 of f 60, stel f 50 (zie § 1 en de daarbij gevoegde statistieke tabel). Voor die f 50 $\times$ 60.000 = f 3.000.000 worden 2 fabrieken en een geheele staf Europeesche en iulandsehe ambtenaren aangehouden, en zulks is mogelijk, dewijl de productie in het groot geschiedt. Doch zoo iemand een 2000 pikol opium wil produceeren of een $\frac{1}{30}$

deel van hetgeen Bengalen doet, dan volgt daaruit niet dat zijne onkosten ook $\frac{1}{30}$ deel van de Bengaalsche zullen zijn. Misschien $\frac{1}{4}$ deel, waardoor tevens de voorgespiegelde winst zou vervallen. Stellen wij, dat de voorstanders van eigen opium-produceering op 2000 pikol product per jaar rekenen (= 200.000 kati) dan zou men volgens de Bengaalsche plant-, oogst- en bereidingwijze, die zooals wij zagen ± 16 kati per bouw opbrengt, ook ± 12 tot 13.000 bouw goede grond voor papaver moeten afzonderen, (benevens een dubbele hoeveelheid voor eventueële wisselgronden) en zouden daarbij volgens datzelfde stelsel ± 55000 huisgezinnen onder ± 1900 mandoers werkende alleen voor aanplant en oogst (afgescheiden nog van de bereiding) ingedeeld moeten worden.

Mij komt het voor, dat die hoeveelheid grond en arbeidskracht met meer voordeel kan aangewend worden, dan tot het verkrijgen van een problematiek voordeel op opium.

Want hoe toch zouden de voorstanders van eigen aanplant de cultuur willen doen geschieden? In een ander soort gedwongen staatscultuur-stelsel? Dit wordt door den tijdgeest en ook door de gereserveerde ligging van den eventueelen cultuurgrond onmogelijk gemaakt. Er blijft dus alleen geheel vrije arbeid of cultuur door veroordeelden, bijv. in een landbouwstrafkolonie, over. In het eerste geval, zonder dwang en zonder gouvernements-bepaling van levering, is ook winst voor den Staat ondenkbaar. Het tweede geval is niet mogelijk, dewijl de papaver-cultuur zoo precair en wisselvallig is en de oogst zooveel zorg vereischt, dat wanneer de landbouwer niet geldelijk in de zaak betrokken is, ook van de geheele cultuur niets terechtkomt. En dit précaire, — zoowel van aanplant, oogst, qualiteit van het product en bereiding, — is een factor, waarmede ter dege rekening moet gehouden worden.

Langdurige oefening van het personeel — landbouwers en bereiders, — heeft er ten slotte in Bengalen toe geleid de goede papaversoort, de juiste wijze van verzorging van de plant en van den sap-oogst, en de verlangde manier van be-

reiding te vinden. Hoofdstuk II en IV heeft ons doen zien hoeveel moeite het kost om de papaver niet te veel te doen verbasteren, (en zulks nog wel in een land door de natuur als 't ware voor papaverbouw aangewezen), om de door de liefhebbers verlangde aroma in het product te houden, en om de vereischte vastheid van het deeg te verkrijgen. En dat zulks niet gemakkelijk is, blijkt wel daaruit, dat de Chineezzen met hun eigen aanplant en bereiding in China, er niet in kunnen slagen de Indische opium te verdringen, hetgeen toch zoo hartelijk gewenscht wordt. De ondervinding in de bereiding — en in nog zooveel andere vroeger omschreven zaken op die cultuur betrekking hebbende — door speciaal daarvoor opgeleide ambtenaren opgedaan, is geene zaak die elders in een paar jaar aan te leeren en in practijk te brengen is.

Zal dus bij aanplant van papaver in onzen Archipel de plant niet aanstonds verbasteren en een gering en ongenietbaar product opleveren? Zouden de nieuw gevormde bereiders in staat zijn aan het deeg de gevraagde aroma en vastheid te geven, zonder welke de opiumgebruikers toch elders ter markt moeten gaan¹? Mogelijk zijn die bezwaren na jaren lange proefnemingen en ondervinding te overkomen, doch zeker zal de aanvang, tientallen jaren lang, niets dan teleurstelling opleveren².

Zien wij dus van deze illusie van winstvorming af, en bepalen wij ons veeleer de opium te Calcutta zoo goedkoop mogelijk te bekomen, en verder goed toe te zien of de geleverde opium Bengaalsche- of Malwa-opium, en zooal het eerste, of zij Patna- of Benares-opium is.

¹ In Nederlandsch-Indië is papaver-aanplant en dus ook de bereiding van opium, nit het papaversap verkregen, verboden. Stel eens dat die cultuur en bereiding vrij ware, zonden er zich dan wel veel liefhebbers opdoen om een kwalijk geprepareerd product, dat zeker zeer onsmakelijk moet zijn, te koopen?

² Ook de heer Van Delden in zijn „Blik op het Indisch Staatsbestuur” gaf de toepassing van eigen aanplant en bereiding van opium door veroordeelden in overweging, zonder wellicht op de bezwaren te letten aan de invoering van een dusdanig stelsel verbonden.

HOOFDSTUK IX.

OVERZICHT VAN DE GESCHIEDENIS VAN HET BRITSCHE-INDISCHE
OPIUM-CULTUUR- EN HANDELSSTELSEL, EN VAN DEN ECONO-
MISCHEN TOESTAND DER BEVOLKING IN DE BENGGAALSCHEN DISTRICTEN,
WAAR PAPAVER GEPLANT WORDT.

§ 1. Gaarne nemen wij met den Britsch-Indischen minister van Financiën Sir Evelyn Baring aan, dat »it cannot be »too clearly understood, that neither by any measure tending »to develop the resources of the country, nor by any in- »crease of taxation, which is practically within the range »of possibility, nor by any reduction of expenditure, could »the Government of India in any adequate way at present »hope to recoup the loss which would accrue from the sup- »pression of the poppy cultivation in India.”¹

Een dergelijke uitspraak is categorisch en zeker niet be-
moedigend voor de aanhangers van de Anti-Opium-Society;
het geeft hun weinig hoop, dat er in de tot dusver ge-
volgde opium-politiek wijziging zal gebracht worden.

Doch indien die opium-inkomsten voor den Staat onont-
beerlijk zijn, dan mogen ook de middelen niet verbloemd
worden, hoe de fiscus aan die baten komt; dan mag ook
niet voorgegeven worden, dat zonder het opium-cultuurstelsel
de economische toestand van de bevolking betreurenswaardig
zou zijn; en aldus dit stelsel met zijne belangrijke winsten,
die in plaats van aan de bevolking den Staat toevallen, niet-
temin voor de landbouwers een zegen is.

---

¹ Financial Statement for 1882/83 art. 59, Calcutta 1883.

Wij willen dien toestand der bevolking in de Bengaalsche districten waar papaver geplant wordt, thans meer van nabij bezien, doch vooraf de geschiedenis van de papaver en van de opium-bereiding in Opper- en Neder-Bengalen in korte trekken mededeelen.

§ 2. Het is moeilijk uit te maken in welken tijd ongeveer de papaver het eerst in Hindostan bekend is geworden. Wel wordt er reeds in Manu's wetten over het gebruik van bedwelmende kruiden gesproken, doch of hiermede wel het papaversap bedoeld is, blijft onzeker. Aangenomen kan echter worden dat de veroveringstochten van de Mohammedanen in Indië in de 10^e eeuw het gebruik van bedwelmende kruiden en daaronder vooral van opium belangrijk heeft doen toenemen.

Geregelde aanplant van papaver schijnt echter vóór de 16^e eeuw niet veel te zijn voorgekomen. In de Ayin-Akbar, een wetboek door Abul-Fazul onder Akbars regeering in de 16^e eeuw opgesteld, komt voor, dat de verkregen salpeter en opium uit de omstreken van Allahabad, Agra en Ghazipore, (in de tegenwoordige N. W. Provinciën) een monopolie van den staat waren, en er toen ongeveer 1000 kisten opium 's jaars in den handel werden gebracht

In 1634 bekwam de Engelsche Oost-Indische Compagnie voor het eerst verlof handel te drijven met Bengalen via de kust van Orissa; in 1650 werden de eerste Engelsche factorijen aan de Hooghly (de rivier van Calcutta) opgericht en in 1700 het plaatsje, dat later Calcutta geworden is, aan genoemde Compagnie afgestaan. Dat onder dien Bengaalschen handel ook opkoop en uitvoer van opium begrepen was, is vrij zeker; doch de opiumbereiding bleef staatsmonopolie van de Mohammedaansche vorsten, totdat in 1757 door de overwinning van Clive bij Plassey de bezittingen van den Groot-Mogol en de Diwani van Bengalen op de Engelsche Oost-Indische Compagnie overgingen en daarmede ook in 1765 het opium-monopolie.

Waarschijnlijk verloren reeds in de 17^e eeuw de omstreken

van Allabahad, Agra en Ghazipore veel van hare reputatie als opium- en salpetermarkten. De handel van die producten schijnt zich naar Patna en omstreken verplaatst te hebben, waar de Hollanders reeds voor de Engelschen in de 17^e eeuw een factory hadden en genoemde producten voor uitvoer opkochten ¹. Valentijn (V^e deel 1^e stuk) beschrijft ons die plaats onder den naam Pattenā, en noemt haar de hoofdplaats van Behaar en de hofplaats van den onderkoning. Hij zegt, dat de Hollanders en Engelschen daar in de 17^e eeuw salpeter-comptoiren hadden, en men zelfs sedert 1656 begonnen is de salpeter daar ter plaatse te zuiveren. Hij maakt ook melding van eene plaats Choppera bij Patna, van waar veel amfoen, muskus en salpeter te Patna wordt in- en van daar uit door genoemde »comptoiren» weder wordt uitgevoerd.

Doch hoedanig ook het aandeel van de Hollanders in den Indischen opium-handel geweest zij, (en volgens sommigen zijn zij het geweest, die het eerst Patna-opium in China hebben ingevoerd), langzamerhand verviel die geheel en ging in Engelsche handen over, nadat de Eng. O. I. Compagnie in 1765 de nalatenschap van de ontroonde inlandsche vorsten aanvaard had. Het opium-monopolie waaronder de bereiding van opium, en de levering van het product tegen een bepaalden prijs, verpachtte zij voor een tijd lang uit bij jaarlijksche vooruitbetaling van de pacht, totdat zij in 1773 den

---

¹ *Patna*, door de inlanders *Azimabad* genoemd, wordt gezegd het oude Pataliputra (het Palibothra van Megasthenes 300 v. C.) en in 600 v. C. gesticht te zijn. *Patna* beteekent „de stad” en is thans de hoofdplaats van de provincie *Behar*. In de latere geschiedenis is zij bekend door den moord op de Engelschen in 1763 en door het nitbreken van den opstand van de Sepoys in 1857. Zij ligt aan de zuidzijde van de Ganges en telt thans 160.000 inwoners. Aan Patna city — die op één hoofdstraat na uit een chaos van vuile kleine steegen bestaat — grenst het Patrasche militaire station *Dinapur* met 15.000 inwoners. In de voorstad *Bankipur* wonen de Europeanen te zamen, en bevinden zich ook de gouvernements-bureaux. De opiumfabrick ligt in de wijk *Galzarbagh* aan de Ganges, en wordt door hooge muren van Patna-city gescheiden. De opium-agent woont te Bankipur. Iets verder ligt *Behar*, de vroegere Mohammedaansche hoofdstad, die zijn naam aan de geheele provincie gegeven heeft. *Behar* beteekent vihara, d. i. Buddhistisch klooster.

uitvoer zelf ter hand nam. In 1781 bedroeg die uitvoer reeds 2800 en in 1790 4054 kisten; dit cijfer 4000 bleef tot 1820 om en bij hetzelfde.

Lord Cornwallis hief in 1799 dit pachtstelsel op, en plaatste het beheer over de opiumbereiding onder een speciaal Compagnie's dienaar, met dit gunstig gevolg, dat de bate van pd. st. 95.000 's jaars onder het pachtstelsel, reeds binnen 4 jaren tot pd. st. 693.700 gestegen was ¹.

Met die toenemende inkomsten en uitvoer van opium naar China (die het Chineesche gouvernement eerst ongemerkt liet voorbijgaan) splitst zich de geschiedenis van den Indischen opiumhandel in twee deelen; vooreerst de cultuur en handel in Indië zelf, — en hiermede hebben wij ons met het oog op den economischen toestand van den inlander in de eerste plaats bezig te houden, — en ten anderen de uitvoerhandel van welken ik volledigheidshalve slechts een beknopt overzicht wensch te geven.

§ 3. Toen dan door vermeerderde navraag de uitbreiding van de papavercultuur en van opium-bereiding gaandeweg toenam, deed zich de behoefte aan een reglement gevoelen, en ook aan nog een andere bereidingsfabriek dan die te Patna.

Zoo kwam in 1789 de fabriek van Ghazipore ² tot stand,

---

¹ Fifth Report from the Select Committee on the Affairs of the East India Company, London, 1812.

² *Ghazipore* ligt aan de Ganges ten N.O. van Patna en 64 mijl ten N.O. van Benares. De stad werd een paar duizend jaar geleden gesticht, en telt thans 40.000 inwoners, meereedeels Hindu's. Hoewel er nog vele ruïnen van vroegere grootheid bestaan, heeft de geheele plaats een veel nieuwer en aangenaamer aanzien dan Patna. Behalve door haar opium is die plaats bekend door hare bereiding van rozenolie en rozenwater (atta.) Duizend rozen zijn noodig voor één druppel rozenolie, die ter plaatse f 0.60 kost. Voor diezelfde som kan men 2 pint rozenwater bekomen. Er ligt geen militaire bezetting en de opium-agent woont te Ghazipore zelf, in de Europeesche wijk.

Met *Benares* werd Ghazipore in 1764 aan de Engelsche O. I. Compagnie afgestaan. Benares met 200.000 inwoners, gedurende 8 eeuwen het bolwerk van het Buddhisme en thans dat van het Sivaïsme, het Jeruzalem van Hindostan zooals de plaats door hare beschrijvers genoemd wordt, zal den lezer uit Indische boeken wel voldoende bekend zijn.

toenmaals gelegen in het centrum van aanplant van de dusgenoemde Benares-opium, doch thans zich voor de bereiding uitstreckende tot over de N. W. Provinciën, Oudh, Benares, Allahabad, Agra, Muttra enz., alle plaatsen op vele dagreizen van daar gelegen.

Ondanks de productie sedert dien tijd zoo belangrijk is genomen en de export van 4000 tot 55000 kisten Bengaalsche opium klom, zijn er toch geen nieuwe bereidingsfabrieken meer bijgebouwd. Waarschijnlijk dacht men in vroeger jaren door den rechtstreekschen uitvoer van Malwa-opium vermindering van eigen aanplant en bereiding te zullen bekomen, of voor het minst, dat daaraan geen uitbreiding zou gegeven worden; doch toen het tegendeel bleek, is men op veruueerding van bereidingsplaatsen maar niet verder teruggekomen.

Wat de Malwa-opium betreft, het jaar 1816 wordt genoemd als dat, in hetwelk de eerste invoer van dit product in China plaats had. Uit vrees voor concurrentie sloot de Engelsche O. I. Comp. in 1826 een overeenkomst met de vorsten der onafhankelijke Staten, dat zij alleen het recht zou hebben alle opium, die op het uitgebreide hoogland van Malwa groeit op te koopen. De Resident van Indore kocht telken jare het geheele product op en zond het naar Bombay en Calcutta ten verkoop. Toen later deze handel door sluikerij naar de Portugeesche vestigingen en naar Sindh en Kurrachee gevaar liep te gaan kwijnen, werd de opkoop van het product vrijgelaten, en in 1831 vervangen door het bekende doorvoerrecht, dat in den aanvang op 125 Rs. per kist gesteld werd en sedert tot 650 à 675 Rs is verhoogd geworden.

De eerste wettelijke bepaling omtrent opium-opkoop werd in 1793 en dus tijdens het pachtstelsel uitgevaardigd (Regulation n° 32,) waarbij de prijs voor welken de opium van den contractant gekocht mocht worden, op 2½ Rs. per seer werd gesteld. De volgende was van 1795 (Regulation n^c 32). Hierbij werd het den contractanten voor de opium-levering verboden om de landbouwers door dwang papaver te doen plan-

ten ¹; zij moesten hem betalen 2½ Rs per seer, doch mochten 1 chittack per seer, of 2½ seer per maund overwicht eischen voor het indrogen. Van het bedrag van den leveringsprijs aan de Compagnie wordt geen melding gemaakt.

Wanneer het bleek, dat de landbouwer water bij het deeg gevoegd had om dit te verzwaren, dan had de contractant het recht op een verhoogde kostelooze levering van zooveel opium, als hij vermeende dat er waterbestanddeelen in de geleverde opium was. En had de landbouwer de opium vervalscht door toevoeging van eenig zwaar makend bestanddeel (behalve water), dan mocht de contractant de opium in beslag nemen en voorloopig verbeurd verklaren. Indien binnen 3 weken de vervalscher geen aanklacht tegen den contractant wegens deze handeling ingesteld had, dan mocht de contractant die vervalschte opium ten eigen voordeele verkoopen.

Dit voor den contractant-opium-leverancier voordeelige reglement bleef tot 1816 van kracht. De rechtstreeksche opkooopers van de door de contractanten geleverde opium waren de Commercial Residents van Patna en Benares; de laatste woonde te Ghazipore bij de fabriek. In 1821 werd diens gewest de »Benares opium agency» genoemd, en een afzonderlijke opium-agent daarvoor aangesteld, terwijl de bemoeienis met opium in de verschillende tot die Agency behorende districten onder het toezicht van den Collector als Deputy-Agent kwam. Hij werd bijgestaan door inlandsche ambtenaren onder den naam *Gomashtu's*, en deze moesten voor de contracten met de landbouwers, de opium-ontvangst, weging en opzending naar het hoofd-agentschap zorgen.

De Deputy-Agents ontvingen voor hun bemoeienis, bij wijze van cultuur-procenten, 2½ pet van de behaalde winsten. Doch

---

¹ Het Gouvernement had toen de papavercultuur nog niet rechtstreeks ter hand genomen; alleen het beheer en opzicht was aan een bepaald beambte toevertrouwd.

De ruwe opium werd aan deze nog bij uitbesteding geleverd, waarna zij na verdere bereiding naar Calcutta gezonden werd. Dit stelsel duurde tot 1821.

deze belooning kwam het gouvernement te duur te staan, zoodat zij in 1831 afgeschaft en een corps Europeesche ambtenaren met vaste bezoldiging aangesteld werd.

Intusschen verschenen successievelijk de opium-wetten van 1816, 1824 en 1826, die wel in het voordeel van het opium-Departement maar minder in dat van de papaverplanters waren.

Die van 1816 (Regulation 13) hield in, dat indien de planters de opium in een te vloeibaren toestand, en dus niet van een vereischte vastheid, inleverden, de Agenten of Onder-agenten alsdan een paar deskundige papaverplanters mochten aanwijzen om uit te maken, hoeveel surplus opium nog geëischt kon worden als aequivalent voor het tekort, ontstaan door gebrek aan vastheid van het product. Indien het product bedorven of vervalscht was, mocht het geconfiseerd worden.

Bij de wet van 1824 werd de in te leveren opium in vier klassen verdeeld: 1^e *goede opium* of goed zuivere opium, 2^e *verkoopbare opium*, zijnde opium, die niet meer dan voor een vierde onzuivere bestanddeelen inhield, 3^e *slechte opium*, of opium voor de helft onzuiver en 4^e *onbruikbare opium*, of dezulke die zoodanig vervalscht of bedorven was, dat men het product voor niets meer kon gebruiken.

Bij de wet van 1826 (Regulation 8) werden deze vier soorten nog nader omschreven en o. a. verklaard, dat alle opium, die meer dan voor de helft aan onzuivere bestanddeelen inhield, als *onbruikbare* zou beschouwd worden.

In 1828 wordt voor het eerst melding gemaakt van de vereischte vastheid van het te leveren opiumdeeg. Zij werd op 70° bepaald.¹ De planter die een hooger grad van vastheid aan zijn product had gegeven, bekwam echter geen verhooging van prijs, doch wie onder die 70° gebleven was, werd in de boete geslagen. Ter aanmoediging tot het produ-

---

¹ Over de verdeeling in graden van de vastheid der opium leze men Hoofdstuk IV § 2. Reeds werd medegedeeld dat voor Patna-opium gewoonlijk 75° en voor Benares-opium 70° als standaard wordt aangenomen.

ceeren van opium van meerdere vastheid dan 70° werd in 1831 een kleine prijsverhooging toegezegd.

Ondanks dat al, schijnt er nog steeds onzuivere opium ingeleverd te zijn geworden, vooral opium niet genoegzaam van de *pussewah* gezuiverd; wij lezen bijv. dat in 1836 op de levering van zuiverder product werd aangedrongen, en dat in het vervolg voor opium, waarin zich nog *pussewah* bevindt, geen commissieloon (cultuur-procenten) aan de inlandsche ambtenaren mocht uitbetaald worden.

Toenmaals was ook het aantal *Europeesche* ambtenaren om opzicht over cultuur en bereiding te houden, nog lang zoo talrijk niet als tegenwoordig. De onderhandelingen met de planters en de weging en classificeering van de opium werden nog door inlandsche beampten in de inlandsche factorijen gehouden, die allen als bezoldiging commissieloon of cultuurprocenten ontvingen.

Eerst in 1836 breidde het Departement het aantal Europeesche ambtenaren zoodanig uit, dat in alle districten Sub-Deputy-Opium-Agents konden aangesteld worden. Zij behoorden tot de »Uncovenanted service», ontvingen een vaste jaarwedde en gedurende 6 maanden een reisgeld van 100 Rs per maand, benevens aan cultuurprocenten 5 Rs. van elke *maund* opium, die boven een voor elk district vastgesteld cijfer meer ingeleverd werd. 10.800 Rs. per jaar voor ieder ambtenaar steldemen als maximum voor die dusgenaamde commissiepenning.

Deze voor cultuur-ambtenaren winstgevende bepaling duurde slechts tot 1852, toen de Gouverneur-Generaal Dalhousie haar als te »omslachtig» afschafte. Hij verdeelde de Sub-Deputy-Agenten in 5 klassen op een maandelijksche bezoldiging van 500 tot 900 Rs. en hierin werd sedert geen verandering meer gebracht.¹ Ook ving men in dat jaar aan, de ingekochte opium met 3½ Rs. per seer (= 2 Eng. ₤ = 1¼ kati) te betalen, en verhoogde dien prijs in 1864 tot 5 Rs. per seer.

¹ Zie Hoofdstuk III § 2.

Op de soort van door den planter ingeleverde opium, waarover het toezicht in 1836 van inlandsche handen in Engelschen overging, kon sedert ook beter het oog gehouden worden.

Allereerst liet men de vroegere klassen-verdeeling van opium varen, en bepaalde zich in 1841 tot 3 soorten, afhankelijk van de mate van vastheid. De 1^e soort, die van goede vastheid, werd voorgeschreven van 72° tot 74° te moeten bedragen; de 2^e, van gemiddelde vastheid, van 69° tot 71°, en de 3^e soort, van geringe vastheid, van 66° tot 68°. In 1843 werden nadere uitleggingen gegeven wat men te verstaan had door vervalschte en bedorven opium en hoedanig daarmede te handelen, en ten slotte werd bij de wet van 1857 act no. 13 bepaald, dat al de door de planters geleverde opium gewogen, onderzocht en geclassificeerd moest worden door den Sub-Deputy-Agent of zijn assistent, en dat ingeval de planter geen genoegen nam met die classificatie hem beroep op den Hoofd-Agent vrij stond, die zijn product dan door den »Opium-Examiner'' kon doen onderzoeken. De uitspraak van den Agent moest afdoende zijn, zoodat geen verder beroep op eenige rechtbank meer werd toegelaten.

Thans zijn voor de classificatie van opium, — zooals wij uit Hoofdstuk IV § 2 leerden — 12 klassen aangenomen, doch overigens blijft de cultuurwet van 1857 act n°. 13 van kracht, zoowel in Bengalen als in de N.-W. provinciën.

Evenals in Bengalen, was in het vroegere Oudh, met Lucknow tot hoofdplaats, de papaver-cultuur en de opiumlevering verpacht aan een tikadar tegen 50.000 Rs. 's jaars, en werd de opium te Goruckpore en te Cawnpore afgeleverd. Doch na de annexatie van Oudh in 1858 werden ook hier (evenals in Bengalen in 1836) subdivisions opgericht in 1861. De voorschotten op opium-levering bedroegen in 1860: 417.945 Rs. en in 1864 reeds 2.268.244 Rs.

Tegenwoordig is, — zooals reeds vermeld werd — het opium-departement een tak van de »Bengal board of Revenue'', en *alleen* voor rekening van het gouvernement (behalve in

een klein deel van Punjab) mag papaver aangeplant worden. Ook in het Presidentschap Bombay, zoowel de gouvernements- als de onafhankelijke landen (op uitzondering van Baroda) is papaver-aanplant verboden, en wordt in dat gewest de doorvoer- en kleinhandel in opium beheerscht door de act van de Bombay Legislature van 1878.

§ 4. Gaan wij thans nog het andere deel van den Indischen opiumhandel, te weten den export-handel naar China en de Straits, na, dáár waar wij dien bij het jaar 1820 afgebroken hebben.

Het export-cijfer van 4000 kisten 's jaars dan, bleef ongeveer tot 1820 op dezelfde hoogte. Doch de Malwa-opium, die de Engelsche Oost-Indische Compagnie sedert 1816 was begonnen op te koopen en in 1831 (tegen betaling van doorvoerrecht) aan particuliere exporteurs had overgelaten, en voorts het product door meerdere uitbreiding van de Bengaalsche cultuur verkregen, deed den voorraad export- of provisie-opium van jaar tot jaar toenemen, zoodat van 1820 tot 1839 de invoer in China op een jaarlijksche hoeveelheid van 20.000 kisten geschat werd.

Had het Chineesche gouvernement in vroeger jaren, toen de import van opium nog gering was, daarop al weinig acht geslagen¹, thans nu die tot 20.000 kisten steeg en zich daarop staande hield, begreep het, dat de winst die het van dien handel trok, veel te gering was.

De Engelsche O.-I. Compagnie die tot 1834 het monopolie van dien handel bezat, wilde echter van haar winst niet veel aan China afstaan, en het Britsch-Indisch gouvernement, dat sedert 1834 dien importhandel voortzette, volgde haar voorbeeld na. Aanhoudende ontevredenheid van het Chineesche gouvernement, zich uitende in het uitvaardigen van plakkaaten tegen den opium-invoer, was hiervan het zichtbare, doch vruchteloze gevolg. Als voorwendsel werd

---

¹ De opium namelijk werd onder den naam „geneesmiddel” ingevoerd.

door de Chineesche regeering vooropgezet, dat Engeland, of liever Britsch-Indië, door den opium-invoer de Chineezzen vergiftigde, doch de waarheid was, dat naar het oordeel van het Pekingsche hof voor de ingevoerde opium veel te weinig inkomende rechten -- in verhouding tot de belangrijke winsten -- betaald, en te veel kisten zelfs zonder rechtenbetaling binnengesmokkeld werden. Een vaderlijke zorg van het Chineesche gouvernement voor het welzijn van zijn onderdanen, zooals de bestrijders van de Britsch-Indische opium politiek beweren, was dus aan de onderhandelingen over deze aangelegenheid vreemd.

Hetzij de schuld nu lag aan de Engelsche handelaren, die de opium binnensmokkelden, of aan de Chineesche ambtenaren die zich lieten omkopen, — zooveel is zeker, dat wanneer Engeland maar toegegeven had aan de eischen der Chineesche regeering om voor opium hooge inkomende rechten te betalen en het smokkelen na te laten, dan ook de kosten van de vrij dure oorlogen tusschen Engeland en China zouden zijn voorkomen; indien ten minste de politiek niet om andere redenen een dergelijken oorlog gewenscht had. Doch aan toegevendheid van Engelsche zijde werd zelfs niet gedacht, waardoor een krachtig plakkaat te Peking, in 1839 uitgevaardigd, gepaard ging met het doen zinken van een lading van 20.000 kisten opium in de rivier vóór Canton.

Hierbij kon Engeland het nu weder niet laten, en een oorlog werd gevoerd, die met den vrede van Nanking in 1840 eindigde en waarbij Honkong aan Engeland afgestaan, de havens van Canton, Amoy, Foochau, Ningpo en Shangai voor den handel opengesteld, de invoer van opium tegen betaling van inkomende rechten toegestaan en de aanstelling van consuls in de genoemde Chineesche steden veroorloofd werden. Tevens betaalde China een indemniteit voor de 20.000 gezonken kisten van vijf millioen dollar. Aangaande den opiumhandel bepaalde men nog, dat bij een getaxeerden invoer van voor 66.000 dollar opium daags, de inkomende

rechten 11 pct. of 7 millioen taels (= f28 millioen) 's jaars zouden bedragen.

De opium-invoer nam nu gaandeweg toe, en daarmede ook de smokkelhandel en de omkoopng der Chineesche ambtenaren. Vermindering of onthouding van inkomende rechten waren daarvan het gevolg, maar in diezelfde mate vermeerderden de ontevredenheid en de plakaten van de Chineesche regeering. Een weinig beduidend voorval deed in 1856 den wrok tot een tweeden oorlog met Engeland uitbarsten, die (daar de Indische opstand tusschenbeiden kwam) eerst in 1858 kon beslecht worden. Maar nauw was deze ten einde of een derde oorlog brak uit, waaraan thans Frankrijk en Engeland beide deelnamen. Na de inneming van Peking eindigde deze met den vrede van Tientsin in 1860, waarbij bepaald werd, dat de opium-import vrijgelaten zou worden, tegen een vaste tarifiering van 30 tael (f 120) de pikol inkomend recht en met herziening hiervan na 10 jaar.

Minder de bedongen voordeelen op opium-import ten bate van het Britsch-Indische gouvernement en van particuliere opium-handelaars, dan wel het hooge bedrag van oorlogsuitgaven en het stijgende bedrag van bezoldigingen van de in China aangestelde ambtenaren en consuls, en dit alles door den opium-handel, deden het nationaal gevoel der Engelschen in Engeland wakker worden, en zoo vormde zich omstreeks dien tijd een Anti-opium-society. Een adres van Lord Shaftesbury aan Lord Clarington in 1855 ingediend opende de rij der gemoedsbezwaren, die zich tot nu toe periodiek, doch vruchteloos herhalen.

Die Society verwijt Engeland de Chineezen het eerst met opium bekendgemaakt, en die het eerst in China ingevoerd te hebben.

Neen, wordt daarop geantwoord, vóór ons deden dit de Tartaren in 1644, en na hen de Hollanders waarschijnlijk in de 17^e eeuw reeds, maar zeker is het dat ook de Portugeezen zich met dien handel bezighielden, en bijv. in 1750 200 kisten Levantsche opium naar Macao zonden,

waaruit blijkt, dat er toen reeds vraag naar opium was. Bovendien wordt in de 11^e eeuw van opium in de Chineesche boeken gesproken. Waarschijnlijk brachten de Arabische zeereizigers van de 10^e en 11^e eeuw opium naar Indo-China en zuidelijk China ¹, en in de in 1736 geschreven geschiedenis van Zuid-Yunnan wordt van opium melding gemaakt als van een algemeen bekend product in die streken. Bekend is het ook — zoo gaat de replek voort — dat in Nepâl (in Noord-Hindostan) even lang of misschien nog langer dan in Bengalen, papaver geteeld wordt, en niet onwaarschijnlijk is het, dat in vorige eeuwen opium door de Nepauleezen aan de aangrenzende Chineezzen verkocht werd.

Een ander verwijt maken de anti-opium-gezinden er Engeland van, dat Britsch-Indië *te veel* opium in China invoert; en de beschuldiging der Chineesche regeering tot de hunne makende, bejammeren zij het, dat de Chineezzen met dat product vergiftigd worden.

Deze aantijging — aldus luidt het antwoord dan ook — is het Chineesche gouvernement afgekeken, dat ontevreden is over de toekenning van een te gering aandeel in de winst, en voorts van de zendelingen en van de lijnwaden-importeurs, die alleen de schaduwzijden rapporteeren, omdat hun belang dat medebrengt. Integendeel, wij bevorderen door invoer van zuivere opium hun gezondheid. Hun eigen papaver-aanplant die $\frac{2}{3}$ van den bouwgrond van de provinciën Yunnan en Szechuen inneemt, brengt minstens $2\frac{1}{2}$ of 3 maal meer opium op, dan wij invoeren, doch ons product is goed en duur en het hunne ongenietbaar en goedkoop. Ware zulks zoo niet, dan zouden onze hooge prijzen geen stand kunnen houden, daar de Chineesche planters 50 pct. minder aan opium-belasting betalen dan wij, zoodat van te veel invoer en van vergiftiging geen sprake is.

---

¹ De Chineesche benaming voor opium of amfioen, te weten A-fu-yung en als zoodanig reeds in de 14^e eeuw bekend), is klaarblijkelijk van het Arabische woord Afyun afgeleid. Dit woord is in het Skr. *Ahiphena* geworden.

Dan — zoo gaat men met verwijten voort — heeft Engeland door kracht van wapenen en door overmacht den Chineezzen zijn opium opgedrongen. Geenszins, zeggen de opiumvoorstanders, zulks is wel een algemeen verbreide, doch zeer onjuiste beschuldiging. Onze oorlogen toch met China zijn niet voortgekomen over den *invoer* van opium zelf — want het Chineesche gouvernement is het gansch onverschillig welke soort opwekkende middelen door zijn onderdanen gebruikt worden, mits zij er maar voor betalen, — maar wel uit een geschil over te weinig of in het geheel niet betaalde rechten. Van het eerste draagt de Chineesche regeering zelve de schuld, van het andere hare ambtenaren die zich laten omkoopen.

Doch hoedanig de verwijtingen en rechtvaardigingen daarop ook zijn mogen, de wederzijdsche ontevredenheid van de Chineesche regeering en van de opium-importeurs verminderden daarom niet. De Chineesche regeering hield, ook *ná* 1860 staande, dat er nog te veel opium werd binnengevoerd, zonder voldoende rechten te betalen; de importeurs beweerden, dat zij behalve hun importsgeld van 30 tael ten behoeve van den lande, nog ongeveer 50 tael per pikol aan plaatselijke gouverneurs en ambtenaren te betalen hadden, welke altogader beschermende rechten vormden in het belang van het Chineesche product, maar ten nadeele van het hunne.

Herziening van tractaten werd hierdoor in 1876 weder noodig geacht. De Chineesche regeering wilde de zaak nu voorgoed regelen door een uniformrecht van 60 tael per pikol te heffen, hetgeen haar bij een jaarlijkschen vrij hoog getaxeerden invoer van $\pm$ 83000 pikol ¹ Bengaalsche en Malwa-

¹ De invoer toch der laatste jaren bedroeg:

1871	—	59.670	pikol.
'72	—	61.193	„
'73	—	65.797	„
'74	—	67.468	„
'75	—	66.461	„
'76	—	68.042	„

Tegenwoordig zal de invoer wel niet ver van 83.000 pikol af zijn.

opium te zamen, een inkomen van $\pm f$ 20 millioen verschaffen zou. Niet alzo, antwoordde Engeland, een uniformrecht is voortreffelijk, maar dan ook niet meer dan 40 tael per pikol, want zekerheid, dat er geen plaatselijke belasting meer op opium geheven zal worden, hebben de importeurs toch niet. Het invoerrecht mag dus met 10 tael of f 40 per pikol verhoogd en aldus op 40 tael of f 160 gebracht worden, onder voorwaarde dat China de zeehavens van Ichang, Wenchow, Wuhu en Pakhoi en nog zes aanlegplaatsen aan de rivier binnensland voor den handel openstelt.

Bij de Cheefoo-conventie van 1876 werd dit voorstel aangenomen.

Waar echter van weerszijden zulke belangrijke voordeelen in het spel zijn, als bij opium-import, laat het zich gereedelijk verklaren, dat men ook van beide zijden tracht de financiële bepalingen der tractaten te ontduiken. Zoo ook hier. Sedert 1876 nieuwe klachten van de Chineesche regeering, dat men de inkomende rechten tracht te ontduiken, en daartegenover even sterke beschuldigingen van importeurs, dat wel verre van zich aan een vastgesteld uniformrecht te houden, de provinciale gouverneurs voor zich van 10 tot 200 tael per pikol opium (dus van f 40 tot f 800) als binnenslandsch of doorvoerrecht heffen, al naar gelang die ambtenaren meer of minder durven eischen. De importeurs voeren aan dat op zulk een wijze de Indische opium niet met de inheemsche concurreeren kan, en dat die willekeurige heffingen ook op andere geïmporteerde artikelen van alle andere natiën worden toegepast. Klachten kortom, die steeds zullen toeneemen, naarmate er meer Chineesche steden voor den Europeeschen handel worden opengesteld.

Hierover opnieuw oorlog te gaan voeren, ligt thans niet op den weg van Englands politiek. Deze toch vordert China's bondgenootschap tegen Rusland, maar niet het omgekeerde. En daarom wordt het maar weder eens met een vernieuwd tractaat beproefd, dat nog in dit jaar (1885) zal gesloten worden.

Gaarne, zegt het Britsch-Indisch gouvernement, willen wij nog hoogere inkomende rechten betalen, indien wij dan ook maar op een eerlijke toepassing kunnen rekenen. Maar wij kunnen er geene rekening bij maken, indien de Bengaalsche en Malwa-opium zwaar belast, doch andere (bijv. Perzische en Levantsche opium) binnengesmokkeld wordt, en indien de plaatselijke gouverneurs tot een ongehoord bedrag op willekeurige wijze doorvoerrechten heffen.

Het nieuwe tractaat zal nu inhouden, dat het vorige uniformrecht ten bate van den lande zal blijven bestaan, maar dat in geen geval de plaatselijke gouverneur meer dan 50 tael (of *f* 200) per pikol zal mogen eischen. Het invoerrecht van een pikol opium zal dus, in zijn geheel, de som van 90 tael (of *f* 360) niet te boven gaan.

Naar alle waarschijnlijkheid wenschen de Chineesche mandarijnen dit tractaat evenmin na te komen als de vroegere, zoodat de toekomst ons wel zal leeren, dat opium-invoer in China, zonder van tijd tot tijd de wapenen te scherpen, niet goed van de hand gaat.

§ 5. . Uit de geschiedenis van de papaver-cultuur in Bengalen zagen wij hoe hard de planters het te verantwoorden gehad hebben, sedert het monopolie in 1765 of in facto in 1773, in Engelsche handen overging, en dit monopolie eerst verpacht, daarna het product door contractanten den lande geleverd, en ten slotte voor gouvernementsrekening door inlandsche beambten, zonder bezoldiging maar tegen een commissie-percentage, geëxploiteerd werd.

Hoe het den papaverplanter onder het inlandsche monopolie van vóór 1765 gegaan is, kan moeielijk uitgemaakt worden, doch voordelig zeker niet.

Eerst in 1836 bij uitbreiding van het aantal Engelsche ambtenaren, later, in 1852, toen de cultuurprocenten voor de Europeesche beambten werden afgeschaft, en nog later, in 1864 toen men het ingeleverde product van $3\frac{1}{2}$ op 5

Rs per seer (voor standaard-opium) stelde, kon aangenomen worden, dat de planter ook eenigszins tot verademing kwam.

Maar dit wil nog geenszins zeggen, dat zijn toestand zoo rooskleurig is als de rapporten het doen voorkomen.

Wie leeren wil tot welke paradoxen men alzoo zijn toevlucht moet nemen om een stelsel, dat in den grond der zaak viciens is, te vernissen, hij ga de gronden na waarop die officiële rapporten, — en in navolging van deze ook een aantal Engelsche economen, het stelsel verdedigen. Want men vergeete niet, dat er wel een afkeurend woord wordt uitgesproken over de quaestie dat het gouvernement als planter en als handelaar optreedt, doch niet over de exploitatie van den planter of over het stelsel zelf.

Vooreerst dan wordt beweerd, dat de papaverplantende bevolking het voorrecht geniet, dat door die cultuur 2 millioen pd. st. 'sjaars onder haar wordt uitgedeeld. Die schijnbaar fraaie voorstelling is ook wel eens in het voordeel van de cultuurstelsels (vooral van de suikercultuur) in Nederlandsch-Indië te berde gebracht; zij gaat echter in beide landen aan dit euvel mank, dat men vergeet er bij te voegen over hoeveel hoofden die som verdeeld moet worden, hoeveel arbeid er voor verricht is, hoeveel in werkelijkheid ieders aandeel in die som bedraagt, en hoeveel grooter dit bedrag zou zijn, als men den planter vrij liet te planten wat hem goeddacht. Zoo ook in Bengalen.

Die som van 2 millioen pd. st. toch kan al aanstonds, vanwege de kortingen, tot 1½ millioen gereduceerd worden ¹. Verdeelt men zulks over de bijna 1,300,000 planters, dan bedraagt ieders aandeel, wanneer alles medeloopt, nog geen / 14, terwijl, volgens de beste Engelsche statistici, een

---

¹ Meer dan 60.000 pikol opium, waaronder ook nog Malwa-opium schuilt, wordt er niet afgeleverd, en in het gunstigste geval wordt er 5 Rs. per seer of / 330 de pikol betaald, doch dit is bruto, daar er aan verschillende tusschenpersonen en aan laudrente of grondhuur nog heel wat van af gaat.

inlandsch huishouden minstens f 60 per jaar noodig heeft om in het leven te blijven.

Deze berekening komt ook overeen met de officieele, welke gewaagt van een opbrengst van 3 seer per planter, hetgeen f 15 bruto zou vertegenwoordigen, wanneer hij puik opium kan leveren, indien er zich geen enkel ongeval voordoet bij aanplant en sabbereiding, en wanneer hij geen onbezoldigde hoofden en grondhuur te betalen had. Voor dit een en ander moet *minstens* 25 pct. korting in rekening gebracht worden, zoodat den planter gemiddeld f 12 resten, die hem in 4 of 5 keeren worden uitbetaald.

Nu kan men hier tegenover wel de redeneering stellen, dat de uitgestrektheid grond door den Bengaalschen papaver-aanplant ingenomen (550.000 acre)¹ en het aantal huisgezinnen bij dien aanplant ingedeeld (1.300.000 planters + 55.000 opzichters) gering zijn in vergelijking met den geheelen bebouwbaren grond van Britsch-Indië ($\pm$ 190 millioen acres) of de geheele bevolking der gouvernementslanden ($\pm$ 200 millioen zielen), doch zulks strekt evenmin tot troost van den karig bezoldigden planter, als dat het bewijzen zou, dat hij voor een ander product niet meer zou kunnen maken dan voor papaversap in gedwongen levering.

Uit een officiëel tienjarig overzicht van de uitkomsten van de papaverteelt leeren wij, dat de gemiddelde opium-opbrengst per bigha 5 seer² = 15 Eng. r per acre (overeenkomende met 16 kati per bouw) is, en daar de hoogste betaling per seer op 5 Rs. gerekend wordt³, verdient de planter ook in het gunstigste geval $\pm$ f 34 per acre (of volgens onze munt $\pm$ f 48 à f 50 per bouw), en zulks natuurlijk erg bruto, want behalve andere zaken moet er nog een hooge grond-

¹ Natuurlijk alleen in Bengalen en N. W. provinciën, doch zonder de onafhankelijke staten.

² $4\frac{1}{2}$ seer per bigha wordt reeds een fraai product genoemd.

³ Slechts een zeer kleine hoeveelheid wordt met iets meer dan 5 Rs. betaald, als zijnde van hooger graad dan de standaard-opium.

huur (landrente) aan den zamindar betaald worden.

Men zal toestemmen dat een zelfde uitgestrektheid goede grond, met andere voedings- of handelsgewassen beplant, toch minstens de dubbele geldswaarde oplevert ¹. Trouwens papaver in vrijen aanplant geteeld, zou hem *ook* 3 maal meer opbrengen dan *f* 34 per acre; in dit verschil schuilt echter de gouvernementswinst.

Men moge aanvoeren, dat de papaver slechts voor een half jaar den grond in beslag neemt, en de planter die andere helft tot het uitzaaien van cerealiën kan bestemmen, maar vooreerst staat hij daarin dan gelijk met ieder ander vrijen planter, en bovendien hebben wij reeds gezien aan welke bezwaren een tweede aanplant op dienzelfden grond onderhevig is, bijv. dat hij in de keuze van zijn 2^u aanplant niet vrij is, en dat indien het te veld staande gewas nog niet rijp is, wanneer de tijd voor grondbewerking voor papaver aanbreekt, het vorige gewas opgeruimd moet worden.

Indien de landman uit eigen beweging papaver plantte en zijn opium-product verkocht volgens marktwaarde, zou niemand hem er een verwijt van kunnen maken, wanneer hij er minder mede verdiende dan met een graangewas, of wel dat een graangewas voor hem nuttiger zou zijn. Want van de eetbaarheid van de vrucht hangt het nut eener cultuur nog niet af. Handelsgewassen zijn zelfs nuttiger wanneer zij den verbouwer meer opbrengen dan voedingsgewassen, en de granen kunnen even goed ingevoerd als de handelsgewassen uitgevoerd worden, indien de communicatiemiddelen voldoende zijn.

Nu geven de Engelsche pleitbezorgers van de welvaart van den landman onder het opium-cultuurstelsel wel toe, dat door de gedwongen papaver-cultuur in Bengalen 5 à 600.000 acres goede bouwgrondaan indigo, suiker en graancultuur onttrokken worden, maar, zeggen zij, in het geval dat die uitgestrektheid grond met

¹ Uit een vergelijkenden staat van de geldswaarde van eenige cultures zie ik, dat suikerriet 70, knollen 40 en tarwe en maïs 22 Rs. bruto per bigha opbrengen.

graan beplant werd, zouden er voedingsgewassen te veel aan de markt komen, en doordat de eommunicatiemiddelen gering zijn, bestaat er weinig kans van uitvoer en zou de waarde dalen. Ik betwijfel echter of zij zelve wel aan die geopperde paradox geloof hechten. De landbouwer toch moet wel gelegenheid vinden om het product van een acre papaver naar de fabriek te brengen of te laten brengen, uren- en dagreizen ver, doeh hij zou geen weg weten met zijn graan, rijst, indigo, maïs, of suikerriet? De producten-opkoozers zouden zich wel bij hem vervoegen, daargelaten nog het voordeel om zijn product zelf te kunnen verorberen, terwijl hij nu honger lijdt, daar hij van zijn papaveropbrengst onmogelijk leven kan.

Dat het der regeering bekend is, dat voor een te uitgebreiden papaveraanplant er gebrek aan voedingsgewassen bestaat, blijkt wel uit den jaarlijkschen invoer van graan in de opium-districten die op haar last geschiedt. Het is waar, wanneer er invoer van voedingsgewassen onder een landbouwende bevolking plaats heeft, dan bewijst zulks in geen geval, dat die bevolking behoeftig is, maar wel, dat zij de voorkeur geeft aan handelsgewassen te planten boven voedingsgewassen; en zij vaart daar wel bij, zooals wij in die streken van Nederlandseh-Indië zien, waar veel aanplant van handelsgewassen, bijv. suikerriet en tabak, bestaat. Doch indien een landbouwende bevolking voedingsgewassen wenscht te planten om in het leven te blijven en men verhindert haar daarin, terwijl het graan van elders aangevoerd moet worden, dan strekt een dergelijk stelsel slechts om die bevolking hoe langer hoe meer te doen verarmen, ondanks de kleine voorsehotten die uitgedeeld worden om het ingevocrde graan te koopen.

De Britsch-Indische regeering acht het — en niet ten onrechte — in haar voordeel om bij elke voorkomende gelegenheid goed te doen uitkomen, dat de landbouwer, die een contract sluit tot aanplant van papaver, tot voorloopige

sapbereiding en tot de levering van dat sap of deeg aan de fabriek, geheel uit vrijen wil handelt en vooral niet gedwongen wordt. Doch niets is onjuister. Rechtstreeks wordt de landbouwer niet naar de velden gedreven, maar de pressie van de gouvernementswervers aan de eene, en de misnoegdheid van den zamindar en de hoofden, bij onwil, ter andere zijde, oefenen op den geheel afhankelijken man zulk een pressie, dat deze wel degelijk dwang wordt. Voor hen die met Oostersche toestanden bekend zijn, is het geen geheim wat »zachte aanmoediging” door een hoofd, gepaard met het voorhouden van een voorschot, voor een in schulden zittend inlander wil zeggen. Wanneer de lumberdar of khattadar, voor wien de toegelegde commissiegelden natuurlijk werfgelden zijn, zich met klinkende munt (bij wijze van voorschot op het 1^e officieele collectieve voorschot) in een dorp vertoont, juist op het oogenblik, dat de landbouwer het meeste behoefte heeft aan geld, is die omstandigheid reeds voldoende om een onnadenkend inlander te doen bezwijken, zelfs zonder verdere aanmoediging.

Uit vorige jaren weet hij zeer wel, dat hij al dadelijk minder ontvangt dan hem rechtens toekomt; dat de door den lumberdar genomen licentie en dus ook de betalingen collectief gaan; dat voor die moeite de lumberdar betaald en hem bovendien een reispenning gegeven moet worden, (indien deze het al reeds niet eigenmachtig van het loon aftrekt); dat de lumberdar het recht heeft den opiumpot ten zijnen voordeele aan de fabriek uit te schrapen; dat hij, om overlast te voorkomen, met den khattadar, lumberdar en amlah goede vrienden behoort te blijven, doch dat vriendschap geld kost; dat hij zich bij het opium-wegen en afrekenen door die hoofden moet doen vertegenwoordigen of minstens moet doen vergezellen, want dat anders een eindeloos wachten aan de fabriek, voor hij aan de beurt zal komen, gepaard gaat aan een lange voetreis; dat die vertegenwoordiging door een gewiktst lumberdar dikwerf noodzakelijk is; dat al houdt hij

het 1^e voorschot ook in handen, het daarom nog niet zeker is of hij bij de wisselvallige cultuur wel de andere voorschotten zal ontvangen, of zelfs onder bedreiging van executie of gevangenisstraf het bekomen 1^e voorschot niet terug zal moeten betalen; dat ten slotte bij de afrekening de lumberdar met een afrekeningsstaat, die niet minder dan 57 kolommen inneemt, naar het dorp terugkeert om aan belangstellenden mededeeling van de einduitkomst te doen; — en nog zooveel andere zaken meer; maar ondanks dat al, neemt hij het geld aan; de nood dringt.

Het gouvernement antwoordt op die gemoedsbezwaren, dat de lumberdar en khattadar den planter tot steun zijn toegevoegd en aldus door de bevolking zelve gekozen, en in die keuze geheel vrijgelaten wordt, wie zij aangesteld wil hebben om haar belangen te vertegenwoordigen. Maar in facto gaat die vrijgevigheid met veel voorbehoud gepaard, en de gomashtha houdt steeds een wakend oog op de verkiezing van personen, die op den aanplant zooveel rechtstreekschen invloed kunnen uitoefenen. En ter andere zijde verliest de dorpsvertegenwoordiger van den zamindar — de amlah — de belangen van zijn heer niet uit het oog, want de landrente voor een bigha grond, met papaver beplant, is 10 Rs. en met graan slechts 6 Rs.

Het gouvernement noemt voorts die kleine voorschotten een weldaad voor den kleinen man, want, zegt het, hij zou zich anders tot een geldschieter moeten wenden die voor het geleende geld hooge percentage berekent, terwijl hij het nu kosteloos ontvangt. Zeer philanthropisch zou inderdaad die handeling zijn, indien met ieder voorschot-aanvrager individueel kon onderhandeld worden; indien de reductiën die onder allerlei vorm van het voorschot afgaan, niet overeenkwamen met, of meer bedroegen dan de percent-berekening van den geldschieter, indien bij niet op tijd terugbetalen van het geleende het gouvernement met een nadere transactie of met uitstel in plaats van met gevangenisstraf tevreden

was; indien het geleende in geld, maar niet in product tegen een lagen, vooruit vastgestelden prijs behoefde terugbetaald te worden, en indien niet tevens de aanplant van een bezwarende cultuur geëischt werd.

Want in gelijke mate als de papavercultuur voor den gedwongen planter weinig winstgevend is, is zij ook moeielijk en precair.

Vooreerst moeten de gronden dicht bij het dorp liggen, daar dergelijke terreinen het vetst zijn, en dewijl de planter voor de aanhoudende zorg, die de aanplant vereischt, niet te ver af mag wonen. Dan is bemesting voorgeschreven, die voor een andere cultuur minder noodig is. Op diep ploegen en gedurige irrigatie wordt ook al gelet. Dan kan het treffen dat er te veel regen valt, af dat deze te vroeg of te laat doorkomt, dat de wind niet gunstig of te hard is, dat de plant verwilderd en daardoor te weinig sap geeft, dat plantziekte of insecten het product benadeelen, dat een plotselinge storm, hagelslag of buitengewone hitte in weinige uren de schoonste verwachtingen vernietigen. Nu is het wel waar dat bij dusgenaamde rampen van hooger hand de aanplant afgeschreven en het genoten 1e of 2e voorschot kwijtgescholden wordt, doch wij zagen, dat in zoodanig geval de ramp dan ook al zeer hevig heeft moeten zijn. Ook is het waar dat een zelfde ramp diezelfde landstreek zou getroffen hebben, indien men in plaats papaver een ander gewas uitgezaaid had, doch hiertegen voert de landbouwer aan, dat zijn eigen gewassen veel beter tegen een stootje kunnen dan de papaver, enz.

Die vrees en die zorg voor het plantsoen — zoo gaat de planter voort — is nog slechts het begin van de bezwaren bij het gedwongen nemen van een contract. Want gedurende den groei van het product laten de inspecteerende ambtenaren ons geen rust, en daarbij voegen zich nog de oogst-taxateurs, en de zillahdars, die komen aanmanen om den bladeren- en afval-oogst niet te verzuimen, en de beambten van de opium-

politie (een gezochte betrekking) — alle ambtenaren of beampten, die in of bij het dorp logeeren gaan en te vriend moeten gehouden worden; vervolgens de last om het deeg, de bloembladeren, het kaf en het afval naar verafgelegen fabrieken te brengen, of dit tegen betaling anderen te laten doen, maar waardoor wij tevens ons product uit het oog verliezen; voorts de kansen, dat de eerste bereiding van het sap in de eigen woning niet goed uitvalt, of dat er in huis of op de reis naar de fabriek door eenig ongeluk van verloren raakt; de herhaalde reizen naar die fabriek en de mogelijkheid, dat een lumberdar of khattadar bij de weging en classificeering ieders belangen niet goed behartigt of een groot deel voor zich zelf neemt, waardoor er aanstonds reductie of confiscatie van het product volgt.

Den planter staat wel hooger beroep open bij den Hoofd-Agent, indien hij over de weging, het onderzoek en de classificatie ontevreden is, doch een inlander die zijn belang begrijpt, zal zelfs geen poging aanwenden om van die milde bepaling te profiteeren, en de officieele verslagen getuigen dan ook dat van dit privilege al zeer weinig gebruik wordt gemaakt.

Om al deze redenen behoeft het dan ook niet te verwonderen, dat de papaver-cultuur in Opper- en Neder-Bengalen ver van populair en nog in lange na geen volkscultuur is, en in de onafhankelijke Staten om andere redenen evenmin.

Ondanks de aangewende pogingen en de verhooging van den productsprijs kan men in uitbreiding van de cultuur niet slagen; in vroeger jaren ging dit gemakkelijker, maar de toenemende vervoermiddelen verzekeren thans een vaste markt voor de voedings- en handelsgewassen van den landbouwer, en daar deze geen speculant is, geeft hij de voorkeur aan een oogst, die — in het geval de opium geheel vrij ware — misschien minder voordeelig, maar zeker veel gemakkelijker en minder wisselvallig is dan papaver.

De ambtenaar wederlegt dit, en zegt, juist omdat de landbouwer geen speculant is, komt de zekerheid, dat hij

immer 5 Rs. voor een seer opium kan krijgen, hem juist te stude, en door hem op zijn product rentelooze voorschotten te geven, blijft hij uit de handen van den dorpswoekeraar, en is tevens in staat den »landheer" op den bepaalden tijd zijn grondhuur of landrente te betalen — al is die dan ook hooger dan bij den aanplant van voedingsgewassen ¹ — en kan daardoor ook de »landheer" zijn verplichtingen tegenover den Staat voldoen.

En wanneer wij nu uit art. 11 van de wet van 1857 n°. 13 zien, dat de som, die het gouvernement voor geleverde opium aan een ryot schuldig is, op rechterlijk bevel door den opium-agent in beslag mag genomen worden, om daarmede den achterstand in landrente van den ryot aan den zamindar te betalen, zoo kunnen wij gereedelijk met de stellers van de officieele opium-rapporten aannemen, dat de zamindar zich tegen de papaver-cultuur met gouvernements-contract niet verzet.

§ 6. De landheer — zamindar of taluqdar — is dan ook in werkelijkheid de Deus ex machina, die de papavercultuur beschermt. Wee! den landbouwer — zijn pachter, — die niet overeenkomstig 's landheers inzichten handelt.

Hij is een Javaansch dorpshef in het groot, maar minder gecontroleerd.

Reeds hier en daar in den loop van dit betoog heb ik hem als een belangrijke factor van het opium-cultuur-stelsel doen kennen. Van ambtelijke zijde wordt natuurlijk beweerd dat hiervan niets aan is, doch deze verklaring kan, de positie van den landheer in aanmerking genomen, wel eenigszins betwijfeld worden. Evenwel om zijn invloed in zake papavercultuur goed te doen begrijpen, moeten wij met enkele woorden het grondbezit en de grondpacht of landrente daar te lande omschrijven. In omtrekken slechts, — want de schakeeringen zijn zoodanig uiteenlopend en de toestand,

---

¹ Binnen een bepaald maximum mag de zamindar grondhuur of landrente heffen, naar gelang van den cultuurtoestand van het grondstuk; vgl. art. 18 van de wet van 1857, n°. 13.

waaronder grondeigendom en grondbezit zieh voordoen, zoo ingewikkeld, dat een langdurige studie en goede plaatselijke bekendheid vereischt worden om de zaak met juistheid te kunnen beoordeelen ¹. De meer algemeene toestand te overzien, valt echter minder bezwaarlijk.

Men onderscheidt in Indië twee hoofdbestanddeelen in het betalen van grondhuur of landrente door de grondbezitters, 1^e het Zamindari- en ten 2^e het Ryotwaristelsel. Bij het laatste, dat grootendeels in de gouvernementen Bombay en Madras bestaat, wordt de landrente rechtstreeks en door ieder individueel aan het gouvernement betaald, en in het eerste geval — waarmede wij ons thans hebben bezig te houden — wordt tegen een vast jaarlijksch bedrag, aan het gouvernement uit te keeren, een tussehenpersoon als landheer, zamindar, aangenomen om voor eigen rekening de landrente of grondhuur van zijn opgezetenen (pachters) te heffen. Bij het Zamindari-stelsel dus komt de staat in geen geval rechtstreeks met den landbouwer als belastingschuldige in aanraking; bij het tweede wordt de landrente door individueelen aanslag vastgesteld.

Het Zamindariaat of Taluqdariaat ² heeft niet altijd op de

---

¹ De „Secretary to the Government of India for the Revenue and Agriculture Department” te Calcutta verklaarde mij, dat slechts zeer enkele personen in Britsch-Indië met den geheelen omvang van het grondbezit bekend zijn.

² In Bengalen wordt de landheer veelal Zamindar en in de N. W. provinciën Taluqdar genoemd. Evenwel bestaat er tussehen een Zamindari en Taluqdari eenig onderscheid. Het tweede is uit het eerste voortgekomen. In den Mohamedaanschen tijd namelijk (dat is dus tot in den aanvang der 2e helft van de vorige eeuw) eigenden de provinciale gouverneurs zich het recht toe om stukken van de Zamindari's te verkoopen, tot dekking bijv. van den achterstand van landrente en pachtpenningen. De koopers van die stukken moesten hun jaarlijksche pacht *of* aan den oorspronkelijken Zamindar *of* direct aan den Gouverneur afdragen, het laatste werd van lieverlede regel. De pachtsom van deze van de Zamindari afgescheiden grondstukken werd de *talug* genoemd, en de koper of landheer, die deze pacht jaarlijks op te brengen had, heette de *taluqdar*. Rechten en verplichtingen zijn echter voor beiden immer gelijk geweest. Tegenwoordig worden de *omvangrijke* verzamelingen van gemeenten of dorpen Zamindari en de *kleinere* Taluqdari genoemd. Het aantal der laatsten is natuurlijk ook het grootst,

wijze bestaan zooals die onder het Britsch bestuur is geregeld; eene regeling meermalen partieelsgewijze herzien, doch die sedert de voorloopige publicatie van de jongste herziene Financy of Rent-bill in 1882 tot botsingen aanleiding heeft gegeven, die zich nog dagelijks in den vorm van meetings voortzetten.

In den vóór-Mohammedaanschen tijd was Hindostan verdeeld in een groot aantal kleine vorstendommen, welke ieder hun eigen vorst hadden. In den aanvang van de Mohammedaansche overheersching werden die vorsten wel in het bezit van hun land gelaten, doch moesten daarvoor een zeker deel van hunne inkomsten aan den overheerscher afstaan.

Van lieverlede benoemde de overheerschende vorst echter een eigen gouverneur over een dusdanige landstreek, die de inkomsten van de provincie aan zich zelf liet opbrengen, hetzij tot eigen gebruik, hetzij ter verantwoording aan zijn vorst. Als schadeloosstelling werd dan aan den oorspronkelijken bezitter van het rijk en van den grond, een stuk land of wel een zeker deel van 's lands inkomsten geschonken.

De gouverneur van de provincie verdeelde zijn gewest weder in districten, en de ambtenaar die aan het hoofd van een district geplaatst was, en daarin ten behoeve van den vorst het administratief gezag uitoefende, heette zamindar. Oorspronkelijk werd hij dus niet als landheer, doch slechts als administratief ambtenaar, als inner van 's lands inkomsten, als collecteur beschouwd.

Goed afgebakend waren de rechten van de zamindars echter niet, zoodat hun macht en onafhankelijkheid aangroeiden naarmate het centraal bestuur verzwakte. Van lieverlede werd hunne betrekking erfelijk en daden van willekeur en afpersing bleven ongestraft.

Om in dien chaos eenige orde te brengen sloot de Gouverneur-Generaal der O. I. Compagnie, Lord Cornwallis, (1786—1793) in 1790 en 1793 een tienjarig contract met die zamindars, waarbij hun feitelijk het eigendomsrecht van

hun zamindariaat werd toegekend, terwijl de landbouwers, de oorspronkelijke grondbezitters, hun pachters werden ¹. De zamindars waren verplicht de pachtpenningen (landrente) van de onderhoorige pachters in ontvangst te nemen, en die in hun geheel aan het gouvernement uit te betalen, na aftrek van 15 pct. voor collecteloon en vergoeding van onkosten. Voldeden zij niet aan deze bepaling, dan werden zij afgezet.

Dit is in omtrekken de inhoud van Regulation I van 1793, bekend onder den naam van Permanent Settlement, en waarbij het belang van den landman tot grondslag werd genomen, hoe absurd ons de geheele regeling ook moge voorkomen. Doch toen ter tijd kon men bezwaarlijk anders handelen. In 1822 (Regulation VII) werd nog eens duidelijk te kennen gegeven, dat het in geen geval in de bedoeling lag om door de Permanent Settlement private rechten aan te tasten of de zamindars met meer macht te bekleeden dan zij vroeger bezeten hadden; maar dergelijke verklaringen beteekenen weinig, wanneer wij terzelfder tijd zien, dat den zamindar het recht toegekend wordt, zijn Zamindariaat te verkoopen of te verhypothekeren zonder vergunning van het gouvernement, of om onderpachten te vernietigen, of om tegen een jaarlijksche vaste uitkeering voor altijd zijn Zamindariaat in bezit te kunnen houden, of om zijn pachters naar welgevallen over te plaatsen, waardoor het hun onmogelijk gemaakt wordt om door het bezit van den grond gedurende een zeker aantal jaren, rechten te verkrijgen.

De pergunnah of heffing van zijn pachters te innen, zijn voorgeschreven, doch in de verschillende Zamindariaten en ook voor de soort geteelde producten loopen die pachtpenningen nog al uiteen. In ieder geval mag hij niet meer eischen dan voorgeschreven is, en zoolang de pachter zijn pacht of landrente betaalt, mag hij niet verjaagd worden.

---

¹ Regulation I en VIII van 1793, omschrijvende het zamindari-stelsel van Lord Cornwallis, ten opzichte van Bengalen, Behar en Orissa.

De zamindar echter, die wel zorgt zijn pachters door voorschotten aan nooit te ontworstelen rente-heffingen in zijn macht te hebben, kan van dit uitzettingsrecht altijd gebruik maken.

Als landheer is het hem verboden politiemacht uit te oefenen, hij moet alleen de gouvernements-politie hulp verleen, hij moet zee- en rivierroof voorkomen, voor aanleg en onderhoud van wegen en dijken zorg dragen, en tegen marktprijs proviand verstrekken aan doortrekkende militairen, en hun op hun tocht en bij het oversteken van rivieren behulpzaam doen zijn. Het is hem verboden politie-voorschriften te ontduiken, binnenlandsche rechten te heffen of eenige handeling tegen het algemeen belang te verrichten.

Komt een Zamindariaat vacant zonder overgedragen te zijn, dan biedt de Collecteur (Resident) het te koop aan, waarbij bepaald wordt, dat de verkoop alle onderpachten opheft met uitzondering van *die* genoemd in art. 37 van de act XI van 1859.

In dat jaar heeft inderdaad Lord Canning, de toenmalige Gouverneur-Generaal, getracht de positie van de ryots onder het zamindari-stelsel te verbeteren; doch daar het stelsel zelf, reeds bij de organisatie van 1793, veroordeeld werd, en tegenwerking door de zamindars van alle goede bedoelingen der regeering, om den ryot een meer zelfstandig bestaan toe te kennen, zeer natuurlijk is, zullen ook altijd de pogingen dienaangaande schipbreuk lijden.

Wanneer een deel der opium-inkomsten besteed werden om gaandeweg de zamindars uit te koopen, zou daardoor der bevolking zelve een grooter weldaad bewezen worden, dan tot misnoegen van beide partijen veranderingen te maken in een reglement, dat vooral in de laatste tientallen jaren gebleken is tot een afgesloten periode te behooren, en dat zoolang het zal blijven bestaan de opgezeten en tot een ander soort van slavernij doemt.

Maar voor verbetering in het grondbezit geldt uit te geven, ligt niet in de bedoeling der regeering, ook zou de ophef-

ving van dit stelsel in strijd komen met de belangen van het opium-cultuur-stelsel¹, en bovendien een einde maken aan een zeer gemakkelijke wijze van belastingheffing; en toch zou de fiscus zelf op den duur er geen slechte zaken mede maken.

De jaarlijksche inkomsten toch van de gezamenlijke zamindars van Neder-Bengalen worden berekend £ 13 millioen te bedragen en de fiscus ontvangt hiervan niet meer dan $3\frac{3}{4}$ millioen pd. st.² Indien dus de landrente individueel geïnd werd, d. i. volgens het elders bestaande ryotwaristelsel, dan zoude 's lands bate, zelfs bij vermindering van grondhuur of landrente, niet onaanzienlijk toenemen. Op grond van die uitkeering van $3\frac{3}{4}$ millioen pd. st. beweren Engelsche economen, dat de toestand van een Bengaalsch landbouwer nog zoo slecht niet is, dewijl ieder gemiddeld 1 sh. 2 d. per hoofd opbrengt, tegen 2 sh. 10 d. in Madras en 4 sh. 6 d. in Bombay. Doch wordt de heffing van den zamindar in rekening gebracht, dan stijgt de belasting voor ieder individueel in Bengalen tot het viervoud van de genoemde som.

Het spreekt vanzelf dat het gouvernement zich gaarne een grooter deel zou willen zien toekennen in de Bengaalsche landrente-opbrengst dan die $3\frac{3}{4}$ millioen pd. st. en er dus, uit naam van de arme bevolking, die zooveel op te brengen heeft, tegen de afpersingen van den zamindar protest wordt

---

¹ Men berekent het verlies voor den fiscus op $1\frac{1}{2}$ millioen pd. st., wanneer het Bengaalsche opium-cultuur-stelsel door het Bombaysche belastingstelsel vervangen wordt.

² De landrente voor geheel Bengalen bedroeg in 1882/83 (zijnde het laatste jaar waarover de verslagen loopen):

Neder-Bengalen	£ 3.752.904.
Assam	£ 347.538.
N. W. Provinciën	£ 5.703.301.
Punjad	£ 1.993.639.

Voor Neder-Bengalen, waarover wij thans meer in het bijzonder spreken, ontvangt dus het gouvernement $3\frac{3}{4}$ millioen, terwijl de gezamenlijke zamindars bijna viermaal meer inuen.

aangeteekend. Doch deze wensch, gevoegd bij het verlangen om ook den inlander minder afhankelijk van zijn landheer te maken, heeft tegen de in 1882 voorgestelde veranderingen in de Rent- of Financy-Bill eene oppositie doen ontstaan, die zal blijven voortduren totdat de ordonnancie door de Hooge Regeering voorgoed is afgekondigd.

In hoofdzaak strekt deze Bill om tot herstel der toestanden te komen gelijk ze bestonden vóór de Permanent Settlement van Lord Cornwallis, en in de talrijke officieele en particuliere geschriften en betoogen over dit onderwerp in de laatste 3 jaren uitgegeven, kan de belangstellende naslaan hoe die toestand werkelijk geweest is.

Of de regeering, ondanks de nieuwe reglementen, inderdaad een gunstige verandering in den toestand kan brengen, zoolang zij zelve op hooger uitkeering ten haren behoefte blijft aandringen, zal in de praktijk wel niet bewaarheid worden; de toestand intusschen blijft voor den landbouwer of pachter wankelend, onderworpen en armoedig. Rechten bezit hij genoegzaam niet; door de onderpachten (ook aan Europeesche pachters, die soms 1000 en meer acres met de zich daarop bevindende dorpen en ingezetenen in huur nemen) kan hij gedurig in andere handen vallen; onder welke list dan ook moet hij opbrengen wat men van hem verlangt; zijn landheer zorgt dat hij steeds bij hem in schuld zit; en indien hij den wil van den landheer niet opvolgt, kan hem het betalen van zijn pacht onmogelijk gemaakt worden, waardoor de landheer recht tot executie en uitzetting bekomt, zonder verplicht te zijn een dusdanigen uitgezette restitutie van kosten voor aangelegde bouw- of irrigatie-werken uit te keeren.

Het kan aangenomen worden, dat de Engelsche ambtenaren geen kennis dragen van al de knevelarijen en ongewettigde heffingen door de zamindars in praktijk gebracht. De Bengalees draagt zijn lot en spreekt niet; in zijn oog is de Bhuswami of landheer een verheven wezen en te voldoen

aan wat hij gebiedt of verlangt, is voor hem een verplichting in de Dharmacâstra's voorgeschreven; hij plant op zijn grond, hetgeen hij meent, dat de *hakim* (het gouvernement) verlangt dat hij verbouwen zal. En komt hij in verzet dan is er wel altijd een middel te vinden om de minder aangename gevolgen te voorkomen ¹.

De zamindars houden er voorts hun Gomashta's, hun Tehsildars, hun Putwari's (allen opzieners) en ten slotte nog hun Amlahs (dorpshoofden) op na ², die onvoldoende of in het geheel niet bezoldigd worden, en niettemin gezag uitoefenen en een staat op te houden hebben, en die behalve voor hun eigen onderhoud door de bevolking te betalen, zorg moeten dragen voor de feitelijk willekeurige pachthefving, want de middelen die daartoe aangewend kunnen worden zijn velerlei. Een Sub-Deputy-Opium-Agent (Aug. Turnbull) verklaart dan ook in een rapport ³, dat de »Shikmi-assami is under complete subjection to his landlord''

Onder zulke omstandigheden wordt het niet alleen niet moeielijk een cultuurstelsel te gronden en te blijven handhaven, doch ook gansch niet onwaarschijnlijk is het dat een landheer, die zijn belang begrijpt, en op goeden voet met

---

¹ Dat ook ernstige zaken somwijlen een comische zijde hebben, bewijst in het onderhavige geval o. a. het volgende. In Juli jl. werd er voor de tegenstanders van de Rentbill te Jhinkergachia een meeting nitgeschreven. Van 25.000 tot 50.000 ryots gaven aan de oproeping gehoor en kwamen ter bestender plaats bijeen. De meesten echter begrepen het doel der opkomst niet en gingen godsdienstige plechtigheden verrichten of zich vermaken. Doch de magistraat zag deze belangrijke samensholing ongaarne en kon haar toch ook niet verbieden. Plotseling verspreidde zich het gerucht, dat de oorlog met Rusland nitgebroken was, dat het gouvernement een groot aantal soldaten naar Cabul moest zenden, en dat het geheime doel van de oproeping eigenlijk was, om de vergaderden op te lichten en soldaten van hen te maken. Nu volgde een algemeen sanve-qui-pent, het spoorwegstation werd als belegerd, en de stationschef (die waarschijnlijk met het geval reeds bekend was) kon geen extra-treinen genoeg doen rijden, om ieder weer zoo spoedig mogelijk naar huis te brengen.

² De papaverplanters hebben bovendien, zooals wij zagen, nog met de inlandsehe opium-ambtenaren en met de opium-politie-geëmployeerden te doen,

³ Ghazipore 1871.

het Europeesch bestuur wenscht te blijven, het verlangen van het gouvernement — dat er voldoende papaver aangeplant worde — tot het zijne maakt. Te meer nog wanneer die aanmoediging om papaver te planten in zijn financieel voordeel is.

Want de zamindar heeft de bevoegdheid, binnen een vastgesteld maximum landrente te heffen naar gelang het product dat zijn grondpachter, of zoo men wil, zijn opgezetene teelt. Worden van knolsoorten 8 Rs en van tarwe 6 Rs per bigha gevorderd, zoo is dit van papaver 10 Rs per bigha (= f 23 per bouw) en dus $\frac{2}{5}$ deel van de bruto opbrengst ¹ van een met papaver beplant grondstuk. En ook dit is een schaduwzijde die niet gering is te achten.

Nu zegt art. 18 van de wet van 1857 act no. 13 wel, dat wanneer de zamindar een hooger pachtschat van den ryot eischt of eenige bijzondere heffing doet, omdat hij papaver plant, die ryot dan tegen den zamindar bij den Collector een actie kan instellen, — doch uit de verhouding tusschen landheer en opgezetene ligt het voor de hand, dat geen ryot individueel het wagen zal daartoe over te gaan, gesteld al dat de zamindar zoo onverstandig zou zijn de hem gegeven bevoegdheid van heffingen te overschrijden. Het instellen van een actie tegen den landheer door de opgezetenen komt wel eens een enkele maal voor, doch het zijn dan ook altijd de gezamenlijke opgezetenen die dit doen, een ieder met hun individueele aanklacht, doch allen te zamen den zaakwaarnemer betalende, en zich door hun aaneensluiting sterk genoeg gevoelende om hun meester te trotseeren. Hiervoor is de landheer, om de belangrijke kosten voor hem aan al die indivi-

---

¹ In het bovengenoemd verslag van den heer Turnbull, o. a. opgenomen in de „Rules for the guidance of officers in the Opium-Department” komt op blz. 113 voor, dat de landrente voor 1 Bigha opium 10 Rs., snikerriet 12 Rs., aardappelen 8 Rs. en tarwe 6 Rs. is. Hij neemt wel aan, dat opium 9 seer per bigha kan opbrengen, doch volgens de opium-rapporten is dit in werkelijkheid hoogstens 6 en gemiddeld $4\frac{1}{2}$ seer.

dueele aanklachten verbonden, bevreesd, en slechts zelden zal hij het tot zulk een uiterste laten komen.

Een ander belang voor den zamindar in de papaverteelt door zijn opgezetenen of pachters, ligt in het voorschot dat het gouvernement op het product geeft. Op eigen gezag mag de zamindar dat voorschot wel niet in beslag nemen tot afbetaling van een deel van de schuld, die genoegzaam ieder pachter aan zijn landheer heeft, maar volgens art 11 van voornoemde wet, kunnen op last van den districtsrechter de voorschot- of de afrekening-gelden op verzoek van den schuldeischer ingehouden worden, en voor den landheer is dit dus een gemakkelijke wijze om een deel van de schuld van een papaverplantend pachter te innen.

Sommige zamindars (aldus schrijft de heer Turnbull in zijn bovengenoemd verslag) maken er hun werk van om hun grondpachters geld te leenen of om minder landrente te heffen, onder voorwaarde, dat het geteelde product, volgens zijn eigen schatting en dus ver onder de marktwaarde, aan hem, landheer, geleverd worde. In dat geval verzet hij zich tegen papaver-aanplant, want volgens de bepalingen mag de opium niet aan den landheer, maar moet altijd rechtstreeks aan den opium-ambtenaar geleverd worden. Geeft dus de zamindar eenig bevel, dat papaver-aanplant direct of indirect verbiedt, dan durft geen zijner opgezetenen een licentie daarvoor nemen, waardoor de belangen van het gouvernement rechtstreeks door den zamindar benadeeld worden.

Maar dikwerf zal deze tegenkanting wel niet voorkomen; integendeel er wordt gemeld, dat sommige zamindars zelf wel een licentie nemen, hetgeen dan klaarblijkelijk geschiedt om den Deputy-Agent (den Magistrate en Collector) genoeg te doen, of om een goed voorbeeld aan zijn pachters te geven, of om andere bijoogmerken.

Zelf, mag hij volgens de wet van 1856, n°. 21, art. 54, niet betrokken zijn in den verkoop van opium in het klein door eenig persoon, die daarvoor geen licentie genomen heeft,

waaruit volgt, dat hij zelf wel als opium-verkooper in zijn zamindariaat kan optreden, wanneer hij daartoe licentie neemt of dit door een zijner ondergeschikten laat doen. Voorts moet hij volgens art. 22 en 25 van de wet van 1857, n°. 13, er dadelijk kennis van geven wanneer er onwettige papaver-aanplant in zijn gebied plaats heeft, en moet hij voorts zorgen dat die aanplant uitgeroeid worde.

Ziehier in omtrekken de verhouding van den zamindar tegenover het opium-departement en tegenover de papaver-plantende bevolking. De gevolgtrekking ligt voor de hand, dat zijn invloed op de handhaving van het cultuurstelsel, zij het dan ook niet rechtstreeks, toch van eenig belang kan zijn.

§ 7. Met de opsomming van al deze ongunstige gezichtspunten op het economisch leven van den papaver-plantenden Bengaalschen landbouwer, is het mijne bedoeling niet te beweren, dat zijn lot beklagenswaardiger is, dan dat van zijne natuurgenooten onder het zamindariaatstelsel, of van anderen in Zuid-Hindostan dan wel elders in de tropische landen van Zuidelijk Azië, maar om te doen uitkomen, dat wanneer van hem beweerd wordt, dat het hem onder het opium-cultuurstelsel vrij goed gaat, voordeeliger zelfs dan de inboorlingen in andere landen van nagenoeg een zelfde klimaat en conditie, de weinig opvroolijkende toestand van al die andere natuurgenooten dan moeielijk te beschrijven valt.

Doch wij weten wel beter, — en wanneer wij aldus Britsch-Indië en Engeland als om strijd de vrij goede positie van den Bengaalschen ryot hooren roemen, en alleen zijne uitpersing door den zamindar om de hoogst mogelijke grondhuur te verkrijgen, als de donkere wolk zien aanwijzen die boven zijn bestaan zweeft, dan begrijpen wij dat hier voor onbekenden en goedgeelovigen iets verbloemd moet worden, om het doel — vermeerdering van 's lands inkomsten op een schijnbaar gezonden grondslag, en op een weinig in het oog loopende wijze — niet te behoeven op te geven.

Misschien komt zijn toestand dien van den inboorling van onafhankelijk Burmah, Siam en Kambodja, of van den Tegaloo onder het (nu opgeheven) tabaks-cultuur-stelsel van Manilla al zeer nabij, doch zeker is die minder gunstig dan van de conditie, waaronder thans de Javaansche landbouwer — zelfs van dien onder het cultuurstelsel werkende — leeft. Alleen een blik op de armzalige Bengaalsche dorpen zou dit oordeel al rechtvaardigen, maar een zuiver statistische ontleding van ieders middelen van bestaan bevestigt het in alle deelen.

Zonder twijfel varen tal van ambtenaren, zamindars en onbezoldigde tusschenhoofden goed bij het opium-cultuur-stelsel, doch het zijn de honderdduizenden huisgezinnen, (zoogenaamd vrijwillig) bij den aanplant ingedeeld, die het gelag betalen moeten.

Wij hebben ook in Nederlandsch-Indië onze Staatscultures, door den een belasting in arbeid, door den ander exploitatie van den inlander genoemd. Hetzelfde is in Bengalen het geval, doch terwijl bij ons de eerste schreden reeds gedaan zijn om die wijze van belastingheffing of die exploitatie van lieverlede te doen ophouden, tracht men die in Bengalen nog uit te breiden. Terwijl bij ons de particuliere belangen zich meer en meer tusschen de belangen van den Staat dringen, verkeerden geheele gewesten in Bengalen nog in den toestand, waarin bij ons de inlander vóór de agrarische verordeningen en onder de eertijds bestaande ongecontroleerde exploitatie door Europeanen, vreemde oosterlingen en inlandsche hoofden leefde, d. i. geen particuliere ondernemers, maar alleen ambtenaren en zamindaren tegenover de landbouwers. En hieruit laat het zich misschien verklaren, dat zoo weinigen er belang bij hebben om den toestand van den landbouwer onder het opium-cultuur-stelsel aan te vallen.

De Staat behoudt in die Bengaalsche gewesten het monopolie van de opium, en terwijl hij verklaart, de geheele kolonie slechts uit toewijding aan de inlandsche bevolking te be-

heeren, tracht hij intusschen door een verfijnde exploitatie 's lands inkomsten hoe langer hoe meer op te voeren en die in weelde te verteren.

Wanneer Engeland en Britsch-Indië beiden, die exploitatie in hun belang noodig achten, waarom zouden wij hun dan de goede kansen om daartoe te geraken misgunnen; doch wat blijft er over, mag gevraagd worden, van die hoog opgevijzeld theoriën over bescherming van den inlander, ontwikkeling van welvaart, aanmoediging van vrijen handel, en meer dergelijken, wanneer de praktijk, zooals hier, lijnrecht staat tegenover al die phrasen, en wanneer in elk voorkomend geval een door een ieder aangeprezen regeeringsbeleid de vlag moet strijken voor »British interest.» Ook op Britsch-Indië is van toepassing hetgeen indertijd La Bruyere schreef over de verschillende regeeringsvormen: »alle zijn een mengsel van goed en kwaad.»

LIJST VAN WOORDEN

bij het Britsch-Indische Opium-cultuurstelsel
in gebruik.

- Abkari* . . . . . Accijns (excise) eigenlijk: waterbereiding
(Perzisch) (blz. 132, 146 en 152).
- Amin* . . . . . Inlandsch bezoldigd ambtenaar, die tot het
opmeten der papavervelden gebruikt wordt.
(blz. 103).
- Amlah* . . . . . Het door den zamindar aangesteld dorpshoofd
(blz. 110).
- Assami* . . . . . Landbouwer (blz. 76).
- » *opium* . Opium, die door de verbouwers individueel
wordt ingeleverd.
- Atta* . . . . . Rozenwater.
- Bhang* . . . . . Hennepsap, een bedwelmend surrogaat voor
opium (blz. 148).
- Bigha* . . . . . Vlaktemaat.
- Biswas* . . . . . Vlaktemaat, onderdeel van de bigha.
- Burkundauze* . . De wacht (blz. 110).
- Charas* . . . . . Een bedwelmend surrogaat voor opium
(blz. 148).
- Cheena* . . . . . Een gewas als 2° aanplant, dat weinig
water noodig heeft (blz. 88).
- Chellan* . . . . . Factuur (blz. 54, 77, 113).
- » *opium* . Alle opium van één zelfde zillahdariaat af-
komstig, en dus van dezelfde soort en
geaardheid (blz. 54, 94).

- Chittack* . . . . . Vlaktemaat, onderdeel van de cottah.
- Cottah* . . . . . (of Kottah) vlaktemaat, onderdeel van de bigha.
- Dak* . . . . . Postlooper.
- Damdatta* . . . . . Standaard-opium (blz. 118).
- Darogah* . . . . . Accijns-ambtenaar, verificateur; personeel bij de recherche.
- Dherri* . . . . . De zaadbol van de papaverplant.
- Dhoë (dhoi)* . . . . . Opiumdeeg dat zich aan den wand van het vat heeft vastgehecht, en door omspoeling met water verwijderd wordt (blz. 54, 119).
- Dundidar* . . . . . Inlandsch ambtenaar bij het opiumwegen in dienst (blz. 89, 110).
- Ganja* . . . . . Hennepsap, een bedwelmend surrogaat voor opium (blz. 148).
- Gomashta* . . . . . Inlandsch opium-ambtenaar, aan het hoofd van een koti staande (blz. 77, 101).
- Haschisch* . . . . . Hennepsap, een bedwelmend surrogaat voor opium (blz. 148).
- Hathchittah* . . . . . Contract — tevens betalingstaat voor het 1^e voorschot op papaveraanplant.
- Hazree* . . . . . Het weegboek (blz. 92).
- Hingah* . . . . . De inlandsche egge (blz. 47).
- Hul* . . . . . De inlandsche ploeg (blz. 47).
- Jemadar* . . . . . Het hoofd van de pakhuiswacht, ook een ondergeschikt beambte bij de politie of recherche of accijnzen (blz. 110).
- Kaboolijet* . . . . . Contract dat de lumberdar met den landbouwer sluit om papaver te planten en het sap aan de opium-factorij te leveren.
- Khatta* . . . . . Verzameling van cultuurdorpen (blz. 77).
- Khattadar* . . . . . (Terai-) Hoofd van een khatta (blz. 77).

- Khurchun* . . . . Een soort pussewah of afscheiding uit het papaversap, (blz. 54).
- Khurka* . . . . Een voor de papaver nadeelig insect (blz. 43).
- Kodali* . . . . De inlandsche spade of patjol (blz. 47).
- Koti* . . . . Een afdeeling van een opium-onderdistrict en waarvan de Gomashita het hoofd is (blz. 77, 87).
- Kuffa* . . . . Een andere soort Lewah of Dhoe (blz. 54).
- Kurah* . . . . Het vaatwerk, waarin de opium vervoerd wordt.
- Kurkhunneah* . . Een inlandsch ambtenaar bij het opium-wegen in dienst (blz. 90, 110).
- Lewah* . . . . Gewasschen opium, die verkregen wordt door de opium die zich aan den wand van het vat heeft vastgehecht, door afschraping te verwijderen, en dit product te zamen met Dhoe tot opium-koeken van 53° te laten uitdampen (blz. 54, 119).
- Lumber* . . . . Licentie om papaver te planten (blz. 77).
- Lumberdar* . . . Het inlandsche onbezoldigde tusschenhoofd die de licentie voor de assami's aanvraagt, en die voor hunne contracteering verantwoordelijk is (blz. 76).
- Mahal* . . . . Een pachtdistrict met afgebakende grens (blz. 180).
- Malkhana* . . . . Opiumpakhuis.
- Maund* . . . . Een maat van ongeveer 40 seer of $\frac{3}{5}$ picol.
- Mofussil* . . . . Dorp, gemeente (de dessa) (blz. 73).
- Mohurir* . . . . Inlandsch cultuur-ambtenaar, die ook als klerk gebruikt wordt (zie blz. 103).
- Murka* . . . . Een voor de papaver nadeelig insect (blz. 43).
- Mutsuddi* . . . . Inlandsch cultuur-ambtenaar, die ook als klerk gebruikt wordt (blz. 103).

- Naib-nazir* . . . . . Opium-pakhuismeester (blz. 110).
- Nagur*. . . . . De inlandsche ploeg (blz. 47.)
- Nashtar*. . . . . Het mesje waarmede men de insnijding in den papaverknop maakt. (blz. 49).
- Opium* . . . . . Zuivere opium, (blz. 56 v. v.)
- Pachna kara* . . . . . Het maken van de insnijding in den papaverknop (blz. 49).
- Pachwai* . . . . . Sterke drank.
- Panni*. . . . . Water; *metha*-, zacht water.
kara-, hard water (blz. 34).
- Patta* . . . . . Papaverbloemblad.
- Peon* . . . . . Een ondergeschikte beambte van de politie of recherche; ook boodschapper.
- Perwannah* . . . . . Lastbrief.
- Puncho* . . . . . (of utaro) uitschrapen van het vaatwerk.
- Purrukhh* . . . . . Wegen, onderzoeken, classificeeren.
- Purrukheadh*. . . . . Inlandsch ambtenaar, wiens taak het is de ingebrachte opium te onderzoeken (blz. 90, 110).
- Pussewah* . . . . . Een zwartachtige vloeistof, gevormd door de afscheiding van vocht uit het papaversap (blz. 53 en 59).
- Pykes* . . . . . (en Chowkeydars) politiebeambten tot de dorpspolitie behoorende.
- Ryot*. . . . . De landrenteplichtige landbouwer (blz. 246).
- Ryotwari* . . . . . Stelsel van individueele landrenteplichtigheid (blz. 246).
- Sabzi* . . . . . Bedwelmend surrogaat voor opium (blz. 148).
- Sattai*. . . . . Het vervaardigen van de opiumballen.
- Satwah* . . . . . Schrapertje, krabbertje
- Seer* . . . . . Maat, zijnde $\frac{1}{40}$ ^c deel van de maund.
- Shikmi-ryot*. . . . . Landbouwer.
- Sidhi* . . . . . Bedwelmend surrogaat voor opium (blz. 148).

- Soni* . . . . . Soni-water, het water waarin de *jute* ter weeking is gelegd.
- Sudder* . . . . . Hoofd, voornaamste, eerste; bijv. sudder-station of bureau van den Sub-Deputy-Agent; sudder-godown of hoofdpakhuis; sudder-factorij of hoofdfactorij (blz. 73).
- Tahsildar* . . . . en *putwari*, naam van de opzieners van een zamindar; ook naam van een soort grondbezitters (blz. 252).
- Taidad* . . . . . Oogsttaxatie (blz. 106).
- Tabuqdar* . . . . . Naam van den landheer (blz. 246).
- Ticca* . . . . . Opium-wegen.
- Ticca-mohurir* . . . . . Inlandsche weeg-ambtenaar (blz. 93, 110).
- Totha* . . . . . (ook soogha), de gewone parkiet (blz. 44).
- Zamindar* . . . . . Naam van den landheer in Bengalen en de N. W. provinciën (blz. 245 v. v.).
- Zamindari* . . . . . Het stelsel van verpachting van grondhuur of landrente (blz. 246).
- Zillah* . . . . . Groep van dorpen, een onderdeel van een koti uitmakende (blz. 104).
- Zillahdar* . . . . . Een inlandsch cultuur-ambtenaar (blz. 87 en 104).
- Zillahwari* . . . . . Dorpsgroepsgewijze (blz. 92).
-

VOORNAAMSTE MATEN EN GEWICHTEN

in Britsch-Indië.

1 maund	{	= 82 ² / ₇ $\bar{w}$ Avoirdupois = 37 ¹ / ₂ kg. = ¹ / ₂ bag. = 4 ¹ / ₄ bushel = $\pm$ ³ / ₅ picol = 40 seer.
30 maund	=	22 cwt. = 1122 kg.
100 Bazarmaund	=	110 Factorymaund.
1 seer	{	= 2 Eng. $\bar{w}$ ¹ / ₂ oz. = 2 ² / ₅ $\bar{w}$ Avoirdupois = $\pm$ 4 ¹ / ₄ kati = 16 chittack = 80 tolak.
1 Bazar-seer . . .	{	= 2 $\bar{w}$, 0 oz, 64 Avoirdupois = 1 seer, 1 chittack factoryweight.
1 Factory-seer . .	{	= 1 $\bar{w}$, 13 oz, 13 Avoirdupois = 0 seer, 14 chittack Bazarweight.
1 chittack	=	5 tolak = 2 oz.
1 Ind. ton	=	27 ¹ / ₂ maund = 15 cwt. = ¹⁴ / ₁₇ picol.
1 Eng. ton	=	1016 kg.
1 centiweight . .	{	= 51 kg. = 112 Eng. $\bar{w}$ = 5 ¹ / ₆₂ picol = 1 maund, 14 seer, 8 chittack Bazar- weight = 1 maund, 20 seer factoryweight.
1 picol	{	= 61.7 Kg. = 125 A. $\bar{w}$ = 133 ¹ / ₃ Eng. $\bar{w}$ = 4 ² / ₃ maund = 66 seer = 100 kati.
1 picol opium . .	{	= 125.000 gram = 1600 tail = 160000 mata.
1 tail »	=	0.038601 Kg. = ¹ / ₁₆ kati = ¹ / ₁₂ A. $\bar{w}$.
1 kati »	=	16 tail = ⁴ / ₅ seer.
-----		
1 acre	{	= 4046 ² M. = ⁴ / ₇ Bouw = 4 ¹ / ₃ en 4 ³ / ₈ Bigha in Behar en N. W. prov. = 3 ¹ / ₂ Bigha in Bengalen.

1 Bigha	}	= $\frac{3}{7}$ Bouw = $\frac{3}{4}$ acre in Behar = 14 400 ²
		Eng. voet = 1600 ² yard = 20 cottahs.
1 Bouw	}	= 7096 ² M. = $1\frac{3}{4}$ acre = $2\frac{1}{3}$ Bigha in
		Behar.
1 cottah		= 16 chittacks.

Ten opzichte van de vlaktemaat, de Bigha, moet opgemerkt worden, dat deze schier in ieder district van verschillende grootte is. Terwijl in Neder-Bengalen de Bouw wel 6 Bigha's kan bevatten, zoo wordt bijv. voor Behar in de opium-rapporten geschreven, dat 434.799 Bigha's = 271.749 acres en dat 460.382 Bigha's = 287.738 acres zijn, waaruit volgt, dat in het onderhavige geval een acre gelijk gesteld wordt aan $1\frac{1}{3}$ Bigha, of één Bigha aan 3034² M. Ook wordt een opium-bigha gelijk gesteld aan 3025² yards of $\frac{5}{8}$ acre.

ERRATA.

Blz. 28, regel 1 v. b. staat <i>ad</i> ,		lees <i>zaad</i> .
» 38, » 12 v. b. »	<i>f</i> 6 $\frac{1}{2}$ millioen	» 6 $\frac{1}{2}$ pd. st.
» 94, » 4 v. o. »	Roti	» Koti.
» 95, » 8 v. o. »	kattt	» kati.
» 104, » 6 v. o. »	bemesting	» hermeting.
